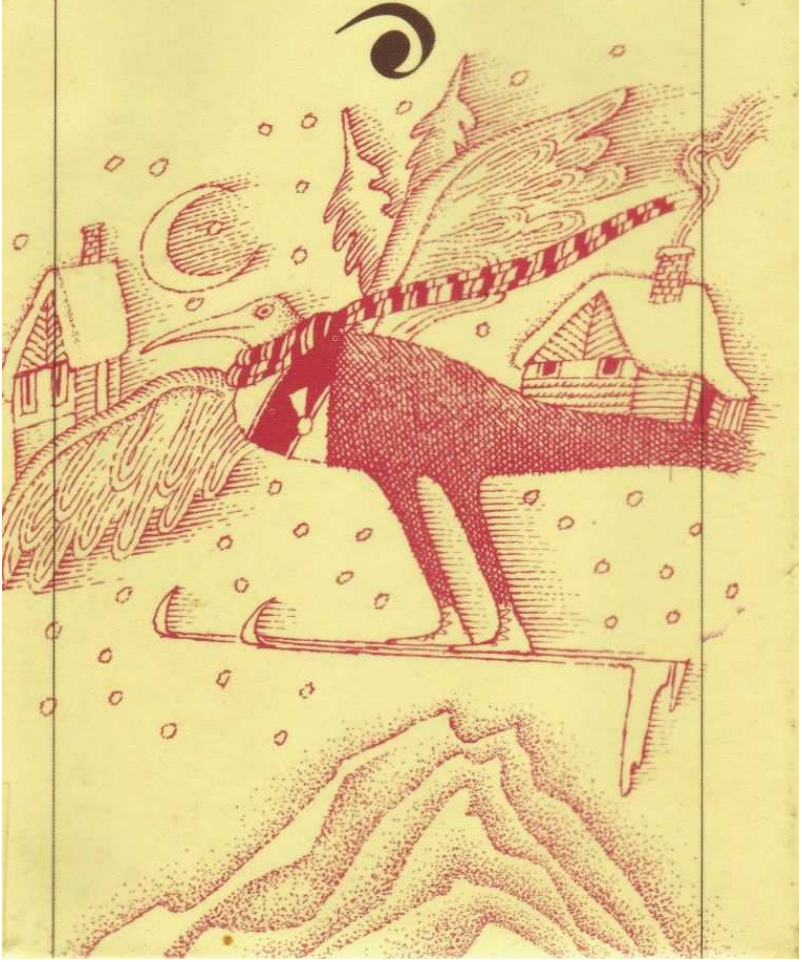
OLYMPIA

OTA PAVEL

VÝSTUP NA EIGER



OTA PAVEL

VÝSTUP NA EIGER



Kresby
ADOLF
BORN

© Ota Pavel, dědicové, 1989
Editor and preface © Bohumil Svozil, 1989
Illustration © Adolf Born, 1989

VÝBOR POVÍDEK
SE SPORTOVNÍ TEMATIKOU,
VYDANÝ SE SOUHLASEM MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY ČSR
JAKO MIMOČÍTANKOVÁ ČETBA
PRO ŽÁKY STŘEDNÍCH ŠKOL

ÚVODEM

Předčasně zemřelého sportovního žurnalistu a spisovatele Otu Pavla (1930-1973) si čtenářská i kritická obec spojuje zejména s jeho komorně laděnými prózami, věnovanými svéživotopisným a rodinným příběhům. Tyto příběhy Ota Pavel psal koncem 60. let a počátkem let 70. a postupně je zpracoval do dvou útlých knižních celků. Prvním z nich byla sbírka povídek Smrt krásných srnců (1971), soustředěná k osobě Pavlova tatínka. Na ni pak navázal svazek povídek a črt Jak jsem potkal ryby (vydáno posmrtně 1974), v němž vystupuje do popředí se svými zážitky spíše autor sám. Právě v těchto vzpomínkově stylizovaných prózách dosáhl spisovatel svého uměleckého vrcholu. Záhy po vydání obou sbírek, a ještě více z časového odstupu, se ukázalo, že jeho jímavé vzpomínkové prózy znamenají mimořádnou hodnotu i v širším literárním kontextu své doby. Náležejí k tomu nejpozoruhodnějšímu, co na počátku 70. let v Čechách vyšlo a co si vydobylo i trvalejší platnost.

Když Ota Pavel začal publikovat své vzpomínkové prózy, vyvolalo to v literární veřejnosti značné překvapení: tento krok znamenal neočekávané vybočení z jeho základní tvůrčí sféry, kterou pro něho byla sportovní literatura, žánrově nejrůzněji zaměřené práce se sportovní tematikou a problematikou. Tomuto speciálnímu literárnímu oboru se věnoval po celou dobu své tvůrčí činnosti a sklízel přitom úspěch za úspěchem jak u čtenářů, tak u kritiky. Celkově vydal pět knih, které náležejí do oboru sportovní literatury. Jejich řadu zahájil Duklou mezi mrakodrapy (1964) a pokračoval v ní vydáním Plné bedny šampaňského (1967), Poháru od Pánaboha (1971) a Syna celerového krále (1972). Jeho posledním dílem sportovně beletristického typu byla posmrtně publikovaná novela Pohádka o Raškovi (1974, předtím uveřejněno časopisecky).

Práce Oty Pavla se sportovní problematikou mají různou podobu a také odstupňovanou hodnotu. Zvlášť důležité je, jakou měrou se v nich uplatňuje reportáž a beletrizace. Vedle běžné Pavlovy produkce, jak ji nacházíme postupně publikovanou od druhé poloviny 50. let do let 60. v časopisech Stadión, Československý voják a Československý sport, se pól reportážnosti snad nejsilněji prosadil v jeho vstupní knize Dukla mezi mrakodrapy. Čteme zde především reportážně laděnou „zprávu“ o formaci pozoruhodného sportovního kolektivu, o jeho dějinách i cestě k vrcholným světovým úspěchům. Pól beletrizační naproti tomu převážil ve sbírce

sportovních povídek Pohár od Pánaboha; sám autor ji označil za „smyšlenou“. I zde byla Pavlovi pravděpodobně oporou reálná životní fakta, ale vcelku nad nimi převažuje psychologický, situační i dějový výmysl, charakteristický pro beletristická díla. Zejména tato druhá krajnost autorovy tvorby se sportovní tematikou přinesla s sebou určitá tvůrčí nebezpečí a umělecké problémy.

Nejpříznivějším dojmem působí ty Pavlovy práce, v nichž se postupy reportážní a postupy beletrizační neosamostatňují, ale naopak se slučují v jedno a neoddělitelně prolínají. Autor se v nich drží skutečných fakt, jak je přinesly činy a osudy konkrétních sportovců, a přitom tato fakta beletristicky domýšlí, rozvádí, obohacuje svou fantazií a mimo jiné je „navléká“ na osnovu až epicky rozvíjeného dění. Reálná fakta, shromážděná bezprostředně či zprostředkovaně reportážním způsobem, zbavuje tak holé dokumentárnosti a dává jim literární naléhavost. Nejedna z těchto prací vyznívá proto ne jako čirá reportáž, ale spíše jako reportážní povídka, a je schopna sloučit v sobě životní příběh portrétovaného sportovce i se zlomky osudu samého autora. Právě tento srůst reportážnosti a beletrizace utváří zvláštnost Pavlových nejúspěšnějších sportovních prací a je jednou z hlavních záruk jejich hodnoty. Jak dokazuje Pohádka o Raškovi, Pavlovo úsilí o uměleckou beletrizaci reportáže může přitom vést až k příběhově pohádkovému zpracování životní předlohy.

Zdá se jako nepopiratelné, že těžiště Pavlovy tvorby se sportovní problematikou spočívá tedy ve středně rozlehlých poloreportážních, polobeletristických pracích o jednotlivých konkrétních sportovcích s velkými i menšími jmény (dokonce i o těch pro širší veřejnost bezejmenných). Tyto prózy jsou také nejvýmluvnější z hlediska autorova obecnějšího pojetí sportu a pak i pojetí člověka a života vůbec. I z tohoto důvodu se právě tato oblast Pavlových sportovních próz stala základem našeho reprezentativního výboru z jeho sportovně zaměřené tvorby.

Ota Pavel nebyl autor jednostranný, ztěžkle neutkvíval na jednom objeveném přístupu ke sportovní problematice. V zásadě se neopakoval ani tematicky, ani tvárně. Je to patrné i v právě vymezeném okruhu próz. Zprvu ve svém vyprávění o sportovcích nesahal k žádným zvláštním dějovým kombinacím ani k hlubším psychologickým sondám. Šlo mu především o vylíčení nejrůznějších okolností, událostí, souvislostí a hledisek, včetně společenských, které byly spjaty s cestou sportovců za jejich výkony či úspěchy. Jak ukazují reportážní prózy Výstup na Eiger nebo Alfréd Jindra, později začal zahrnovat do obrazu sportovního výkonu až bytostné stránky lidského života (například souboj člověka s přírodou či s nebezpečím smrti)

a stále více nahlížel do civilního příběhu sportovců. Spolu s tím prohluboval i obraz lidského nitra a jako vyprávěč se stával daleko výraznějším a silnějším protihráčem vyprávěného než dříve. Vytvářel tak stále naléhavější a osobně odstíněnější výpověď o životě sportovců i sportu vůbec.

Ze sportovní činnosti i civilního života sportovců Ota Pavel vyzvedává zejména ty momenty, které ukazují, že to nejsou lidé bezvýrazní a vlažní, ale naopak osobití a vysloveně zaujatí až posedlí tím, čemu se oddali, za čím ve svém sportovním snažení jdou. V tom jsou pro Pavla i pro nás přitažliví: sportovní činnost předpokládá u tohoto autora výraznou individualitu a také tuto individualitu pomáhá dotvářet. Sport jako zvláštní oblast životní aktivity vylučuje u něho vlažnost, beztvářnost a poddajnost. Uchvácenost až posedlost Pavlových sportovců poznáváme z jejich vytrvalosti, z urputného zápolení s překážkami vnějšími i vnitřními, ze soustředěného úsilí o překonání soupeřů i sebe samých. Aby se ukázala morální hodnota i lidská velikost tohoto jejich zápasu, Pavel u některých sportovců zvlášť zdůrazňuje momentální chvíle slabosti, pocity únavy či strachu, které se u nich dostavují a ztěžují jim cestu k cíli, a mnohdy i nedostatek fyzických dispozic či talentu. U jiných líčí zase nepříznivé životní, sociální či existenční podmínky, které se proti nim obracejí, a také nepřízeň „osudu“ v podobě nešťastné shody například zdravotních okolností (viz zejména reportážní povídku o Alfrédu Jindrovi). Pavlovi sportovci to zkrátka nikdy nemají na závodištích i v životě snadné. Stejně tak nikdy však neustupují před překážkami a potížemi. Zdolávají je vzepětím vůle, vytrvalostí a sebepřemáháním a dokážou se vyrovnat i s ranami „osudu“: neznají rezignaci. Jejich počínání a postoj často proto vyznívají nemálo hrdinsky. Tato hrdinskost má místy až pohádkový přídech, s čímž souvisí, že Pavlovi sportovci jsou ideálně založení. Většinou se neupínají k vnějšímu sebepotvrzení, k věhlasu a slávě či k jakémukoli druhu odměny. Spokojují se především s pocity sebeuspokojení a štěstí, které jim jejich sportovní činnost přináší. Jinak ovšem jejich osobnost Pavel nezbavuje lidských rozměrů a reálnosti. Platí to i v jeho závěrečné knížce, která zpracovává cestu Jiřího Rašky za světovými výkony jako příběh plný mytologických motivů a představuje tohoto našeho proslulého sportovce jako pohádkového hrdinu s růží za pasem.

Svými nejlepšími prózami ze světa sportu Ota Pavel dosáhl přesvědčivých tvůrčích výsledků. Prokázal, že je nejen dobrým reportérem, ale i vynalézavým beletristou, schopným překonávat ustálené představy o tzv.

sportovní literatuře. Ctil příkazy skutečnosti i zákonitosti literární tvorby: vycházel z reálných fakt a soustředil se ke konkrétním postavám našich sportovců – a přitom se mu podařilo vyformovat z nich civilní hrdiny obecněji příznačné pro moderní dobu a do obrazu jejich skutků zahrnout širší souvislosti lidského osudu. I když jeho prózy vyvěrají ze speciální oblasti lidské aktivity, víceméně vždy přinášejí šíře založenou výpověď o životní problematice. Právě v tom spočívá jeden z hlavních důvodů, proč je čteme s takovým zaujetím a proč v nich nacházíme příležitost k celkovějším úvahám o životě a jeho hodnotách – a také o sobě samých.

Bohumil Svozil

OTA PAVEL

JAK BOHOUŠEK VÁŇA OPLATIL HOŘKÝ SLZY MARUŠKY KETTNEROVÝ

Bohoušek Váňů nosil jako kluk krátký kalhotky a modrý tričko, co mělo barvu jak obloha anebo jako chrpy v obilí. Bohoušek vypadal jako synáček profesora, ale ve skutečnosti byl jeho děd sedlák z Kamenného Přívozu na řece Sázavě a jeho táta dělal v Nuslích zámečníka. Bohoušek se nezajímal o školu. Zajímal se o všechno ostatní. O tenis, o akvaristiku, o kulečník, o kuželník, o odbíjenou, o stolní tenis.

Když mu bylo dvanáct let, vyžebral na tátovi pětikorunu a jel se podívat na Vinohrady na utkání ve stolním tenise Československo – Maďarsko. Měl s sebou papír a tužku na podpisy slavných hráčů. Hrálo se tenkrát v Národním domě na Vinohradech; Maďaři a Maďarky byli na světě v ping-pongu největší, nejslavnější a nejlepší, jejich Mednyanszká byla pětkrát za sebou mistryní celého světa a pak byla zas dvakrát mistryní další Maďarka, Siposová.

Siposová hrála tenkrát s naší Marií Kettnerovou v tom velikým vinohradským domě. Maruška Kettnerová byla krásná, měla vlasy jak uhel a černý tmavý oči, který pořád vypadaly, jako by se smály, a na nich se houpala loď. Ve skutečnosti to byly podmanivý oči. Maruška vypadala skutečně jak krásná námořnice, a taky to věděla, protože když hrála, mívala nahoře na svetříku bílou plátěnou kotvu a na krku místo šátečku malou děravou rybářskou síť. Kdekdo ji miloval, protože byla krásná a milá, a to jsou dvě vlastnosti, které se těžko hledají ve světě širém.

Bohoušek Váňů se tehdy díval na zápas Siposová – Kettnerová a polévalo ho horko, jako by seděl v peci baby Jagy. Kettnerová prohrávala a prohrála všechno. Sál ztichl a bylo slyšet, jak bzučí mouchy. Bohoušek Váňa měl tehdy malé srdce, vlastně to bylo srdíčko, větší by se mu asi do jeho tělíčka nevešlo.

Rychlounce a tiše tikalo, asi jako ty nejvzácnější starožitné hodinky špindlovky, jenom lehounce: tik a ťak – tik a ťak. Bohoušek se sice bál teď jít k Marušce Kettnerový pro podpis, ale přemohl to své srdíčko a vykročil. A jak vykročil, jak udělal první krok, tak se mu srdíčko o málo zvětšilo:

Tik – ťak. Šel skoro po špičkách přes celý sál až k ní, zdálo se mu, že jsou tu jen sami dva, a už se nebál, jako by se chystal vystoupit s Maruškou Kettnerovou na nějakou zvláštní loď a někam odplout. Vytáhl svůj ušmudlaný papír a tužtičku a stanul u Mařenky. Měla hlavu dole, prohlížela si podlahu. A najednou tu hlavu zvedla, podívala se na něho a on skutečně uviděl, že jsou to ty nejkrásnější oči na světě širém. Celý se do nich ve svých krátkých kalhotkách a modrém tričku potopil, protože ty oči byly jako řeka plné vody. Maruška Kettnerová si ho prohlížela a přitom hořce plakala. Zasunul si lehounce papírek a tužtičku zas do kapsičky a šel pozpátku pryč, aby ji nerušil.

Pak pospíchal na tramvaj, měl pěstičky v kapsách kalhot a cloumal s nimi jako všichni kluci, co mají vztek a co říkají, že to tak nenechaj. A nadával, že ty Maďary jednou rozseká na maděru. To byl jeho slib. A příští den začal.

Bohoušek Váňů měl brášku Václava, to byla jeho opora, jeho idol, který všemu rozuměl. Bohoušek s ním chodil do studentských klubů a do hospod na stolní tenis, díval se, jak to na světě chodí, a pořád se snažil připlést k pingpongové pálce. Ale nikdo ho nebral moc na zřetel, měl pořád tělíčko jak brabeneček. A chlapci, kam chodíval, se honosně jmenovali GIGANTI, OBŘI, KOZÁCI. Přestože se tak bombasticky jmenovali, hráli bez stylu, většinu zápasů prohráli a vyzunkli navíc spoustu limonád. Bohoušek jim ty limonády nosil a oni ho nechali za odměnu hrát, anebo když se jim nedostavil soupeř, tak si s ním za odměnu i pinkli ping-pong.

V hospodě U SVOBODŮ si víc zahrál.

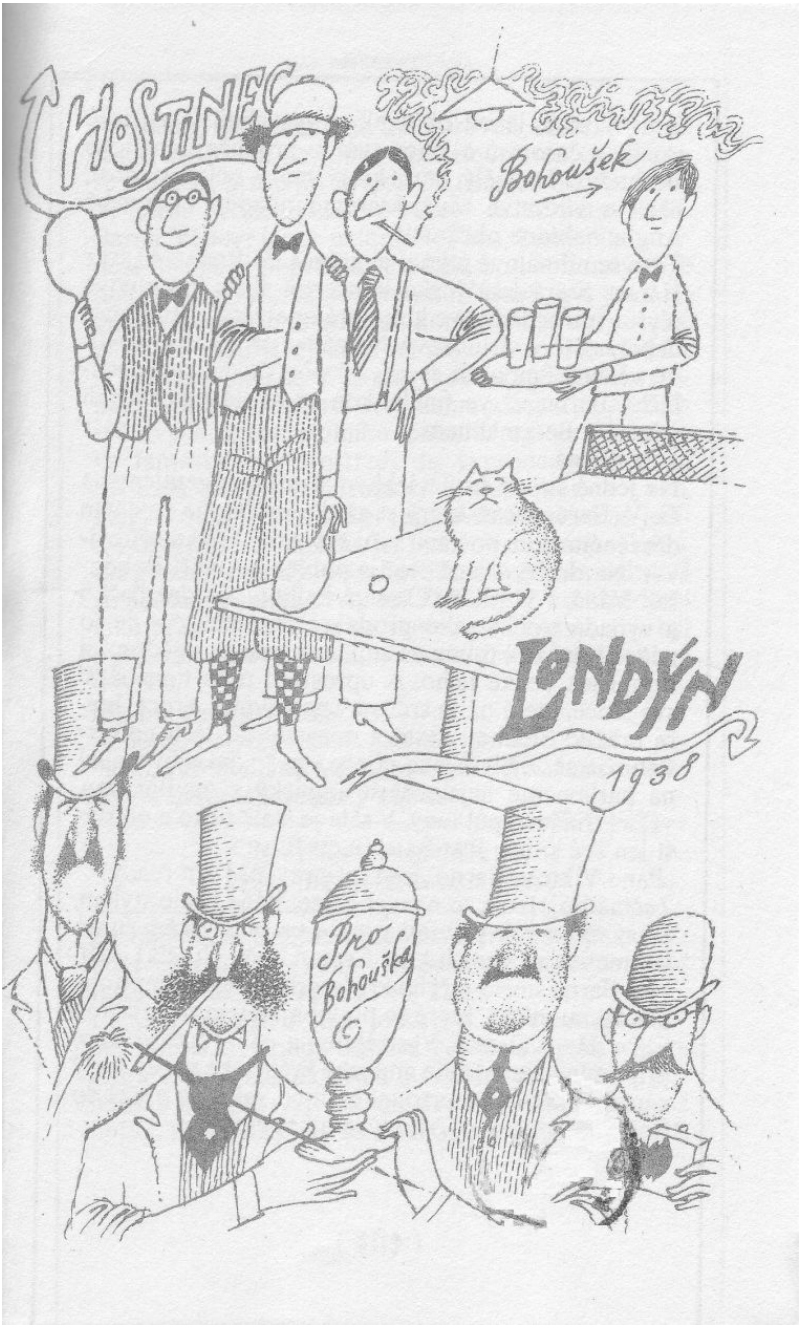
A pak už stál častěji za stolem a pouštěl se do soupeřů, tloukl do míčků a srdíčko se mu zvětšovalo. A věděl, že jestli má oplatit hořký slzy Marušky Kettnerový, že musí moc trénovat, než porazí exmistra světa Maďara Barnu. A tak v tý maštali na koně, v době, kdy tu tatínek přestal dělat zámky, hrál sám každý den až dvě hodiny na stěnu, stěna mu vracela míčky jako kamarád a on jí je vracel zpátky. Rozbil stovky míčků, které si kupoval z kapesného a které mu poskytoval bráška, nanosil GIGANTŮM a OBRŮM stovky limonád, než si troufal přihlásit se na dorostenecký turnaj Prahy do YMCY. Když tam hrál své zápasy, které ještě nebyly ani dobrý, ani slaný a ani mastný, přišel k němu účetní ředitel pan Vendelín Veselý, předseda dorostu Sparty. Zavalitý, korpulentní, málo vlasů, ve vestičce, v brejličkách. Koukal přes ty brejličky, pozorovatel by mohl říci, že sportu vůbec nerozumí a že má ke sportu daleko, jako je z Prahy na Šumavu a pěšky. Ale Vendelín byl veliký fanda Sparty a taky objevovatel talentů. A zároveň mecenáš, protože většinu svých korunek rozkutálel do sportovců

a nikdy je už zpátky nedostal. A nejzajímavější na tom Vendelínovi bylo, že ve fotbale zuřivě fandil Slavii: „Slávia, do nich!“ Jak spatřil Bohouška Váňů, zřejmě mu blesklo v mozku nějaký čarovný stříbrný světýlko a povídal mu: „Pojď k nám do AC Sparty.“ Pro Bohouška to znělo slavnostně, jako když ho zvou na výlet k Niagarským vodopádům. Ale do pingpongové Sparty se bohužel vcházelo po schodech dolů, do velkého sklepa na Václavském náměstí. Tady Bohoušek hrál týdny, měsíce, roky. Maďaři vyhrávali jeden titul mistrů světa za druhým:
Jacobi – Mechlovits – Barna – Szabados – Barna! – Barna! – Barna! – Barna!
Bohoušek žil samozřejmě ještě svůj nuselský život a pořád koumal; byl to takový chytrák a koumák. Hledal si svoje pravdy. Hrál navíc tenis a říkal: „Tenis může stolnímu tenisu prospět, ale stolní tenis tenisu nikoliv.“
Pořídil si do akvária dvě stě padesát rybiček, hlavně měl rád ryby labyrintní, které si chodí pro vzduch tak jako někdo pro plzeňský pivo. Byl ještě chlapec a už přednášel dospělým akvaristiku. Pozoroval, které ryby zvítězí a které jsou poraženy, a proč jsou jedny poraženy.
Hrál závodně ve Vidmaru šachy.
Ťukal biliár.
Jezdil na kole.
Jednou ho brácha Vašek táhl u akcízu ve vleku na špagátu na kole, Bohoušek spadl a řítil se na něho autobus. Šofér v posledních vteřinách autobus vyrejdoval, málem to zvrhl, zastavil, vylezl ven zrudlý. Měl ruce jako řezník a těma rukama ubalil Bohouškovi jednu zleva a druhou zprava, aby to měl správně rozložený. Bohoušek byl groggy, ale už když se díval za odjíždějícím autobusem, rozumoval zas po svém: „Pane, děkuji vám za ty strašné facky, protože jsem mohl způsobit katastrofu.“
A druhý den přišel na další myšlenku: „Kdybych měl takový úder jako ten pán od autobusu, tak porazím pana Viktora Barnu.“
A začal trénovat ještě víc. Vzorem mu byl první Čechoslovák, který se později stal mistrem světa ve dvouhře mužů, Standa Kolář. Kolář byl vysoký a sympatický, dosáhl dvou velikých met – stal se inženýrem a v Praze získal titul mistra světa. A nejkrásnější bylo, že ve svých brejličkách útočil a vítězil. Bohoušek od Koláře pochopil, že Čech může vůbec zvítězit, a navíc útočnou hrou. Dvacet let předtím, než přišli na světové fórum Japonci, vyrůstal ve sklepení na Václavském náměstí hráč ve své době dynamičtější než všichni Japonci dohromady. Útočil mnohokrát forehanddrivem, útočil hned ze soupeřova podání, smečoval stále za sebou, pak dal kraťas, potom smeč a konec. To bylo zajímavé, že

v tom slabém těle a dosud nevelkém srdci se zrodila jediná varianta: ÚTOK. Ještě to nebylo dokonalé, ještě musel jet do světa prohrávat.
Když vyjel poprvé, Vendelín Veselý mu koupil kompletní anglický oblek, peněz nešetře. A přitom je Vendelín vedl k šetrnosti, dal jim na buřty, ale chleba už si museli koupit sami, a když jeli hrát na Zbraslav, šlo se od elektriky pěšky.
Bohoušek byl ještě kluk, když už hrál proti hráčům slavných jmen. Prohrával, a to bylo dobré, i když někteří staří hráči tvrdili, že s tím útokem nemůže vystačit. Vrátil se ke svému tréninku, ke své hře na zeď, denně trénoval až pět hodin.
Porážky byly výborné, jeho sportovní srdce rostlo. Teď už neměl oplácet jen hořký slzy Marušky Kettnerový, jak tehdy slíbil, ale měl splatit to, co mu dala Sparta, co mu dal Vendelín Veselý. Vždyť už beztak Maruška Kettnerová toho splatila dost sama, stala se dvakrát mistryní světa. Váňa zatím tloukl tisíce smečů, dával bílému míčku obrovskou rychlost a vzápětí ho zastavoval ve vzduchu a pouštěl za síťku, ve chvíli, kdy už protihráč často vrávoral vylekán a vyčerpán na druhé straně stolu. Začali mu říkat Kouzelník a Sympaťák.
Pak jednou vyšel nahoru po schodech na Václavské náměstí. Nahoře svítily neony, ale o něm dosud nikdo nevěděl. V ruce nesl svou jedinou zbraň, s kterou se vydával dobýt svět: raketu SCHLEZINGER. Má tvrdé dřevo a skvěle se s ní útočí. Nikdy nevěděl, jestli je dřevo z jasanu nebo buku, nikdy nevnímal, jakou má barvu guma na pálce, ale věděl, že je to skvělá zbraň. Dřevo muselo nejspíš vyrůstat v nějaké kouzelné zahradě. Nikdy neměl moc peněz a tahle pálka měla velikou cenu, přetěžko se sháněla, pro něho měla ještě větší cenu než nový automobil ROLLS-ROYCE.
Vyšel ven a věděl, že už má velké sportovní srdce. Šel nahoru směrem k Muzeu, kde seděl na kopuli nabodnutý měsíc. Bohoušek si pomyslel, že na Muzeu by měl být nápis:

JEN TEN ZÁPAS JE ZTRACEN,
KTERÝ JE ZTRACEN V NAŠÍ MYSLI.

A s tím nápisem se vydal do světa.
V roce 1938 na mistrovství světa v Londýně mu bylo osmnáct let. Anglie bývala veliká země stolního tenisu. Tam se stolní tenis hrával u čaje, tam bylo jeden čas tolik hráčů jako na celém světě dohromady.


HOSTINEC
Bohoušek
LONDÝN
1938
Pro Bohouška

Sto dvacet osm hráčů zahájilo boj o světový titul, mezi nimi i Bohoušek Váňů.
Zároveň s Váňou začínají své zápasy další Čechoslováci: Kolář, Hammer, Šlár, Hanek Pivec, Tereba. Váňa je slaboučký, jako by potřeboval podpírat. Ale:
Curtin, Wales – poražen (3:0).
Schiff, Polsko – poražen (3:0).
Nikolskis, Litva – poražen (3:0).
Crimes, USA – poražen (3:0).
Londýn se zatím chodí dívat na zápasy jen sporadicky, čeká na hlavní zápasy. Váňa vyřídí skvělého Jugoslávce Maxe Marinka zase 3:0.
V příštím zápase ho čeká už G. V. Barna. Viktor Barna. Nejlepší hráč stolního tenisu na světě všech dob. Maďar. Veliké programy a plakáty hlásají, že lze na Peartree Street koupit Barnovy rakety, Barnovy míčky: „Barna" Balls – „Barna" Rackets.
Krásný muž, jehož obrázek si vystřihují londýnské služky z časopisů a jehož tvář si prohlížejí anglické šlechtičny. Dospělý muž, který má v očích tvrdost, něhu a vítězství. Muž, kterému později královská Anglie nabídne občanství.
Toto semifinálové utkání je určené do ROYAL ALBERT HALLU. Stará londýnská koncertní síň s karmínově plyšovými sedadly, ve které hráli největší světoví hudební mistři a virtuosové. Na zápas přijde tři tisíce lidí; většina fanoušků se chystá podívat na svého miláčka Barnu až ve finále, kde se podle předpovědí střetne s Bergmannem.
Hra začíná.
Na jedné straně stojí s lehkým úsměvem gentlemana G. V. Barna, hráč, který si až do dneška na zeleném dřevěném stole postavil svůj skvostný hrad a svůj život. Na druhé straně stojí s pobledlou tváří Bohoušek Váňů z Nuslí, má šedivé kalhoty, modré tričko a vypadá trochu jako prodavač limonád. Ale je to zdání. Ještě než ťukne na stůl první míček, uvědomí si Bohoušek veliké ticho. A uprostřed toho ticha slyší své srdce, které už je srdcem sportovním. Srdce, které urazilo dlouhou cestu a dorostlo do těch největších rozměrů. Slyší jeho údery a je to, jako by tloukl na parlamentě nejslavnější anglický zvon Big Ben, vážící třináct a půl tuny. V sále je stále ticho a on slyší jen své srdce: BIM-BAM! BUCH-BUM!
„Pane Viktore Barno, jsem připraven! I am ready!"
Začíná boj. Jinak to nazvat nelze. Váňa hraje stylem, který mu o rok později vynese na obrovském turné v Americe název MLÁTÍCÍ ČECH. Útočí! Útočí! Útočí! Ničí Barnu smeči, ničí ho kraťasy, honí ho kolem

stolu, posílá mu míčky, které se podobají letem padajícímu listí v HYDE PARKU. Vystřeluje na něho míčky, které připomínají letící kule anglické královské gardy. Celý zápas je jakousi sportovní hudbou, jako by přišel do ROYAL ALBERT HALLU nový mladičký virtuos.
Angličané jsou nadšeni, ale zároveň zděšeni. Je už jasné, že Barna do finále nepostoupí, ten chlapeček se lvem na prsou ho vyřadí. Za necelou hodinu je G. V. Barna vyřízen (3:0). Po zápase se šlechetný G. V. Barna Váňovi lehce ukloní. A Váňa, který nikdy nenosí ručník, si poprvé otře z čela pot. V Londýně se pak Váňa ztratí, najdou ho na kolotoči, jak jezdí na bílých a černých dřevěných koníčcích. Je skoro ještě dítě a už má být vysazen na nejvyšší sportovní trůn. Z kolotoče jede do WEMBLEY, kde na něho čeká ve finále Rakušan Richard Bergmann, jedna z největších světových postav stolního tenisu. Hraje ve WEMBLEY ve fantastickém prostředí. Je vyprodáno! Brzy se roznesla pověst o neznámém chlapečkovi z Čech, který vyřídil Barnu. Deset tisíc diváků se dívá na jediný osvětlený bod, kde je finále Bergmann – Váňa. Bergmann je podle tisku favorit. Bergmann vyhrává za nadšení publika první set 22:20. Lidé v podvědomí také přejí Váňovi, ale ve skutečnosti žádají, aby byl potrestán za své mládí, za svou drzost, za útok, za odvahu.
Má být zahájen druhý set.
Bohoušek si vzpomene, jak jde po Václavském náměstí, vidí zřetelně Muzeum a jak dělníci tlučou kladivy a dláty ten důležitý nápis:

JEN TEN ZÁPAS JE ZTRACEN,
KTERÝ JE ZTRACEN V NAŠÍ MYSLI.

Za hodinu se Rakušan Richard Bergmann panu Váňovi lehce ukloní. Váňa vyhrává další tři sety ve fantastickém tempu: 21:9, 21:16, 21:14.
Londýn je nadšen. Král je mrtev! Ať žije král!
Ve WEMBLEY stoupá nahoru československá vlajka a hraje se ta známá píseň o českém domově. A Bohouškovi Váňů vytrysknou dvě slzy, ale nejsou už hořký, ale sladký, jak to v takových případech bývá.
A to je kousek skoropohádkového příběhu ze života chlapce, který měl srdce, s nímž těžko došel na Zbraslav a s kterým nakonec došel až na konec světa.
Váňa přijel do Prahy, Vendelín Veselý si sundal brejličky a povídal mu: „Hrál jsi dobře.“

A nic víc. Pan Vendelín Veselý byl přesvědčen, že sportovci se nemají přechválit, aby pak nenosili nos moc vzhůru a neviděli už dolů na zelený stůl anebo na zelený trávník. Bohouškovi Váňů to zřejmě pomohlo, protože se pak stal ještě mistrem světa v Paříži a vyhrál na tisíc cen a medailí – pražský potok Botič by se s nimi přehradil. Na pana Vendelína Veselého se dočista zapomnělo, a když umřel, lidi mu všechno rozkradli, i jeho krásnou sbírku známek. Musel být pochován v papírové košili, protože jinou neměl. Na pohřbu mu bylo celkem devět lidí, většinou stolních tenistů, mezi nimi byli Bohoušek Váňů, Hanek Pivec a Vlado Miko.
Když končil Bohoušek Váňa se stolním tenisem zrovna ve Švýcarsku, věděl, že je unaven a na konci sil. Měl veliké sportovní srdce, ale už nemohlo nic dobývat. Potřeboval zas to obyčejné srdce, aby s ním mohl normálně žít, pracovat, jezdit na výlety na Zbraslav, chodit nakupovat. Bál se trochu, že na něho zapomenou a že ho budou také pohřbívat v papírové košili jako pana Vendelína. Vrátil se domů a žije tu skromně a většinou i spokojeně. Až půjde kolem vás, ani nepoznáte, že je to ten MLÁTÍCÍ ČECH, před kterým se třásl na zelených stolech celý svět. Že je to Bohoušek Váňů z Nuslí, který tenkrát v ROYAL ALBERT HALLU vyřídil G. V. Barnu a potom ve WEMBLEY Richarda Bergmanna a definitivně tak oplatil hořký slzy Marušky Kettnerový.

OTA PAVEL

SEDM DEKA ZLATA

Vrzla vrata baráku, vyšel z nich človíček a stoupal nahoru k Vyšehradu. Plynové lucerny visely přímo na domech a vrhaly světlo rovnou pod sebe. Jeho tvář zůstávala skryta ve tmě, a nakonec splynula s temnotou tunelu vedoucího na hradby. Šel po paměti. Chodíval sem hlavně za války, od doby, kdy odmítl cvičit mládež v Kuratoriu. Zakázali mu vstoupit do tělocvičny. Dokud ho nezavřou, bude chodit alespoň na vzduch. Provětrat plíce a koukat na Prahu. Bydlil kousek odtud, v Krokově ulici. Žilo se mu mizerně. Už na počátku války ho trápily závratě, točila se mu hlava a celý svět jezdil na kolotoči. Seděl v kuchyni na židli, kyvadlo hodin klouzalo dva metry doprava a dva metry doleva.

Uštval se prací nad kolonami čísel a patnáctiletou dřinou v tělocvičně. Dodali mu Němci, chtěli se mu pomstít za vítězství na berlínské olympiádě. Při opakovaných domovních prohlídkách říkali: „Jednou vás vezmem s sebou.“

Měl noci plné těžkých snů. Žena ho našla s rozbitou hlavou venku na dlažbě. Tělo navyklé pohybu trpělo. Chodil tedy celou válku pěšky do práce přes půl Prahy, ušel za ta léta tisíce kilometrů. Někteří lidé se mu vyhýbali. Měl jen tu chůzi, svůj Vyšehrad a zahrádku na Hajnovce. Tady se vrtal v zemi jako krtek, bojící se světla a lidí. Jen někdy přicházely i světlé okamžiky. Jednou se ozvalo za plotem zahrádky nečekané volání, jaké slýchal na závodech: „Hudec! Hudec!“

U vrátek stál profesor s celou třídou, děvčata a chlapci volali, potom odešli a ten stařičký pán jim ještě cosi nadšeně vykládal, rozhazoval přitom rukama.

Za podobnými vzpomínkami vycházel právě na blízký Vyšehrad, kde měl nad sebou jen širé nebe a v něm nad Vltavou nekonečné prostory pro salta a přemety. Vyhoupl se do mraků a cvičil. Zprvu se čtyřmi bratry uprostřed jejich vesnického dvorku. Hrazdu tvořily trámy a dřevěná žerď. Do okolních vesnic jezdili na vystoupení se žebřiňákem, kočí v parádním klobouku s péry jel oblohou a práskal bičem. V jedenatřicátém roce jel jako chlapec do Paříže. Kankán a moře aut, záře světel a krásné ženy. Na nádvoří vojenské školy v Joinville měl být vyhlášen mistrem světa závodník, který získá v každém nářaďovém a lehkoatletickém závodě nejméně šedesát bodů. Přecházel od nářadí k nářadí, šplhal po laně, skočil přes laťku svou výšku, oslnil poprvé svět na kruzích. Po patnácti hodinách jediný splnil požadavky na mistra světa.

„Brávo, Ydek, Čékoslovakí!“

Na cestě domů ho čekala Plzeň s plzeňským, Beroun s koláči a Praha ho nesla přes Václavské náměstí.

Vracíval se z Vyšehradu změněný.

V městě to bylo jiné. Žili na lístky, jen z malého platu, nemohl přeplácet jídlo a jezdit pro ně na vesnici. Jedinkrát svitla naděje – seděl jednou v zubařském křesle: „Pane Hudec, podívejte. V téhle zásuvce je pro vás připraveno pětasedmdesát tisíc.“

Nechápavě vzhlédl.

„Přineste svou olympijskou medaili. Uděláme z ní lidem zoubky. Po válce vyhrajete jinou.“

Viděli v té medaili jen zlato. Jeden čas byl už tak zoufalý, že skutečně medaili vážil na kuchyňských vahách. Měla sedm deka. Pak si to

rozmyslel, nikdy ji neprodá, raději pojde. Bylo to jediné, co dostal. Vítězil po celém světě, ale v první třídě se ohřál, jen co jel parádní vlak a cvakaly fotoaparáty. „Tys bratr náš“ platilo jen pro písničky a slavnostní projevy. Slibovali mu náramné postavení. Znal podobné sliby rozpálených hlav. Dělali je vždycky, když stoupala jeho zásluhou vlajka na stožár.
Potom rychle zapomněli. V neděli závodil ve Vídni a v pondělí o šesté hodině musel stát v Brně u soustruhu. Pak ho Pražané přetáhli do hlavního města a stal se podúředníkem. Denně pracoval a cvičil šestnáct hodin. A musel pořád závodit. Často bral přímo v závodě utišující prášky. S oboustrannou kýlou jel třetí třídou do Jugoslávie. V Budapešti vyhrál titul mistra světa na kruzích s natrženým svalem.
Berlínské zlaté se nevzdá. Na budovách a stadiónech už vlály hákové kříže, když o ni podstoupil boj.
V Berlíně neměl vyhrát jediný Čech.
A tak ho rozhodčí nespravedlivým známkováním odsunuli až na čtvrté místo v bradlech, na hrazdě přehlédli jeho nevídané závěrečné salto.
Nastupoval na kruhy. Podíval se ještě do tváří těm dvaceti tisícům lidí, jako by od nich žádal v následujících vteřinách pravdu.
Naskočil a jeho drobounké tělo znehybnělo. Protáhle se pohnul a přešel do rozporu. Místo očekávaného jednoho rozporu jich udělal pět, jeden dokonce střemhlav, nedržel je předepsané tři vteřiny, ale věčnost Kdesi už nevydrželi napětí, tleskali, potlesk rostl při cvičení, nastalo spojení mezi ním a diváky, dával vše, co mohl dát. Přemetem nazad seskočil do nehybného postoje.
Přicházeli se mu poklonit vědci, umělci, politici, největší mistři tělocviku. Zaujatí rozhodčí mu dali známku, jakou dosud nikdo na olympijských hrách nedostal. Hnědé a černé uniformy a muže s fouskem přinutil vzdát čest hymně, která vyprávěla o českém domově a blýskání nad Tatrami.
Novináři psali: „Už nikdy neuvidíme výkon, jaký předvedl Hudec v Berlíně. Takový pohádkový zázrak se podává v boji, kdy jde o čest národa, kdy se člověk bije a ví, že jenom nadlidské úsilí může spasit a zachránit.“
Přežil válku hákových křížů.
Na Vyšehradě pod ním plynula řeka, nikde se už nestřílelo. Teď už sem nebude chodit, nebude čas. Začne znovu v tělocvičně.
Právě dnes jde poprvé cvičit.
Vkročí do tělocvičny skutečné, kde vrže hrazda a houpají se kruhy.
Sešel cestou k řece.

Vyšehradská sokolovna svítila do noci jasnými okny, zatemnění zmizelo. Vstoupil jak ve snách, zvolna se svlékal, vychutnával dotek trička a šponovek.
V sále na něho čekali, na zaplněném balkóně mávala dcerka, která ho nikdy neviděla cvičit. Ponořil dlaně do bílého prášku magnézia a pomalu přejížděl chladnou tyč hrazdy.
Vytáhl se těžce vzhůru. Pomalu překonával uzlová místa, ale cvičil tak, jako pije žíznivý.
Děti ho prosily: „Pane Hudec, ukažte nám své salto!“
Neměl cit a odhad, snad proto váhal.
Ale přece jen roztočil tělo, prováděl veletoče a přednožky, hrál si a připravoval se na těžký konec. Jak to psali a vyprávěli? Hudec vyletí vysoko nad hrazdu a snese se loopingem.
Vtom se již pustil a nesl se vzduchem. Jeho svaly však měly příliš mnoho nastřádané energie. Přelétl narovnané žíněnky, minul přistávací plochu jak letoun, jehož pilot nezvládl přistání. Tvrdá podlaha, pocit překvapení, bolest v nohou.
Vynesli ho s oběma přeraženýma nohama.
Jakmile kosti srostly, učil se chodit. Přišel den, kdy mohl poprvé jet tramvají do práce. Ale domů šel krůček za krůčkem. Přicházel zalit potem. Žena mu po příchodu hladila mokré vlasy, najednou v nich vyrostlo mnoho šedavých praménků.
Pak pro něho zašli, aby cvičil na exhibici. Rusové ho chtěli vidět, mnoho o něm slyšeli. Budou se od něho učit. Odvezli ho do vinohradské tělocvičny a vysadili na kruhy.
O rok později už vyhrál v New Yorku utkání s Amerikou. Pak opakoval svůj úspěch v Dánsku.
A najednou konec. Je příliš starý. A také už ho nepotřebují. Nějaký rychlý krejčí mu přišil na kabát označení „starosokol“. Někteří lidé se mu vyhýbali. Zbyly mu jen vzpomínky a ta zlatá olympijská medaile.

Začíná první poválečná spartakiáda a na plochu nastupují nejlepší sportovci této země. Diváci tleskají, potlesk mohutní a světlo na stadiónu sílí.
Tlampač ohlašuje: „Alois Hudec, absolutní mistr světa v nářaďovém tělocviku a olympijský vítěz z Berlína.“ Světlo reflektoru se upírá na něho. Má stříbrné vlasy a je maličko nahrbený. Opět volají: „Výborně, Hudec!“
Napřimuje se. V ruce tiskne odznak zasloužilého mistra sportu. Až přijde domů, uloží ho vedle olympijské medaile. Ten odznáček není zlatý, ale pro

něho má cenu zlata. Bude mu říkat až do posledních dnů života, že lid nezapomněl.

OTA PAVEL

OMYL

Dali mi zase květiny, vrátili mi diplomy, v tvrdý červený rouře, objímali mě a zase líbali a mezi jiným říkali, že je to omyl. Jeden dokonce povídal, že to bylo nedorozumění, a já měl šílenou chuť mu jednu vrazit, poněvadž já takový nedorozumění neuznávám, to bylo normální svinstvo. Dají vám strašně po hubě a pak se omlouvají. Mě to moc mrzelo, že to bylo právě ve sportu, protože sport by měl být jak studánka čisté vody.

Za chvilku mám jet na tyhle plzeňský dráze se svým přítelem Kubrem svý poslední čestný kolo. Bude to naposledy v mým cyklistickým životě, co takhle pojedu před diváky. Bojím se, abych se nerozbrečel, jestli budou volat mý jméno. Já už svý jméno strašně dlouho neslyšel, a když, tak jenom ve špatných souvislostech.

„Ať žije Veselý! Ať žije Veselý!“

Volají, jako volali tenkrát. A přitom snad ani nevědí, jak to přesně bylo, a já na to musím pořád myslet i teď, když jedu nejdůležitější kolo svýho života. Nepředpokládal jsem tenkrát, že budu v desátým ročníku ZÁVODU MÍRU moc dobrej, ale taky jsem netušil, že budu v takovým srabu. Předtím jsem víc jak rok pořádně netrénoval, chtěl jsem ježdění nechat, byl jsem už starej, měl jsem za sebou skoro dvacet let závodění. Navíc mi nastydly ledviny, bolela mě záda, ale nemohl jsem odstoupit, řekli by: „Ten se vymlouvá!“ Nechal jsem se vlastně ke startu přemluvit. Říkali: „Bude to primový, Honzíku, zakončíš svou kariéru nádherně v jubilejním desátým ročníku ZÁVODU MÍRU.“

Byla to chyba jejich, a hlavně moje, já totiž neuměl nikdy nic odříct, to až zkušenosti mě naučily říct ne. Hned v první etapě z Prahy do Brna to vyhlíželo na hezkej průšvih. Začal jsem putovat vzadu s Maďary a Finy. Ale uvažoval jsem – Rozjedu to! Všechno dobře dopadne! Do Brna jsem přijel dvaasedmdesátej, slezu z kola a lidí se ke mně hrne jak v dobách, kdy

mi to jezdilo. A pak jsem teprve pochopil: „Jeníku, tys měl ale smůlu. Tolikrát píchnout.“
Hlasatelé na stadiónu nevěřili, že bych mohl tak mizerně jet, a namluvili divákům, že jsem měl na trati několik defektů. Chtěl jsem odporovat: Lidi, neblázněte, koukněte se, vždyť jsem nepích ani jednou! – ale pak jsem mávl rukou. Snad to bude k něčemu dobrý. Snad se to rozjede. Zítra. Druhý den jsem makal víc, než když jsem vyhrál celý ZÁVOD MÍRU. Jenže jsem zase zajel blbě. Ale furt jsem se nevzdával. Říkal jsem si: Do Prahy musím! Zaber! A různý takový povzbuzovačky, který si člověk namlouvá, když je v bryndě. Vydržel jsem s pelotonem až do Dobříše, teprve tam mě utrhli. V Praze jsem mockrát vyhrál, a teď jsem přijel třiasedmdesátej. Jen Kubr ze sebe vyždímal úplně všechno a zajel tu třetí etapu naneštěstí dobře. A v tý čtvrtý etapě, v tý jsem pochopil víc než za celejch dvacet let svýho předešlýho závodění.
Foukal silnej a studenej protivítr, prostě jak na severu Evropy. Motal jsem se na konci s Kubrem. Kubr už zase zvadnul a jel pomalu, byl na tom asi jako já, operovali mu už předtím křečové žíly, krev v nohách nemohla dobře kolovat, navíc si stěžoval na nějaký bolesti na prsou; doktoři ho nejspíš vůbec neměli pouštět na start. Byli jsme smutná dvojice. Až do tý doby jsem měl morálku, ale najednou jsem měl toho přemáhání dost. Funkcionáři v tatrách osmičkách už poznali, že jim a sobě tentokrát žádnou slávu neudělám, a jak jezdili kolem, probodávali mě pohledy. Už mě pohřbili. Do tý chvíle za mnou nepřišel ani jedinej, aby se zeptal, proč mi to nejede, anebo se mě snažil nějak povzbudit – vždyť proto tam snad byli. Možná že by to nepomohlo, ale člověk by aspoň viděl zájem.
Ne aby tě načutli jako hadrák, když tě nepotřebujou, když ti to nejede. Ty jejich pohledy mi dodaly. Byli mezi nimi i ti, co po mých vítězstvích na stadiónech se ke mně před filmaři první tiskli a vystavovali se, aby je viděli jejich známí. Ještě teď jsem slyšel to jejich „Honzíku“ a „Honzíčku“. Ale teď se na to teprve vyfláknu! Nedokázal jsem to, šlapal jsem nějakou setrvačností dál. Říkal jsem si: Kdyby mi to zase frčelo, byl bych jinej! Klidně bych se otočil, až by mi přišli gratulovat – ale asi bych to neudělal, na to jsem moc velkej pitomec. Každej by byl zas můj nejlepší kamarád. Byla to trnitá etapa. Před Plzní v táhlém stoupáku stála jedna známá házenkářka, a jak jsem se pomalu plazil kolem ní, vmetla mi do tváře: „Ty srabe!“
Kdyby to nebyla ženská, slezl bych z kola a dal jí facku. Takhle jsem jen sklopil hlavu a šlapal dál. Ježíšmarjá, jak to jako sportovec mohla ze sebe vůbec vypustit?! Copak ona nikdy nehrála blbě? Co ona ví o tom, jak jsem

jel etapy v Africe za šíleného vedra a z rozpraskanejch rtů jsem nemohl vydat hlásku? Ví, co je to etapový závod? Když celý mančaft spí na břiše, protože má zadky rozbitý do krve? Nebo když jsme všichni podepsali krví přísahu, že už nikdy nepojedem tenhle strašnej závod – ZÁVOD MÍRU – a přitom druhej den jsme jeli jak čerti a úplně jsme rozsekali Němce na mraky, a ti byli tenkrát moc dobří. Ví, co je to, když dojde cyklistovi v lahvích voda, nemá co pít a má v žáru stíhat ujetou skupinu jen proto, aby byl třetí do mančaftu?! Diváci přitom stojí kolem silnice v plavkách, podle trati tečou řeky a potoky, lidi se v nich cákají. Poznal jsem v životě různý těžký práce, jako kluk jsem dělal u sedláka, pak jsem rozvážel na kole nůše chleba, točil volantem náklaďáku, ale se silniční cyklistikou se nedá nic srovnat. Někdy je to sport a radost, ale většinou je to sakramentsky krutá dřina. Vědí to vůbec funkcionáři a žurnalisti?! Vyhrál jsem etapu, a oni o mně psali jako o hrdinovi. A já vyhrál docela lehce, šlapal jsem furt ve vedoucí skupině a potom jsem byl v závěru rychlejší než ostatní. A jindy jsem jel, abych byl třetí do počtu mužstva, dotahoval jsem desítky kilometrů, nadřel jsem se desetkrát víc, nakonec jsem to dokázal, a v novinách vyšlo: Veselý až dvacátý druhý. Buď při závodech v autech spali, anebo je k ničemu nepustili. Fakt je, že někdy jsou v Čechách žurnalisti chudáci, pořád jedou za námi a jen jednou nebo dvakrát je spojka protáhne kolem nás a ukáže jim cyklisty jako exotická zvířata. Ale pak nemají psát tak dlouhé a podrobné litanie, anebo se mají závodníka zeptat, co se v té etapě vůbec dělo. Ale to už byl jenom detail ve všem, co mě tenkrát napadlo a trápilo. Pršelo v tý etapě čím dál víc. Končetiny jsem měl ztuhlý, chtěl jsem brzdit a nemohl jsem ohnout prsty, husí kůži po celém těle a záda mě příšerně bolely; necejtil jsem spodek chodidel a málem čural bolestí. A při tomhle mým náramným stavu slezl Honza Kubr u Bečova z kola, zakroutil hlavou a že dál nepojede. Já jsem na tom špatně, prohlásil. Slezl jsem taky, stáli jsme na silnici sami uprostřed lesa jak vyhnanci. A představ si, jaký jsem byl hlupák, já ho přemlouval, aby jel dál. Kubr na mě vždycky dal, zastával jsem trochu jeho tátu, kterýho mu oddělali za války fašisti. Po léta jsem jemu a ostatním dělal kapitána. Říkával jsem mu: „Musíš je chytit!“ A on vždycky poslech. Přirozeně, jako kapitán mančaftu jsem nemohl kluky jenom honit, musel jsem se jich taky zastat, říct třebas, že na pokojích v přípravě je zima anebo že jídlo je mizerný anebo že tréninkové metody se nám zdají špatný. Vypadal jsem před funkcionáři jako hlavní rebel, a to byl druhej důvod, proč ty zdrcující pohledy z vozů a proč nastalo veliký účtování. Mnohým lidem se hodilo prostě do krámu,

že nám to nejelo. Už dva roky předtím ani potom jsem se v žádný etapě tak nenadřel.
A pak se mi podělalo kolo. Z mechanickýho vozu mi dali už podruhý v tomto jediným závodě špatně smontovaný náhradní kolo. Popad mě vztek a zařval jsem: „Vyseru se na to!“ – no, vážně jsem to ve skutečnosti nemyslel, prostě jsem se nedoved v tý zoufalosti ovládnout. Tehdejší státní trenér mi na to řekl: „Tak se na to vyser!“ Já v té chvíli vytřeštil oči, protože jsem poznal, že on to myslí vážně. Vůbec jsem nechápal, jak ti tohle může říct trenér v poslední etapě, kdy jde o to, zda v mužstvech vyhraje Československo. Až později jsem pochopil, že by byl býval rád, kdybych vzdal už tenkrát. Možná že to myslel s cyklistikou dobře, ale se mnou to myslel každopádně špatně, o tom jsem přesvědčenej dodnes.
Tehdy jsem diskutoval přímo na kole: „Kdyby šlo jen o tebe, tak už dál nešlápnu ani pedálem, ale já to dojedu kvůli lidem!“ A taky jsem to dotáhl i na tom blbě smontovaným kole, a ty mančafty jsme vyhráli. To kvůli lidem – to nebyla taková fráze, jaké se psaly v novinách o tom závodě, to jsem myslel náramně vážně. Psalo se: ZÁVOD MÍRU. Ale copak je závod nějaký mír? Tam se jelo, jak my říkáme, na plný céres, jeden na druhýho, Rus na Francouze, Polák na Čecha, žádný pardony. Cizinci se smáli: Jó, mírový by to bylo, kdyby se jelo manifestačně od vesnice k vesnici, ale takhle! Vždyť nemáme v tom frmolu čas prohlídnout si ani výzdobu.
Kamarádil jsem se se Schurem. Tenkrát jsme se přímo rvali o žlutej trikot, a ujel mi a definitivně mi ho sebral, když jsem musel jet pomalu až na konci pelotonu, protože jsem se potřeboval za jízdy vymočit. Snad nevěděl, že močím, snad věděl, ale já mu to nikdy neměl za zlý, to je prostě život a sportovní boj. Nebo dovedeš si představit kapitána, který by říkal klukům něco takovýho jako: „Dneska musíte bojovat za vlast?!“ Asi by mě praštili pumpičkou. My měli švejkovský heslo z tý písničky o Hercegovině: „Za císaře pána!“ To znamenalo zabrat!, a já to říkal v pravou chvíli a kluci to rozšlapali, i kdyby byli sebevíc utahaní. A fakticky jsme jeli kvůli sobě a kvůli lidem. Kvůli takovým dobrým lidem, kteří k nám přicházeli na besedách a zbožně na nás civěli, protože jsme něco dokázali a párkrát jsme se přičinili o to, že jméno ČESKOSLOVENSKO – CZECHOSLOVAKIA se psalo ve všech světových novinách velkými písmeny. Přitom měli mozky unavený anebo ruce od práce vytahaný až na zem, ani si neuvědomovali, že oni fakticky taky pořád jezdí za Československo. Kvůli těmhle lidem jsem měl dojet do Varšavy a pomoct vyhrát mančafty, aby z toho měli zase radost. A chtěl jsem, aby se pokusil ještě i Kubr, říkal jsem mu: „Jeníku! Nesmíš to sbalit! Musíš jet!“

A on mě, svýho kapitána, tak jako vždycky, poslechnul, vylezl těžce na kolo, šlapal dál a brečel bolestí. To byla největší pitomina, že poslechl, protože kdyby byl vzdal hned, nemuselo dojít k tomu, k čemu došlo potom. Jel jsem za ním až do cíle etapy jako anděl strážnej, aby si to snad ještě nerozmyslel. Dojeli jsme do města jako poslední.

V koupelně jsem na moc věcí zapomněl. Teplá voda je po etapě báječná věc, snad vůbec nejlepší na světě. V Karlových Varech nás ubytovali v GRANDHOTELU. Ty dvě noci v Karlových Varech jsme vůbec nespali. Nervy jsme měli dočista v kýblu, pořád jsme se chodili mýt a otvírat a zavírat okna. Poznal jsem to taky na Kubrovi, když se v noci vrátil Vlasta Růžička, který s námi bydlel v pokoji. Vždycky jsme Růžičkovi pití promíjeli. Vlasta za to ani tak moc nemohl, byl na pití příliš zvyklý, táta se mu zabil na motocyklových závodech, vyrůstal sám na vinici a pil prý místo mlíka kořalku. Tenkrát ale na něho Kubr přímo řval, aby nechal chlastu, anebo sportu, málem se porvali. My měli ale ve skutečnosti Vlastu rádi, já ho z jedné stránky dokonce obdivoval. Co ten uměl ze sebe vůlí bez pořádnýho tréninku vyždímat, to nedokázal nikdo. Držel se pelotonu jako klíště a pak to všem nandal. On pil v etapě jednou i francovku a do jedné z lahví si někdy míchal koňak s vymačkanými citróny. Jednou se mi v etapě udělalo šoufl od žaludku, přijedu k němu a stěžuju si. Řekl mi: „Tak si lokni!“ a podal mi ten svůj popohánečˇ. Málem jsem sletěl z kola, taková to byla síla. Vlasta začal pít vždycky v rozhodujících okamžicích, většinou až pár kilometrů před cílem, a to ho povzbudilo jako jinýho doping, pak jel jak vrtule, ničeho a nikoho se nebál – kočičí hlavy na silnici – pekelně jedoucí cizinci – to mu bylo prostě fuk. Jinýho by to zabilo, jemu doping kořalkou na krátkej čas zřejmě pomáhal. A v tom jubilejním ročníku, kdy jsme byli s Kubrem tak mrtví, Růžička do Lipska vyhrál etapu. Ten nám panečku dal. V novinách se do mě a Kubra pustili, jaký jsme my dva srabi.

Pak přišla etapa do Berlína.

Měl jsem toho úplně dost. Nohama jsem nemohl otočit a rukama pohnout, v zádech příšerný bolesti, vůle odpochodovala. A když jsem si představil, že mám před sebou skoro půlku závodu, polila mě hrůza.

Už dřív jsem pil občas v etapě syrová vajíčka, natukával jsem je vždycky o řídítka a vycucl, jednou jsem do sebe hodil pukavce, no to bylo něco strašnýho. A teď mi bylo tak, jako když jsem vypil to smradlavý vajíčko, a snad ještě o něco hůř. Anebo jako tenkrát před Jelení Horou, kde jsem najel v plný rychlosti na psa a udělal jsem z kola hromadu kotrmelců. Cítil jsem se jako zpráskaný boxer, co se potácí v ringu a neví, co bude dál. Ale

boxer je na tom hůř, protože ho navíc ten druhej tluče, a možná líp, protože jeho trenér může vhodit do ringu bílej ručník kapitulace, když vidí, že jeho zdraví je ohroženo; já to musel udělat za sebe sám. Ale jel se mnou Kubr. A taky pár Fiňáků a Maďarů. Jedině před Kubrem jsem se styděl slízt z kola, protože předtím jsem ho přemlouval, aby jel dál, a teď jsem chtěl vzdát sám. A taky jsem se bál, jak mě uvidí, že vzdá taky. Poslal jsem ho tedy dopředu; byl to poslední příkaz, který jsem jako kapitán vydal. Povídám mu: „Jeď! Roztrhej tuhle srabovou skupinu!“
A on se na mě tak nešťastně podíval, ale vyrazil.
Byl pryč, a tak jsem mohl slízt. Nebylo to nic lehkýho, přestat šlapat, i když bylo daleko těžší šlapat dál. Slezl jsem z kola a vlezl jsem si jako myška do jednoho našeho auta. Moc se mnou nemluvili, byl jsem pro ně zrádce. Přirozeně Kubr se brzy dověděl, že dál nejedu. Řekl prý: „Teď je všechno v prdeli,“ – a slezl taky. Já to chápal, dodával jsem mu na kole vědomí, že není v tom srabu sám. A jak jsem vzdal, neměl sílu jet dál. Napadli nás, že jsme byli domluveni a že jsme vzdali manifestačně. Udělali z toho aféru. Vzdali jsme ZÁVOD MÍRU a tím jsme prý zradili mír a taky dělnickou třídu.
Před námi vzdali etapové a dokonce jednoetapové závody mistři světa a další sekáči, ale na to se tehdy nikdo neptal. Z Berlína se rozhodli poslat nás šupem domů. Přestali mi říkat „Honzíku“, „Honzíčku“ a nahradili to slovem „soudruhu“ a pak už mi jen vykali.
„Dostanete pokyny, co budete dělat zítra.“
„Zítra ráno v pět hodin se přestěhujete do jiného hotelu!“
Popad mě vztek. Jsme prašivé ovce, od kterých je nutno ostatní izolovat? Odmítli jsme. Půjdeme do jinýho hotelu, ale až se v klidu vyspíme a najíme. Po snídani jsme odcházeli a šli nás vyprovodit Angličan Brittain a Schur – prostě cyklisti, kteří chápali, že někdy už člověk doopravdy dál nemůže a má právo slízt z kola. Byli jen překvapeni, proč odjíždíme tak brzy. V tom novým hotelu jsme měli mít zajištěný obědy a večeře, ale nic tam zajištěnýho nebylo, my to tušili a nabrali jsme si u snídaně do kapes housky. Chodili jsme po tom cizím městě bez konce sem a tam, a i když všude jezdilo a chodilo plno lidí, padla na nás taková pitomá samota. Prostě jsme přestali existovat. Žádný vedoucí, který by s námi promluvil, žádný lékař, který by nás prohlídl, jak jsme na tom tělesně a duševně. Jenom dvě jízdenky na noční vlak domů.
Na hranici si nás celníci prohlíželi ve světle baterek a řekli jen: „Tak to jste vy.“ Zprávy o nás tenkrát předběhly noční vlak domů.
Do Prahy jsme přijeli k ránu jak zpráskaní psi. Hokejista Franta Tikal pronesl jednou památný výrok, že z pražského letiště a nádraží by měly

vést kanály pro sportovce, kteří v cizině nic nevyhrajou. Nebylo by to marný. Pak vynesl ČESKOSLOVENSKÝ SVAZ TĚLESNÉ VÝCHOVY rozsudek. Jenom proto, že jsem vzdal v závodě. Napsali mi, abych vrátil titul zasloužilého mistra sportu a vyhlásili pro mě dva roky zákaz startů. Tak to tedy bylo pro mě v mých čtyřiatřiceti letech to slibované zakončení kariéry. Když za mnou přišli někteří novináři, kteří se ke mně chovali dobře, chtěli vědět, co jsem v životě na kole udělal. Řekl jsem jim:

– několikrát jsem úspěšně startoval na mistrovství světa, v Kodani jsem byl osmý,
– vyhrál jsem ZÁVOD MÍRU a dvakrát jsem byl v ZÁVODĚ MÍRU druhý,
– čtyřikrát jsem byl kapitánem vítězného mužstva ZÁVODU MÍRU,
– v ZÁVODĚ MÍRU jsem vyhrál šestnáct etap,
– osmkrát jsem vyhrál nejdelší a nejtěžší československý závod: Praha – Karlovy Vary – Praha,
– pětadvacetkrát jsem získal titul mistra republiky na dráze a na silnici a
– jedenkrát jsem vzdal v ZÁVODĚ MÍRU.

Říkalo se, že po tom, co jsem dostal dopis, abych vrátil titul zasloužilého mistra sportu, zabalil jsem nejen tento odznak a diplom, ale i ostatní odznaky a diplomy do krabice od bot, převázal to špagátem a odnesl do vrátnice na ČESKOSLOVENSKÝ SVAZ TĚLESNÉ VÝCHOVY. S tou krabicí od bot a cukršpagátem to bylo přehnaný. Pravda je, že jsem všechny tituly, úplně všechny, dal do veliký obálky a do té vrátnice jsem je odnesl. My dostávali za vítězství většinou diplomy a poháry. Pohár je pěkná věc, ale měl jsem jich už plný skříně a neměl jsem je kam dávat. A přitom si někteří lidé mysleli, že jsme dostávali za vítězství auta. Měl jsem tehdy žádost na auťák tři roky a nakonec jsem si koupil starýho opla a montoval ho přes celou zimu nahoře nad Prahou. Vyhrál jsem řadu pěkných věcných cen, ale většinu z toho zas pohltilo kolo, součástky a pořádný jídlo. V armádním klubu jsme měli dobré podmínky, takže jsem se mohl cyklistice důkladně věnovat, ale nikdy jsem nedostal za vítězství ani korunu, to jsou výmysly. Zato jsem kvůli cyklistice nemohl nikdy dělat pořádný zaměstnání a stavět si to svý hnízdečko jako mnozí z těch, co mě tak rychle odsoudili a odepsali. Měl jsem za sebou víc jak půlku života, ničím jsem nebyl a nic neuměl. Zůstaly mi hlavně vzpomínky na bitvy na silnici a na dráze, vzpomínky na chvíle, kdy jedeš sám a se vším se musíš vyrovnat a nikdo ti nemůže pomoct. Anebo kdy ti kamarád pomůže anebo ty pomůžeš jemu. Tyhle pocity ti nikdo nemůže vzít, prostě nejde napsat dopis, abys je vrátil.

Všichni však nebyli stejní, taky na tělovýchově se našli rozumní lidé, ale tehdy nějak nemohli prosadit tvůj rozum, anebo se báli. A pak se ve velký

většině ukázali dobří ti drobní lidé, o kterých jsem už mluvil. Pro ty jsem zůstal Honzíkem. Jen někteří říkali, že jsem trouba, proč jsem to nepodepsal k francouzským profesionálům, když jsem od nich měl báječnou nabídku na balík peněz.
Fakt je, že jsem tehdy vzpomínal na všechny ztracený příležitosti svýho života, tak asi jako člověk vzpomíná na konci každý cesty. Kdybych byl jezdil jenom na sebe, a ne na pomyslná vítězství mužstev, která se v cyklistickém světě tolik necení, mohl jsem ZÁVOD MÍRU vyhrát dvakrát, třikrát. Kdybych měl víc příležitostí v těžkých zahraničních závodech a nejezdil často jako turista na poslední chvíli, mohl jsem vyhrát další velké závody a snad se stát mistrem celého světa.
Našli se však takoví, co věděli, že člověk může jednou chybit anebo se mýlit a nemusíme mu hned dávat po hubě.
A pak se cosi změnilo. Naši cyklisté vzdávají už při nemoci anebo vyčerpání nejen etapové, ale i jednorázové závody, protože se přišlo na to, že je nesmysl, aby si ničili zdraví, když na to nestačí. Cyklistům se dávají peníze za vítězství, aby měli na kola, galusky a pořádný jídlo. Vrátili mi všechny mé tituly a omluvili se mi. Ale nikdo vám nevrátí to, oč jste přišel a o kolik líp jste se mohl mít. A taky vám nikdo nevrátí léta, kdy jste žil ušlápnutý, jako by vám stál někdo na botě a přitom vás držel ještě za ruku. To ne, zvlášť to poslední nemůže nikdo odčinit. A nestačí říci, že to byl omyl.

OTA PAVEL

BRANKÁŘ

(Jak se narodil jeden kluk)

Otec je opustil, a tak měl Josef těžký život už před narozením. Zbyla jen máma Julka, sirotek, sama téměř ještě dítě. Sloužila tehdy, v sedmatřicátém, u sedláka Střítežného. Sedlák jí vyhrožoval: „Vyhodím tě, jak se ti ten parchant narodí!“
A ona si tolik přála mít tvorečka, s nímž by se potěšila. Uštvali ji a dohnali k tomu, že skočila z půdy, aby to ukončila. Jenže Josef Mikoláš, jehož jméno si třiadvacet let později opakovaly u přijímačů a televizorů

s obdivem tisíce lidí, měl tuhý život. Přišel na svět a máma na něho hleděla uslzenýma a šťastnýma očima.
Tak se tedy narodil zase jeden kluk.
Ale nebyl jako ostatní, nepostavil se vůbec na nohy, měl je zkroucené křivicí. Ve dne chodila máma na pole a uvazovala ho provazem za nohu u stolu. Na betonu kuchyně prochladl a onemocněl těžkým zápalem plic. Selka nad ním rozsvítila hromničku: „Ten už ti chcípne!“
Julka tehdy běžela vesnicí a křičela: „Synek umírá!“ Vesnice mlčela, měla dost svých starostí. Jen hokynářka jí poradila, ať ho zabalí do lihových obkladů. Dostal se z toho.
Máma utekla od sedláka do ostravské chemičky RÜTTGERS. V goldbergrovských domech dostali pokoj. Místo podlahy hlína, děravými zdmi sem lezla žabí havěť.
V pěti letech měl Josífek nohy jak tyčky a dosud nechodil. Sedával hladový u škarpy a čekal, až máma přijde z práce. Julka ho pak nosila domů na zádech. Tak spolu taky putovali o nedělních odpoledních krajem, posypaným prachem Ostravy.
Pro Julku to byl hrozný život. Pak se poprvé postavil na vlastní nohy a šel.
„Pepíku, ty můj Pepíčku!“

(Horníkem)
Ještě dlouho nebyl jako ostatní. Ušel stovku metrů a musel stát, bolela ho páteř. Ve škole poznal kamarády a za školou kulatý míč. Vystrčíš nohu: míč se pohybuje tvým přičiněním rychleji než ty, hopsá a skáče. Obcházel míč a nakopával ho ze všech stran. Poznal hru a nevěděl, že mu při ní sílí klouby a kosti. Pak ho kluci už brali na fotbal mezi sebe. Kapitáni se ho zastávali: „Pepík neumí moc běhat, ale balón dokáže napálit přesně.“
Všechno nebylo tak snadné, ještě stokrát prožil bolest a zklamání, nejednou se styděl, že dostal boty a kabátek od Červeného kříže a byl mezi posledními.
Téměř každému vstoupí do života bytost, která znamená přehozenou výhybku. U něho to byl nový otec Žíťa. Jejich životy, rozdílné délkou, se podobaly osudem. Žíťa mu rozuměl, byl jako kluk čtyři roky v sirotčinci. Prožil fašistický koncentrák, utekl z pochodu smrti den předtím, než všechny postříleli.
Po návratu poznal Julču. Dostali třípokojový byt. Julka tehdy za jediné peníze koupila obraz s břízami, pověsila ho na zeď a posadila se na židli uprostřed prázdného pokoje. Dívala se dlouho na ten obraz.

Také její Jozífek už nebyl poslední. Odnášel z domova budík a v lesíku běhal jako Zátopek. Hrával fotbal a v posledních letech nosil ze školy vyznamenání. Žíťa se stal jeho kormidelníkem. O posledních prázdninách ho vzal na rubání „Flora 905“.
Horníci říkali: „Kdyby to byl tvůj vlastní kluk, tak bys ho do šachty nevzal.“
A oni se ještě víc sblížili. Společně postupovali chodbami, ve sloji nízké pouhých čtyřicet centimetrů leželi a dobývali uhlí, dýchali tentýž prach, v těžkých chvílích hledal Pepík Žíťovy oči: usmívaly se a povzbuzovaly ho dál.
Jediný z celé třídy šel do hornického učiliště. Jeho přihlášku však máma nepodepsala. Kdoví, čím mohl být, uvažovala, teď bude každý den čekat, zda vyfárá…

(Zrození brankáře)
Brankáři se v hokeji obvykle rodili tak, že nejslabší bruslař zajel do branky. Pepíkovi bylo patnáct, když ho postavili učitelé PRACOVNÍCH ZÁLOH do branky za zraněného Botka: „Něco tě snad trefí.“
Několik kotoučů ho skutečně zasáhlo, po některých skočil, jako to znal z fotbalu. A tak mu řekli: „Bruslit neumíš, ale odvahu máš.“
Na zimním stadiónu trénují ligová mužstva obvykle přes den, na dorostence zbude čas v noci a brzy ráno. PRACOVNÍ ZÁLOHY trénovaly od půl čtvrté. Pepík vstával ve dvě v noci. Hokejová branka patřila jen jemu. Stál sám proti klukům, kteří se na něho řítili, vyrážel proti nim, padal, vyškraboval jim kotouče. Brankářů bylo tehdy poskrovnu, často se stávalo, že některý nepřišel, a tak zatímco mužstva se na ledě střídala, v brance zůstával dlouhé hodiny Josef Mikoláš.
Hrál už za vybrané mužstvo PRACOVNÍCH ZÁLOH, když k němu na ranním tréninku přistoupil trenér ligových Vítkovic: „Koukej, kamaráde, zůstaň v té kleci, nepřišel nám gólman.“
Pak Vítkovickým odešel natrvalo druhý brankář a Pepíka přemluvili, aby u nich chytal. Nechtěl, bál se. Ne ran, ale pohledů a výčitek. Chytat malý a prudký kotouč není nic snadného, za útočníkem je obránce, za obráncem ještě brankář, ale za brankářem už jen vlnící se síťka, hořkost porážky, ztracené tréninkové hodiny, zklamání chlapců, prohraný boj. Ne nadarmo je v Kanadě brankář hráčem číslo jedna a miláčkem mužstva, celý kolektiv je ochoten pro něho bít se, vyřizovat i jeho osobní věci, jen aby jejich chlapec v bráně byl na tom ze všech nejlíp.

Pepík, na pohled tvrdý chlapec – rubal už v nízkých slojích, dokázal celé hodiny v pokleku anebo vleže dobývat uhlí – měl uvnitř citlivou duši. Kamarád pro něho objevil Shakespeara; když šel chodbou k rubání, říkal si verše z Romea a Julie. Zamiloval si drama o Richardovi, jenž měl rovněž nemocné tělo, a přece dobýval svět. Snil o poezii hvězd, často mu je zastírala země nad hlavou či zastřešený oblouk zimního stadiónu.
Proto ho bolela víc než první vyražené zuby necitlivá slova a urážky: „Vole, jak to chytáš?!“
Třikrát odevzdal výstroj a vždycky plakal. Pokaždé tu byl Žíťa. Hledal jeho slova a oči. Povzbuzovaly ho a vedly dál jako tehdy na první šichtě. „Pepíku, ty přece nevzdáš!“
Zas si vyzvedl těžkou brankářskou výstroj.

(Kandidátem národního mužstva)
Prvním ligovým zápasem se cosi změnilo. Hráli v Chomutově, zrovna na svatého Mikuláše, rozjařené obecenstvo se výborně bavilo, vítkovický brankář dostal do deseti minut čtyři branky. Hráči strkali do trenéra: „Pošli tam Pepíka!“
A tak reproduktory oznámily: „Do branky Vítkovic nastupuje Mikoláš!“ Hlediště to považovalo za dobrý vtip. Do konce zápasu na něho pokřikovali: „Kde máš berlu a kde čerta?'
Vítkovice dostaly deset branek, ale nechytal špatně. Někdy mu diváci i zatleskali, to ho povzbudilo.
Zahájil nevídaný trénink. Dělal na ledě kotrmelce v plné výstroji, aby byl pružný. Padal a vstával. Trénoval mnohem víc než dřív. Hrál fotbal, stolní tenis. I v šachtě o přestávkách cvičil na provizorní hrazdě.
Pak ho postavili až zase proti Kladnu před domácím hledištěm. Třásly se mu ruce, ještě než vjel na led, nemohl si vůbec zavázat tkanice u bruslařských bot.
Kladenští na něho častokrát najížděli, ale dali mu jen jedinou branku. Vítkovice vyhrály a chlapi ze šachet a od pecí poprvé skandovali: „Mikoláš – Mikoláš – Mikoláš…“
Vzpomínal rád na ty chvíle v době, kdy byl pod zemí. Jezdil s lokomotivou, jež nahradila šachetní koníčky, a vozil horníkům prázdné a odvážel plné vozy. Probíral v mysli každý zápas, každou zbytečně puštěnou branku.
Práce v šachtě se stala nejtvrdším tréninkem a pokračováním těžkého dětského života. Často dělal ve tmě, spíše hmatem nacházel rozpojené řetězy, citem rozpoznával nebezpečí, silou paží a zad musel nahazovat vykolejené vozíky.

Ze tmy a samoty země vyjížděl však do rozzářené a proteplené haly, zaplněné lidskými těly a hlasy. Z domova si nezvykl na dlouhé řeči a práce v šachtě ho zase naučila přesnosti. Také v hokeji poznal, že jsou zákony nejúspornějších a nejúčelnějších pohybů. Vystrčit volnou lapačku, sklouznout na led, vyrazil proti útočníkovi.
Ještě mnohokrát znělo jeho jméno stadiónem. V Moskvě, když zde junioři Československa porazili, první mužstvo Sovětského svazu, se ozývalo: „Vratara! My cha-tím vra-ta-ra!“
Ale v národním mužstvu se z něho stal jen kandidát brankářského dresu. Tvořitelé národního mužstva měli do Ostravy daleko. Nechytal ani v Oslo, ani v Praze, ani ve Squaw Valley. Teprve na kanadském zájezdu ho postavili. V Kitcheneru mu lékař bez umrtvení sešil přímo na střídačce ránu na bradě – byl to už padesátý steh do jeho tváře. Chytal výborně a trenéři mu říkali: „Když to půjde takhle dál, Pepíku, budeš jednou chytat na mistrovství světa!“

(Brankářem mistrů Evropy)
Pojede na mistrovství světa do Švýcarska. Počítají s ním, přestože je v této sezóně brankářem druhé ligy. Nezvítězily hlasy, že na kanadském zájezdu chytal dobře, protože o nic nešlo.
Radostně prožíval poslední tréninky v ostravské hale, podobné obrovské strojovně přepásané železnými oblouky a skleněnými tabulemi. Paprsek jarního slunce přilétl lomeným sklem ve střeše – pozdní reakce na kotouč vystřelený zblízka stokilometrovou rychlostí, bolest v tváři. Viděl mlhavou stěnu. Přijel k němu jeden z kamarádů a šeptal: „Promiň, Pepíku…“
Chtěl mu odpovědět, že za takové věci se neomlouvá, ale nemohl otevřít ústa.
Někdo řekl: „To je jen zaskočený sval.“
Jel do nemocnice. Rentgenovali mu obličej: „Trojnásobná fraktura jařmového oblouku. Rozřízneme vám tvář a vytáhnem to zpátky. Měsíc si odpočinete.“ To se chytalo ještě bez masek. Měl už v obličeji tržné rány, několikrát zlomenou a srostlou čelist, deset umělých zubů. Bral zranění jako samozřejmost a poplatek za krásu hry.
Uprosil lékaře. Pustili ho z nemocnice.
Do Švýcarska si vezl ochrannou masku z plexiskla. Trenéři a hráči o jeho zranění nevěděli, nikdy chránič nenasadil. Jen Ostraváci Vlach a Kasper znali skutečnost, ale mlčeli.
Ve Švýcarsku příliš nemluvil, několikrát se mu totiž stalo, že otevřel pusu a nemohl ji zavřít. Když mu kluci něco říkali, jen se usmíval.

Tak nastoupil v brance Československa.
Jeho první zápas na mistrovství světa: dvakrát byl před ním Fin Salonen zcela sám, pokaždé skončila střela v jeho lapačce. Tiskaři poprvé vysazovali titulek: „Mikoláš oporou národního mužstva."
Když to jinak nešlo, strčil tam i rozbitou hlavu, jediná rána do sítě od Američanů se mu odrazila právě od hlavy.
„Nemůžu jim to prohrát, nesmím pustit zbytečný gól…," šeptal si, jak na něho najížděli a stříleli Rusnell, Alexandrov, Tambellini, Sly, Tumba.
Skončil poslední zápas na mistrovství světa na stadiónu v Lausanne a kamarádi v dresech ho zdvihli na ramena. Byli druzí za Kanadou, neprohráli ani jeden zápas a stali se mistry Evropy; poprvé po dlouhé době tak porušili nadvládu sovětských hokejistů. Teď teprve by mohl ukázat ten chránič z plexiskla, ale už ho nevytahoval, nebylo proč.

OTA PAVEL

JAK TO TENKRÁT BĚŽEL ZÁTOPEK

Měl jsem přání: napsat jednou o Zátopkovi. Nyní ta chvíle nastala; ale mám strach, jaký má běžec, než vyrazí na trať; o Zátopkovi bylo už mnoho napsáno, z toho řada věcí dobrých. Jeho rekordy už všechny padly, je i Zátopek minulost? Začal jsem před časem na Velké Fatře. Emil a jeho žena Dana oslavovali dvanácté výročí svatby. Pili jsme moravské víno, Emil dostal náladu a poprvé a naposledy jsem ho slyšel, jak se chlubí. Vyprávěl o běhu, o němž jsem zatím nikde nečetl. Soupeřem mu byl pes. V době svých velikých výkonů trénoval na Českomoravské vysočině a jednou vzal s sebou vlčáka. Pes vrtěl ocasem, kdypak se mu stane, aby s ním šel někdo běhat? Vyrazili. Vlčák radostně štěkal a otáčel se po tom člověčkovi, pobízel ho ke spěchu, věděl dobře jako všichni psi o své běžecké převaze nad lidským tvorem. Ale netušil, že běží se Zátopkem. V desátém kilometru se jejich krok vyrovnal. Pak si vlčák už sedal, vyplazoval jazyk a nakonec ho Emil honil kolem rozlehlého rybníka před sebou. Večer se divila paní domu: „Copak je s tím psem? Nechce žrát ani pít."

Druhý den vyběhl Emil Zátopek znovu. Jak ho vlčák zvětřil, zakňučel a zalezl hluboko do boudy.

Jedno sobotní dopoledne jsme hovořili o závodě na pět kilometrů v Helsinkách, o tom, jak Belgičan Reiff vzdal. Kdy se vlastně člověk vzdává? Potom jsme běželi z Dejvic do Troje, kde si Zátopkovi staví domek. Bylo strašné vedro. Utíkali jsme oblečeni. Emil držel ještě pod paží aktovku; pouštěl mě dopředu, jako by nemohl; dával mi iluzi, že mu stačím; ve skutečnosti na mě čekal. Ve Stromovce jsme lezli přes koleje a proplétali se houštím. Běhá tu prý z práce na stavbu pravidelně; dělá tu svou poslední běžeckou trať za dvanáct minut.

Vozili jsme písek, míchali maltu, Emil Zátopek navíc stavěl. Pracoval v ohromném tempu; ve skutečnosti i při práci běhal, nejen pro cement a vodu; jsem reportérem už řadu let, ale nikdy jsem neviděl nikoho tak pracovat. Plně se soustředil, nebyl hovorný jako jindy. Po dvou hodinách se mně objevovaly mžitky před očima; nepolevoval v tempu. Po třech hodinách, zbrocen potem, se svlékl do naha, vylil na sebe dva kbelíky vody a pokračoval. Musel jsem se posadit, už jsem nestačil. Nebylo ještě šest; měl jsem toho dost, navíc se u mě objevil dříve nepoznaný pocit; vedle obdivu i závist. Nakonec jsem odtamtud utekl. Sebral jsem se a šel do Stromovky. Připadal jsem si jako ten vlčák; nechtělo se mi jíst ani pít.

Před olympijskými hrami v Helsinkách startovala skupina československých atletů v Kyjevě. Sovětský svaz se měl poprvé účastnit olympijských her; sovětští odborníci zapojili do příprav všechny dosažitelné vědecké a technické síly. Zhotovili přístroj měřící atletům odraz. Byl důležitý i pro běžce, u něhož se pohyb nohou skládá právě z odrazu a frekvence, to je z počtu kroků za určitý čas. Výsledek, jenž dosud není nikde zveřejněn, byl ohromující. Ze dvou stovek atletů měl nejhorší odraz světový rekordman Emil Zátopek. Pořadatelé byli zdrceni, Emil Zátopek se tvářil nešťastně; nechtěl jim způsobit zklamání; ale byl snad jediný z nich, kdo už dlouho věděl, že má pro běhání mnohem menší předpoklady než tisíce jiných lidí. Pokus se opakoval; chtěl udělat pořadatelům radost a snažil se odrazit co nejvíc; ale přístroj vydal stejné svědectví. O dva měsíce později vyhrál v Helsinkách tři zlaté medaile. Patnácté olympijské hry, kterých se zúčastnilo 5 870 sportovců z 69 zemí, vstoupily do dějin sportu jako hry Emila Zátopka.

Jak se mohlo stát, že právě on zvítězil?

Pokusíme se najít odpověď.

Na berlínské olympiádě v roce 1936 si doběhl pro stříbrnou medaili v závodě na patnáct set metrů Američan Cunningham; kdysi byl mrzák. V Melbourne zvítězil v kladivu Američan Connolly; v dětství prodělal obrnu a má jednu ruku kratší. V Římě vyhrál zlatou medaili v běhu na pět kilometrů Novozélanďan Hallberg; měl kdysi poraněný hrudník a dosud hýbá pořádně jen jednou paží. Život je poškodil, hledali svou příležitost a našli ji. Chtěli přinejmenším totéž co ostatní, a museli proto dokázat dvakrát nebo desetkrát víc.

Jak to bylo s Emilem Zátopkem?

Narodil se v desetičlenné rodině moravského stolaře. Ze všech synů nebyl nejstarší, na kterého jsou rodiče pyšní, ani nejmladší, jehož rodiče hýčkají. Měl vysoký písklavý hlásek, kamarádi se mu smáli, že vůbec není kluk. V obchodě se ho jednou ptali: „Co si přeješ, holčičko?“ Přišel domů celý nešťastný; ptal se maminky: „Proč mi říkají, že jsem holčička? Matka, přímá vesnická žena, ho neutěšovala: „Seš takový fňutr.“ Nedochůdče, ubožátko. Nepral se, neházel kamením, nikoho neuhodil kromě nejmladšího bratra; i tomu ji vrazil jen tehdy, když byla maminka v bezpečné vzdálenosti a neslyšela, jak řve. Nevynikal ve fotbale, ale chtěl ho hrát; byl příliš měkký, pobíhal mezi hráči neužitečně sem a tam.

Ale byl chytrý; měl výbornou paměť, dobře se učil. To první ocenil tatínek. Učitelka jim uložila naučit se do příštího dne tři odstavce z básně Král Lávra. Zapamatoval si báseň celou. Nazítří ji recitoval před třídou. Dosud byl nezkušený a po vítězství se pyšně rozhlédl. Učitelka byla ohromena; ale mezi spolužáky obdiv nezískal. Jen jednou se mu dostalo příležitosti okusit velké klukovské radosti – běhu. V Kopřivnici si kluci vyhlídli asi kilometr dlouhou trať. Emilek vydržel nejvíc – měl zřejmě zdravé plíce a nohy, cupital drobnými krůčky a šťastně se uculoval; konečně měl obdiv a uznání za to, v čem byli oni vždycky lepší. Jeden ze starších bratrů se dokonce snížil a nabídl mu kapesník, aby si utřel pot. To byl krásný dar. Jenže štěstí mělo krátké trvání; jako kluk už neprožil podobnou slast. V městečku se hrál jen fotbal.

Ale měl ještě jednu vlastnost; právě ta ho možná předurčila k tomu, že přišel na nový způsob tréninku a rozmetal hranici lidských možností a výjimečnost nadvlády severských běžců. Zkoušel všechno jinak než ostatní. Nezabil mouchu, která mu usedla na ruku, a nechal ji nacucat krve. Pozoroval chytré a mazané lidi a uvažoval, jestli to, co dělají dobře, nedělají vlastně špatně. A tak sledoval na trhu lakomého kramáře, jenž úzkostlivě odháněl kluky v obavě, aby mu něco nevzali. Zdálo se, že nad tím chlapíkem už nikdo nevyzraje. Jednoho dne odpoutal jeho pozornost

kamenem hozeným v opačném směru a vzal mu přímo před nosem dřevěný hrníček. Maminka chtěla vědět, kde ho vzal. „To jsem sebral," řekl. „Jeden chlap to hlídal jako poklad a myslel si, že mu to nikdo nevyfoukne." Maminka se zhrozila; syn krade. Mrzelo ho to. Už to nikdy neudělal. Ale vlastnost vymýšlet, šťourat se ve všem a počínat si jinak než ostatní mu už zůstala.

Nastoupil do zlínské BAŤOVY ŠKOLY PRÁCE, doporučované mladým mužům. Historie se opakovala. BAŤOVA ŠKOLA PRÁCE nebyla nic jiného než dřívější prostředí v drsnějším provedení. Pro odvážné, aby se stali tvrdšími. Na internátě, v němž spal, visela hesla: ZBABĚLCI SE NEDALI S NÁMI DO BOJE A SLABÍ ZŮSTALI CESTOU!

Anebo: NECHTE MLADÉ ORLY LETĚT K SLUNCI!

Jaký pak byl on orel? Jestli si doma někdy zahrál fotbal, tady nekopal vůbec, protože se hrálo bezohledně, a jak někoho nakopli, ani nečekali, až odkulhá mimo hřiště. Protože se neuměl ozvat, dali ho na jednu z nejhorších prací, do gumáren. Nasazoval za směnu na kopyta dva a půl tisíce tenisek; běžící pás se nesměl zastavit. Ve dne pracoval až deset hodin v továrně a večer tři hodiny studoval na průmyslové škole. Nebyl nadšen novým prostředím; byl otřesen, na posteli vzpomínal se slzami v očích na domov, z něhož rád odešel, protože si myslel, že jinde to může být lepší. Ale podrobil se a bude se podrobovat po celých osm let, co bude u Bati. Bude pracovat v pokusných dílnách, jimž se mezi zaměstnanci říká ĎÁBELSKÉ OSTROVY, bude v nezdravém prostředí sekat louh, bude zacházet se rtutí, která se umí vylít a ničit, bude mlít křemičitany, vařit mýdlo, vyhýbat se nástrahám. Byl bystrý a bude po těch osmi letech ještě bystřejší. Byl chytrý a bude ještě chytřejší. Naučí se dobře a vytrvale pracovat. To by mu snad stačilo k tomu, aby se stal spolehlivým dělníkem, mistrem nebo laborantem, který chodí v bílém plášti. Laborant byl v té době jeho největší sen.

Ve Zlíně se pořádal tradiční běh městem. Pro mladé Baťovy muže byl povinný. Ale devatenáctiletý Zátopek nechtěl běžet. Měl pracovat, učit se a ještě se honit? Dávno už zapomněl na svůj dětský triumf v běhu. Šel k doktorovi a žádal o osvobození. „Nic ti není," řekl lékař přes rameno. „Pěkně poběžíš!" V hodinu určenou pro běh se vytratil s učebnicí chemie na čítárnu. Našli ho a vyhnali na start.

Stál mezi ostatními a měl vztek. Protože neuvažoval jako většina chlapců, kteří z trucu utíkali pomalu, udělal něco jiného. Běžel rychle. Někteří spolužáci zahnuli za roh, tam na ně čekali kamarádi s kabáty. Nakonec

zůstala vpředu malá skupina a pak už jen Zátopek a trénovaný mladý atlet Krupička. Lidé jim tleskali; blesklo mu hlavou: to patří také mně! Poprvé v životě mu někdo tleskal. Líbilo se mu to. Chtěl najednou vyhrát; nezvítězil však; ale už nezapomněl. Našel svou šanci a chopil se jí jako nikdo druhý.

Většinu závodů v příštích třech letech prohrál; svou životní příležitost však už nepustil. Zlínský doktor „Ali“ Haluza mu dal první cenné rady a ukázal mu, jak běžecká kometa Šale trénuje rychlé dvoustovky. „Vidíš, to dělá Šaleho.“ Nikdy pak na dvoustovky nezapomněl. Dosud však zůstávali Haluza a Šale nedostižnými vzory; trénoval podle nich. Chtěl se sžít s jejich zásadami; ale ne s jejich omyly, napříště mu bude hloupé zůstávat v omylech a brzy bude za veliký omyl považovat celý běžecký trénink vytrvalců.

Dosud mu přikazovali u Bati namáhavou práci; nyní nastoupil daleko těžší dobrovolně. Byla zmnohonásobena nesmírnou touhou být alespoň tak dobrý jako druzí. Nemyslel na olympijská vítězství a světové rekordy jako tisíce jiných začátečníků (když jich brzy nedosáhnou, odcházejí ze sportovní dráhy). Teprve mnohem později začal snít o velikých výhrách. Chtěl vždycky jen o stupínek výš. Jakmile vystoupil, pokusil se udělat další krok. Převracel takzvaně pravdy života ze všech stran, aby našel své pravdy:

– Stav není zlý. Obtížné jsou změny a v běhu je to při přechodu na vyšší trénink.

– Bolest je milosrdná věc. Jak trvá bez přestávky a je jí moc, otupí se sama.

– Při sportu a vítězství se dostavuje pocit štěstí.

Konečně může také dělat to nejkrásnější. Vybočit z řady. Vymýšlet, jak to dělat jinak. Použije slova „kdyby“. Co kdybych spojil vytrvalecké dávky s rychlostí? Co kdybych střídal rychlé úseky s pomalejšími a trénoval desetkrát, dvacetkrát tolik, co druzí? S podobnou myšlenkou mohlo přijít mnoho lidí. Ale učení by řekli to, co řekli ve většině případů všem převratným novátorům: „Nezbláznil jste se?“ Zbývalo jediné: dokázat to skutkem. Udělal to a byl první; to mu už pak nikdo nevzal, ani když jeho rekordy začaly padat. Protože neměl velký talent, musel zpočátku překonat obtíže tréninku obrovskou námahou; stahovala mu tvář a ústa do hořké křivky. Tisíce lidí pak tato grimasa odpuzovala a zároveň přitahovala. Vystihl to nejlépe francouzský spisovatel Magnan: „Člověk, který běží jako my. Člověk, který viditelně platí za vítězství velkou cenu.“

Vyhrál své první závody. Hráz byla protržena; už nikdo příval nezastavil, ač se o to mnozí pokoušeli. Běžec byl objeven. Vydával se na cestu šťasten jako chlapec, jenž nastoupil na zámořskou loď a netušil, kolik bouří ho čeká. Po válce opustil Emil Zátopek Zlín. Lákala ho nová armáda, v níž se rozvíjel sport. Přátelé ho zrazovali, aby nechodil na vojnu, že tam bude mít po závodění. Nedal na tyhle řeči a stal se žákem vojenského učiliště v Hranicích. Byla to dřina; měl málo času, ale byla tu rozcvička, příležitost pro rozhýbání těla, překážková dráha a plížení – vhodný doplňkový sport, a taky přesuny v poklusu. Kde jiní fňukali nad nedostatkem času, tam sportoval. Profesor estetiky Emil Utitz v jedné knize vypráví, jak se slavný spisovatel E. E. Kisch divil, že dostává za přednášku honorář, že je to pro něj víc zábava než práce. Ten, kdo se v něčem cítí šťasten, pokládá všechno za snadnější.

Každý lidský život má své sny a cíle. A tak i Emil Zátopek v žákovské lavici přímo snil o každodenním běhu. Dostal se k tréninku až večer; využil každou sebemenší možnost; často se musel vytratit ze samostatného studia. Běhal na hřišti denně svých patnáct kol. Jenže blízko stál pokaždé jiný strážný a ten volal do tmy: „Stůj!“ a pak: „Stůj, nebo střelím!“ Býval nejen šťasten, ale někdy také zoufalý. Jednou se neovládl a na strážného vybafl: „Tak střel!“ A běžel dál. Strážný nestřelil. Příští den byl malér. Trénoval pak v konírně, v hlubokých pilinách, experimentoval a bral si na nohy vysoké vojenské boty. Počítal, že bez bagančat se mu pak v závodě poběží lehčeji. Ale z konírny ho brzy vykázali, že narušuje koňům cestičky. Trénoval takhle plných sedm let.

Většinu lidí by takové potíže odradily. Byl však příliš dlouho v životě odstrkován a nenechal se už odradit.

Po vyřazení z akademie nastoupil do Milovic ve funkci velitele čety. Na novém místě měl práci, trénoval někdy až o půlnoci, rohy hřiště si vyznačil vápnem, aby se ve tmě nepotloukl. Neměl trenéra a neměl ho pak už nikdy. Připravoval se sám. Často nemohl jít na večeři, a tak si nalámal do piva chleby. Nebyla sprcha, a tak se v zimě po tréninku poléval studenou vodou v koupelně ověšené rampouchy. Co by jiného zničilo, jemu prospívalo. Žil v té době přesvědčením, že tvrdé podmínky vedou k výborným výsledkům. Když trénoval ve dne, utíkal do vojenských zakázaných prostorů, kde se mu nikdo neposmíval a nepokřikoval na něho. V lese bylo dobře; koncertovali tu jen ptáci a bzučící hmyz, prosluněné průseky protkané mechem a vřesem přímo vyzývaly k běhu. Zaběhl průsek rychle, nazpět pomalu, znovu rychle, opět pomalu… Někdy se svlékl a běhal nahý. Byl

nevýslovně šťasten; svět o něm ještě nevěděl a nikdo na něm dosud nechtěl tisíce autogramů a stovky besed.
Občas jel závodit; dostavila se první vítězství i trpké porážky. V Oslo, na mistrovství Evropy, doběhl v závodě na pět kilometrů pátý. Na kratších tratích prohrál v mezinárodních utkáních s Reiffem i s Holanďanem Slykhuisem. Hned druhý den po porážce usilovně běhal. Překonával první československé rekordy. Daleko zůstali Šale a Haluza. Finové ho pozvali k utkání s Viljo Heinem. Na dosavadních olympijských hrách už získali jejich sportovci přes sto zlatých medailí. Jel do Finska poprvé, pln očekávání, co uvidí a pozná. Počínal si jako turista, všechno chtěl vidět; památky, saunu, obchody, při bílých nocích téměř nespal a nesoustředil se na hlavní, co mělo přijít.
Konečně stanul na startovní čáře vedle světového rekordmana Heina. Ještě mnohokrát běžel se soupeři a proti rekordním časům, ale tohle byl jeho nejtěžší závod života. Naplněné hlediště vítalo Heina, jenž v Helsinkách nikdy neprohrál a nesl dál pochodeň slavných severských běžců Kolehmainena, Nurmiho, Ritoly, Hägga. Ještě nevyběhli, a obecenstvo už skandovalo: „SUOMI! – FINSKO!“ Náhle si uvědomil, že dnes vlastně proti němu poběží nejen Heino, ale celá tato sportovní země, celý sportovní sever Evropy, který se nechce smířit s koncem své slavné běžecké nadvlády. Přijelo také mnoho Švédů a švédských novinářů. S hrůzou pomyslel na to, že nemá žádnou taktiku, je myšlenkově nepřipraven a z těch všech dojmů i unaven. Co teď, a hlavně, co v příštích minutách? Už hezkou řádku běžců udolal svým tempem na trati, zkusí to i na Heina – podle prostého: kdo uteče, vyhraje. Po výstřelu to napálil. Stále byl první, jenže nebyl sám; cítil na svých zádech soupeřův dech a v podvědomí slyšel jeho kroky. Trvalo to zatím krátce, ale jemu se to zdálo nekonečně dlouho; chtěl by Fina setřást jako únavu, která se mu začínala hromadit ve svalech. Přidává, skloní nezvykle hlavu, nahlas si odfrkne a běží kus se skloněnou hlavou jako těžký tažný kůň. Pak nasadí trhák, jenže se nic nestane, právě naopak, křik hlediště roste v uragán: Heino nastoupí a v čele nadiktuje ještě pronikavější tempo. V následujících minutách se děje něco, co je ojedinělé ve vytrvaleckých bězích. Předbíhají se zhruba po dvou stech metrech, každý chce vést a zničit nervy a fyzickou sílu toho druhého. Při tom všem jsou jako dva nerozumní kluci, do skutečného cíle chybějí ještě dva kilometry. V atletice jsou prý nejhorší čtyřistametrové a osmisetmetrové závody, krátce řečeno čtvrtky a půlky, závodník v nich musí běžet stále naplno. To, co teď oba běží, je jedna dlouhá nekončící čtyřstovka. Lidé už tuší, co se před nimi odehrává. Heino vbíhá do předposlední rovinky,

dopředu by měl jít Zátopek, ale Zátopek nemůže, Heino tedy prodlužuje krok. Už toho moc nezbývá – posledních dvě stě metrů. Fin vede, lidé jásají: „SUOMI! SUOMI!“ Zátopek už nemá žádné běžecké síly, a proto nejde napsat: běžel dál z posledních sil. Ty síly už vydal do této chvíle. Teď však v sobě zmobilizoval něco neznámého, co měl ukryto pro chvíle nejtěžší, duševní a fyzickou nadzásobu, kterou člověk vydává, když mu jde o život. Obecenstvo náhle zmlkne, je to jako by je někdo pokropil studenou vodou z obrovské konve. Zátopek se sune krok za krokem vedle Heina, už běží bok po boku, Emil už vede o pár centimetrů a v cíli je o prsa dřív.

Za cílem si padnou oba do náručí, ale ve skutečnosti podpírají jeden druhého, aby se nezhroutili na vratkých nohou. Byl to nevídaný boj. Od té doby si Zátopka na severu zamilovali, jako by patřil jim, a ne nám. Běžci však byli po tomto běhu ještě dlouho vyčerpáni.

Emil Zátopek utekl večer z recepce k moři. Bylo mu stále zle. Na břehu zvracel.

Za rok po Helsinkách získal v běhu na deset kilometrů v Londýně první lehkoatletickou zlatou medaili pro Československo. Heino, uštván zátopkovským tempem, v tomto závodě vzdal. Tomu, kdo byl kdysi „fňutrem“, tleskaly desetitisíce lidí; lékaři, dělníci, letci, umělci, vědci, ministři, milionáři a nejlepší sportovci z celé zeměkoule. Stál na olympijských schůdcích a myslel právě na to. Sláva a obdiv, to už nebyl kapesník laskavě půjčený bráškou; nyní ho uznával celý svět. Už byl také poučen: po vítězství se nerozhlížel pyšně jako tenkrát, když recitoval Krále Lávru; stál vzpřímeně a skromně přijímal ovace.

V dalším olympijském běhu na pět kilometrů si nechal příliš utéci Reiffa, pozdě zahájil finiš a přišel o zlatou medaili. Reiffovi vítězství přineslo Leopoldův rytířský řád a Zátopkovi draze zaplacenou zkušenost: dokud není soupeř v cíli, není závod ztracen.

Po londýnských hrách zdolával mnoho rekordů: osmnáct rekordů světových a jedenašedesát československých. Měl také to, čemu Angličané říkají BIG COMPETITION SPIRIT – ducha pro velké závody. Uměl se prát na trati do posledního metru; dokázal v desítkách závodů běžet naplno, i když byli soupeři daleko za ním; předběhl lidi, a už běhal sám proti času a připravoval se tak na chvíle, kdy mu budou soupeři stačit; společně s dalšími sportovci rozbil zdánlivě nepřekročitelnou hranici lidských možností. Stal se světovým běžcem číslo jedna; sportovní svět ho nazval „českou lokomotivou“.

Ale každá věc má dvě stránky. S úspěchy přichází i závist průměrných, kteří v životě nedokázali nikdy nic mimořádného. Předpovídají mu, že

takové výkony zanechají následky na zdraví. Ve skutečnosti se utěšují, že jejich jednotvárný život je nejlepší. Jedna košíkářka prohlásí na Prvního máje, že s takovým řemeslníkem v průvodu nepůjde. Zátopek byl také mužem bez trenéra; naši trenéři nesouhlasili s jeho stylem a způsobem tréninku. Jen doktor Haluza ho kdysi vystřelil na správnou dráhu jako kometu. Dál už musel letět a zářit sám. Jeho běh, jeho život, všechno, co dělal, bylo podrobeno kritice. Nazvali ho profesionálem. Jaký byl vlastně profesionál?

Londýnské medaile přece dobyl po přípravě, jejíž velkou část absolvoval v akademii a v útvaru. Po Londýně ho dali do kanceláře na ministerstvo; musel dělat ouřadu a vyřizovat čísla jednací. Chodil trénovat až za tmy. Velký spartakiádní stadión byl už zavřen. Olympijský vítěz a světový rekordman přelézal plot. Jeho žena Dana ho vybídla, aby oznámil, že nemá čas na trénink. Neřekl to. Když prohrál pár závodů, zavolal ho tehdejší velitel ARMÁDNÍHO TĚLOVÝCHOVNÉHO KLUBU. Přeložili ho do ATK, aby měl dost času na trénink. O žádné etapě jeho života se nedá říci, že by jenom běhal. Dělal jeden čas velitele roty atletům, filmaři s ním natáčeli film, sochaři modelovali jeho sochu, vystřídaly se u něho stovky novinářů z celého světa, musel poskytovat tisíce autogramů, vystudoval po večerech trenérskou školu, byl členem VÝBORU OBRÁNCŮ MÍRU, musel udělat v týdnu až pětadvacet besed, daleko víc než konferenciéři, kteří to mají jako své povolání. Skvěle vypráví, a tak na besedách už pobavil tisíce lidí. Tenkrát na Prvního máje měl chuť té košíkářce říci: „Holka, jsem na tom hůř než ty.“ Studoval cizí řeči, mluvil s prezidentem NDR, s finským a naším, s vynikajícími sportovci Nurmim, Owensem, Häggem, s vědcem Joliotem-Curiem, a po jednom zimním vítězném startu na přespolním běhu v Belgii, kde mimo jiné odmítl teplý dres a pod tričko si nacpal staré noviny, řekl mu funkcionář bruselského ROYAL RACING CLUBU Jean Noël: „Velice se mi líbíte, jaký jste. Bylo by krásné, kdybyste takový zůstal.“

Překonal během čtyř let od londýnských olympijských her sérii světových rekordů a vyhrál desítky závodů; ale toužil po olympiádě, léta sní o olympijských bojích. Dočkal se. Patnácté olympijské hry pořádalo Finsko, země, kterou si za svých mnoha startů zamiloval a v níž se cítil vždycky šťasten. Ale všechno nebylo tak jednoduché, jak by se mohlo zdát u rozhlasových přijímačů anebo dokonce v Helsinkách na olympijském stadiónu. Vyzvali ho, aby vyhlásil závazek na zlaté olympijské medaile. Bylo to proti jeho zásadám, ale svolil: chtěl si dát závazek na jednu medaili. Vyčetli mu, okamžitě, že chce zase prohrát na pět kilometrů jako v Londýně. Slíbil tedy dvě zlaté medaile. Pro jistotu se přihlásil ke třem

olympijským běhům. Ale v olympijském roce onemocněl těžkou angínou. Na mezinárodních závodech v Kyjevě – třicet devět dní před svým olympijským startem – běžel naplno, a přesto byl v běhu na pět kilometrů třetí za sovětskými atlety Kazancevem a Popovem. A také nejlepší čas v běhu na pět kilometrů měl v tomto roce Němec Schade. Zbýval jen obrovský trénink a víra.

V té době výborně běhal za ARMÁDNÍ TĚLOVÝCHOVNÝ KLUB také Stanislav Jungwirth, později světový rekordman na patnáct set metrů. Byly k němu nějaké výhrady. Emil Zátopek slíbil, že si ho vezme pod patronát, půjčoval mu knihy a mnohé mu vysvětlil. Poznal, že je to spolehlivý kluk, za kterého ručí: „Když nepojede na olympiádu, nepojedu také!“

Zřejmě to nikdo nebral vážně. Zátopek měl cestovat do Helsink v prvním letadle. Bez Jungwirtha.

Odmítl. Začalo se odehrávat malé drama. Každý mu říkal: „Leť, neblázni.“ Dokonce i Jungwirth už rezignoval. Seděl se svěšenými rameny. „Leť beze mne, nemá to cenu!“ Zátopek však odešel trénovat na Strahov. Předtím řekl Jungwirthovi: „Budeš tady, aby neřekli, že tě nemohli najít. Když neodletíš, odevzdáš mé věci se svými.“

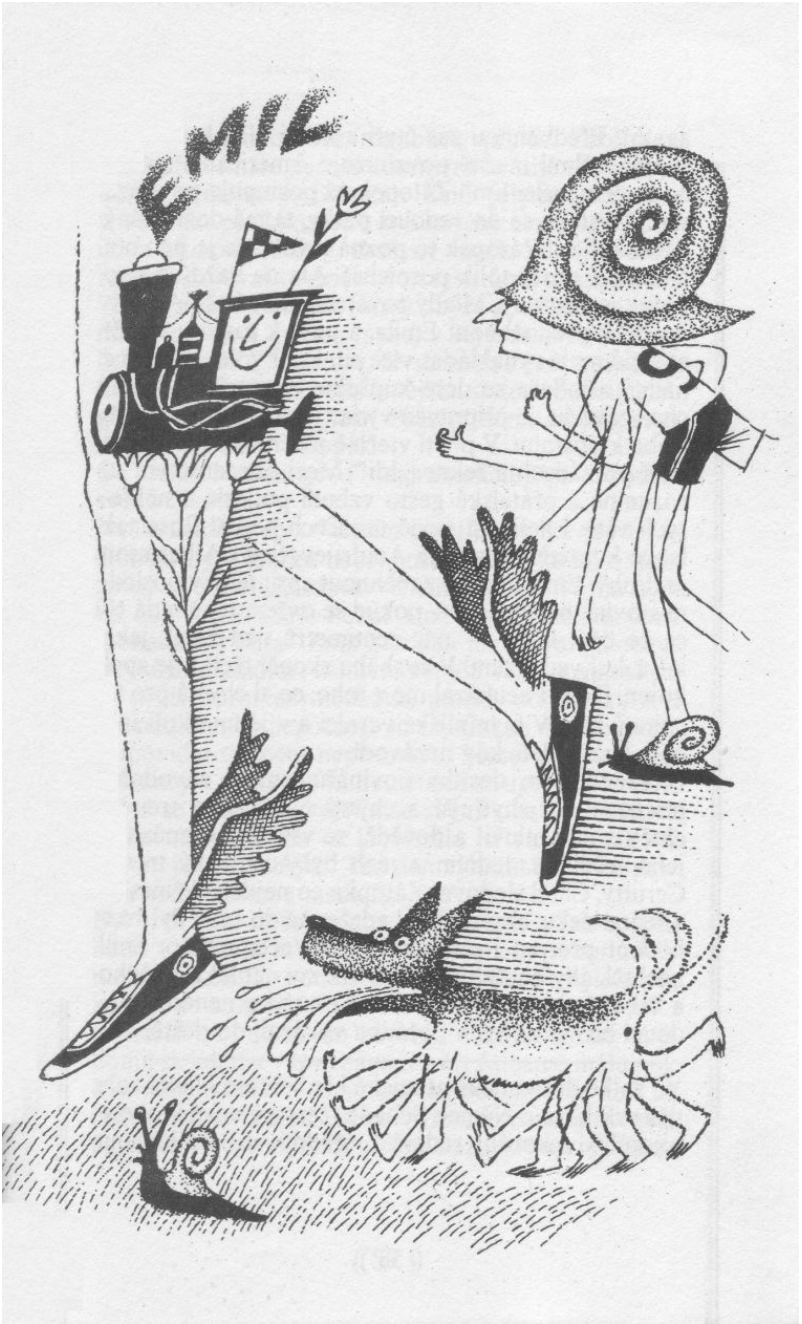
Drama vyvrcholilo. Start budoucího nejlepšího sportovce her Emila Zátopka byl ohrožen. První letadlo odlétlo bez něho. Ale ve druhém letadle seděli Zátopek i Jungwirth. Pod nimi se objevilo Finsko. Olympijské hry mohly pro Emila Zátopka začít.

V Helsinkách dvacátého července devatenáct set padesát dva vyhrál na deset kilometrů. Vyhrál je především nervově; kromě jediného atleta nebyl nikdo přesvědčen, že by ho mohl porazit. Na startu ho pouštěli jakožto světového rekordmana do první řady, jako by říkali, prosím, račte vyhrát. Oním jediným nebezpečím byl alžírský atlet Mimoun, startující za Francii. Běžel nejenom teď, ale také v příštích závodech jako stín za Zátopkem; nestřídal ho, nechal se vézt, aby v závěru mohl případně slíznout smetanu. Zátopek věděl, jak je Mimoun vychytralý. Vyrazil svým tempem vyzkoušené lokomotivy; vlekl za sebou desítky vagónů; pak přidával páru, jako by měl té zátěže za sebou moc, a jeden vagón za druhým odpadl; kilometr před cílem měl blízko za zády už jen Mimouna. Ale nad jeho důmyslnost – stejně jako to dělal v dětství – postavil ještě větší důmyslnost. Nasadil trhák ve chvíli, kdy předbíhal o kolo dva závodníky; Mimoun už neměl sílu dostat se přes ně a navíc zachytit jeho nástup. Závod byl rozhodnut; první zlatá medaile. Mimoun byl druhý, Anufrijev třetí. Přiběhla spousta gratulantů, mezi nimi také výborná atletka Čudinová: „Emil, ty

moloděc!“ Po běhu na pět kilometrů mu Čudinová řekla: „Emil, ty geroj!“ A po maratónu: „Emil, ty velik!“ Zátopkovo vítězství na deset kilometrů se čekalo. Na této trati během sedmi let absolvoval a měl ještě absolvovat třicet sedm závodů bez jediné porážky!

V běhu na pět kilometrů byla padesátka atletů rozdělena do tří skupin. Z každého rozběhu postupovalo pět prvních do finále. Už v této předehře se ukázalo, jak těžké bude finále. Němec Schade překoná v prvním rozběhu olympijský rekord, Mimoun ve druhém rozběhu francouzský. Emil běží ve třetím rozběhu. Zpočátku se drží na konci, spoří se silami, neví, co ho čeká teď, a hlavně potom ve finále. Po několika kolech musí dotahovat. Všimne si, že se ho drží mladý sympatický Američan Stone, pobídne ho: „Come with me. Pojď se mnou.“ A tak postupují dopředu spolu a předběhnou pět závodníků. Chvilku si odpočinou při klidném běhu, Emil volá na Stona, že v příštím kole opět společně vyrazí: „Next round again!“ Předběhnou zas čtyři a už se blíží k vedoucí skupině, Emil marně povzbuzuje Američana, ten už na to nemá sílu. Emil Zátopek už postupuje po dráze sám. Dostane se do vedoucí pětky, ta má dostatečný náskok. Emil Zátopek to pozná a volá, že je jich pět a nemusí proto tolik pospíchat. Ale ne každý z této pětky je zkušený. Mladý sovětský atlet Saša Anufrijev chce předběhnout Emila, a ještě k tomu v zatáčce, kde musí vynakládat více sil. Emil volá: „Saša, ně náda,“ ale Saša se dere kupředu. Zátopek však nechce závodit, je připraven vydat jen tolik sil, kolik je třeba k postupu. V příští vteřině plácne lehce Anufrijeva po zádech a řekne: „Idi!“ Mezi obecenstvem to rozumné a přátelské gesto vzbudí potlesk, u některých však i nelibost; proč ten Čech pouští Rusa tak lehce kupředu? Vyhraje Anufrijev, Švéd Albertsson je druhý, Emil si zkusí zaběhnout sprintersky poslední stovku, běží lehce – pokud se ovšem o něm dá říci, že běží lehce – pár centimetrů nad zemí, jako když letí vzduchem. V rozběhu skončí třetí a je spokojen. Dosud neukázal nic z toho, co si chystá pro finálový běh. V olympijské vesnici a v jejím okolí trénuje každý den, kdy nezávodí.

Přijížděly sem desítky novinářů, známí závodníci, přicházeli nejchytřejší z chytrých, lékaři a trenéři, chtěli s ním mluvit a dovědět se všechno o způsobu jeho tréninku. Jedním z nich byl australský trenér Cerutty. Chtěl sledovat Zátopka co nejdéle. Přinesl si s sebou deku, aby se mohl zdržet až do tmy. Byl rozhodnut přespat i pod smrčkem. Večer pršelo. Emil nechtěl, aby odešel v dešti, a tak mu nabídl své lůžko a šel spát k veslařům. Ráno Ceruttyho nenašel. Vedoucí ho večer kvůli pořádku vykázali do deště.


EMIL

Ve velké dramatické atletické hře sehrálo hlavní role několik běžců. Němec Schade (čerstvý nositel olympijského rekordu, radniční úředník ze Sollingenu v Německé spolkové republice, přinesl Zátopkovi ještě před finále na pět kilometrů krásné příbory na důkaz přátelství); Belgičan Reiff (olympijský vítěz v běhu na pět kilometrů v Londýně, novinář); Francouz Mimoun (dobrý, zkušený voják, za války těžce raněný, bojoval v Africe proti fašistům); mladičký sovětský atlet Anufrijev (nový objev sovětské atletiky, doma prý jedl syrové maso, v Kyjevě před závody řekl důrazně Zátopkovi, že se nebojí ani medvěda); Chataway (běžec s nejkrásnějším stylem, budoucí anglický ministr); Angličan Pirie (úředník pojišťovny). A pak náš Emil Zátopek.

Co dělal hodinu před nejdramatičtějším závodem svého života?

Jel na stadión ve zvláštním autě. Davy lidí před stadiónem byly takřka nepropustné, řidič křičel a ukazoval za sebe: „Zátopek." Okamžitě se utvořila ulička, lidé volali: „Satu-Peka!" Což ve finštině znamená „pohádkový Péťa!" Emil Zátopek jim mával jako nejslavnější gladiátor; usmíval se; ale ve skutečnosti je už příliš nevnímal; nechával mozek odpočívat. Ani na stadiónu si nepočínal jinak. Čekali ho novináři. Odpovídal duchem nepřítomen. Musel dělat to nejdůležitější: rozcvičit se. Soustředit se uprostřed tisíců. Když se mu Dana svěřila se svými obavami z hodu oštěpem, vyhrkl na ni: „Prohrála jsi víckrát, tak víš aspoň, jak se to dělá." Ten den vyhrála skvělým prvním hodem zlatou medaili.

Byl opět sám. Přišel za ním státní trenér: „Tak co, poběžíš to? Bude to palba. Schade udělal rekord, Mimoun rekord. To nemusíš vyhrát! Snad by bylo lepší, kdybys to neběžel."

Vytřeštil oči; do startu zbývalo několik minut; uvědomil si, jak mu v tom závodě věří žalostně málo lidí. Měl plán vydržet s ostatními tempo a zahájit finiš už čtyři sta metrů před cílem; čtyři roky se připravoval na tento ve vytrvaleckém běhu nezvyklý sprint, dneska ho chtěl uplatnit. V olympijské vesnici byl za ním slavný švédský běžec Gunder Hägg a také mu radil, aby nešel prvních sedm kol do čela. Na trávníku teď okukovali jeden druhého, jak to s ním vypadá. Emilovi nebylo moc dobře; na rozdíl od londýnských pěti kilometrů poběží dnes proti čtyřem, pěti rychlým běžcům. Zdraví přítele Schadeho – Schade je na smrt bledý – a připomíná mu, aby se nevyčerpal a nechodil často do čela.

Stadión naplněný sedmdesáti tisíci diváky šuměl jak obrovský roj včel, na tribunách se už mluvilo tlumeně. Favorit Schade udělal všechno podle předpisu. Později to popsal v knize ATLET V PĚTI KONTINENTECH: „Složil

jsem si tepláky a blůzu. Dělal jsem to, protože jsem byl léta na to zvyklý, a také proto, aby mi nemohl nikdo nic vyčítat.“
Seřazují se před čárou; Zátopek je vylosován na zadní pozici, po startu se octne mezi posledními. Vede Chataway, pak je Schade, Reiff, Mimoun, Pirie. V tomto běhu si nikdo z favoritů nemůže dovolit běžet vzadu; co kdyby mu utekla špička? Emil musí dopředu, ale stojí ho mnoho sil předbíhat třicetimetrové pole závodníků. Vpředu teď diktuje tempo Schade. Emil předbíhá také Sašu Anufrijeva, pobídne ho, ale Saša „na to dnes nemá“, nerozumně se vyčerpal bojem o první místo v rozběhu (ve finále skončí až desátý). Po druhém kole se utvoří vedoucí čtyřka: Schade, Chataway, Reiff, Mimoun. Mezera je zatím malá, ale zvětšuje se, a tak se Zátopek rozhodne vydat kus svých sil, aby se s nimi spojil, později by ho to mohlo stát daleko víc; napálí to a v cílové rovince zapadne do mezery; přilípne se na vedoucí čtyřku a odpočívá. Schade pořád vede. Emil si teď odfrkne a o tempo se nestará, veze se: slunce svítí, nohy běží a nervy odpočívají. Hůř je Schademu. Běžec v čele totiž nejen rozráží vzduch, ale nese na sobě tíhu vedení, musí se daleko víc duševně soustředit na tempo; táhne ostatní za sebou; je to, jako když jeden hledá cestu lesem a ti ostatní jdou pohodlně za ním. Emil si už za těch několik vteřin odpočinul, zapíná mozek, nohy dosud běží spíše automaticky. Schade je pořád v čele, propáníčka! Co tam pořád dělá? Pirie se octl vzadu, ale Mimoun, Reiff a Chataway se nechají vézt. Emil si stokrát před tímto během umiňoval, že nepůjde do vedení; má právo být ze všech nejvíc unaven; prodělal už deset kilometrů a před sebou má maratón. Ale uvažuje, zda vést. V těch vteřinách ho napadnou desítky myšlenek. Nikdy takový nebyl a nebude takový ani dnes. Ale co když se vyčerpá a nebude mít v závěru síly na čtyřsetmetrový finiš? Než vyhrát takhle, tak raději vůbec ne. Bude jednou také vychytralý? Což aby to zkusil – jen jednou, jedinkrát? Čtyři roky se na tento běh připravoval. Teď to chce z milosrdenství zahodit? Ale Schade je jeho přítel. To rozhodne. Nechce dělat hrdinu, ale nechce být ani zbabělý. A tak udělá rytířské gesto, jde do vedení; předbíhá Schadeho; volá na něho, že dvě kola povede: „Komm mit, zwei Runden!“ Obecenstvo ho odměňuje voláním: „Hive Satu-Peka! Výborně, pohádkový Péťo!“ Ale Schade mu nevěří; nechce mu věřit, přestože je Zátopek jeho přítel; znovu jde do čela. Emila nenapadne nic jiného než: „To je trdlo!“
Půlka závodu je za nimi; ta pětka Schade, Reiff, Zátopek, Mimoun, Chataway krouží téměř klidně po oválu dráhy; je to jako před bouřkou; obecenstvo dychtivě čeká, kdy to vypukne. Každý běží, ale každý z nich je už na tom zle; mozek a nohy jsou unaveny, smysly otupeny. Také Emil

Zátopek bere síly z té druhé půlky; vadí mu čtyři spoluběžci; cítí se nepříjemně; hlas mu našeptává: „Nakopni to! Uteč jim! Pryč od nich! Vyžer jim to!“ Potlačuje to; byl by to nesmysl. Je příliš brzy. Má svůj plán; to jen mozek a nervy ho nutí udělat něco jiného. A dřív než to může vážně promyslet, učiní to Gaston Reiff; Reiff dosud nezapomněl na svůj triumf z londýnské olympiády, kde utekl právě v běhu na pět kilometrů Zátopkovi a Slikhuisovi, teď to chce opakovat. Utíká jim, ale v podstatě běží do své záhuby. Vrhnou se za ním jako honicí psi; dostihnou ho a nechávají ho osudu. Reiff už nemá sílu se jich alespoň chytit; a nemá ani sílu pokračovat; zabočí do měkké trávy, kde už nemusí nikam běžet. Jsou čtyři – Schade, Mimoun, Zátopek, Chataway – a medaile jsou jen pro tři. Emil běží v předposledním kole na třetí pozici, z té se chystá zaútočit. Má všechno promyšleno; čtyři roky na to myslel. Ne jim utíkat ze špičky; daleko horší pro ně bude, když je předběhne zezadu, a tak znásobí jejich porážku na dvakrát. Gling! Gling! Poslední kolo. Zazvoní to jako na lodi, která se potápí; Zátopek vyrazil; zachraň se, kdo můžeš! V té chvíli se všechno zvedá ze sedadel; stadión rázem vyrostl o dva metry. Zátopek finišuje a uvažuje; mám pět nebo už deset metrů náskok? Vzápětí si musí připustit, že nemá nic. Ostatní ho předbíhají! Teď se už nelítostně bijí jako boxeři, jenomže přitom neteče krev. Tisíce kilometrů naběhali ti čtyři v přípravě na tento boj, a teď běží posledních tři sta metrů. Pro Emila je to úplná katastrofa. Je čtvrtý, a měl být první, ostatní běží teď rychleji než on. Ocitá se ve stejné situaci jako předtím Reiff; dohnali ho a předběhli. Chtěl je napálit, a oni napálili jeho. Anebo jen razantně vyrazil a pak přešel do normálního běhu? Tělo a svaly vydávají nyní ohromné zásoby energie; ale není to nic proti tomu, co produkuje mozek. Copak je možné, aby měli všichni čtyři stejnou taktiku? To není možné! Ještě není všechno prohráno; dosud nejsou v cíli. Jen plán se ukázal špatný. Musíš udělat nový! Co když se nechali vyprovokovat? Kdoví, jak to budou šlapat v poslední stovce. Tak se řítí za nimi a pozoruje je. Do cíle zbývá ještě dvě stě metrů, a oni tak divně našlapují. Napadne ho: „Jsou zralí!“ Vyrazí dopředu. První běží Schade, druhý Chataway, třetí Mimoun. Ale Mimoun už nechce dopředu nikoho pustit, byť by to byl i Zátopek, bojí se uzavření, a tak Zátopka nabere loktem. Ale Emil už není ten kluk, co si nechal nabančit, má v sobě pernou Baťovu školu, učiliště, desítky tvrdých závodů. – A tak Mimounovi loktem úder oplatí a jde vpřed. V příštím okamžiku neunese tíhu boje budoucí anglický ministr Chataway, dostane šok a zhroutí se. Okamžitě se zvedne, ale je už jen pátý za finišujícím Piriem. Už nikdo Zátopka neudrží; finišuje a vítězí. Mimoun předbíhá vyčerpaného Schadeho, na kterého za

všechno úsilí zbyla jen bronzová medaile. Němečtí novináři o něm v novinách napíší: geschlagen – rozbit. Emil mu hned navrhne, že mu dá alespoň na památku svou zlatou, ale Schade odmítne.
Emil Zátopek – „česká lokomotiva“ – stál na stupni vítězů už podruhé. Co doma slíbil – splnil: dvě zlaté medaile.
Noc před maratónským během nemohl usnout. Přitom věděl, jak je spánek nutný. Ležel tedy aspoň se zavřenýma očima a odpočíval. Chtěl nemyslet, ale musel; ve všem byla obava z maratónu. Zítra poběží maratón poprvé v životě a před obecenstvem, které ho dosud vidělo jen vyhrávat. Doma mu někteří odborníci radili, aby si maratón zkusil na čas. Odmítl, časy soupeřů z různých maratónů se nedají dobře srovnávat; jakmile by odpověděl na jednu otázku, vyrostla by řada jiných. Byl maratón správně naměřený? Byl jednosměrný, anebo dvojsměrný? Byl vítr, anebo nebyl? A tak dále.
Myslel také na hádku s jedním českým novinářem, který napsal, že kapitalističtí pořadatelé a rozhodčí připravili úmyslně sovětského atleta Suchareva o třetí místo v běhu na sto metrů. Emil však viděl cílovou fotografii, na níž byl Sucharev jasně čtvrtý. Novináři vynadal: „Copak by to sportovní Finové připustili? Jsou čestnější než my!“ Novinář to nepřiznal, a tak se pohádali. Na to stále myslel a nemohl se uklidnit. Takový nesmysl, a prohraje mu závod.
Noc pokročila, spánek nepřišel; ale jeho soupeři také nespí; závod vlastně začal už teď; kdo bude víc spát a přijde na zítřejší start čerstvější? Rozhodl se zhluboka dýchat, překysličit krev a upadnout do jakési slabé mdloby. Tak dokázal usnout, ale brzy se budí a vyskočí prudce z postele. Zhrozí se, zdálo se mu, jak vyhrál maratón a leze na stupně vítězů. Takové sny! I ve spánku se bál myslet na vítězství, které dosud nepřišlo. V polospánku strávil zbytek noci.
Dlouhé hodiny před maratónem se hodnotí, kdo a kdy vyhrál. Už desítky let sbírají běžci maratónské vavříny pro svou zem, ale v olympijském maratónském běhu dosud nezvítězila ani jedna z tak sportovních zemí, jako je Anglie, Německo nebo Švédsko. Nejlepší vytrvalci světa – šedesát osm běžců z dvaatřiceti zemí – se čtyři roky poctivě připravovali jen na tento závod; absolvovali už maratóny v Bostonu, Košicích, Tokiu. Někteří mají zřejmě slíbené za vítězství velké částky; například argentinský vítěz maratónu Juan Zabala dostal od státu za vítězství vilu. Emil Zátopek nemá slíbeno nic, naopak, v Praze se dosud nezastavil návrh na jeho potrestání za komplikace v reprezentaci.
Úplný nováček Zátopek byl na startu trochu vyjevený. Nikdo z odborníků s ním vážně nepočítal. Emil pozoroval tři zkušené Japonce; metali při

rozcvičce dokonce kotouly. Měl to dělat taky? Zdálo se mu, že si tím Japonci sahají předem do kapsy pro peníze. Ne, raději udělá pár kotrmelců až po závodě. Dokonce se vůbec nerozcvičil; co kdyby mu tyhle síly potom chyběly? Celá jeho rozcvička se skládala z toho, že lehce klusal přes celé hřiště na záchod. Šetřil každým pohybem; jenom občas rychle zacupital anebo se pružně odrazil, zatnul pěsti; zjišťoval, jak reagují nervy a svaly. Pak zkoušel běžet pomalu a sunul nohy lehounce nad trávníkem. Řadil se na startu.

Maratónci byli pestrá chasa, v čepičkách a v šátcích přes čelo; měl rudé tílko s bílým lvem, bílé trenýrky, punčošky a tretry. Ověřil si všechno, na punčoškách gumičky, aby do nich nevlétl kamínek. Byl pečlivý, a přesto přehlédl uzlíček na punčošce (ten později způsobil, že se mu udělal bolestivý puchýř; také nehty na palcích ve špičkách treter mu od nárazů zčernaly a odpadly). Má trochu strach z běhu po silnici, silnice by podle něho měla patřit autům, a ne běžcům. Dnes si to na ní poprvé zkusí a je zvědav sám na sebe, co dokáže. Měl svůj plán, držet se nejzkušenějšího maratónce Angličana Jima Peterse. Nenechal nic náhodě, předem si ověřil, zda číslo sto osmdesát sedm je skutečně Peters. Zeptal se ho: „Are you Peters?“ – „Yes, I am.“

Po startu byl Emil v klubku běžců, než opustil stadión, zřetelně slyšel, jak mu lidé přejí šťastnou cestu: „Zátopek!“ Měl tisíc chutí jim zamávat, bylo by to krásné a v duchu olympijské myšlenky; ale neodvážil se to udělat.

Měl radost, že zase běží; nezdálo se mu to těžké, a dokonce se přistihl, že se na tento neznámý boj tak trochu i těší.

Jen Peters utíká rychleji, než si Zátopek představoval. Nerozumí tomu, ale zároveň mu cosi velí, aby se Peterse držel a nenechával ho moc utéci, mohl by uniknout definitivně. Volí tedy střední cestu, a běží tak, aby měl Angličana stále na očích. Emil vidí z něho vpředu jen jeho bílá záda a klouzavý, úsporný pohyb. Sám je v hloučku deseti lidí.

Skupinka se každým kilometrem zmenšuje.

Zbude sám se Švédem Janssonem. Běží oba za Petersem a přepadají je první obavy. Není to příliš rychlé? Nejzkušenější Argentinci a Japonci jsou dosud někde vzadu. Jansson se Emila něco ptá, ale neumí jinak než švédsky, a to zas neumí Emil. Marně zkouší na Janssona angličtinu a němčinu. Že je to rychlé – to potvrzuje čas na pěti kilometrech. U trati stojí v šedém členové FUČÍKOVA SOUBORU a skandují: „Věříme ti, Emilku, že se vrátíš za chvilku!“ Emil se usměje a pokyne jim lehce rukou, dbá však na to, aby ji příliš nezvedal, spoří každým pohybem a plně se soustřeďuje na běh.

Peters kluše velkoryse pět kilometrů po jedné straně silnice, dalších pět kilometrů po druhé, prostě jako ortodoxní Angličan. Emil nechce ztratit ani metr, snaží se podle stromů vpředu uhádnout, jak se silnice zatáčí, a běží pokud možno po přímce.

Po patnácti kilometrech se náskok Peterse zmenšuje. Zdá se, jako by mu docházel dech. Dohoní ho a Emil volá: „Není to moc rychle?“ Peters odpoví, že je to dobré; už nemá sílu říci, že je to špatné a že svému tempu podlehl; je s ním konec a tenhle závod už vlastně prohrál. Emil ho zve, aby běžel společně s nimi: „Together,“ ale Peters už nemůže dál a závod vzdá. Ten Peters, kterému na trati kanadského maratónu síly vystačily až na stadión, kde upadl a přes startovní čáru se dovalil v domnění, že je to čára cílová. Pak omdlel, všichni ho předběhli a diváci se odvraceli, aby se na to nemuseli dívat. Když se Peters v nemocnici probral, první jeho otázka zněla, zda vyhrál. Ošetřovatelka řekla ano, protože neměla sílu mu říci ne, rozplakala se, utekla, a on všechno pochopil. Emila se zmocňuje na okamžik strach; Peters udal tempo nejen sobě, ale také nám, to tempo ho udolalo, nezničí i nás dva? Podívá se po očku na Janssona, ten je ale klidný, jako by se nic nestalo, snad se tedy doopravdy nic nestalo a bude to dobré. Mezitím na čekající stadión dojde zpráva, že v čele je už Jansson a Zátopek; obecenstvem proběhne vlna vzrušení. Emil dosud nepomyslí na vítězství, i když ho napadají stovky myšlenek. Už ho běh netěší jako zpočátku, na dvacátém kilometru ho bolí lýtka a stehna, je stísněný, a to ještě neproběhl ani půlku závodu. Celý běh mu nyní připadá jako hon na zajíce, byli tři a honců je pětašedesát, už dostali Peterse, teď se chystají na něho a Janssona.

Na obrátku přiběhnou se Švédem ještě společně. Emila překvapí protivítr, ukazuje Janssonovi, aby běželi v zákrytu jeden za druhým, budou se střídat ve vedení. Ale Švéd nerozumí a snad ani nechce rozumět; tváří se na nabídku podezřívavě. Nedá se tedy nic dělat, klušou vedle sebe a každý zbytečně odvádí energii větru. Na pětadvacátém kilometru, kde je občerstvovací stanice, sáhne Jansson po citrónu, Emil odmítá, neví, co citrón v takhle unaveném těle udělá, počká, jak bude Švédovi. Jansson běží dál, ale v příštím malém kopečku se jeho dlouhý krok krátí, Emil neslyší už jeho dech a krok, napadne ho – jsi sám! Ten, který by měl být rád, že se zbavil dvou největších soupeřů, Peterse a Janssona, se toho naopak zhrozí. Nemyslí teď na vítězství, jímá ho hrůza osamělosti. Ti dva, Peters a Jansson, vlastně nebyli jenom soupeři, ale druhové, a bojovali s ním proti tamtěm vzadu. Zbyl ze tří jediný a zřejmě je na řadě; odpadne také? Jsou to chvíle, kdy myšlenky vystupují nad hladinu jako kameny v opadávající

vodě. Je v roli, v jaké byl Schade v běhu na pět kilometrů; on, který maratón nikdy neběžel, má udávat tempo desítkám specializovaných maratónců, z nichž někteří běží proti němu se stopkami v rukou. Celá ta tíha teď padá na něho.

V příštích minutách prožije celý těžký život maratónce. Nejhorší je pomyšlení na kapitulaci. Také on, vytrvalec nad vytrvalce, je najednou tou myšlenkou posedlý; napadne ho v době, kdy vede a kdy má zároveň strach ze všeho, co přijde, pootevřel jí trochu zadní vrátka a ona vnikla do mozku a nabádá ho: „Sbal to! Stejně nevydržíš! Proti všem nevyhraješ!“ Zadní vrátka neotevře naplno; odežene děsivou myšlenku. Vrátí se? Už se nevrátí. Nejhorší je v životě změna. Musí si teď zvyknout na to, že běží úplně sám.

V dalších kilometrech je mu o něco lépe; snaží se na nic nemyslet. Má v podvědomí všechny tragédie, jež se na maratónské trati odehrály. Nezemřeli po vyčerpání v maratónském běhu Portugalec Lazaro anebo Řek Stamulis? Viděl na londýnské olympiádě Belgičana Gailleho, který vedl šestadvacet kilometrů, na stadión přiběhl první, ale nezvítězil; klopýtal, zastavil se a pak zmaten běžel zpátky k bráně.

Na třicátém kilometru Zátopek znovu odmítne občerstvení. Co když Janssona oddělal právě ten citrón? Tady už se duševně s během vyrovnává; teď přicházejí daleko víc útrapy tělesné. Slunce stále svítí; je mu horko; bolí ho každé šlápnutí; má žízeň a dusí se v lehkém tričku. Vysouká si tričko nahoru, dá mu to nesmírnou námahu; není to příliš zdravé, ale vítr ho teď chladí. Po pár kilometrech mu tričko spadne dolů; nemá už sílu vyhrnout je, a tak je nechá plandat dole; stává se apatickým; jenom zaregistruje: „Tričko mi spadlo.“

Vzadu za ním už se honci zorganizovali; nastupují skvělí Argentinci Corno a olympijský vítěz z Londýna Cabrero, domácí Finové Karvonen a Puolaka, kteří znají každý metr tratě, výborný Korejec Čilčoi, a myšlenky na vítězství se stále nevzdává Švéd Jansson. Stadión, Finsko, vlastně celý sportovní svět ví už z rádia a telegrafů, že vede Emil Zátopek. Tuhle skutečnost znají i běžci za ním; ale věří, že Zátopek tak těžký třetí závod nevydrží.

Jen on sám ví, jak je mu těžko a kolik ho maratónský běh stojí sil. Nikde to už v budoucnosti nebude vykládat, protože by to vypadalo jako chlubení, s čím vším se musel vypořádat. Do Helsink má dosud daleko, ale trať už lemují skupinky lidí; jsou ohromeni jeho výkonem, a přestože by v čele raději viděli Finy, přemohou své zklamání a povzbuzují ho: „Hive Satu-Peka! Výborně, pohádkový Péťo!“

Maratón je opravdový početní úkol, rozpočtený na dvě a půl hodiny a rozdělený do desetitisíců kroků. Nejlepší z těch vzadu to mají vypočteno na vítězství, dívají se na stopky, a ty jim říkají, že dosud je všechno v pořádku: Zátopka předběhnou. Emil se v té době rozhodne: udělá si náskok, dokud je při síle. Přidává, a honci se dovídají, že uprchlík se jim vzdaluje. Ne, proti Zátopkovi se nedá v současné době běžet se stopkami v ruce, Emil je člověk bez pravidel a zákonů; dosud všechny naměřené časy rozbil. Běžce za ním poprvé napadá, že už ho nikdo nedohoní. Ale je v sázce příliš cenná medaile, než aby kapitulovali. Dávají už proti Zátopkovi všechny síly a budou je dávat, dokud nepřiběhnou na stadión. Dopředu se už dere štíhlý Argentinec Corno, chce opakovat vítězství svého krajana Cabrera z poslední olympiády.

Emil si uvědomuje, jak je to strašlivě dlouhé. Od třiceti do pětatřiceti kilometrů byl každý kilometr přímo dálava, nyní od pětatřiceti je každý kilometr bez konce. Svaly od nezvyklých nárazů na silnici bolí, trhá to a řeže, jako by se mu odbourávala svalová tkáň. Domníval se, že kdysi dávno už vypnul mozek, ale není to zřejmě pravda, nemůže běžet bezmyšlenkovitě, přestal by mít techniku, rytmus a tempo. Ocitá se v situaci, jakou běžný člověk neprožije; necítí už nohy a srdce mu buší ve spáncích. Jen zpola vnímá lidi kolem, stále jich přibývá. Běží dál v bolestech, hlava mu třeští. Utíká už podél olympijské vesnice, spatřuje v podvědomí tváře známých soupeřů, kteří tu stojí. Bleskne mu hlavou: To je Reiff! Ten, který na pět kilometrů vzdal. To je Mimoun! Ten, který vždy běhal jako mazaný lišák za ním. To je Pirie! Ten, který mu před několika dny řekl, že je vychytralá myš, protože při běhu dává na odiv svou svěžest mluvením, a to prý ničí soupeře. Tahle slova Emila strašlivě mrzela; povzbuzování na trati myslel vždycky v dobrém. Teď vidí jejich otevřená ústa; volají jeho jméno. V očích mají obdiv, ale i závist, a zároveň přání, aby zvítězil; jestliže opět vyhraje, jeho velikost znovu omluví jejich předešlé porážky. Běží dál v jakémsi transu; jednotlivé obličeje už nevnímá. Zahlédne ještě tváře fučíkovců, kteří zas něco skandují o udatném Emilkovi. Ale už nemá sílu, aby jim zamával (později mu to někteří fučíkovci dokonce vyčtou: „Emilku, Emilku, ani jsi nám nezamával!“). Nemá sílu, aby se usmál; navíc ho rozčilí skandování o udatném Emilkovi; má všeho udatenství až po krk; polohlasně mumlá: „Polibte mi prdel!“

Helsinky už nemohou být daleko; zástupy narůstají. Pořadatelé na něho z auta volají, že soupeři jsou daleko, nebere to na vědomí, pro něho nastane konec, až proběhne cílem. Mezi diváky vede už jen mezera, kterou běží. Povzbuzují ho; jenže to, co by mu mělo pomáhat, ho ubíjí. Nikdy neběžel

uprostřed mohutných špalírů; není na to zvyklý; nikdy tak hlasitě nevolali a on nikdy necítil tak velikou únavu při závodě; nikdy ho tak nebolela hlava jako tentokrát. Chtěl by křičet: „Lidi, prosím vás, neřvěte na mě!“ Ale nemůže; nemá sílu; a také by to nemělo cenu. Může jen odevzdaně běžet. Myslí na to, jak by bylo krásné ubíhat v lesním tichu, v němž často trénoval. Ale není to možné; musí draze zaplatit za dnešek a musí prožít běh maratónce se vším dobrým i špatným. Naběhal přece v tréninku za den ještě víc, ale nikdy nebyl tak zatížen vědomím vedoucího běžce, soupeři, diváky, silnicí.

Konečně spatřil věž olympijského stadiónu; polije ho rázem blaho. Ale ještě jednou ho vyzkouší osud, zda má právo stát se olympijským vítězem v maratónu. Předloží mu takový stometrový kopeček. Zprvu ho napadne, že nahoru nevyběhne, bude muset lézt dál po čtyřech. Bleskurychle to zamítne; nejraději by ten kopeček vyšel. Ale to by ho dostihli. Musí běžet! Sune nohy nahoru, jde to těžce, ale jde to. Nahoře si odfrkne a zajásá: „Hurrrá, je to za mnou! To je krásné! Teď dolů a do cíle!“ Vpadne na olympijský stadión. Lidé věděli ze zpráv, že vede, a přesto vyheknou překvapením. Je to on!

Běží už po měkoučké dráze, už věří, že doběhne a že ho nikdo nedohoní. V cíli se usměje, což zmýlí tisíce lidí, že doběhl svěží. V podstatě toho má dost; nohy navyklé celé hodiny na jednotvárný, nepřetržitý běh odmítají příkaz zastavit. Odplivne si nad tou dřinou a je rád, že nemusí už nikam běžet. Teprve po chvíli vnímá plný pocit štěstí nad vítězstvím.

Dvě a půl minuty poté se objeví na stadióně Argentinec Corno. „Kde je Zátopek?“ Teprve za ním Emilův spoluběžec Švéd Jansson. Švéd je na stupních vítězů šťasten, že má bronzovou medaili; Corno se mračí na celý svět a na sebe, že nevyhrál.

A jak je nyní Emilovi?

Všichni jsou nadšeni jeho třetím vítězstvím, on však prožije na stupních vítězů nejsmutnější okamžik života. Finové totiž volají: „Näkemiin Satu-Peka! Sbohem, pohádkový Péťo!“ Emil si jasně uvědomuje, že to „sbohem“ je pravda. Stojí na nejvyšším stupínku a vlastně na vrcholu sil, už nikdy nemůže dokázat víc. Jedenáctkrát v této zemi startoval, a nikdy neprohrál; vyhrál tu tři zlaté olympijské medaile. Teď se s ním loučí celá tato země; Finové jako by tušili, že už ho nikdy neuvidí v běžeckých tretrách. Přál by si všechno prožít znovu, ale život takový není; dává ty nejkrásnější věci většinou jen jednou.

Zamává tedy lidem: „Näkemiin! Sbohem, přátelé…“ Po olympijských hrách v Helsinkách Emil Zátopek ještě pět let závodil. Stal se držitelem

všech světových rekordů od pěti do třiceti kilometrů, znovu mistrem Evropy, zvítězil v těžkých přespolních běžích. Dobyl v deseti letech všechno, víc už nešlo dokázat, olympijské rekordy, světové rekordy, tituly mistrů. Byl jmenován nejlepším sportovcem světa. Dorozumí se sedmi jazyky, stal se mírovým běžeckým poslem mezi lidmi různých zemí. Byl a je svérázný, na ničem nelpěl a nelpí. Někteří sportovci se nechávali fotografovat před vitrínami plnými pohárů, ale on všechny poháry rozdával. Měl srdce otevřené, nedělal tajnosti ani se svou průkopnickou přípravou. Do Prahy za ním přijížděli nejlepší trenéři a běžci. Vyprávěl jim a povzbuzoval je, aby se nebáli nácviku rychlosti a velikosti dávek; sám trénoval léta podle zásady: „Čím víc, tím líp.“ Maďarský trenér Igloi s ním strávil celý den, nechtěl obědvat, nechtěl večeřet, chtěl jenom slyšet Emila Zátopka a sledovat ho při tréninku.

Koloběh žádného jevu na zemi se nezastaví. Nejchytřejší si vzali ze Zátopka vše potřebné, přišli na nové a potom ho předběhli jako na atletické dráze. Své síly proti němu mobilizoval celý atletický svět. Sportovní lékaři dávali trenérům nejnovější výzkumy a společně hledali mezi stovkami běžců veliké talenty. Sovětští trenéři začali pracovat s Kucem podle tříletého grafikonu na načasování formy. Krátce potom, co Kuc překonal světové rekordy, první kroky trenéra Chomenkova vedly k Zátopkovi: „Děkujeme ti, byl jsi první, kdo se nebál ohromných dávek, a ukázal jsi všem cestu.“

To byla doba, kdy v Austrálii vyrostl později světový rekordman Ron Clarke. Jako student si koupil ze svého kapesného olympijský film s vítěznými starty Emila Zátopka, mnohokrát si ho pouštěl a nechával se nadchnout jeho vůlí a odvahou.

Nejsmělejší ze smělých byl konečně poražen. Muž, který běhal většinou bez trenéra. Tak jak dovedl vítězit, uměl i prohrát, včas odejít a pověsit atletické tretry na hřebík. Smířil se brzy i s tím, že padnou i jeho světové rekordy; vždyť každý rekord je veliký podle doby, ve které vznikl.

Jeho vůle je i nadále nekonečná, je stálým akumulátorem nabitým spoustou nevyčerpatelné energie.

Přišel a odešel – tak to ve sportu bývá.

Přišel a odešel – a zůstal. Jistě se najdou v naší zemi další, kteří ho budou následovat. Stal se v tomto století velikým příkladem nejen pro silné a nadané, ale především pro slabé a netalentované, protože sám takový kdysi byl.

Našel si jen stupínky, po kterých kráčel vzhůru. Své sny nejen snil. Každý den udělal něco pro to, aby je splnil.

OTA PAVEL

PROKLETÝ CYKLISTA

Slýchával jsem, že bývali prokletí básníci. Já znám osobně prokletého cyklistu. Neví, které báby sudičky mu určovaly u kolébky osud, ale musely to být báby hodně zlomyslné a při spřádání osudu vynalézavé, ale zároveň báby nejzajímavější. Než odešla ta poslední, zřejmě mu řekla: „Tvá duše budiž hnána životem sem a tam, jako je hnán mrak po obloze. Tvá duše nikdy nebude mít pokoj a nikdy neustane v touze něco dobývat, poznávat a dokazovat a bude se podobat duši bludného rytíře.“
Tak přišel na svět Honzík Kubr, rodák z Milevska, z jižních Čech. Matka učitelka, otec úředník. Otec později popraven za protifašistickou činnost. V roce 1941 v Buchenwaldu. Honzíkovi Kubrů bylo tehdy sedm let. Chodil dlouhé kilometry do mlýnů pro mouku a na nohou se mu dělala malá srdíčka, budoucí křečové žíly.

(Chtěl bych o tobě napsat knihu)
Poznal jsem Kubra po válce. Bylo to na závodě kolem Čech a Moravy, na Slovensko se tehdy zapomnělo. Záviděl jsem kolegovi Pondělíčkovi, že má pro sebe Jana Veselého. Tehdy se tomu říkalo: mít svého koně, koníka. Veselého měl také bodrý a dobrý fotoreportér Jarda Skála, který chodil trochu jako Chaplin a trochu jako Horníček a trochu jako Skála. V podstatě to bylo jako v Chuchli, novináři měli své koně, které milovali, fandili jim, psali o nich nadšeně a oproti Chuchli mohli také s těmi koňmi rozmlouvat. Já jsem jim to pochopitelně záviděl, protože jsem měl rád cyklistiku tak jako jiní fotbal nebo hokej a byl jsem dosud bez koně. Přitom jsem byl mladý a musím přiznat, že jsem ani neuměl pořádně ťukat do stroje, abych o něm mohl vůbec psát.
A pak ve druhé etapě závodu kolem Čech jsem svého koně spatřil. Měl pěkný zadek, což je pro cyklistu důležité, krásné dlouhé nohy jako

francouzské striptérky v CRAZY HORSE SALOONU v Paříži, měl záhadný úsměv Mony Lisy a nosík zdvižený nahoru. A modrý dres jako modrá obloha a hnal se po silnici jako mrak po obloze. Šlapal a ujížděl pelotonu, jak chtěl, ještě se přitom smál a dělal si legrácky.
To je můj Kůň!
Chlapec, který se směje a vítězí. Miláček – Bel ami.
Druhý den stál Jan Kubr před radnicí jednoho moravského města. Měl jsem strach, aby mi Kubra nikdo nepřebral, a tak jsem si ho šel rychle zamluvit: „Chtěl bych o tobě napsat jednou knihu."
Podíval se na mě překvapeně, byli jsme tehdy oba ještě kluci a na knihy jsme měli oba dost času. Pak řekl: „Já to ale dneska vzdám."
Když to říkal, měl v očích zvláštní smutek, za který zřejmě nemohl a který jako by vycházel z jeho osoby, tak jako vycházejí zevnitř rentgenového přístroje paprsky. Pak se na mě usmál, skoro jako na holku. Usmáli jsme se na sebe jako kluci, kteří se dohodli, že půjdou hrát spolu kuličky. Byla to sportovní láska na první pohled. Byl to na první pohled báječný kluk! Ale to jsem nevěděl, co vím dneska. Že to byl prokletý cyklista.
Ještě ten den přišlo v koloně hlášení, že Kubr vzdal. Znělo to jako smuteční oznámení. Silnice byla šedivá jako v té písničce. Závod mě přestal bavit.

(Proč jsem tu knihu dosud nenapsal)
Dodnes jsem tu knihu nenapsal, a přitom všechno, co jsem o něm dosud napsal, bylo mizerné, horší než to, co jsem napsal od paty až k hlavě o jiných sportovcích. Ale zato jsme se báječně spřátelili. Jezdil jsem s ním na kole, dával mi vychutnat pocit, že nad ním vedu, učil mě v jižních Čechách na jawě, dělal jsem mu chvilku závozníka na náklaďáku, chytali jsme spolu candáty, vařil jsem mu na chatě, aby mohl trénovat, navštěvovali jsme se v nemocnicích, jednou jsme byli spolu i za holkama, plavali jsme spolu v těch nejkrásnějších jihočeských rybníčcích, o kterých ví málo lidí, prostě činnost ohromně pestrá a krásná. Jenom namazaní jsme spolu nebyli, což je škoda, on totiž nepil.
A po tom všem bych o něm mohl napsat docela slušný kádrový posudek, ale na knihu to nestačí. Nevím proč. Buď jsem hlupák, anebo o něm nejde napsat knihu, podobně jako o ledovci, který se láme, mění, rve, je neprozkoumaný a neprobádaný. Pořád mu nerozumím, jako nerozumím mraku na obloze. Vím jenom, že někam pospíchá, letí, hledá nějaký cíl, někdy je ve slunci a jindy v dešti. Někdy je světlý a potom tmavý. Chtěl bych ho strhnout z té oblohy, nacpat si ho do svého tlumoku a pak ho doma vsoukat do psacího stroje a udělat ho podle svých představ. A on mi uteče

na druhou stranu a vyplave na obloze úplně jiný a jinde. Kde to absolutně nečekám.

(Talent a práce)
Občas jsem přemýšlel, jak vyrostl cyklista Kubr. Jestli ho udělal talent, anebo práce. Ale dosud nejsou na světě takové přístroje, které by změřily, kolik měl talentu Vincent van Gogh, Michelangelo, Rembrandt. Ale jedno je jisté, že všichni tito a další lidé, co hodně dokázali, byli pracovití, že z toho zešíleli buď sami, anebo jejich příbuzní, anebo zapomněli jíst a pak zemřeli vyčerpáním.
Jan Kubr chtěl také hodně dokázat na přístroji zvaném kolo. Co chtěl vlastně dokázat? Nebylo to asi tak ušlechtilé, jako když Michelangelo vymaloval o chlebě a o vodě Sixtinskou kapli, ale bylo to zas ušlechtilejší než chodit každý den do hospody a zpívat, že Čechové bývali slavní junáci anebo Pražáci vltavská krev. Jana Kubra především bavilo jezdit na kole. Miloval rána, kdy ujížděl jižními Čechami a galusky předly. Pak chtěl bojem dokázat, že je chlap, a potřeboval to něčím změřit. Pak si myslel, že jezdil za jižní Čechy. Když tam mohou vyrůstat výborní kapři a všude se to ve světě hlásá, proč by tam nemohl vyrůst výborný cyklista? Pak si myslel, že bude jednou jezdit za vlast. Bylo toho tedy dost.
Řekl bych, že neměl velký talent. Ale pracoval jako Michelangelo anebo jako Vincent van Gogh. Desetkrát tolik, co ostatní cyklisté, a padesátkrát tolik, co tehdejší fotbalisté. Měl ještě jeden dar. Krásné tělo. Dlouhé mohutné nohy a sedmilitrové plíce.

(Vy jste Jihočech?)
Vždycky mě fascinovalo, že je z jižních Čech. Tohle je jeho země nejmilejší. Jeli jsme spolu na kolech a ve vzduchu ležel zvláštní opar a nebe bylo vysoko a dobře se dýchalo. Tráva byla zvláštní, voda v rybnících byla zvláštní i pivo v hospůdkách mělo zvláštní chuť a já po něm nemohl šlapat dál a on mě tlačil za sedlo a chechtal se společně s racky.
Sám tu ve svých jižních Čechách našlapal snad statisíce kilometrů, nikdo to nepočítal a nikdo to už nespočítá. Jezdil jeden čas každý den z domova do práce a z práce domů přes dvě stě kilometrů.
Podával v tréninku výkony jako nejlepší profesionálové na TOUR DE FRANCE.
Jižní Čechy ho milovaly.

U závor na něho vždycky čekal šraňkař Vejvoda a říkal mu: „Dnes máš zimu, Honzíku.“ – „Dnes máš horko, Honzíku.“ Nikdy od něho neslyšel jako od jiných: „Že se na to nevysereš.“
Ve Vodňanech měl svou občerstvovačku, pekař mu tam dával pravidelně rohlíky za okno a nic za ně nechtěl. Sadař mu vyhradil strom třešní a on si ho postupně otrhal, když jezdil kolem. Jednou za strašného mrazu jel už skoro sto kilometrů, když cítil, že vrávorá vyčerpáním a mrzne. Jel kolem autobus. Dělníci ho vtáhli do autobusu, pomáhali ho třít a on jenom namítal, že nemá na autobus. Říkali mu: „V téhle zemi nepotřebuješ peníze, Honzíku.“
A tou zemí mysleli jižní Čechy.
Jenže kolo spotřebovalo daleko víc. Kolo spotřebovalo skoro všechno, co vydělal jako dělník v továrně, jako řidič bagrista.

(Z toho chlapce bych udělal
do roka mistra světa)
Jan Kubr začínal být tehdy slavný v cyklistickém světě. Na ZÁVODĚ MÍRU ujel všem a přijel samojediný do Brna. Vedl v celkové klasifikaci ZÁVODU MÍRU, spadl a rozbil se. Vyhrál s převahou KARLOVY VARY. Vyhrál ještě spoustu závodů, ale už si je nepamatuji, daleko víc si pamatuji, co nevyhrál, protože vždycky s tím bylo spojeno drama a nějaký průšvih, ti, co ho někdy poráželi, nevybírali si zrovna nejkrásnější prostředky. Na jednom ze závodů OKOLO SLOVENSKA byl Kubr ve fantastické formě. Byl tak dobrý, že mi řekl výborný belgický trenér Naesens způsobem, jakým se mluví o chovu koní: „Z toho chlapce bych udělal do roka mistra světa.“
Italové Cestari, Morucci a ten třetí, Emiliozzi, z něho byli zoufalí. Kubr jim ujížděl, jak chtěl. Kubr vyhrál do Tater většinu etap. Kubr se po trati ještě usmíval a bavil se s lidmi. A pak před etapou do Tater jsem zaslechl v kuloárech zajímavou větu: „Dneska ho Italové vyřídí.“
A taky ho vyřídili. Jeli ten den jako stroje. Morucci připomínal Mefistofela, který veze Kubra za jeho kousky rovnou do pekla. Ital udával tempo a občas něco polykal, zřejmě dopoval. Byla to pro Kubra příšerná etapa. Kubr byl zsinalý; odpadl, brečeli jsme na vozech za něho. Italové rozhodli pro sebe závod, ale jeden z nich byl na tom zdravotně dost zle. Normální prostředky tehdy nestačily na porážku Kubra. Museli vzít na pomoc prášky, injekce.

(Ať žije sranda a legrace!)

Kubr na kole taky blbnul. Jako by si říkal, že na vítězství má dost času. Někdy dokonce vypadal, že ani o žádné vítězství nestojí. O jeho kouscích už kolují legendy a výmysl se překrývá s pravdou, jako by už dnes byl legendární postavou. Něco jsem slyšel, něco jsem viděl, nazval bych to PRÝ:

Byl první, který dal pelotonu pokyn, a slezlo se z kol a šlo se na třešně. V tom nejprudším tempu odstoupil, zastavil a šel si do obchodu koupit housky. Když měl distanc a nesměl závodit, vyfotografoval si cyklisty, pak nasedl na kolo, znovu je předjel s aparátem a znovu si je vyfotografoval. Pouštěl řídítka, znázorňoval, že střílí z revolverů, a byl hrdý na to, že mu říkají Clifton.

Neodsuzujte ho za ty činy, protože Kubr stál mnohokrát před tajným i veřejným soudem trenérů a funkcionářů, které pobuřoval. Byl prokletý cyklista. Proč byl vlastně prokletý? Prokletý také proto, že ho prokleli a pronásledovali lidé, kteří chtěli, aby se tvářil vážně, když vzdává. Když vzdal Závod míru, zakázali mu dva roky jezdit. Tak jako se mně nemohl vejít do stroje, tak se některým nemohl vejít do života.

„Dokud byl Honza Kubr na silnici, tak byla legrace," říkají a vzpomínají cyklisté. Tenkrát se vyhrávalo pro zemi českou víc a byla větší sranda.

Honza Kubr pochopil, že člověk nemůže jet pořád jenom v nacpané tramvaji a tvářit se vážně. Musí se třebas začít smát, aby z toho nezcvokatěl.

Léta však běžela a on se nestal žádným velkým vítězem, ani vítězem ZÁVODU MÍRU, ani mistrem celého světa, jak říkal ten pán z Belgie.

Nakonec ho zradil dar od pánaboha: mohutné nohy a sedmilitrové plíce.

Objevily se křečové žíly na nohou a na plících těsně před odjezdem na závod OKOLO EGYPTA – veliká hnědá skvrna.

A pak už bylo všechno spíš k pláči než k smíchu. Píchali mu injekce, dávali tisíce prášků a nemohli přijít na to, co je to za nemoc. Nejdřív tubera, potom plíseň, pak zas něco jiného. Léta běžela a on ležel dvacet hodin denně. Nemohli pořád přijít na to, co to je, a tak chodí dodneška s tou skvrnou ve svém velikém hrudníku. Nejspíš to bude malinký hnědý fotbalový míč, který mu tam spadnul, když měli na vojně povinný fotbal. Nepřišli na to, protože byl prokletý.

Začal znovu na kole, bůhví pokolikáté po všech distancích a nemocech. Ale zřejmě už neměl sílu dokončit svou Sixtinskou kapli jako božský Michelangelo a musel slézt po lešení dolů.

(Starý tréninkový sešit)
Po letech jsem si kradmo listoval v jeho tréninkovém sešitě. Ubíhají měsíce a roky:
– v roce 1953 jsem najezdil pouze 22 000 km
– vážím 74 kg, měřím 184 cm
– nemám už peníze na součástky
– musím zase jezdit; nejdřív pomalu a pak na plný pecky
– mám nález na plících
– s nohama jsem na tom zoufale
– chce to hodně jíst, ale nejsou na to peníze, nejvíc sním rohlíků
– dal jsem 1 300 na součástky
– mám rozhašené kolo
– jezdil jsem na dámském kole po městě – tak končí můj trénink.

Čtu dál a dál. Tak tohle je jeho sešit, který mi nikdy nedal číst. Tak na tom byl. Chce se mi mlátit do stolu jen proto, že část jeho talentu, část jeho obrovského snažení ztroskotala na tom nejpotřebnějším a nejmizernějším, co je na světě, a to jsou zdraví a prachy. Jan Kubr, řečený Clifton, přichází do pokoje. Zdá se mi, že sahám do kapsy, jako bych mu chtěl dát ze svých sto korun. Vstoupí a vím dobře, že je pozdě. Je silný, má skoro metrák, v ústech má zapálenou cigaretu.
Tak to je ten můj kůň.
Usměje se a v očích má takový zvláštní smutek jakoby z rentgenového přístroje. Tenkrát jsem nevěděl, ale dnes už vím, co ten smutek znamená. Byl to prokletý cyklista. Řekne vlídně: „Pojď, v kuchyni je snídaně."
Žije v jednom z plzeňských vysokých domů. V kuchyni je veliké prostorné okno a tím oknem je jako z pobřežního majáku vidět pole a les. A u toho okna sedí jeho syn Míša a jeho žena Jiřina, která s ním většinu těch trablů táhla a která by měla mít titul zasloužilá žena Jana Kubra, a na ten titul by měla být hrdá. U toho velikého okna je snídaně. Máme džem, čaj, máslo a vejce, jak se to sluší a patří ve spořádané rodině. Máme taky plno řečí, protože je nám slušně. Překonali jsme nemoci, prokletí, pády, vítězství, nemocnice, neštěstí, úmrtí a taky to, když nám nebraly ryby.
U velikého okna je snídaně.
Honza Kubr, trenér RUDÉ HVĚZDY Plzeň, můj kůň, náhle vzrušeně povstane a ukáže na postavičku, která se sune pomalu pod námi po silnici: „Už jede. To je Háva. Jednou bude dobrej. Jediný jede v neděli."
Dívá se za Hávou, začne bezmyšlenkovitě kousat, nejraději by jel s ním. Ale od Hávy ho už dělí deset let, a to je ve sportu celý věk. Honza mlčí,

pojede s ním aspoň v duchu jako ten tmavý mrak na obloze, který pluje zleva doprava a má barvu jako borůvkový koláč.

OTA PAVEL

VÝSTUP NA EIGER

K hotelu KLEINE SCHEIDEGG vede z městečka Grindelwaldu zubačka horské dráhy. Koncem srpna v roce jednašedesát nastoupili do jejího předního vozu dva muži. Technický úředník z Liberce Radan Kuchař a meteorolog z Chopku Zdeno Zibrin. Za nimi přistoupí do vozu malý policista v modrém, požádá je o pasy a zeptá se: „Chcete na Eiger?“
Kuchař kývne, Zibrin si sundává těžký batoh.
„Pánové mají rodiny?“
Teď přisvědčí oba.
„Víte, co se tam včera stalo?“
Je to pitomá, naivní otázka. Celé Švýcarsko ví, že se včera zřítil na Eigeru horský vůdce z Innsbrucku Adi Mayr. Titulní stránky se po letech opět zaplnily obrazem nejtěžší evropské stěny, poseté bílými kříži. Největší kříž vždycky patří poslední oběti. Osmnáctý, Mayrův, je namalován na rampě pod BOŽSKÝM TRAVERSEM.
„Na Eiger nesmíte. Jedině když složíte tisíc franků na záchranné práce. Máme s tím obrovské výlohy.“ Modrý policista to oznámí a netečně si oknem prohlíží milionářský pár vystupující z plochého okřídleného bouráku.
Popadne je vztek. Proč jim předhazuje záchranné práce a konec cesty dřív, než začali? Jejich výstup nemá nic společného s bombastickým sólem Mayra; mělo mu zajistit slávu a peníze. Jdou přece dobýt horu s lany a ve dvojici, tak jako přicházejí lidé k horám po desítky let. Tisíc franků má málokdo u sebe, nač by je bral horolezec do stěny, ve které za ně nekoupí ani suchar. A pak, na Eigeru je vyhlášen zákaz prací pro horskou záchrannou službu, při neštěstích sem přijíždějí dobrovolníci z celé Evropy. Snaží se to Švýcarovi vysvětlit, pak se rozčilí: „Naše země se o nás postará!“

Na policistu to nepůsobí, ukáže na dveře: „Prosím, vystupte si!“
„Krucinál!“ Zibrin vytáhne klíčky od své modré octavie, odpočívající v grindelwaldském autocampingu: „Když se nevrátíme, prodejte auto!“
Modrý policista, otřesen jejich jistotou, vezme klíčky.
Zasalutuje a zmizí.
Cesta k Eigeru je volná.
Zubačka zapřede jako spokojená kočka a rozjede se. Kolem nich se objevují švýcarské plakátové louky, plné žlutých a červených květů, politých pohodou dnešního odpoledne. Slunce zlatí hněď chaloupek a stříbří sněžné velehory.
Duše se uklidňují, mizí předcházející starosti.
Dnes přespí Kuchař a Zibrin v chatě na Eigerkletscheru blízko stěny.
Redaktor pro záležitosti Eigeru Victor Stoll tu má natrvalo rezervovaný pokojíček. Chystá si zprávy a pomyslí přitom na československé hokejisty, kteří v tomto roce překvapili v Ženevě a Lausanne dobytím titulu mistrů Evropy. Ale Eiger? Angličané první dobyli osmitisícovky Mount Everest, Kangčhendžangu, Italové Čogori, ale ani jeden Angličan, ani Ital dosud nezvítězili nad Eigerem. Budou to Čechoslováci, kteří první zdolají po dvou letech mordýřskou stěnu?
Ti zatím usínají, v polospánku slyší naposledy před výstupem lidský hlas: italská pokojská se modlí ve vedlejší místnosti nad růžencem – modlila se zřejmě i za Mayra – aby jim byl Bůh milostiv.

(30. srpna) Nová kapitola Eigeru začne obyčejně. Jako většině lidí na zeměkouli se jim nechce vstávat. Po třetí hodině přece jenom vylezou z dek, mžourají očima a narychlo míchají vejce. Nasadí na záda těžké batohy a pootočí se k tiché chatě: „Tak jdeme! Ahoj! Na shledanou!“
Venku je tma a chladno. Šlapou měkkou cestičkou po travnatých svazích. Přejdou suťové pole a jsou na ledovcovém; je předzvěstí obrovské hory. Na nohou občas cvaknou stoupací železa. Stanou pod Eigerem a rozsvítí na přilbách baterky.
Radan Kuchař přikročí k trhlině dělící ledovcové pole od stěny. Přeskočí ji a chytne se malého výstupku. Za ním se prohne k Zdenovi lano, bude je spojovat po dlouhé hodiny výstupu.
Prvními snadnými úseky hora láká člověka výš. Jdou téměř najisto, připadá jim, že tu byli mnohokrát, a zatím tu prohráli jen jednou, když museli hned na začátku utéci před špatným počasím. Znají horu spíše z popisů, fotografií a pojmenování jednotlivých míst

Mají za sebou první délky lana. Batohy s výstrojí a jídlem na čtyři dny jsou dosud lehké, jako vždycky na počátku. Stoupají strojově a tiše, jen jejich „Pojď!“ a „Dober!“ a občasné zašramocení porušuje klid. Nahoře svítí hvězdy, je dobré mrazivé počasí. Severní stěna mlčí, jako by zatím nevěděla o přítomnosti člověka.

Vystoupí rychle podél PRVNÍHO PILÍŘE na vrchol ROZPUKANÉHO.

Rozednívá se. Kolem se objevují lámavé a mokré skály.

Hora už vyslala první zvědy, havrany. Přelétávají a naříkavě krákorají. Radan se podívá dolů na Zdena: „Potvory.“ Zdeno se zasměje: „Jó, žerou horolezce. Čekají na nás.“

Vtip pomáhá přemoci tíhu situace. Visí tu roztřepený ruksak a civí otvory rozbitého aparátu. Nejhorší jsou stopy po Mayrovi. Objevují se na ledových a sněhových úsecích a svým položením a přiměřenou velikostí říkají, že byl zkušený horolezec. Kde stopy končí? Jaké to bude místo? Budou prvními a jedinými svědky, kteří to místo spatří, protože později ho pokryje led a sníh.

Radan se snaží zahnat podobné myšlenky, bude je potlačovat po celý výstup, ale obává se, že se budou vracet. Soustřeďuje se na lezení. Levá ruka – pravá noha. Leze uvolněně, s minimální silou, a vyvažuje šlachovité tělo.

Dostávají se k HINTERSTOISSEROVU TRAVERSU. Odtud nevedla cesta dál. Andreas Hinterstoisser před dvaceti lety vtipně objevil, že k PRVNÍMU LEDOVÉMU POLI je možné postoupit zhoupnutím na výše zavěšeném laně. Bylo to dočasné vítězství. Vzápětí přineslo smrt jemu i jeho třem druhům. Zhoršilo se počasí, vzdali se dobytí hory, chtěli od ní už jen vlastní životy. Ale nenechali v traversu lano. Stal se pro ně pastí, v opačném směru ho nezlezli. Od té doby se vždy kývá v traversu za horolezci lano, zanechané pro případný ústup.

Také nechali rezervní lano ve stěně a postupují ledovým polem.

Slunce zatím obešlo severní stěnu, nyní pospíchá údolím, před hotelem KLEINE SCHEIDEGG se hemží lidé: platí opět zvýšené taxy za dívání do dalekohledů. Pozorování dnes dostává exotický ráz, jsou to Čechoslováci. Nikdo o nich dřív neslyšel, určitě se zabijí. Rozhlas, televize vysílají první zprávy, na letištích startují letadla s fotoreportéry: cíl Eiger!

První letadélko přilétne po desáté hodině, dokončují právě postup doleva po PRVNÍM LEDOVÉM POLI. Nepostoupili ani o metr výš, museli k ledovému žlabu EISSCHLAUCHU, ten teprve vede vzhůru k DRUHÉMU LEDOVÉMU POLI. Stroj prolétne necelou stovku metrů od nich, tady ve skále

a ledu zní jako pouhé bzučení čmeláka. Později se objevují další, mávají na pozdrav křídly, ale oni si letadel už nevšímají. Musí vzhůru.
Stěna se nahoře ohřívá slunečními paprsky a teplem průzračného nebe. Již není mrazivé noční ticho. Lámou se odštěpky zvětralé skály a padají první kameny. Ale to je teprve ouvertura Eigeru.
Ledový stometrový žlab. Nyní pomalu. Zatlučou ledovcovou skobu, vysekají stup, zase skobu, pomáhají si lany. Teplota málo pod nulou, teče z nich. Radan si náhle uvědomuje, jak dlouhou dobu opakuje německy větu: „Die Bedingungen sind nicht ganz gut.“ Chce ji zahnat, ale pak zjistí, že ji zase mumlá česky: „Podmínky nejsou zcela dobré!“ Zdeno je na tom stejně. Hlavou mu táhne jakýsi popěvek, nějaká mizerná odrhovačka, nemůže přijít na to, jaká.
Je už odpoledne. Stometrový EISSCHLAUCH jim vzal dvě hodiny. Batohy ztěžkly a táhnou dolů. V stále se zvětšující propasti pod sebou pozorují, hrst teček, proužek mezi nimi znamená nosítka, záchranka vyrazila teprve nyní hledat to, co zbylo po pádu z Mayra. Myšlenky se honí, přicházejí, zaháníš je, vracejí se.
Hora skončila předehru, její nástroje, a hlavně bubny, znějí naplno. Kámen za kamenem se řítí kolem nich. Mimoděk se uhýbají, tisknou se k nepřátelské stěně a zase postupují šikmým traversem přes DRUHÉ LEDOVÉ POLE. Zdola se jim jevilo jako pár čtverečných metrů, ve skutečnosti je nesmírné: sto metrů vysoké a čtyři sta široké.
Radan znervózní. Zdenovi spadla přilba. Pozornost se tříští mezi padající kamení a výstup. Jsou unaveni a přitom se přibližují k vyhlazenému pilíři, přiléhavě pojmenovanému ŽEHLIČKA. Zde to nejvíc lítá, povrch je doslova přežehlený. Postupovat teď znamená riskovat. Půjdou dál, až chladná noc opět promrazí skálu. Hledají místo pro nocleh a najdou skalní přílepek jako skříň a na něm plošinku velikosti židle.
Zdeno vaří na tuhém lihu ze sněhu čaj a Radan se usadí. Dá si mezi škvíru batoh s přilbou a posadí se na ni. Přitluče skoby a přiváže se; nohy visí nad propastí.
Srkají čaj a v duších se rozlévá blažený pocit, veliký kus Eigeru je pod nimi. Nechal se poznat, jaký je, ukázali mu také, co umějí. Zatím se stmívá a na obloze, která je tak blízko, proskakují třpytivé hvězdy. Prožijí noc v bivaku na Eigeru, to se poštěstí jen málokomu.
Kanonáda hory s přibývajícím mrazem tichne, první dějství končí. Zítra bude fajn – říkají, dávají si dobrou noc a balí se do horolezeckého pytle.
V této poloze přichází jen polospánek se sny a vzpomínáním. Radan bude znovu u Liberce na SKALÁKU zlézat s kluky a obdivovat Jožku Smítku,

Procházku a bratry Chlumy, kteří měli při vrcholcích skal ukryta před fašisty svá horská hnízda. Ve SKALÁKU získal techniku lezení, umožnila mu cestu k nejvyšším vrcholům, vždycky vzpomíná na SKALÁK s vděčností. Zase sedí všichni pod KAPELNÍKEM mezi borovicemi, Olda Skopal zpívá svým hlubokým hlasem.
Radan sebou trhne, probere se a masíruje ztuhlé nohy. Mrzne, zítra bude nádherný den.

(31. srpna) Ten den nebyl pro ně šťastný. Ale to ještě nevědí ráno, když odpočinutí stoupají šedomodrým ledem ŽEHLIČKY k BIVAKU SMRTI. V něm prožili svou poslední noc života Němci Sedlmayer a Mehringer, zřejmě tu spal naposledy i Mayr. Už na tom musel být zle, zde už ztratil klid, tady by zřejmě dal všechno za přítele, jenž by ho ve chvílích postupu jistil lanem a svou přítomností. Chyběl mu druh, jehož se pro slávu ze samostatného výstupu zřekl. Rakušan už si nebyl jist, sekal v ledu mnohem větší stupy, než bylo potřeba.
Radan měl také strach a docela jiný pocit než kdykoli předtím. Někdy strach vystoupil víc. Potlačoval ho, ale ne zcela, říkal si: je dobré trochu se bát, abych neriskoval. Víc než blížící se nejtěžší černé a nevlídné skály RAMPY a BOŽSKÉHO TRAVERSU je znepokojoval neustálý ruch. Zdálo se jim nespravedlivé, že zatímco stěna vyčkává a dosud mlčí, lidé hlučí a touží po senzaci. Kolem nich neustále bzučí dvě tři letadla.
Zas pro Radana existuje jen stěna. Pracuje úporně, led v malých sprškách stříká od kladivocepínu. Zapne kladivocepín do karabiny a leze. Zmocňuje se ho radost nad pružností vlastního těla. Náhle ji vystřídá zděšení: cosi není v pořádku! Pozdě. Kladivocepín vyklouzl nedovřeným pérem karabiny, skáče po skalách a metá podivné kotrmelce. Co teď? Vrátit se? Mají za sebou přes polovinu stěny.
Rozhodnou se pro cestu k vrcholu. Výstup se zpomalí, na nejtěžších úsecích si posílají po pomocném laně nahoru a dolů svůj jediný cepín. Jsou v RAMPĚ; led, černobílé skalky, převisy. Na jedné ledové skalce Radan vidí – Mayrovy stopy končí.
„Tady ten hoch sletěl."
Prohlíží si místo. Mayr šlápl dobře ještě levou nohou, ale pod pravou se mu uloupl kousek ledu malý jako školní sešit. Trochu se toho místa báli, čekali, že bude bůhvíjak těžké. Teď byli rádi, že je za nimi. Led nad jejich hlavami je poprvé nedotčený, po dva roky po něm nepřešel člověk. Radan se obrátí k Zdenovi, hlasem si ověřuje jeho přítomnost: „Zdeno?"
„Radane?"

Pocit blízkosti toho druhého je báječný, jsou šťastni, že jsou spolu.
Doba pokročila, je pozdní odpoledne, stěna opět hází kameny. Únava sedí ve svalech, ale přiznat si ji je v těchto místech přepychem. Zdeno ví, že všechny nitky a nervy musí mít ve střehu. Je tahoun a zdatný protivník stěny. Medvědí tělo a náklad představují plný metrák váhy. Kdysi měl z lyžařiny přeražené stehenní kosti, lékaři nevěřili, že bude sportovat. Ve stehnech má ocelové dráty, při hlubokém dřepu vrzají. Měsíce chodil o berlích. Pak odešel natrvalo do hor a nosil obrovské těžké batohy do chat. Z Trangošky na dvě hodiny vzdálený Ďumbier vynesl na zádech devadesátišestikilový sud petroleje. Tak trénoval. Ale nikdy nezvedl levou nohu až nahoru, musel ji při výstupu zvedat rukou.
Ze stěny vyčnívá špičatý skalní nos, dá se na něm rozkročmo sedět. Rozhodnou se pro nocleh, ale předtím musí opatřit ze vzdáleného pramínku vodu. Radan k němu opatrně postupuje. Hltavě pije, zpátky nese jídelní misku vody. Jíst se nechce, ale nutí se, jídlo znamená sílu a život, tělo je nejpotřebnější část výstroje. Polykají med, sýr, kousky čokolády, a kuchař dvoučlenné expedice Zdeno připravuje teplý šumák, sám si ho chválí, pak zouvá promočené boty a přistihuje se, jak si šeptá: „Holky, nespadněte!“
Usednou za sebou rozkročmo na skalním nose, je to mnohem horší než včera, ale cítí teplo svých těl. Začínají svůj každodenní hovor na nejdůležitější téma: „Co myslíš, bude hezky?“
„Bude dobře.“
Potom se přou, jak se dělá správně lečo, div se nepohádají. Pak zmlknou, všelijak se o sebe bratrsky opírají a takřka probdí druhou noc.

(1. září) Vybalují se z polyethylenového pytle, chránil je před zimou a vlhkem, stahují péřové bundy. Přesto mají ztuhlá těla, dlouho třou svaly a připravují se k rozhodujícímu nástupu. Svážou dvě skoby namísto ztraceného cepínu. Před nimi se vypínají vysoké hladké plotny BOŽSKÉHO TRAVERSU. Po něm postoupí do posledního ledového pole PAVOUKA a pak výstupními spárami na hřeben MITTELLEGI a odtud k vrcholu do výše 3 974 metrů.
„Panečku, náramně se to říká,“ rozesmějí se, když si opakují ráno postup.
Ale myšlenka, že se vrchol blíží, je povzbudí k ohromnému nástupu. Zdolávají ledové plotny BOŽSKÉHO TRAVERSU metr za metrem. Radanův červený svetr se sune šikmo stěnou, za ním postupuje tečka světlezelené Zdenovy košile. Zapomněli na celý svět pod sebou, nevšímají si bzučících letadel, pracují jako nejpilnější dělníci světa, brzy z nich teče v chladivém ránu pot. Jen pevná půda chybí pod nohama, pod nimi se otvírá největší

propast celého výstupu. Vstupují do PAVOUKA. Do stran vybíhají zrádné škvíry a spáry posledního ledového pole. Kdo v minulosti postoupil až sem, byl horou lapen, odtud už není možný ústup, cesta k vítězství a životu vede jen na vrchol. Lezou už celé hodiny, věčnost uplynula od chvíle, kdy si v duchu přáli, aby toto ráno a tento den byly dobré. Teplo dne zatím rozpouští ledový povlak stěny do tisíců pramínků. Severní stěna prožívá během léta neustálý koloběh, v noci zamrzá, ve dne se rozpouští. Tentokrát padající kamení střídají kusy ledu, už z ohromných výšek slyší jeho hvízdání.

Radan teď postupuje první. Je nejlepším československým lezcem, někteří novináři ho překřtili na horolezeckého Zátopka. Není to jen v technice lezení, ale v rozvážnosti, znalosti skály a počasí. Dosud se nenašlo v žádné hoře místo, které by ho zastavilo. Probil se jako první člověk na světě nejtěžší severní stěnou Kavkazu Nakra-Tau. Ale před nastávajícími těžkostmi se tají dech. Před ním je plotna, ne větší než dvanáct metrů. Pokrývá ji ledová vrstva, Pokouší se vysekat stup, marně. Pokusí se tedy zatlouci skobu, nejde to. „Die Bedingungen sind nicht ganz gut.“ Zas si opakuje tu německou větu.

Ano, snad v jiných podmínkách – když je vrstva ledu silnější anebo když je skála zcela holá – by to šlo. Osekává led, ale ten se jen štěpí. Takhle by tu prožili věčnost. Ustane, rozbalí karamelu a bezmyšlenkovitě ji strká do úst.

Zastavili se, potůčky vody proudí stále silněji stěnou, brzy člověk neprojde vůbec. Co teď?

Zpátky? Stranou? Ale kam? Je to zatím nejkritičtější místo celého výstupu, daleko těžší než to, kde sletěl Mayr. Očima ohledávají malou plotnu.

Radan vždycky říkal mladým adeptům horolezectví: nikdy nesmíte ve stěně riskovat. Ale nyní stojí sám před podobným rozhodnutím. Jestli z toho vyjdou se zdravou kůží, nikdy se nepřizná, jak moc riskoval. V podstatě je rozhodnut: zahájí volné lezení. Kolik může trvat zdolání téhle plotny? Pět minut? Výstroj, skoby, kladivocepín, všechno nářadí vymyšlené za celou historii dobývání velehor, je teď bezcenné. Zůstává jen člověk a stěna. Ve chvílích, kdy stál, ohmatával zrakem každý záhyb a skulinku. Teď je znova propátrává zrakem i hmatem. Nejde do nich dát ruku, jen některý z prstů. Najednou je obrovské ticho. Leze. Těch pět minut se zdá věčností. Cítí, jak mu voda vtéká do rukávů a rozlévá se po celém těle. Blíží se k vrcholu plotny.

Dole ho sleduje Zdeno. Kdyby teď Radan spadl, poletí dvanáct metrů k němu a dvanáct pod něj. Vydrželo by to lano?

Konečně je Radan nahoře. Zdeno si oddychne. Nyní je řada na něm, ale Radan už nahoře zatloukl skobu a bude ho jistit. Vystoupí k němu. V tom okamžiku stěna zarachotí. Radanem otřese silný náraz, křečovitě se drží zaseknutého cepínu. Zasáhl ho valoun ledu, zachránila ho hornická přilba. Pocítí k ní vděčnost. Od vrcholu je dělí pouhých dvě stě metrů. Ale nechtějí ten den už znovu riskovat. Rozhodnou se na malé plošince pro třetí noc ve stěně.

Ten večer nic neohřívají, vymačkávají do úst poslední zbytky medu od včel, co chová Zibrinův táta. Jsou naskrz mokří, ale znepokojuje je, že není zima. Hvězdy nevycházejí, obloha je smutná. Je to už tradice, že Eiger nakonec udeří zlým počasím. Spí v místech, kde spali před čtyřmi lety Italové Corti a Longhi a Němci Nothdurft a Maier. Zastihla je bouře, jediného Cortiho vytáhli zachránci živého na ocelovém laně po devíti nocích strávených ve stěně. Říkají si jako každý večer: „Bude dobré počasí?“ Nenajdou odvahu, aby řekli, že bude špatné. Tu noc hvězdy nevycházejí a k ránu začne sněžit.

(2. září) Vyrazí ještě za tmy. Pospíchají. Sníh stále více přikrývá stupy a chyty. Musí ho smetat rukavicemi. Překonávají tři délky lana a dostávají se na vrcholové pole MITTELLEGI, jež vede k vrcholu. Kryje ho dosud mlha.

V té chvíli bzučení vzdáleného letadla náhle ustává. Zachvějí se. Letoun typu NORÉCRIN se v tomto okamžiku tříští o skály. Zahyne pilot Zumstein, fotoreportér Zust a sekretářka Lütlyová.

Poslední obtížný úsek, a jsou na hřebenu. Ukládají skoby do batohů a připevňují stoupací železa. Všechno zlé je za nimi. Mlha mizí, objevuje se slunce, ozařuje ledové krajky lemující hřeben. Jako by se jim pojednou chtěla stěna tou krásou odvděčit. Před nimi je stříbřitý vrchol špičky a pak už je jen prázdno a modré nebe.

Podívají se šťastně na sebe a podají si do krve rozedřené ruce: „Tak to máme za sebou.“ Pocit, který těžko někdo přesně popíše. Vědí jen, že je daleko báječnější než ty, které přijdou. Za několik hodin jim už budou lidé v údolí nabízet bankovky za části výzbroje, které prošly Eigerem, budou se podepisovat na mapy a pouzdra od dalekohledů a usmívat se do aparátů a filmových kamer. Půjdou Grindelwaldem a lidé ve špalírech budou tleskat, mezi nimi i policista v modrém. S omluvou jim vrátí klíčky. Ale to všechno, celá ta sláva se nevyrovná tomu, co prožívají nyní.

Mačkají si jeden druhému do úst poslední zbytky kondenzovaného mléka z tuby a smějí se jak děti.

OTA PAVEL

SALTO NAZAD

V moskevském PALÁCI SPORTU cvičily nejlepší gymnastky světa prostná, obrovské lampy ozařovaly zelený čtverec. Ve stínu čekala Eva Bosákova. Do jejího vystoupení chyběla už jen minuta. Chvěla se a tvář měla vlhkou. Slova „nesmím brečet!“ jí tentokrát nepomáhala. Přitom prostná byla vždy jejím největším triumfem. Cítila, že se pro gymnastický tanec zrodila, pohyby plynuly z těla jeden za druhým. Naučila se lehkosti baletčina kroku a cirkusáckým skokům. Vybrousila všechno do dokonalosti, zbývalo jenom salto nazad jako součást velké násobilky. Vedoucí a trenéři ji přiměli, aby skok zařadila do sestavy: „Salto tam musíš mít! Jinak tě nikdy neuznají za mistryni světa.“

Svolila. Příliš dlouho šla za tím unikajícím štěstím dokázat víc než Rusky a Japonky a být jednou první na světě.

Dosud nepoznala pořádně strach. A jestli ho pocítila, zadupala na něj na odrazovém můstku a nechala ho mezi pevnými bradly. Při letu nazad a letu zpátky jako by však jistota těla neexistovala, ztrácela představu, kde je. Bála se, že si zlomí vaz.

Do mistrovství světa chyběly ještě měsíce, a tak spoléhala na dostatek času. Z měsíců však zbyly nakonec týdny. Celé československé družstvo už salto nazad skočilo.

Nejlepší z nich, Bosákova, to nedokázala.

Na klavír gymnastky doprovázel Jan Seehák; v nejtěžších fázích tréninku jim podával jak chladnou vodu s bublinkami osvěžující melodie. Zabrnkal; sedly si kolem a poslouchaly, únava z očí zmizela.

Inspirovala Seeháka svou bitvou na koberci, vracel jí všechno skladbami komponovanými na její výbušnou povahu. Slíbila mu: salto skočí.

„Jdu, Jendo. Hraj!“

„Tak pojď, Evičko…“

Jeho ruce se rozběhly s jejími skoky, stupňovaly údery až k rozběhu, vířily jako cirkusové bubny na salto mortale, pak pokračovaly ruce dál, ale už tančily po černobílém klavíru samy. Lidské tělo stálo, otřásalo se v křečích. Křičela: „Nejdu!“, ale nikdo jí už neodpovídal. Choreograf Luboš Ogoun s trenérem Padušákem ji přivázali jak vzpínajícího se koně na řemenovou

lonži a skákala salto mezi nimi. Takhle se cítila lépe, brzy skočí sama. Rozběhla se a – nic. Vždycky naplňovala svou postavou prostor tělocvičny, nyní se schoulila na zem do vzlykajícího klubíčka, aby byla co nejmenší. Přesto zůstala dominantou; v tom byl význam a tragika okamžiku. Jindy bušila pěstí do koberce a křičela, že má v životě také právo jednou něco nedokázat. Ale jako všichni, kteří jdou neúprosně za velikým cílem, nedovedla se dlouho vymlouvat. Znovu na hráškový koberec. Ogoun jí salto nazad sám předvedl, pak řval: „Teď ty!“

„Neskočím, zlomím si vaz!“

Strach se tentokrát ukázal silnější, seděl jí na ramenou a tlačil ji k zemi, jako by jí vracel všechna příkoří, kdy ho po desítku let podrobovala.

Už na to nikdo neměl nervy a snad také přestali věřit. Všichni se vzdali, zbyl jen jediný – trenér. Ježíšmarjá, co s ní zkusil! Když se jí všechno dařilo, přehlížela ho; jak byla v bryndě, vždycky jí pomáhal. V okamžicích, kdy nemohla salto skočit, toužila po zařízeném bytě, ve kterém uvaří teplou večeři – toužila po tom, co bylo samozřejmé u mnohých, kteří jí záviděli její život. Na dívčí léta stačily jedny taneční šaty a deset trikotů; nešla ani na maturitní večírek.

Trenér na ni řval, sál se podobal lví kleci. Zůstávali v tělocvičně do tmy. Měl z házení diskem chlapské ruce, když padala na hlavu, stačil ji udržet. Cloumal s ní, nadával jí, ale zároveň ji litoval a omlouval. Snad proto to nedokázali; ale na to myslela až později. Spoléhala se: zrodí se den, ve kterém se to povede. Ten den se rodil jen v polospánku, mnohokrát se ve snu přetočila ve vzduchu.

Na mistrovství světa ji přivítali jako královnu prostných. Olympijské hry v Melbourne a vítězství v Leningradě ji posunulo do korunovační síně; netušili, že má zranitelné místo. Před trenérem se tomu smála: „Bude to ohromný průšvih, až to praskne!“

Ostatní gymnastky nevěděly, že neumí salto nazad; Japonky dokonce předváděly salto nazad s vrutem. Bosákovou znaly, s obavami pokukovaly po podivné dvojici, uvažovaly, jakou tajnou zbraň předvede – trenér ji vodil na šňůře jako psíka. Když skočila jakési nepodařené salto nazad, Japonky se usmívaly. Podobné triky znají… Trenér ji odvázal, měla skočit sama. Skončila rozběhem: „Před Japonkami to nikdy neudělám!“

Věděl, že se jen vymlouvá, věděla to také. Nemuseli si navzájem nic říkat, mohli jen čekat, nějak to dokončit a vrátit se domů.

Po této chvíli už zůstala sama. Jak se nyní minuty změnily ve vteřiny, opouštěly ji síly. Z těch tisíců možností skočit salto nazad v tréninku jí zbývala poslední možnost: skočit to salto přímo a naposledy na mistrovství

světa před rozhodčími a dvaceti tisíci diváky. Bylo to šílenství. Mohla ještě salto vypustit, ale nezvítězila by.
Nahoře na pódiu skončila svá prostná nejmladší účastnice mistrovství světa, její přítelkyně Čáslavská. PALÁC SPORTU se radoval nad jitřenkou na gymnastickém nebi. Ale od Bosákové čekali tenkrát lidé víc, jako od uznávaného umělce. Také hlasatel pateticky oznamoval: „Eva – Bosákova!“
Vystupovala vzhůru, maličko se jí chvěly nohy. Naposledy se podívala ke klavíru; na židličce seděl Jenda Seehák, jeho bílá košile svítila v seskupení ctihodných funkcionářských obleků klidem. Pokynul jí a usmál se, jako by nastupovala na exhibici.
Seehák složil zvláštní píseň. Když se vraceli olympionici z Melbourne na sovětské lodi GRUZII, zašel za ním lodník s žádostí, zda by mohl napsat píseň o námořnících, kteří vezou sportovce do Vladivostoku. Píseň měla mohutnost mořských vln, zpočátku zněla jemně a pak narůstala, přímá a těžká plavba lodi se podobala životní cestě člověka.
Zněl její úvod. Stála nehybně, poprvé hudba připravovala pro cvičení také diváka, byl to nezvyklý a odvážný začátek, napovídal: „Teď něco uvidíte!“
Loď v Seehákově písni už opustila pevninu, spoléhala se jen na svou sílu. Také ona plynula s hudbou na světlý koberec. Salto je hned v úvodní části, krátce po rozběhu a přemetu stranou. Už udělala oboje, stála na chodidlech a odrážela se…
Celou svou zlobu a zášť proti strachu dala do odrazu. Spatřila nad sebou světelnou klenbu, udávala jí směr v letu, v půloblouku se nad ní překlenul strop. Náhle, jak letěla vzduchem, si připadala nesmírně lehká. Nohy a hlava opsaly celý kruh a přistála bezpečně na místě.
Zůstala překvapeně stát. Rozmáchla ruce ke stropu a po dlouhém čase se přímo na pódiu opravdově usmála. Jendu Seeháka měla nyní za sebou, potom jí řekl, že viděl, jak se jí smějí i záda.
V každém dalším pohybu zněl její úsměv. Na cestě podél obvodu koberce udělala tři přemety nazad, zvané flik-flaky; točila je pomalu, měly plavnost českých krajek a pohyb lopatek holandských větrných mlýnů. Zkroutila tělo do spirály, svezla se vzduchem do rozštěpu a pak do ranečku, v němž našla dokončenou bolest z měsíčních porážek, kdy klesala a tloukla bezmocně pěstí do koberce.
Přísné rozhodčí propadly jejímu nadšení, strnule zvedaly nejvyšší známky; znamenaly titul mistryně světa v prostných a zlatou medaili. Jen hrstka lidí v sále věděla, že Eva poprvé v životě skočila salto nazad. Ale pro ty lidi to

bylo už neuvěřitelné. Ostatní řekli a napsali: „Bosákova dobyla po skvělém výkonu a podle očekávání zlatou medaili.“

OTA PAVEL

NEJHORŠÍ JE BEJT BRANKÁŘEM

(Daily News)
Československé mužstvo Dukla mělo tentokrát velikou oporu v brankáři Koubovi.

Před druhým zápasem s Angličany na RANDALLOVĚ STADIÓNU jsem jako obvykle nespal. Ostatně v New Yorku nikdy pořádně nespím, rozdíl pěti hodin je zkrátka znát. Tentokrát to bylo horší než jindy, jako bych měl předtuchu něčeho zlého, je to obdobné, jako když tušíte, že vám může někdo ublížit nebo vás dokonce zabít. Postel v EMPIRE HOTELU je vysoká a nastlaná, takovou asi měla princezna s hráškem. Jen ten hrášek tady chybí. Přesto jsem slyšel každé auto na Brodwayi, převaloval jsem se a nejraději bych šel a běhal v nedalekém CENTRAL PARKU sem a tam a vyčerpal se do úplného zblbnutí a pak bych asi znovu usnul a spal bych jako dřevo. Vedle mě ležel a také nespal nováček Geleta, věděl, jak mi je, protože mě začal uklidňovat řečičkami právě v noci, kdy mají všichni normální lidé, pokud nejsou cvoci, spát. Tvrdil mi na posteli, že to vyhrajem, a až to vyhrajem, že se strašně vožerem, a další takové voloviny. My už jsme totiž toho vyhráli moc a většinou jsme se nevožrali, protože jsme to měli zakázaný. Mlčel jsem, měl jsem na něho vztek, přitom jsem ho dychtivě poslouchal, jako by vykládal bůhvíjaké rozumy. Za chvilku Geletík samozřejmě usnul a chrápal. No prostě každý podle své nátury. No a já nespal dál. Chtěl jsem vzbudit Huberta Topinku, aby mi dal nějaký ten dinyl, ale věděl jsem, že Huberta těžko vzbudím, i když on taky pořád tvrdil, že nemůže spát. Nejhorší na světě je bejt brankářem. Brankář, to je poslední štace, to je jako maják na břehu moře, aby loď neztroskotala. Jak to zvorá v rozhodující chvíli brankář, tak je mužstvo v loji. Kdybych si vzal aspoň na pokoj plzeň, mohl jsem udělat tři a spal bych jak bumbrlíček. Když takhle před zápasem nespíte, snažíte se aspoň v klidu ležet

a odpočívat. Myslel jsem na všechno možný, na svýho malýho kluka, na koupání v Mokropsích, na ligu, která vypukne hned po příletu. Taky jsem hodnotil ten poslední kovbojský biják na Broadwayi. Nejhorší je myslet na fotbal a na soupeře, to pak chytáte celou noc, daleko dřív než utkání začne. Náš první zápas s anglickým mužstvem WEST HAM UNITED se hrál v Chicagu. Angličané z nás měli vítr, lidé je ujišťovali: „Počkejte, až přiletí pražská Dukla, ta s vámi provede věci!“ Snad také vzpomínali, že jsme před časem právě v Americe uštědřili mistru Anglie EVERTONU sedm kusů. Jéžišmarjá, to byly tenkrát nádherný banány. Jenže to nám to šlo. Hráči WEST HAMU přiletěli s nádherným útokem, s celou svou palebnou baterií. A měli s sebou i manželky a mám dojem, že i slečny, to všechno za účelem vítězství nad Pražáky.

Večer spadla na chicagský trávník SOLDIER FIELDU rosa, tím pádem byl mokrej i míč. Je to těžké chytat, když ze stran září reflektory a když je mokrej míč. A je to přímo zoufalý zvlášť proti Angličanům, kteří centrují před bránu a pak míč dorážejí hlavou a obvykle ho tam vtlačí i s brankářem. Vyskočil jsem na první balón, padal jsem a bílá koule stála pořád nade mnou, přímo se ve vzduchu vznášela jako balónek z pouti a já ji nemohl dosáhnout. Míč splynul se světly a vytvořil jakýsi optický klam, spadl jsem na zem bez něho a vyškrábal jsem ho prsty až na zemi. Už jsem si nebyl jistý, bál jsem se, abych příští míč neminul. Dokonce jsem se třásl chladem a snad i strachy. Šlo přece o moc, bylo to první finálové utkání. A tak jsem příště raději čekal, až mi spadne míč do náruče. Jenže chytat míč nahoře, nebo dole, to je metr rozdíl a značná výhoda pro útočníky. Jejich levé křídlo Scott poslal centr přímo do branky, naši stačili jen vykřiknout: „Pavle, bacha!“

Nachystal jsem si koš a míč se ke mně nesl přes celou branku jak nějaká doporučená zásilka. Náhle se objevil jejich nejlepší střelec Hurst a hlavou do míče! Byl tam jen on a míč a jeho hlava profesionálního fotbalového dělníka, který se v tom náramně vyzná. A jeho asi ta světla také nějak zmýlila, míč mu sklouzl po lesklých vlasech do mé náruče a on se chytil za hlavu právě tak, jako kdyby ztratil spořitelní knížku. To tedy byla moje klika a jeho smůla. Ale jinak nám Angličané v Chicagu moc nestačili. Vyhráli jsme bohužel jen o branku, mohli jsme dát tři a spal bych dneska jako to boží slovenský dítě Geleta.

Takhle posraně čeká člověk na ráno a na snídani.

Světlo, panebože, světlo!

Jdu v pyžamu ven. Na chodbě potkávám Sváťu Pluskala, snaží se na mě jako na brankáře dívat nějak optimisticky, asi to někde vyčetl, ale má

strašně pomačkaný obličej. Vypadá prostě po ránu blbě, tváří se, jak se náramně vyspal, a asi také nezamhouřil oko. Láďa Novák, náš vážený kapitán, je na chodbě taky, asi nespal, na čele má vrásky. My jsme nádherně nervózní mančaft, my jsme asi poslední českej mančaft, co bere fotbal vážně. Zalezli jsme do pokoje. Světlo leze oknem. Světlo přichází v New Yorku jako v Praze. Nejdřív je furt tma a pak už taková tma není a černota se mění v modrotu a potom v bělotu. Dole frčí americké bouráky a ještě svítí. Mají veliká stopsvětla, protože malá by nebyla v záplavě reklam vidět a nebylo by je vidět ani v dešti, kdy reklamy se odrážejí v širokých třídách. Jdu zpátky do pokoje. Geleta pořád chrní a dokonce se mi zdá, že se ze spaní usmívá. Z toho by mohlo něco bejt, když má takovýhle nervy. A hodiny se zase vlečou, jdu se vyčurat, jsem toho plnej. To máme z těch sodovek, strašně moc toho vypijeme. Bohužel, jenom sodovky. Teď, kdy na to mám, chlastám sodovky. Až nebudu chytat a budu moct pít alkohol, nebudu na něj mít. Stojí to za hovno, jak říkal Švejk. Ti Angličané nemají vlastně o co přijít. My nesmíme prohrát, po Chile jede zase naše kopaná s kopce, kdekdo už ji znovu pohřbívá. Asi čtyři hodiny před zápasem je to nejhorší. Mám sucho v puse, potím se, vlhnou mi ruce a chce se mi blít. Do jídla jen ďobneme. Teď už asi přicházejí lidé na RANDALLŮV STADIÓN. A taky tam richtují rozhlasové a televizní aparáty. Třikrát jsme hráli na RANDALLOVĚ STADIÓNU a pokaždý se to tam rvalo. Proto jsme ten stadión pojmenovali na RANDÁLSTADIÓN. Nejvíc se to tam rvalo při zápase GÓRNIKA S WEST HAM UNITED. Lidé tak seřezali rozhodčího, že ho vezli do nemocnice, a ještě vytřískali okna u sanitky, rozřezali gumy a auťák obrátili vzhůru nohama. Prostě za málo peněz veliký povyražení. Nejsou to nijak růžové vyhlídky. Pravým vysvobozením jsou slova našeho trenéra Vejvody: „Tak pánové, jdem na to!“

Už zbývá jen hodina. Začínáme se rozcvičovat v zákoutích stadiónu, musíme se dostat do stavu, kdy plíce a svaly pumpují. Brankář má při rozcvičce větší pohyb než v zápase.

Vbíháme na trávník, lidé volají a křičí, máme tu senzační jméno. Začíná ceremoniál. Každého vyvolávají jménem a pak si teprve jdeme stoupnout na své místo na hřišti. A pokaždé veliký potlesk. Já jdu do branky, to je moje druhá polovička. Pozoruji Angličany, jak nastupují. Jdou jistě, i když se jim možná třesou kolena. Na levou spojku jde takový chasník, nejlepší střelec Hurst, říkám si: „Ty kluku anglická, copak budeš zas dneska vyvádět? Namazal sis nohy alpou nebo kunerolem?“

Už se tam postavili také jejich nejdražší hráči. Centrforvard Byrne, kterého si koupil WEST HAM za milión, a půlmiliónové pravé křídlo Petr Brabrook.

Ale duší mužstva je takový světlovlasý klučina, záložník anglického národního mančaftu Bobby Moore. To je tedy Pan fotbalista. A strašně hezký kluk. Už by to mělo vypuknout, nebo z toho zešílím.
Hrajou se hymny: americká, anglická, naše. Cítím, jak mi dřevěněj nohy, a jako by mě napadlo, že všechny ty statisíce dali Angličané za útočníky jen proto, aby překonali takové srabové brankáře, jako jsem já. Co jsem já vůbec za brankáře? Já jsem normální srabík. Chytával jsem druhou třídu. DUKLA mě našla v LOKOMOTIVĚ Kladno, nedali za mě ani floka. Tyhle pitomé myšlenky mě napadají právě v takový zatracený chvíli. Mám nohy zadělaný v trávě jak dva betonový sloupy. Asi vůbec nevyskočím.
Naštěstí volá pan rozhodčí Morgan centrforvardy do středu hřiště. Konečně to vypukne. Noc, kdy jsem nespal, je za mnou, ráno je za mnou, dopoledne je za mnou. Je to směšný, už zbývá jen fotbalový zápas, a ten snad bude nejhezčí, protože člověk už bude v bitevní vřavě. Nohy se mi uvolňují, chtějí samy poskakovat po trávníku, ruce se mi třesou nedočkavostí, abych si sáhnul na míč, potěžkal ho a pohrál si s ním. Je to stejná radost, jako když jsme chodili na kladenské plácky a míč lítal až k vysokým komínům Poldovky. Míč je suchý a dobrý jak malý medvídek. Vyskočím poprvé po něm a mám ho. Hraju si s ním a říkám: hned vám ho nedám, vy blbci. Hulákají na mě naši i Angličané, v podstatě je to už chytlo a chtějí se rvát. A obecenstvo už také píská, zaplatili si, ti zas chtějí něco vidět. Pohrál jsem si s míčem a jsem nad nimi. Jsem už klidnější než všichni Hurstové a Moorové dohromady. Jsem klidnej jak Angličan. Míč je kulatý jako vždycky a já už ho chytám dvacet let. Angličané však do nás od počátku šlapou, to je asi tím, že vynalezli kopanou. Chytám pár vysokých centrů a menších ran. Jsou proti nám mladí a pohybliví, nabíhají na naši branku a zase se vracejí zpátky bránit v sedmi. Bude to fuška. My máme plán, který vymyslel Vejvoda v hotelu: budem procházet naoko pravou stranou, kde hraje Kučera, Knebort i Vacenovský a kam tím pádem stáhneme toho výborného blonďáka Moora, a přitom uvolníme naši levou stranu a tam šoupneme míč nabíhajícímu Masopustovi nebo Jelínkovi. Ale našim útočníkům to moc nejde, to oči přímo bolej, pořád se s tím žbrblají, Pepík Masopust tam marně nabíhá. Brzy už Pepa nadává, pořád tam vbíhá zbytečně. Angličané jsou už zase u nás. Teď pozor! Moore centruje míč z levé strany přímo nad branku. Skáču. Mám ten míč. To je fajn pocit. Vím, že musím s míčem rychle pryč, protože Angličani vás klidně vracejí i s míčem sakumprdum do sítě. Moore na mě skáče. Hurst na mě střílí nůžkami zezadu. Jsou už celí vzteklí, je to asi pátý těžký balón, co na mě posílají. Už hraju proti nim sám, je to strašný nápor. Vyrážím. Chytám.


DUKLA
GIANTS

Vyrážím. Moore mě při výskoku zasahuje. Vidím zas letět prudký míč a mám dojem, že tentokrát už je pozdě. Zvrátím se v zádech, abych byl delší, abych ho dohonil v letu a vyškrábl ho nad břevno. Podařilo se mi to. Míč je mimo branku a někdo z našich mě zdvíhá ze země a plácá po zádech. Řvu na něho: „Jděte do hajzlu a hrajte!“
Divákům se to teď líbí. WEST HAM UNITED sklízí ovace. Nervozita už dávno ze mě spadla, teď není na nervozitu čas. Teď vlastně hraje anglický útok a já. Vrací se mi sebevědomí Kladeňáka, už nejsem tak podělaný jako zpočátku, jsem dokonce drzý. Jsem v laufu a šeptám si: dneska mi ho, vy kluci anglický, vůbec nedáte!
A když jsem to dořekl, tak mi ho dali. Dívám se za míčem, kutálí se do sítě. Pravý bek Kirkup utekl až k naší zadní lajně a nacentroval mezi malé vápno a desítku, tam čekal ve vzduchu ten Scott jak na posvícení, dostal ho zrovna na nohu. A bylo to. Vzal to šajtlí, míč mě oblétl, nemohl jsem to chytit. Furt ležím a nechce se mi vstávat, protože to jde všechno do prdele, hlavně AMERICKÝ POHÁR. Ležím a nikdo neví, že do trávníku mi padají slzy. Dám hlavu do země, jako bych o něčem přemýšlel, a utírám si obličej o trávu. Brankář nesmí plakat, jako voják. Možná, že to bylo tím, že jsem se příliš brzy vytahoval. To platí ve sportu vždycky. Pýcha předchází pád. Ležím. Scott mi pomáhá džentlmensky vstát a jeho oči se mi v podstatě vysmívají. Seru mu na to! Vstanu sám, pane Scott: Jděte do háje! Ještě není všem dnům konec. Angličané jsou tu znovu. Vyrážím jistý gól. Útok stále spí, zatímco my vzadu se můžeme strhat. Konečně ke konci první půle máme šanci. Sváťa má míč na hlavě. Jenže Angličané nejsou blbí. Mají pro tyhle případy ještě dva beky v brance a ten jeden vyhlavičkovává Sváťův míč. Rozhodčí píská půli a jdeme do kabin. Je to jedna nula pro anglickou říši. Hrajeme tedy v Americe už čtrnáctý pohárový zápas a poprvé v půli prohráváme…
Sedíme v kabině, hlavy až mezi koleny, nálada stojí, co nejkratčeji řečeno, za hovno. Pijeme hořký čaj. Skutečně i obrazně. Vejvoda nejdřív vyhází rázně z kabiny všechny, co tam nemají nic na práci a co nám chtějí udílet všechny možný rady, jak se hraje hra zvaná fotbal, ačkoliv někteří z nich nikde nekopali. Pak se do nás Vejvoda pustí. To jsme čekali, to jó. Vejvoda, to je pérák, ten by mohl vystupovat ve Švejkovi jako rakouskej oficír. Řve na nás jak na kluky něco takovýho, abychom se raději věnovali hře v kuličky. Stále na nás křičí a my se pomalu narovnáváme, blejskají se nám oči, dostáváme vztek a chuť na někoho taky křičet. Ale na Vejvodu křičet nemůžeme, jak je slabej, tak by nám dal pár facek, a tak to můžou odskákat jedině Angláni. Pak říká, co si myslí o hře. Před přestávkou jsme

si někteří mysleli, že Vejvoda upustí od toho blbého plánu s levou a pravou stranou, ale Vejvoda trvá na svém, že to budeme praktikovat až do konce. Ale musí se to prý uskutečňovat, a ne tam běhat, jak když se hraje o haťapáry, a ne o AMERICKÝ POHÁR. A pak má Vejvoda takové ideové řeči, že jsme už třikrát vyhráli za sebou domácí ligu a teď bychom mohli vyhrát za sebou třikrát i AMERICKÝ POHÁR. Kupodivu to na nás působí a jsme pojednou celí naměkko. Vejvoda řekne na konec už mírně: „Tak běžte, kamarádi.“ A my vbíháme na hřiště jak český lvi, připraveni roztrhat ty lvy anglický. A začínáme makat, v novinách se tomu říká, že žádný míč není ztracen. My nejsme zrovna nejlepší, ale když tak míč putuje z nohy na nohu – ťuk – ťuk – strčit – vrátit – ťuk – ťuk – ťuk pata, klička, levá noha, to nikdo neumí jako čeští kluci, to je ta pravá česká kopaná třebas jako pravý plzeňský pivo.

Angličané jsou z toho náhle vykulení, začínají nám předávat území a já jsem najednou úplně nezaměstnaný člověk. Lidé v New Yorku poznávají tu naši minulou slavnou hru a už skandují: „DUKLA! DUKLA!“

Pomoz si sám a nebe ti pomůže. Když nám to nešlo, ani necekli. Ale už to nádherně jde. Útok zabírá na plné obrátky, zvláště Vacenovský běhá tisíce metrů sem – tam. Vacenovský, to je vůbec chlap, který nebyl v české kopané doceněn. To je pekelný dříč. A Angličané už stavějí hráze, aby jim voda nenatekla do toho jejich Londýna. Šafránek posílá pas na Kučeru, zrovna tak to říkal v hotelu Vejvoda. Kučera hlavičkuje, Angličané se ho bojí a chtějí, aby nestřílel, ale on posílá na Masopusta a ten nabíhá z nečekané strany na anglického brankáře. Pepík si míč stahuje, naznačuje brankáři ránu nalevo a strká mu míč napravo. Míč ještě letí, ale Pepík zvedá ruce, to znamená, že míč skončí v brance a že je to jedna – jedna. Skáčeme do luftu, objímáme se. Vždyť je to naše padesátá jubilejní branka na amerických turnajích. Angličané ten náš manévr s pravou a levou stranou vůbec nepochopili. Jelínek dal málem pár minut nato podobný gól. Mělo se to povést, tak byli už podruhý v jednom týdnu na lopatkách. Předtím Chicago, teď New York.

Vedli jsme až do konce zápasu útok za útokem a Angličané byli nakonec spokojeni s remízou. Byl spokojený i ten blonďák Moore, jeden z nejlepších fotbalistů světa. Plácal mě při podávání rukou na konci zápasu po zádech a říkal „good, good,“ jako že jsem dobrý, a pak mi také Angličané říkali, že jsem hero. Ale jaký já jsem hrdina, když celou noc nespím a potím se strachy? Na konci zápasu se mi uvolnily ruce a nohy a mohl bych běžet až na konec světa a zpátky. Čapli mě nějací krajánkové a nesli mě k poháru a potom do kabin. Byl to krásný pocit, být tak šíleně

utahaný a tak šíleně šťastný. Pořád jsem seděl a říkal jsem si: „To není možný. My ten pohár vyhráli potřetí."
A naši kluci hulákali: „Do třetice všeho dobrého!"
Pak ze mne úplně spadla všechna únava a byl jsem docela normální, jako když mám jít v Praze do bijáku. Rozesmál jsem se, naházel všechno propocený na hromadu a hnal jsem se za klukama do sprch. Každý se tam řehnil od ucha k uchu a každý si hulákal zrovna ten šlágr, co měl v tu chvíli v oblibě. Měli jsme radost, no prostě šílenou. A pak jsme začali jeden přes druhého kecat a šíleně se vytanovat: „Hele a podívej se, ti Angláni z toho byli vykulení."
Najednou jsme měli plno rozumů. A řečí jako Palackej. Jen Jarda Vejvoda tam stál u dveří a mlčel a až úplně vzadu v očích měl takové radostné ohníčky. My měli Jardu Vejvodu rádi a já jsem tenkrát měl chuť k němu jít a dát mu pusu za tu nádhernou taktiku a za to, jak nás seřval. Ale to by bylo asi šíleně blbý. Nemyslíte?

OTA PAVEL

PÁR KILOMETRŮ OD TEREZÍNA

Tento příběh začal i skončil pár kilometrů od Terezína. Je to smutný příběh, ale jak víte sami, život není pořád radostný a někdo má víc štěstí a někdo víc smůly. Ten chlapec, o kterém budu teď vyprávět, měl víc smůly. Měl vlastně tolik smůly, že by ji mohl naložit na žebřiňák, a s tím žebřiňákem by měly dost práce dva páry černejch koní. Ten chlapec se jmenoval Láďa. Narodil se v Nových Kopistech, co jsou kousek za koncentráčnickým městem Terezínem, mámě Albíně a jeho otcem byl Heller, železničář. Starej Heller miloval dráhu, vlaky a lokomotivy, které tu hučely, pospíchaly a protínaly ten syrový kraj. Láďa hrál jako většina kluků na vesnici fotbal a hokej. Válel fotbal za Terezín a říkalo se, že by mohl být slavný fotbalista. Byl mohutný, pořízek, silný v obličeji a v těle, a když se valil s míčem, nikdo ho nemohl zastavit.
V Terezíně žije také Jarda Menhart, pozdější trenér národního mužstva v cyklistice. A ten si přál, aby chlap jako Heller se věnoval nejkrásnějšímu sportu na světě, a to byla pro něho cyklistika. Menhart ho chtěl získat pro tu

cyklistiku za každou cenu. Fotbalistů je už na světě moc a tenhle kluk jako cyklista mohl udělat pořádnou díru do cyklistického světa. A tak mu věnoval takovou starou híču. Co to híča je, to asi nikdo neví, ale je to asi něco takového jako kraksna anebo strašný pekelný stroj. Ale Láďovi se ta híča líbila, a začal na ní závodit. A pak si koupil híču lepší a vyhrál už první závody, měl skvělý fyzický fond a hlavu v pořádku a vyhrával také proto, že mu radil Jarda Menhart. Menhart tomu rozuměl po svém a to mohlo platit na protřelý pražský machry anebo na ostatní cyklistické machry z jiných zemí.

Láďa Heller dojel až do reprezentačního mužstva, které jelo ZÁVOD MÍRU. Hranici přejelo zbývajících šedesát šest cyklistů. Do dnešního dne jich čtyřiadvacet vzdalo a nikdo se nad tím nepohoršoval. Pršelo, padal sníh a potom kroupy, vál studený vítr. Chlapi, kteří projeli na kolech celý svět, slézali z kola a vzdávali. Báli se o své zdraví. Ten den bylo poprvé hezky. Na větvičkách smrků u silnice začal roztávat sníh.

Na kraji pelotonu s hlavou skleslou mezi rameny šlapal právě on, nováček československého mužstva Heller. V sedle se nekroutil ani nevrtěl. Byl těžký a seděl jako přibitý – jak to má být. Odborníci z Čech ho nadšeně sledovali. Také zahraniční experti si ho povšimli, Češi už dlouho nepatřili k nejlepším, pryč byla doba, kdy vyhrávali skoro všechny etapy v ZÁVODĚ MÍRU. Na to myslel rovněž Heller, když uslyšel poprvé po čtrnácti dnech na státní hranici výkřik: „Kluci český, vemte za to!“

Doma se mu daleko lehčeji šlapalo. Všechno zlé najednou zmizelo. Bylo toho dost, čím od zimy prošel. Nejdřív měl hnisavou angínu, pak pád a příšerně rozbitý koleno. Tak odjel do Varšavy a do poslední chvíle nevěděl, jestli pojede. Nerad jezdí za velkého vedra. Příliš se potil. Měl rád zamračené počasí, občasný deštík ochlazující silnici a hlavu.

Co přišlo okamžitě po startu v Polsku, toho bylo moc. Než vyjeli na trať, měli promočené dresy. Začala ho bolet prostydlá kolena a promrzly mu ruce. Většinou jeli v teplých rukavicích. Byl to mord. Na polských kostkách „kočičákách“ to bylo dokonce děsný. Když vjížděl na asfalt, měl tělo jak ze skla, které se může každou chvilku rozsypat. Byl příliš nezkušený, aby poznal, že ostatní jsou na tom přibližně stejně. Zdálo se mu, že je mu hůř než jim. Ještě dlouho po dojezdu drkotal zuby a nemohl se zahřát. Spal se skrčenými koleny zabalenými do mastí a fáčů. Snažil se během etapy proniknout mezi špičku pelotonu, která jela v přesném zákrytu, podle toho, jak foukal vítr. Ve špičce se jelo lehčeji, jeli tam většinou samí machři a závodníkům zbyly síly na závěr etapy. Od starších cyklistů slýchával, jak to bylo báječné za Veselého. Honzík Veselý měl

jméno, Belgičani, Francouzi, Němci ho respektovali, dokonce se ho báli pro jeho fantastické cyklistické vlastnosti. Veselý mohl udělat v první lajně navíc místo pro nováčka a dát mu pokyn, aby tam vjel. A cyklistická elita s tím souhlasila, protože to udělal Pan Veselý, jeden z nejlepších cyklistů světa.

Letos se pro československé cyklisty přece jen už našlo víc místa vpředu. Občas tam byl Hasman, Jursa a on. Ze začátku se mu sice zdálo, jako by slyšel ve všech jazycích: „Co tady chceš, ty vařečko?!“ V domácí mluvě to znamenalo, že se vpředu příliš často motá jako vařečka anebo kvedlačka.

Ale pomalu si zvykli, že je mezi nimi, a matadoři silnic, kteří měli ještě čas rozhlížet se kolem, sledovali – jak se říká, s lehkým úsměvem na rtech – jeho boj o místo na slunci.

Jede se mu teď báječně a nikdo to neví. Jen on sám. Přistihl se, jak si při pohledu na lidi šeptá: „Ježíšmarjá, tyhle lidi by si zasloužili, aby zas někdo z našich vyhrál.“

Před dnešní desátou etapou se dokonce říkalo, že by to měl být on. Doktor cyklistů Václavík se dokonce s někým vsadil o šišku uheráku, že etapu vyhraje Heller, ale taky jeho trenér Jarda Menhart na to myslel. Přijel za ním do Karl-Marx-Stadtu. Upřel na něho oči a řekl jemně a také přísně, jako když mu to nařizuje: „Zkus to po našem.“ Po našem znamenalo: Nastoupit a ujet celému pelotonu.

Teď si na to vzpomněl při jízdě Nejdkem. Bylo to krásně vyzdobené městečko, takové mírové, jako byl někdy i Závod míru. Normálně si toho cyklisté po deseti dnech strašné jízdy nevšímali, ale kupodivu tady to vypadalo jinak. Zpomalili všichni spontánně jízdu, zvedali hlavu a usmívali se, jako by to pro všechny byla rodná vesnice. Pestré barvy a lehký větřík. A slunce. Bylo to, jako by jim dával někdo deset dní pohlavky a potom podával chladivou vodu s domácí malinovou šťávou, kterou umí tak výborně dělat například paní Anežka Sedláčková u Nového Malína. Dokonce se smáli a volali na sebe, bylo to, jako by k nim teprve došlo jaro. Na silnici byla napsána velikými písmeny jména všech účastníků. Všichni závodníci se tvářili, jako by se jich to netýkalo, ale každý hledal to své jméno: Cosma – Schur – Bansborg – Lulau – Heller.

Krásně to napsali, s každým písmenem si pohráli. A modře to podtrhli. Modrá je barva naděje.

Do cíle zbývá dvacet kilometrů.

Do cíle zbývá devatenáct kilometrů.

Do cíle zbývá osmnáct kilometrů.

Cítí, že by mohl jet rychleji. Musí v sobě najít odvahu. Vidí Menhartovy oči, Menhartovy rty: „Zkus to po našem. Neboj se jich. Nejsou to nadlidí. Mají tělo jako ty a plíce máš nejlepší ze všech. Když neujedeš teď, neujedeš už nikdy v životě. Buď zvítězíš, anebo padneš. Ale nikdy v životě si nebudeš vyčítat, proč jsi to nezkusil. Proboha, nebuď tak podělanej. Ujeď, i když jsi nováček!“

A tak to rozšlape na plný kule a ujede. Cítí, jak peloton zahučí, jak povykují, ale jen tak zlehka, jako by si dělali legraci, že právě ujel ten, kterého v elitní špici trpěli mezi sebou z milosti. Naplno šlape a vzdaluje se jim. Kopec je táhlý a dlouhý, dává mu zabrat. Když vyjede nahoru a uvidí před sebou nekonečnou silnici, zmocní se ho hrůza. Nejméně půl hodiny pojede sám, nikdo ho nebude střídat, nikdo mu nebude pomáhat rozrážet vzduch. A za ním jede šedesát pět stíhacích cyklistů, v tomto okamžiku se jim v cyklistice říká chrti. Jako chrti z anglických dostihů. Běží za jediným zajícem, dokud ho neuštvou.

Nevydrží to a ohlédne se. Získal ohromný náskok, jsou daleko za ním, jedou zatím obvyklým tempem, jsou jisti, že ten klouček vpředu skape. Nějaký Heller je nemůže rozházet. Až toho chlapečka dohoní, bude se kymácet na kole anebo bude ležet někde u škarpy a blít vyčerpáním. Tak totiž končí většina nerozvážných, kteří nemají cyklistický rozum. Matadoři vědí, že na stíhání je dost času. A tak se usmívají a šlapou stejným rytmem dál, potřebují si po zimách v předcházejících etapách trochu oddychnout. Heller je nevzrušuje, asi jako je nevzrušuje helikoptéra nad silnicí, ve které filmař natáčí první velký únik československého cyklisty po čtyřech letech.

Heller klouže z mírného kopce a zhluboka vydechuje. Únik do kopce mu dal pořádně zabrat. Pak přijde prudký kopec dolů. Pustí to naplno. Je těžký a kolo dostává obrovskou rychlost. Z kopce se dá někdy najet víc, než když se jede do kopce.

Jede osmdesátkou.

Už mnoho nechybí do Karlových Var.

Pepík Kolář, řečený Kivi, jedoucí na motocyklu s Kunešem, mu neustále hlásí náskok. Asi po čtvrthodině jízdy získal na peloton velký předstih. Kolář křičel: „Máš čtyři minuty!“ Jenže to bylo v době, kdy peloton nebral jeho únik vážně.

A pak je napadlo poprvé, že by to mohlo být vážný, že ten kluk by jim mohl sebrat etapu v tom nádherným lázeňským světoznámým městě, Karlových Varech. A tak do toho šlápli, začali šlapat a štvát se jako chrti. Ti nejlepší z nejlepších zahájili stíhání, jaké do té doby nemělo v tom ročníku obdoby: Cosma – Bansborg – Lulau – Schur!

Mistři a exmistři světa. Světová elita. Proti jedinému klukovi z Kopist, který jede závod poprvé.
Nejeli vlastně už jako chrti, ale jako vlci. Chtěli zvítězit, ale možná; že někteří ho i nenáviděli; že si to dovolil. A možná, že někteří ani neuvažovali, pro ně byla cyklistika v těch letech práce a pracovní příkaz zněl, že mají vyhrát.
Heller toho má plné zuby. Cítí, jak se mu všechno lepí na tělo, je slabý, upatlaný, pot mu teče přes oči a on si ten pot nemůže utřít. A kolem žaludku má děsivý pocit a chce se mu zvracet.
Ale už mnoho nechybí do cíle. Už je ve městě. Už vidí stadión. Ale kolik uniklých cyklistů v historii cyklistiky bylo předjeto až před cílem? Tisíce. Tisíce proto, že ten jediný cyklista má jen jeden mozek a neumí si únik vypočítat. Proti pracují desítky mozků a desítky párů nohou a nejchytřejší trenéři světa. Je to osud, je to vypočtený, většinou uprchlíka předjedou na stadiónu anebo dokonce před cílovou páskou. Heller už vidí asfaltovou rovinu před stadiónem a zděsí se. Fouká vítr. Vítr má kulatou hlavu, otvírá pusu jak v kreslených pohádkách a hlavně nadouvá tváře. Ale je to klam, je to jen šálení smyslů, je to pot, co mu teče přes oči, a on už nemá čas a sílu ho setřít. Opře se proti větru do pedálů a rozkývá se ze strany na stranu. Vydává ze sebe poslední síly a dává do toho celý svůj trénink a celý svůj cyklistický život. Lidé na něho volají, ale už to nevnímá, už mu to ani nepomáhá.
Bojí se, že uslyší šum pelotonu a pak se kolem něho nelítostně přeženou. Zdá se mu, že stojí, a neví, že jede velikou rychlostí. Už nemá žádné síly, je v něm jen setrvačnost, s jakou dobíhají maratónští běžci. Rada maratónských běžců před skončením běhu anebo po jeho skončení zemřela, mezi jinými Portugalec Lazaro a Řek Stamulis.
Jenže Heller je zřejmě jiný typ. Kouše se do rtů a ze rtů mu prýští krev. Uvědomuje si, že se objevuje stadión. Vjíždí na dráhu stadiónu.
Říci, že stadión volá nadšením, je neschopnost autora knihy. Stadión prostě šílí! Lidé vyskakují do vzduchu, lijí na sebe nejen sodovku a limonády, ale také pivo a tlučou se a plácají do zad, jako by vyhráli oni nad světovou elitou.
Jenom Heller a cyklističtí odborníci vědí, že nemá dosud vyhráno. Je vyčerpaný tím dlouhým únikem, může ještě spadnout v zatáčkách škvárové dráhy a rozbít si hubu. Heller, Menhart, Kolář, všichni se toho bojí. A cyklističtí experti z Francie, Polska, Anglie, Německa a dalších deseti zemí v to ve skrytu duše doufají. Že spadne, nedojede.

Heller zvládne s třesoucíma se rukama poslední zatáčku. Před ním je rovinka. Rovinka jako rovinka. Jeho stíhači nejsou dosud na stadiónu. Trochu zpomalí, aby vychutnal vítězství. Je to ohromná jízda. Triumfální. Jako by přijížděl milovaný prezident anebo francouzský filmový herec Belmondo. Projede cílovou páskou a mumlá spokojeně: „Tak se přece jen dočkali, že jsme doma zas vyhráli."

A pustí levou rukou řídítka a mává lidem na pozdrav. Karlovy Vary mají pro vítěze etapy kromě nádherného porcelánu ještě další překvapení. Smí se vykoupat v lázni, zřízené jen pro císaře pána, který si nechal říkat Otec národů.

Vešel dovnitř. Tak tady se koupal Franz Josef. Snažil se představit si ho s licousy, zamračeným čelem, s medailemi a řády, no prostě tak, jak ho znal z poštovních známek, na nichž bylo napsáno Österreich. Pak se podíval na své špinavé tretry a rozesmál se. Kdyby ho tak viděla máma! Její kluk v císařské lázni. Postoupil dál. Předpokoj ozařovalo matné intimní světlo. Bylo to příjemné. Na stolku ležel bronzový bůh času. Naproti ležela také v podobě sošky Diana. Svlékl se a díval se do zrcadla. Měl silné chlupaté a také krásné tělo. Byl černý a vypadal vlastně jako čert. Ale ten dobrý čert z krásných pohádek.

Nahý vkročil do malého salónku a zůstal překvapeně stát. To nebyla vana, ale třpytila se tu malá plovárna s vykachlíkovaným bazénem a zábradlím, které vedlo k bazénu a které vypadalo, jako když je z pravého zlata. Růžové světlo se tu mísilo se zeleným. Ponořil se do vlahé vody, mračna bublinek jak ze sodovky vystoupila k hladině a on ucítil velikou úlevu. Svaly a nervy teď odpočívaly, mozek horečně nepracoval, nemyslel dosud na zítřejší etapu. Přivřel oči a znovu jel v duchu tu dnešní etapu od chvíle, kdy do toho šlápl. Věděl, že ji pojede takhle v duchu ještě mockrát. Znovu do toho šlapal jak divej a znovu objížděl s vavřínovým věncem čestné kolo. Cítil, jak ho lidé uchopili a nesli ze stadiónu, tak jako nosili před tisíci lety gladiátory a jako nosí ještě teď ve Španělsku, Francii a Mexiku vítěze nad býky. Viděl pořád usmívající se trenéry Kněžourka a Menharta a Kiviho a zářící oči svého táty, který přijel na náklaďáku s celým jednotným zemědělským družstvem až z Nových Kopist. Láďa na stadiónu krčil huňaté chlapecké obočí. Tvářil se, jako když je mu to fuk, ale dělalo mu to sakramentsky dobře.

Potom se nemohl dostat k autobusu. Pořád ho někdo vítal za sebe i za nějakou organizaci. Nakonec pošeptal jednomu mohutnému řečníkovi: „Kdybys mě tak, soudruhu, dostal do autobusu, to by bylo náramný. Máš na to figuru."

Byl to asi dobrý funkcionář. Do autobusu ho doslova donesl na ramenou a lidi odbýval, že je Heller strašně unavený. V hale GRANDHOTELU na něho čekal ředitel hotelu s lahví šampaňského.
Špunt vyletěl až do stropu.
Podpisy. Stisky rukou. Gratulace. Prostě sláva nejenom až do stropu, ale jak se v Čechách říká, až na půdu.

Cyklisté pokračují v etapovém závodě.
Co bylo včera, je pryč.
Je to jako v ruletě.
Kdo nevyhrál včera, může vyhrát dnes.
Hřbety v pestrých a čistých trikotech se pohupují do vrchu. Je to strhující hudba. Ladislavu Hellerovi dodalo vítězství sílu. Nohy všech stoupají a klesají do tisíců otáček. Kopce jsou Hellerovou doménou. Včerejším vítězstvím nabyl jistotu, peloton už ho také znal. Častokrát je na špici, útočí z první pozice.
Lidé ho poznávají, hledají číslo jeho dresu. Poznávají ho i podle velikých fotografií, které uveřejnily všechny dnešní noviny. Volají jeho jméno. Léta dřel, trénoval, jezdil, nevšímali si ho, a teď za jediný den získal jejich přízeň.
„Heller!“
Silnice stoupající do mírného kopce se snaží vejít pod oba temné viadukty před plzeňským nádražím. Všichni nepřátelé jemných cyklistických galusek jsou tu pohromadě: hrbolaté kostky, úzké koleje tramvají, kanály. Na desáté pozici šlape Němec Lothar Höhne, který závodí a vidí jen na jedno oko. Chce vyjet z mezery mezi kolejemi, a tak prudce stočí své kolo doprava. Další cyklista padá na dlažbu. Skrumáž těl, výkřiků a vzápětí ticho. Cyklisté se zvedají a jedou dál, už mnohokrát takhle spadli, jsou jak gumoví nerozbitní panáčci. Jen jeden zůstává ležet: Heller.
Dívá se na odřený bok. Pak se postaví na nohu a vykřikne. A padne zpátky na zem. Odnesou ho jako lazara ze silnice. Sklání se nad ním doktor Václavík. Ohmatává mu bok. Hned ví, že Heller už nikam nepojede. Václavík už projel s chlapci nejeden závod na světě a protrpěl nejednu bolest, ale teď se mu dělá mdlo, potřeboval by francovku, aby si otřel spánky. Tohle je ošklivá zlomenina. Včera viděl Láďu šťastného, dneska mu leží pod rukama s těžkou zlomeninou krčku stehenní kosti. Heller má v očích strašnou bolest, nejen z rány, ale z toho, že pro něho závod skončil. Vždyť teprve včera pořádně začal. Také Václavík mu to řekne rovnou: „Je to prasklý, Ladíku. Až příště. Příště jim dáš zase na frak.“

Konec nadějí a snů. Heller už nemyslí na závod, převládá v něm bolest. Bolest stoupá nahoru a dolů jako výtah do nejvyššího patra nemocnice. Modrou oblohu, co se na ni občas díval, vystřídává bezútěšná střecha sanitního vozu. Je bílá jako smrt.

První dny se prospal z únavy a vyčerpání. Potom už nemůže usnout a nespí ani v noci. Nikdy nebyl zvyklý dlouho ležet, nyní má na celém těle krunýř, je jako želva. Všechno ho škrábe, sádra ho tlačí do zad. Ke zlomenému krčku kosti mu lékař zapustil dráty a bok zašil.

Probral se z narkózy a spatří svého trenéra Jardu Menharta. „Jsem lazar, Jardo."

Nešťastný trenér ho marně utěšuje. Ve chvíli, kdy zůstane Heller sám, proklíná kolo. Ale pak si uvědomí, že vedle něho heká děda, který upadl doma na dvorku, druhému sousedovi zas rozmáčkla chodidlo míchačka na beton. Také jemu se to mohlo stát kdekoliv. Ale na kolo už nesedne. Bude chodit dál do továrny, říkají, že je dobrý svářeč, a jsou s ním spokojeni. V hospodě si bude moci dát pár piv jako ostatní. A bude všechno jiný. Ne takhle podělaný. Ať jdou se sportem do háje!

Vracívá se v polospánku do dětských let.

Leželi za stodolou a pozorovali pomalé zástupy v pruhovaných hadrech. Někdy houkl výstřel, některá postavička se sesula, Němci ji nechali ležet a pokračovali dál. Byli blízko terezínské smrti. Později to na startu jedné etapy lámaně vyprávěl francouzskému závodníkovi, vždycky na sebe pak v pelotonu volali. Potom jezdil čestná kola jako vítěz, měl na sobě krátké klukovské kalhoty, seděl na tátově starém kole, co na něm vyhrál první žákovský závod v Hrdlech. Lidé se mu pro něco smějí, volá na ně, že vyhrál, ale nemůže je překřičet. Nevěří mu, že vyhrál. Probouzí se zalit potem, jako když vjížděl vítězně na karlovarský stadión. Pak počítá závody, které vyhrál anebo prohrál. Víc jich vyhrál. Naposledy se stal mistrem celé republiky. Bylo mu teprve dvaadvacet let. To nebylo tak špatné. Snad by tak neuvažoval, ale sousedovi vedle na lůžku musejí amputovat nohu, a toho starého dědu odvezou na hřbitov.

Poslali ho na dva měsíce s bílým krunýřem do rodné vesnice. Chodí o berlích. Jejich malý domeček se mu zdá oprýskaný. Táta všechno nestačí a on znal dřív po práci jen kolo. Až se uzdraví, bude to jiné.

Uložili ho na pohovce v kuchyni. Voní tu hrušňová kvetoucí alej, táhne se přes celé Kopisty až dozadu k polím. Za okny bzučí včely, na dvorečku kdákají slepice. Dělá mu to dobře.

Když vyhrál, z bývalé kapličky, na které jsou umístěny reproduktory, se až do noci řinuly polky, slavnostní pochody a valčíky. Všichni chlapi z vesnice seděli v hospodě a probírali to vítězství a ženské to zase probíraly na návsi.
Teď mu fandí celá vesnice, aby zase jezdil. Zpočátku myslel, že se domluvili, když se střídali v kuchyni jeden za druhým. Teta Marie: „Láďo, jestlipak víš, že jsem křičela na televizor: Láďo! Jeď! Jeď, ať tě nedohoní. A dočista jsem brečela, když jsi vyhrál."
Nakoukl Toth, ten, co pořád chodí s pruty k Ohři: Jíš ryby?"
Druhý den přinesl ošatku cejnů, kteří jsou výborní na sádle s kmínem. Jak odešel, vstoupily mu slzy do očí. Najednou si uvědomil, že pro všechny ty lidi znamená daleko víc, než kdyby dělal jenom ve fabrice; oni sami nebyli hrdinové, ale viděli se v něm. Pochopil, že ho pozorovali ty dlouhé roky, kdy se vracíval z tréninku v plandavým tričku. Už tehdy stáli při něm, ale nedovedli to říci, až teď. Přišli pionýři, přinesli dort a říkali básničku, aby zase jezdil.
Přiřítil se kamarád Franta Konečný i s manželkou. Strejda Novák, co řídil autobusy. Stále byla plná kuchyň. Nejvíc v úterý a v pátek. To přijížděl na kolech rovnou z tréninku celý oddíl SLAVOJE TEREZÍN. Nikdy nevynechali. Sesedli se kolem něho, jako by byl moudrý stařec, a čekali, až co řekne. Musel se tomu smát, vždyť byl skoro takový kluk jako oni. Pak se rozpovídali a žvanili jeden přes druhého, jak jim to frčí a koho na závodech pobili. To byly nejhezčí chvilky. Vždycky když odjeli, zavřel vrátka a zuřivě trénoval chůzi. Sem tam – o berlích. Celé hodiny. Usmíval se, když někdo začal: „Tak co, budeš jezdit?" Nevěřil.
Jednou zpozorněl. To táta přivezl z Prahy kolo, na kterém vyhrál etapu do Karlových Var. Poslali mu ho darem z ústředí tělovýchovy, aby měl dobré kolo na další trénink. Dosud na něm bylo číslo 92. Pak byl kvůli tomu kolu malér. Přišel na to, že táta jezdí do okolních vesnic na fotbal, všude ho hned obklopí houf kluků a on jim vykládá: „Tohle kolo jelo ZÁVOD MÍRU. To kolo vyhrálo etapu do Karlových Var."
Chytl se s ním: „Jak to, že jezdíš s číslem?"
„To nevadí."
„Jak to že nevadí? Sundej to!"
Táta byl vůbec největší fanda ze všech cyklistických tátů, jaké znal. Střádal mu na závodní kolo a večer, když přivezl na vozíku trávu pro králíky, ještě vystřihoval z novin články, kde se o něm psalo, lepil je na čtvrtky a těžkou rukou kreslil kolem nich tužkovými barvičkami všelijaké rámečky a kytičky. Láďu z toho mohl trefit šlak.

Utíkaly dny, týdny, měsíce. Jel do Plzně na operaci, měli mu vyndat dráty. Docent Polívka byl tehdy na dovolené, ale na svého cyklistu přijel. Když mu Láďa děkoval, řekl: „Neděkuj. Mne nejvíc potěšíš, když budeš zase jezdit…“
A Honza Kršiak, který ho učil v nemocnici rehabilitační cviky, mu zdůraznil: „Berle si nech a neposílej je. Zpátky nám je přivez na kole.“
Z Terezína do Plzně a z Plzně do Terezína je to přes tři sta kilometrů!

Máma někam odešla, přivázal si rychle berle na kolo pod rám a zlehka šlápl do pedálů. Vůbec to nebolí. Nohy se opět točí, spustí hlavu mezi ramena, přivře oči a mhouří je do odcházejícího slunce.
Jede, skutečně jede!
Staří na lavičkách ožili. Kluků je rázem plná ulice, křičí a výskají nadšením. Jede, jen se usmívá. Už je na asfaltce, tady kolo utíká rychleji, míjí poslední baráky, ještě mu Rosa, nejstarší děda z vesnice, mává holí: „Tak ty mezuláne zase jezdíš!“
Je za vesnicí. Už je podzim, na stromech visí hrozny švestek, někde bručí pásový traktor. A tamhle vybírají ženské brambory. Jedna ho zpozorovala. Všechny narovnávají záda a mávají mu. Zvedají ruce nějak těžce, ale je to pozdrav domova.

Vyhrál ještě řadu velkých závodů.
A pak mu bylo jednatřicet let a chtěl cyklistiky nechat. Ale chtěl ještě krásné kolo, na kterém by si občas vyjel do kraje anebo na kterém by jel menší závody, kterým se říká puťáky.
To kolo si dal seřídit k panu Šťastnému do Roudnice. Psal se únor roku 1970 a měl to kolo hotový. Bylo krásný a mělo cenu jako motocykl a pro něho mělo cenu jako třebas auto FORD CAPRI, protože to bylo kolo nejkrásnější ze všech kol, co měl, a asi to bude už kolo poslední. Kolo, na kterém bude jezdit své ženě Zlatě k svátku pro květiny, kolo, na kterém bude jezdit na houby. Bylo tak krásný jako miniaturní favorit, kterého dal zvlášť udělat a seřídit svému pětiletému synovi Láďovi. Bylo tak krásný, že se rozhodl, že na něm ten den nemůže jet, protože byl mráz, plískanice a do toho pršelo. Bylo tak nádherný, že ho v Roudnici ještě nechal, aby ho neušpinil.
A s kamarády šel oslavit do vinárny POD ŘÍPEM, že to senzační kolo má. Jedl šunku, ruský vajíčka, trochu pil. Dvě piva, pár paňáků… Příliš dlouho si jako sportovec odříkal. Bylo to na počest nového kola a také na počest

toho, že tátovi bude zítra sedmdesát. Sedmdesát je požehnaný věk, kluci. My se toho nikdy nedožijem. A můj táta je skvělý chlap.
Když šel na roudnické nádraží, tak o tom ještě rozumoval. Tátovi dělalo potíž psaní, a přitom zapisoval každý jeho výsledek svou těžkou rukou, která celý život dřela a moc za to neměl. Zítra mu koupí ten nejkrásnější dárek, co sežene v Terezíně. Za všechny prachy, co má. Přidal do kroku. Ale vlak do Nových Kopist mu ujel o pár minut.
A tak jel příštím vlakem, který nestavěl v Kopistech, ale jenom v Bohušovicích. A z Bohušovic je to do Kopist jen kousek.
Díval se z okénka. Samá rovina a skoro stejné domky. A přibližně stejná nádraží, skoro jedno jako druhé. A nádraží v Hrobcích vyhlíží jako nádraží v Bohušovicích. Vystoupil omylem v Hrobcích. Když to zjistil, viděl, jak mizí dvě červená světla posledního vagónu daleko ve tmě. Nezbývalo mu nic jiného než jít pěšky. Nejrychlejší to bylo po kolejích. Byla mu zima. Vyhrnul si svůj huňatý kožich na krk, zachumlal se do šály a na hlavu si narazil kulich. Nebyl zvyklý nosit rukavice, a tak si dal ruce hluboko do kapes, a to se mu stalo osudným. Na jednom místě uklouzl, a jak měl ruce v kapsách, nemohl najít rovnováhu. Padl hlavou na koleje a usnul do bezvědomí. A neviděl světla blížícího se rychlíku a neslyšel jeho hukot.
Jarda Menhart se to dověděl první. Seděl a mlčel. Rozdrtil v zubech tři tužky a házel je do košíku. Otevřely se dveře a vešel starej Heller. Menhart věděl, že právě dnes je mu sedmdesát, a tak vstal, podal mu ruku a řekl: „Gratuluju k sedmdesátce. Jste pašák."
A starej Heller mu na to řekl: „Já ti z toho nemám, Jardo, ani radost. Láďa se ještě nevrátil domů. On je hodnej kluk a nikdy nic neproved, ale dnes něco udělal, protože u nás byli ráno nějací chlapi a vyptávali se na různý věci. Ten něco vyved, já to tuším. Jardo, je to špatný."
Menhart se na starého Hellera díval a věděl, že on je jediný, kdo mu to může říci. A to rovnou. Bez okolků. Jako když se vrazí nůž do srdce, a člověk je hned mrtev a pak už to nebolí. A tak mu řekl: „Je to ještě horší, táto." Táto mu neřekl nikdy předtím. „Váš Láďa je mrtev."
A pak vstal a zamkl kancelář, aby sem nikdo nepřišel a nikdo je neotravoval. Starej Heller si dal hlavu do dlaní a plakal. Plakal snad poprvé v životě a plakal dlouho, až už neměl žádné slzy. A Menhart zatím kousal další tužky.
A pak starej Heller vstal, odemkl si sám dveře a šel pomalu přes celý Terezín a pak polma pěšky domů. A nikdo ho už plakat neviděl. Ani na pohřbu, kam přijelo dva tisíce lidí, přestože Kopisty mají jen pár set obyvatel. Padesát věnců vezli na několika vozech a Láďu nesli jeho

kamarádi a soupeři ze silnice: Konečný, Schejbal, Lešetinský, druhý Konečný, Hasman a Doležel. A na cestu na kopistský hřbitůvek vyhrávaly dvě kapely.
Byl to skoro tak slavný pohřeb, jako měl taky předčasně zemřelý cyklista, slavný Ital Fausto Coppi.

Nebyl jsem tehdy na tom pohřbu, přestože Láďa byl můj dobrej kamarád. Už nevím proč, asi jsem neměl sílu.
A tak jsem tam jel později za starým Hellerem a k Láďově ženě Zlatě a k synovi Láďovi. Zlata, která učí ve škole děti, že svět není zlý, a když je zlý, že bude jednou lepší, byla oděna pořád v černém, jak je to na vesnici zvykem. A malý Láďa si hrál s dětským tankem a byl takový, jako by tátovi z oka vypadl.
Bývalý železničář starý Heller nebyl doma. Chodil někde za tmy v polích a díval se nenávistně na vlaky, které hučely, sípaly a svými světly protínaly syrový kraj pár kilometrů za Terezínem.

OTA PAVEL

PLNÁ BEDNA ŠAMPAŇSKÉHO

Na tu noc a na ten zápas nezapomenu. Byl to zápas, jaký neměl ve světě házené obdoby. Teď se projíždíme v malém zaskleném parníčku nahoru a dolů po Seině, nad námi září hvězdnaté nebe a po stranách vyplouvá jarní osvětlená Paříž, obrovitá Eiffelovka, jehlan na konci CHAMPS ÉLYSÉES, mohutný LOUVRE, PALÁC SPRAVEDLNOSTI, NOTRE DAME. Číšník v bílém přináší měděnou mísu plnou hořící vodky, rozpoznávám jednotlivé tváře, a hlavně oči Racka, hoří stejně jako plameny, a rty, zmáčené vínem a štěstím, šeptají bůhví pokolikáté: „Kluci, pořád tomu nevěřím!“
Mně se tady zdá všechno nějak neskutečné. Nejsem opilý, sedím jakoby šokován a všechno se vrací ve velkých obloucích jako vysoký odražený míč.

Ta noc začínala slavnostně. Lehce jsme naklusali do sálku PIERRA COUBERTINA, splnil se nám náš několikaletý sen hrát zase ve finále o nejlepší mančaft Evropy a tím fakticky celého světa. Navíc probíhal turnaj evropských mistrů popáté, bylo to jakési malé jubileum veliké soutěže. Vstoupil jsem do branky a rázem se mi udělalo lépe. Do toho okamžiku jsem byl nervózní a potil jsem se. Tyče po stranách a břevno mě uklidnily, branka je vlastně můj druhý malý svět, široký tři a vysoký dva metry. Ale pořád mi bylo hůř než jindy, naproti běhalo DYNAMO Bukurešť, prakticky národní mužstvo mistrů světa. Rumuni byli úžasně sebevědomí, vyzařovalo to z každého jejich pohybu a úsměvu, chtěli nás duševně porazit předem. Po pravdě řečeno, naše porážka se tu tak trochu očekávala. Doma nám taky zrovna moc nevěřili, vždyť s námi neposlali ani jednoho novináře. Jenom my jsme věděli, že dnes vyhrajeme.

Udělali jsme pro dnešek úplně všechno. Vyždímali jsme ze svých těl kbelíky potu, běhali jsme rychlé sprinty, kluci na mě stříleli tisíce míčů. Vyřídili jsme nejdříve východní a pak západní Němce. Zvlášť pro házenkáře z Göppingenu, co pohár Evropy už dvakrát vyhráli, to byla pohroma. Úplně jsme je převálcovali jak ve Stuttgartu, tak v Praze. Němců přijelo do Paříže nejvíc, nesmírně rádi by byli viděli, abychom rozbili také Rumuny, mrkala tu červená světýlka jejich televizních kamer, chystali se vysílat finálový zápas od začátku do konce.

Sálek byl nabitý k prasknutí. Dýchalo to na nás tím zvláštním francouzským jarním teplem, cítili jsme, že Pařížané budou při nás, tenhle národ odjakživa nemá rád suverény, a Rumuni se ten den tak chovali.

Soupeře jsme měli tentokrát náležitě prokouknutý. Našemu trenérovi Beďárovi Königovi se ve světě říká „handballový profesor“. Než upsal život házené, brousil čočky do brýlí, hodně z té jemnosti a přesnosti přenesl do sportu. Jezdil Rumuny přímo studovat, na magnetofon si namluvil, jak kdo hraje, a mně předal úplný elaborát, kdo a kam střílí. Střelba je většinou stereotyp, jednou jsem chytal rány tak výbornému střelci, jako je Pepík Trojan, se zavázanýma očima.

Rumuni přebíhali před námi. Kanón Moser. Jak vyskočí před zónou, vystřelí většinou na levou ruku brankáře. Ivanescu zas do levého horního rohu. Elaborát mě uklidňoval. Rumuni se mě trochu báli. Měl jsem až do dneška pověst nejlepšího brankáře světa. Odborníci napsali, že Jiří Vícha působí odstrašujícím dojmem a bere střelcům dech. Vynašel jsem prý nový styl. Neefektní styl, neskáču a nepadám – padáním se člověk vyřazuje z další hry – jen strkám ruce a nohy tam, kam je třeba. A musí to být sakramentsky rychle, experti změřili rychlost míče vystřeleného z náskoku

– sto pětadvacet kilometrů v hodině. Účelní Němci, jejichž učitelé Heiser a Schelenz vynalezli házenou před padesáti lety, byli do mě a mého stylu tak trochu paf, uznávali ho, došlo to tak daleko, že si zjistili datum narození mé dcery Marcely a poslali jí pár dní před tím výročím panenku.
Zápas začal…

Vilda Sviták dal brankáři Redlovi první gól kolem boků. V protiútoku dostal míč jejich nejlepší střelec, vysoký Moser, a jak vyskakoval, bleskl mi hlavou ten elaborát, kam vystřelí. Strčil jsem tam ruku. Balón vletěl úplně na druhou stranu a žďuchl do sítě.
Zápas se měnil v naši sportovní katastrofu. Vytahoval jsem míč za míčem ze sítě. Kluci nemohli Rumuny vůbec uhlídat. I bleskově rychlému Vojtovi Marešovi, jehož přezdili ve světě na „tisíc čertů“, Moser pořád unikal. A já chytal mizerně. Mám ve zvyku po každé blbé brance, kterou jsem zavinil, kývnout hlavou a prohlásit: „Ta je moje,“ a pro sebe si dodat: „Napravím to.“ Ale tentokrát jsem kývl jen dvakrát nebo třikrát, slova mi sice šla do úst, jenže nešla ven, neměl jsem sílu se k těm brankám nahlas přiznat, vždyť jsme na tento den čekali čtyři roky. Dostal jsem zas další gól od Mosera úplně jinam, než to naplánoval Beďár König, a to mě rozviklalo. Napadlo mě: elaborát je nanic. Dostal jsem na Beďára Königa i trochu vztek. Měl jsem chytat jako obvykle, nemám přece ve zvyku dávat někam ruce nebo nohy napřed. Můj pověstný klid mě opustil. Klukům to taky nešlo, všechno se sepsulo dohromady, chtělo se mi brečet, obecenstvo bylo tiché a smutné jako na funuse.
Rumuni vedli v půli o pět gólů 10:5.

Takový zápas je v házené už prohraný. Nikdo nám už nevěřil. Jen Beďár König. Nikomu nenadával, jeho chytrá očička mrkala a mlel stále svou: „Hrajte to, co jsme si řekli. Pořád to platí. Jen změníme trochu taktiku…“
Beďár König byl nádherně vymustrovaný, měl tmavé šaty a bílou košili, kravatu, všechno jak na nějakou slavnost. Tvářil se skoro nadšeně i teď, jako by takový průběh boje čekal. My byli zpocení jak myši, dresy se na nás lepily, dušičky úplně scvrknutý. Věděl, jak nám je?
Nejvíc mi bylo líto Zdeňka Rady. Měl jsem teď vztek na všechno.
Sport se neptá, jak komu je, a rozkazuje: hraj! A někdy ti lidé za ochozy nadávají a pískají, a vůbec nevědí, v jakém jsi zoufalém stavu. Radovi, jemuž říkáme Racek, umřela nedávno v pražské nemocnici máma a ve druhé, na jiném konci Prahy, mu ležela žena a čekala už pět měsíců na

porod, který stejně asi nedopadne dobře. A Racek měl hrát a myslet na to, jak porazit sebevědomé Rumuny.
Rozestavili jsme se po sále. Náhle jsem byl klidný. A kluci kolem mě se taky tvářili, jako by už o nic nešlo, dokonce se někteří usmívali. Podíval jsem se na Beďára Königa, byla to jeho zásluha, že nás dostal do tohoto stavu. Oči mu vyhasly. Najednou mě napadlo, že je mu hůř než nám, vždyť on byl fakticky generál tohohle malého vojska Dukly, které dnes tak mizerně válčilo v Paříži. Jen před námi nedával na sobě nic znát.
Na začátku druhé půlky se vůbec nic nezměnilo. Rumuni dali tři góly, my jenom dva. 13:7. Pobíhali klidně před námi, nehráli jsme už těsnou osobní obranu jako v první půli a oni se tak nešprajcovali. Zápas dostal formální průběh.
Ve skutečnosti to muselo být tak, že jsme vlastně čekali, až si budou jisti vítězstvím. Ta chvíle nastala. Moser na mě vystřelil strašnou pecku a já ji vykopl. Kluci dali z protiútoku gól. Pak jsem ztlumil tělem míč Ivaneskovi a Pepík Trojan dal další gól. Znovu dali naši branku. Rumuni vedli o tři. 13:10. A to není už tak moc…
Opět na mě stříleli, vyrazil jsem. Stále častěji jsme měli míč, jim počalo být úzko, ztráceli klid. Na nás se začaly přece jenom projevovat kbelíky vylitého potu a pak také plán Beďára Königa. Rumuni hráli ten stereotyp, a jak jsme jim teď šlapali na paty, stříleli tam, kam König předpovídal. Chytal jsem už podle svého a také trochu podle toho receptáře. Oči rumunských střelců znejistěly a rostl v nich strach. Byl jsem pro ně opět nejlepším brankářem světa. Podobali se náhle boxerovi, jenž chytl nečekaný úder, zalkl se a poprvé v zápase pomyslel na porážku.
Obecenstvo všude na světě tento okamžik ve sportovním ringu vycítí, Francouzi začali skandovat: „Čeko! Čeko!“
Rumuni faulovali a někdo z našich měl jít střílet trestnou sedmičku. Nejlépe je střílel Zdeněk Rada. Ale ten přece dnes nemůže, to dá rozum. Jenže Beďár König ho tam poslal. Strnul jsem. Zdeněk Rada ji dal – do tyče… Rumuni si oddychli. Stále vedli o ty tři branky. Někde v mém nitru hlasitě tikaly a ubíhaly hodinky vstříc konci zápasu.

Plujeme teď po Seině dolů, ozářené památky Paříže k nám nyní připlouvají v obráceném pořadí. Seina ubíhá pomalu, parníček pluje rychleji. Nikdy jsem na tom nebyl jako dnes. Pořád se mi zdá, že jsem šokován, nemůžu ani pít, ani se opít, vyčerpal jsem se k smrti.

Kluci tu sedí podél stolu, jsou jak beránci, všechno z nás vyprchalo v šatně a v sále PIERRA COUBERTINA.

Dali jsme další gól.
Uvědomuji si: dobrých dvacet minut jsem už nepustil branku.
Další gól do Redlovy sítě.
13:12.
Do konce chybělo sedm vteřin, když právě Racek vyrovnal. Hala šílela. Prodlužovalo se o dvakrát pět minut.
Rumuni měli v prodlouženém čase výhoz, a tím nesmírnou výhodu. Mohli se zase zmocnit vedení a pak nás už nepřipustit ke střelbě. Ale naši kluci kroužili kolem nich, předbíhali je a nadbíhali jim, Vojta Mareš a Pepík Trojan se zas stali pohádkově rychlými křídly. Dokázali opět ve zlomku vteřiny reagovat na každý jejich pohyb, Ruda Havlík, náš tahoun číslo jedna, jim bral dech. Bylo důležité nedat jim jedinou vyloženou šanci.
Už uběhlo těch pět minut, museli se odhodlat vystřelit, protože po další změně dostaneme míč my. Moser konečně vypálil, vyrazil jsem to. Ale ani my jsme už pořádně nevystřelili a opět se měnily strany.
Beďár König udílel klidně poslední rady, televizní kamery ho sledovaly, aparáty cvakaly – je prima, že si Beďár vzal ty večerní šaty, je vůbec báječný a chytrý chlap – halou teď dunělo francouzsky temperamentně: „Čeko! Čeko!“
Jen neudělat žádnou blbost! Nevystřelit brzy, aby se Rumuni nezmocnili míče a vedení! Hra začala. Pořád jsme byli u nich a myslel jsem na tisíc věcí a také na to, jak jsem začínal v Plzni, vůbec hodně výborných házenkářů je z Plzně, byl odtud i famózní střelec Vašek Eret. Co tady asi vědí o Plzni? Náš dukelský blonďák, co má teď míč, Vašek Duda, ten je taky z Plzně. Prokrista – střílí! Tak brzy! Hala vyjekla překvapením. Míč však mlaskl do sítě, a to byl zlatý zvuk, úplně jiný, než když to pleskne za má záda. Dodnes nevím, jestli měl Vašek Duda tak dobré nervy, anebo je vůbec ztratil.
Do konce chybělo ještě hodně.
Vedli jsme o gól.
14:13.
Rumuni se zoufale snažili vyrovnat, hráli bychom v Mylhúzách nový zápas. Byl to nádherný boj, odborníci, kteří se sem sjeli z celé Evropy, zřejmě nelitovali cesty. Viděl to také největší machr žurnalista a bývalý německý hráč Hans Apffel; první se v novinách divil, jak knedlíkově pomalí Češi hrají úžasně rychlou házenou. Ve světě se uznával náš přínos


ČEKO
15:13
Paris

házené: blesková hra křídel, trhák a přesilovka brankáře. Přesilovka brankáře je jediná možnost, kdy můžete v házené soupeře přečíslit. V hokeji to brankář udělat nemůže, je těžký, a v kopané to má zas příliš daleko a je to moc riskantní. I v házené je to risk, ale už jsem to několikrát udělal a Hans Apffel chtěl mít právě tuhle novinku nafilmovanou nebo aspoň nafotografovanou, ale nikdy se mu to nepodařilo.
Jak jsem chytil Ivaneskovi střelu, napadlo mě: udělám to právě teď a v tom hlavním finále. Vždyť Rumuni udělali poslední pokus zvrátit hru – přešli na osobní obranu: muž proti muži. Šel jsem sám dopředu a přede mnou ustupovala obě mužstva. Hala ztichla, tlouklo mi hlasitě srdce. Snad se všichni zhrozili té troufalosti, v některých očích našich kluků jsem četl strach, v rumunských naději vytrhnout mi míč a hodit ho do prázdné brány. Teprve pak jsem si uvědomil, že tahle dobrodružná cesta mě připravila na pozdější dlouhé hodiny o všechny síly. Uběhl jsem celou vzdálenost jak ve snách a napřáhl jsem ruku ke střelbě, když se na mě Rumuni sesypali. Nesmím pustit míč! Stáhl jsem ho do klubíčka pod sebe a zaryl do něho nehty. V té chvíli mi bylo dočista fuk, zda mi někdo zlomí páteř nebo krk. Sevření se uvolňovalo a spatřil jsem nataženou ruku rozhodčího, ukazoval na sedmimetrový trestný hod za mé sražení.
Kdo půjde střílet?
Kdo jiný než Rada! Beďár tak rozhodl, přestože Racek dnes sedmičku nedal. Beďár mu pořád věřil a snad také chtěl, aby Racek zapomněl na všechny své svízele poslední doby. Někteří kluci se otočili, nemohli se dívat. Bylo s podivem, jak Zdeněk lehce mávl rukou a poslal míč s úplnou samozřejmostí do rumunské branky.
15:13.
Navěsili jsme se na něj, jako by on jediný rozhodl ten dnešní zápas.
Všechno v hale povykovalo a řádilo, jen Rumuni to sbalili. Byli to tvrdí kluci, ale tohle na ně bylo přece jenom moc. Měli šílený vztek, hlavně na Francouze. Na konci zápasu nepozdravili a jejich Coman nakopl míč mezi diváky a ten letěl přímo na hlavu prezidenta francouzského svazu házené Petita Montgobera… My vůbec v té chvíli nevěděli, že naše radost není ještě u konce. Beďár König šel telefonovat pražským redakcím výsledek. Nakonec mu z Prahy řekli, že má vyřídit vzkaz Rackovi.
Beďár potkal Racka na chodbě. Chvilku na sebe koukali, Beďár byl z těch telefonátů celý ochraptělý, ale na Racka zařval, že se mu narodil zdravý syn a máma je taky v pořádku. Zdeněk pořád jenom něco breptal, že to není možný, a tak podobně.

A pak tomu uvěřil. Francouzi se to také nějak dověděli, protože odněkud přivlekli do naší šatny plnou bednu šampaňskýho. Říkali slova „la victoire“, což znamená vítězství, a „le fils“, což značí syn. Plácali nás po zádech a pak nás nechali samotné. Zátky v šatně bouchaly jak střelba na pařížských barikádách, šampaňské stříkalo a šumělo, teklo nám přes rty a za propocené dresy. V těch chvílích jsme vůbec nemysleli na to, že jsme zhruba abstinenti, a tu bednu šampaňského jsme spotřebovali úplně celou. Bylo to nejlepší víno, jaké jsem kdy v životě pil, a vím, že už nikdy nebudu pít lepší.

OTA PAVEL

SKOKANI

Po celé roky se nejlepší lyžařští skokani světa připravovali na mistrovství světa v Zakopaném a na olympijské hry v Innsbrucku. Na severu Evropy, v Norsku, si Toralf Engan mnohokrát vyzkoušel v bazénu, při jakém pohybu těla, paží a nohou klade voda nejmenší odpor. Vypracovával takzvaný „fischstil“, rybí styl. Je prostý a zároveň jako všechno prosté nesmírně těžký. Ruce jdou při mohutném odrazu krátkým pohybem dozadu a během letu se tělo skloní blíž k lyžím.

Dva roky před hrami je mistrovství světa v Zakopaném. V té době už trénuje naše nejlepší závodníky a také skokany Dukly Liberec Zdeněk Remsa. Někdejší vítěz MEMORIÁLU BRONISLAWA CZECHA A HELENY MARUSARZOVÉ chce chlapce dovést do první třídy. V Zakopaném panuje zlé počasí, Remsa jde zjistit, kdy konečně začne závod, a celé družstvo se neuváženě pouští do tréninkových skoků. Na lyžích si nechávají starý vosk. Při doskoku všichni padají. Dalibora Motejlka stihne výron, Josefa Matouše zranění menisku, zbývající dva, Hubač s Nevludem, končí ten den se zlomenými lyžemi a otřesenou sebedůvěrou.

Filmové kamery však hrčí, Remsova rovněž, natáčejí poněkolikáté Enganův „fischstil“.

Jinak se už sport příliš podobá přípravě na moderní válku. Zbraně se mezi trenéry tají a kromě povšechných řečí se nikdo nic nedoví.

Remsa hledá vlastní tréninkovou cestu. Odjíždí z Prahy od rodiny, aby byl se skokany liberecké Dukly stále. Spí na svobodárně, rodinu vidí tak

dvakrát do měsíce. Příprava je tvrdá. Sám Remsa je z chudého podkrkonošského kraje, všechno, co kdy měl, musel těžce dobývat. Skákal na takových starých prkýnkách, když vyhrál první lyže, spal s nimi v posteli. Mnohokrát musel překonávat strach, svůj přebor republiky vyhrál ve větru a dešti. Levou ruku měl rozsekanou, držel ji dodneška ocelový hřeb.
O deset let starší Remsa zahájil s chlapci vydatný trénink. Potřeboval, aby získali dynamickou sílu, výbušnost, odvahu a rychlost. To všechno na jaře, v létě a na podzim. Každý z nich měl určeno, o kolik se má zlepšit v bězích na šedesát a sto metrů a v běhu překážkovém. Soupeřili ve skoku do dálky, v trojskoku, v pětiskoku a desetiskoku. Ty všechny skoky opakovali ve speciálně ušitých blůzách naplněných na zádech a bocích pískem, někdy ten písek navlhčili, aby byl ještě těžší. Remsa dokázal na zemi salto a chtěl ho také na nich, museli se učit akrobacii jako gymnasté. Neměli vzpěračskou činku, tak si zhotovili pro nácvik síly zvláštní posuvný přístroj se starými autobusovými péry. Péra nevydržela, silou je utrhali, a tak je nahradili řetězy. Kromě toho se ani na vojně ničemu nevyhýbali, někteří se stali vzornými vojáky. Po řadu týdnů v roce namáhavě tělesně pracovali, káceli stromy a loupali z nich kůru, krumpáči a lopatami zvětšovali doskočiště pod můstky. A přitom skákali na můstcích s umělou hmotou. Ještě než napadl první sníh, měl každý z nich okolo dvou set skoků na bělostném pásu hmoty PVC. Aby měli co nejtěžší podmínky, vodil je Remsa skákat také za větru a deště. Stál na věži rozhodčích a říkal jim trpělivě chyby, kterých se zatím dopouštěli.

(Kdo je Josef Matouš?)
Poddůstojník československé armády Josef Matouš stoupá na střední olympijský můstek a opakuje si Remsova slova, že ti, kteří skáčí před ním a po něm, jsou lidi ze stejného masa, kostí a krve. Je to blbá věta, a přitom je nesmírně pravdivá. Nebát se jich. Lidi jako lidi. Co na tom, že je to otec rybího stylu Nor Engan? Což neudělali všechno pro to, aby se mu naučili a zdokonalili jej? Dokonce se to učili mockrát v lese na obyčejném pařezu. Vylezeš na pařez, skloníš tělo tak, aby mělo těžiště co nejníž, a pak se odrazíš v určitém sklonu a do určité výšky. Remsa mu v tom místě, kam má mířit hlava, podržel vždycky čepičku. Také dnes pozoroval Remsa při odrazu všechny, kteří skákali před ním a řekl krátce: „Pepíku, na plné kolo a na čepičku!“
Josef Matouš měl až číslo padesát a nesledoval, kdo kolik před ním skočil. Jenom věděl, že dlouho vedl Nor Sörensen a pak další Nor, ten „rybář“

Engan. Na věži měl ještě spoustu času, ale už nechtěl myslet na nic. Je to blbost vůbec na něco myslet, když jde za chvíli skákat. Jak jeden za druhým opouštěli skokanský můstek, celá ta padesátka nejlepších skokanů z celého světa, zmocňoval se ho nevýslovný klid. A pak přišel na řadu. Ještě se odpíchl, aby nabral rychlost. Nesmí se odrazit dřív ani později. Tam někde ve vzduchu byla pomyslná modrá Remsova čepička. Teď! Mohutně se odrazil a letěl dobře vzduchem, pak udělal ten oblouk rukama a dosedl na sníh. Nemuselo to být špatné, lidi zabouřili potleskem. A zároveň jak mu tohle proletělo hlavou, uslyšel slabé prasknutí.

Propána, zas mu praskla lyže! Neměl už dobré rezervní lyže, ani rezervní vázání. Do druhého kola stačí přemontovat vázání jen na jedné. To bylo jeho prokletí už odmalička, vždycky lámal při dosednutí na sníh lyže. Když byl ještě kluk, nikdy to žádné pořádné lyže nebyly, jen prkýnka. Teprve páté lyže v pořadí byly opravdické lyže, táta mu na ně namontoval ocelové hrany. Zlomil je první den. Stoupl si přes potok a ukazoval klukům, jak pruží, a ony, potvory, praskly. Táta mu za to nafackoval, měl pořádnou ruku. Tady v Innsbrucku, kde bylo málo sněhu a tvrdý dosed, zlámal už všechny poppovky, celkem tři páry. Teď bude mít ve svém největším životním závodě každou lyži jinou. Jak tu tak stál a tiše pracoval se šroubovákem, ozvalo se z amplionu jeho jméno. A hned k němu přiběhl Janko Mráz z lyžařské výpravy: „Slyšels to?! Vedeš po prvním kole! Všem dáváš na frak. Skočil jsi rekord můstku, osmdesát a půl!“

Dodělal lyže a uvědomil si, jak okolo začaly cvakat spouště fotoaparátů a jak si ho lidé prohlížejí. Rozechvěly se mu ruce. Nesmí tomu propadnout. Stoupal nahoru po dřevěných schůdcích, diváci mu tleskali a uvolňovali cestu. Pod věží rozhodčích stál Remsa. Nedával na sobě nic znát, jen oči pod hustým obočím prozrazovaly jeho spokojenost. Řekl pouze: „Máš dnes den!“

Nic víc. Remsa příliš dobře věděl, co přijde. Seveřani teď udělají všechno, aby ho předstihli, a jeho může zdeptat vědomí, že vede. A také už zjistil, že dva z rozhodčích mu dali příliš nízké bodové ohodnocení. Kdo je pro ně nějaký Matouš?!

Matouš zatím stoupá k vrcholu skokanského můstku. Říká si, že ani teď se nebude dívat, kolik kdo skočí před ním. Ale tohle byl přece Engan, letěl nádherně vzduchem téměř osmdesát metrů. A Brandtzaeg. A Recknagel. Skoky se jim vyvedly. Matouš se už necítí tak dobře jako prve. Prohlíží si špičky lyží, má přece každou jinou. Několikrát se dívá, zda sedí řádně na skluznici. Pouští se dolů a odráží se a hned ví, že ten odraz není ten pravý,

ve vzduchu mu jedna lyže vázne, propadá se dolů. Také délka skoku je o dobré tři metry kratší. Už nevede po druhém kole. Je druhý.
Kruci, kdyby mu to tak vyšlo alespoň na medaili! Do třetího kola dává celou zkušenost dvou tisíc skoků, které dodneška skočil. Ale ani ve třetím kole to není to pravé. Fin Kankkonen a Norové Engan a Brandtzaeg jsou před ním.
Matouš je čtvrtý. V dálce drží rekord můstku. Porazil všechny Němce, Američany, Poláky, Rakušany, Švédy, celou plejádu světových skokanů. Novinářům musí vyprávět o tom, že vystudoval čtyřletou průmyslovku. Táta je výhybkář na železnici, máma tkadlena. Lyžovat začal ve sportovní škole dorostu u strojvedoucího Jaroslava Šípka. Má dvaadvacet let a olympiáda je jeho největším závodem. Kdekdo mu gratuluje k úspěchu. Ale on sám dobře ví, že je to zatím jeho největší výhra a zároveň prohra v dosavadním životě.

(Rekord)
Jeli tehdy po olympijských hrách autobusem do německého Oberstdorfu ve veliké vánici a někdo nahlas řekl: „Z letů nic nebude.“ A při tom většina z nich cítila se zklamáním i ulehčení.
Druhý den je však obloha nad Oberstdorfem čistá a jako vymetená velkými košťaty. V tom posledním dnu před lety vzduchem se jdou podívat na ten největší můstek světa. Znali ho zatím z vyprávění, z fotografií a z plakátu, na němž tři lyžaři letěli nad vysokou kostelní věží.
Dalibor Motejlek a Zbyněk Hubač vylezou až nahoru. Skutečnost je ohromí. Je to obrovský, široký můstek, prudký a dlouhý, od začátku nájezdu až do konce doskočiště měří dobrého půl kilometru. Nájezd na můstku je chráněn před větrem vysokými mantinely, Švýcar Straumann tady naměřil lyžařům až sto šest kilometrů v hodině…
Dalibor Motejlek při pohledu na můstek cítí, jak se mu na prsou cosi stahuje. Je to strach. Čím blíž k závodům, tím bude větší. Nejhorší to bude, než se poprvé rozjede dolů, to bude mít žaludek až v hrdle.
Ostatní jsou na tom asi stejně. Večeře jim nechutná, Remsa si je dobírá: „Jezte, mládenci, jezte, všechno za vás nemůžu sníst.“
Ani spát nemohou, leží na společné ložnici, převracejí se na postelích a chodí pít limonádu. Pak Remsa otevře okno, vyvětrá a je to o něco lepší.
Dalibor Motejlek myslí tak jako ostatní na zítřejší den. Zítra se pokusí překonat československý rekord Huberta Riegra sto jedenáct metrů. Největší boj o něj svede s Matoušem. Soupeřili spolu dlouho, střetávali se už na dorosteneckých závodech. Oba jsou teď vojáci. Jsou stejně staří.

Josef Matouš je z Trutnova, Dalibor Motejlek z Harrachova, z dřevěné krkonošské chalupy hostinského, kde bylo půl tuctu dětí. Maminka říkala, že byl do skákání divý už jako malý kluk. Lezl prý v kuchyni na lavici, náramně vážně se tvářil, skákal dolů a všichni si ho dobírali, že je to jenom pět metrů. Na klukovské závody na kopci Sachráku se pamatuje už sám, stavěli tam sněhové můstky. Bylo mu dvanáct let, když skočil na velkém můstku čtyřiapadesát metrů. Ve čtrnácti letech měl v Zakopaném první těžký pád – otřes mozku a pochroumané obratle. Pak se zranil ještě několikrát, ale nic ho nemohlo od skákání odradit. Jako kluk se vůbec nebál, to až později dostával strach před prvním skokem na neznámém můstku.

Usnul teprve k půlnoci.

Nazítří jim připraví Remsa skoro hodinovou rozcvičku, rozprouděné tělo je lepší prostředek na uklidnění než všechny prášky. Čeká je ještě procedura lékařské prohlídky, vůbec všechno nasvědčuje tomu, že jde o lety vzduchem. Nedostávají veliká čísla na prsa, vítr by je mohl odtrhnout a opřít se do nich, dávají jim jen malá čísílka na rukáv.

Dalibor Motejlek má číslo jedenatřicet.

Dole vedle doskočiště postavili bufet, kde je pro závodníky všechno zdarma. Pomeranče, šťávy, cigarety. Ačkoli Motejlek nekouří, zapaluje si teď cigaretu a bafá pro uklidnění…

A pozoruje předskokany. No nazdar, zkušený Max Bolkart skočil jen padesát šest metrů! Bál se zřejmě odrazit, doslova spadl z můstku. Další Josef Matouš. To je lepší. Bez metru stovka. Pak skáče Matouš ještě jednou a překonává výkonem sto třináct metrů o dva metry československý rekord. Tak mu tedy Matouš ten rekord zas vyfoukl.

Dalibor Motejlek si vezme lyže a stoupá vzhůru. Jak předpokládal, je mu stále hůř. Co jestli se něco stane? Při takové rychlosti a délce stačí nepatrná chybička. Trochu ho uklidňuje myšlenka, že udělal dodneška všechno, co mohl. Měl z tréninku v Dukle ohromný fyzický fond, nedovedl se flinkat ani na vojně, stal se vzorným vojákem, výtečníkem, měl za sebou tisíce úspěšných skoků.

Stojí už na můstku a dívá se dolů. Převýšení je ohromné, skoro dvě stě metrů. Nikomu tu asi není před prvním skokem hej, každý je pobledlý a rozechvělý. Klade si na sníh lyže, připevňuje je, ruce se mu lehce chvějí. Když přijde řada na něho, rozšlápne se a jede. Rázem na všechny obavy zapomene, teď musí myslet jedině na skok. Brzy nabírá tu stokilometrovou rychlost, kdy to mezi ochrannými mantinely hučí jako v tunelu. Blíží se k hraně a na té se odrazí. První desítky metrů nic, má příliš velkou rychlost.

Pak teprve začne plout vzduchem. Klesne níž, tlaková vlna ho vynese do výšky a zase dál. Už se mu zdá, že dopadne, ale opět ho to uchopí a znovu nese. Je to krásný pocit, jako by plaval ve velikém nekonečném bazénu s termální vodou. Konečně přistává na doskočišti, zatáčí a uvědomuje si tu jedinečnost chvíle, která je vlastně dopřána jen jednotlivcům: takhle létat vzduchem.

Měřiči naměřili sto třicet tři metry!

Má ohromnou radost, každého by nejraději objímal.

U večeře mu Remsa řekne: „Libore, jen aby ten tvůj rekord přečkal zítřek!“

Jak to myslí Remsa? Copak může někdo letět ještě dál?

Druhý den se to stalo. Matouš překonal den starý Motejlkův rekord o metr. A Remsa říká po prvním skoku Motejlkovi: „Jsi ve formě! Je to tvoje životní příležitost. Máš ale malý předklon. Přesuň těžiště ještě víc dopředu. Nebudeš se propadat a poletíš dál.“

A dál je také světový rekord. Před patnácti lety to bylo ještě sto sedm metrů. Rakušan Bradl, Švýcar Tschanen, Švéd Netzel, Fin Luiro jej od té doby posunuli o hezký kus dál. Poslední rekordní skok má Jugoslávec Slibar: sto čtyřicet jeden metr.

Motejlek stoupá po točitých schodech na vrchol můstku, nemá ty pocity úzkosti jako včera, skoro se těší na pekelnou jízdu a let vzduchem. Už při sjezdu si uvědomuje, že rychlost je větší než včera, také odraz mu vyjde mohutněji, nese se vyrovnaně vzduchem, a dokonce vnímá zástupy diváků. Přeletí nad červenou čárou, označující sto metrů, a cítí, jak ho vzduch nadnáší stále dál. Mine i modré znamení na sto dvaceti metrech a snáší se k čáře značící sto čtyřicet metrů. Zakrouží rukama, dostane se tak ještě o kus dál a přistane – za tou čarou. Dav lidí zahučí a tleská, pak ztichne, Motejlek dokonce slyší, jak mu pod lyžemi šustí sníh. Všichni čekají na výsledek. Tam, kam dopadl, kráčí obřadně hlavní měřič, vousatý Anwander, a píchá do sněhu tyč. Pak se ozve do ticha tlampač: „Sto čtyřicet dva metry! Nový světový rekord!“

Lidé propuknou v jásot. Po skončení závodu ho obklopí fotoreportéři, novináři, diváci. Někdo namaloval velkou ceduli – 142 – musí tu ceduli držet nad hlavou, tak ho fotografují ze všech stran. Obležení trvá nekonečné minuty, teprve Remsa ho z toho dostává. Jdou pak vedle sebe, mlčí a je jim nevýslovně dobře.

OTA PAVEL

JÁ JSEM KRÁL, TY JSI KRÁL, KAŽDÝ MÁ SVŮJ MARCIPÁN

Jardu Borovičku jsem poznal, vážení, v DUKLE v době, kdy to DUKLA Praha ještě válela. S Borovičkou jsem vycházel, občas jsem se s ním trochu kamarádil, ale zásadně jsem se k němu nepřibližoval, jako se člověk nepřibližuje k tygrovi. Byl moc chytrý i moc hloupý. Zeptal se mě před fotbalisty na nějakou knihu, a já ji nečetl, zeptal se mě na nějakou vážnou hudbu, a já ji neslyšel. Byl chytrý v tom, že to všechno četl, a hloupý v tom, že se mě na to provokativně ptal, protože jsme se vzdalovali jeden druhému, ačkoli jsme mohli jít vedle sebe. Napadal lidi, napadal hráče. Říkali, že je hrubián. Když Dukla přiletěla do Paříže, koupil si hned za své kapesné lístek do pařížské opery na Fausta a Markétku. Lístek měl až na poslední galérii a seděl tam sám a při představení plakal. Byl svůj. Nerozuměl jsem mu. Tak jako nerozumím řece, která se občas vyleje z koryta a jindy zase strádá nedostatkem vody. Řekl jsem si, že jednou ho víc poznám. Ale pak k tomu nedošlo. Vezli mě sanitkou do ústavu a troubili.

(Hrál také na bílém trávníku)

Všichni mi odpadli po půl roce, jako když se běží běh na dlouhé vzdálenosti. Chodili tam za mnou jenom žena, matka a moji bratři Hugo a Jiří. Nikdo mi už vlastně nedával naději, tak jako když je na ukazateli stav tři – nula a za chvíli to nejvyšší rozhodčí odpíská. A tehdy, když jsem byl na tom nejhůř, se objevil. Čekal jsem smrt, a přišel Borovička. Už jsem nesnášel lidi, záviděl jsem jim, že žijí a že se smějí. Vyštěkl jsem na něho: „Co tady chceš?“

Řekl: „Přišel jsem se na tebe podívat.“ A znělo to: „Přišel jsem, abys neumřel.“

Stál. Neměl jsem chuť s ním mluvit. Musel poznat, že se z toho nedostanu, jako to poznali jiní. Řekl jsem mu znovu, aby šel. Příště přišel a zase řekl: „Přišel jsem se na tebe podívat.“ A znělo to zase jako: „Přišel jsem, abys neumřel.“

A když odešel, říkal jsem si: „Hrál desítky těžkých zápasů, musí tedy poznat, že ještě nikdo neodpískal konec mého zápasu.“
Doktoři mě z toho zhruba dostali, hráli na tom zvláštním bílém trávníku s mou rodinou a kopal tam také Jarda Borovička, řečený Borovice, skvělý centrforvard pražské DUKLY. Měl na ten zápas měkké semišové boty a v ruce držel tulipán. Byla to první květina, kterou jsem v životě dostal od chlapa.

(Konečně budou mít diváci pokoj)
Když mě pustili z ústavu, svítilo slunce. Ale pro něho právě zacházelo. Příliš dlouho vykládal ty své moudrosti a nakonec je říkal před někým, kdo měl možná moudrosti víc a hlavně byl důležitější. Dali mu kopačky. To se tak říká, když někoho vykopnou.
Šel domů z DUKLY, když mu to oznámili, a myslel na svého nosatce, milovaného Cyrana z Bergeraku, a cedil mezi zuby:

…a nakonec Borovice
dostal zákeřně do palice!

Možná, že ho také propustili z DUKLY proto, že se jim zdál starý. Starý, jako je to v jiných zemích, v jiných továrnách a na jiných hřištích světa.

„TVŮJ MOZEK DOSLOUŽIL, TVÉ SRDCE SE OPOTŘEBOVALO A TVÉ SVALY ZMĚKLY. NEZLOB SE, MĚLI JSME TĚ RÁDI. BUDEME NA TEBE VŽDYCKY VZPOMÍNAT. JSI VÝBORNÝ CHLAP. TY SE VE SVĚTĚ NEZTRATÍŠ.“

Kolik stojí tahle řeč v korunách?
Bylo by snad dobré ji rozmnožit a poslat ji do celého světa. Dotyčnému, který dostává kopačky, by se vždycky mlčky podala a ušetřil by se čas.
Borovička šel. Na Julisce vlál žlutavý prapor DUKLY. Prožil v DUKLE mnoho krásného, ale necítil v sobě zlobu. Byl chytrý a čekal podobný konec. Už jednou ho málem vyrazili, ale tehdy se ho zastal trenér Karel Kolský, který řekl: „Nehloupněte, Borovička je normální kluk, který jenom někdy blbne.“
Kolský za něj tehdy vložil ruku do ohně a nepopálil se. Teď už tam Kolský nebyl a snad už se také nedalo nic dělat. Asi to tak muselo dopadnout. Fakt je, že někdy blbnul. Mohl míň kecat a víc mlčet a nemuselo to tak dopadnout. Takhle odcházel bez fanfár, bez vojenských bubínků a ani mu nedali na památku obraz od pana malíře Šetelíka. Na nikoho se nakonec

nezlobil, nežádal o rehabilitaci a nechtěl ani ten obraz Prahy. Bylo to vlastně, jako když prohraje jeden z fotbalových zápasů. Naučil se na hřišti odcházet po porážce se vzpřímenou hlavou a díval se občas povykujícím divákům drze do očí.
A tak šel také z JULISKY.
Chtěl ještě kopat. Chtěl prodávat své nohy až do posledního dne jako dělník fotbalového hřiště, Ale Evropa už ho nechtěla. Nabídl se Austrálii. Austrálie je ta, co jsou klokani a SLÁVIA Melbourne. Austrálie konečně měla zájem. Nabídli mu tolik, že by mu po odeslání peněz rodině na živobytí zbyl vždycky dolar na zmrzlinu. Napsal do Ameriky. Amerika je, jak známo, země ještě větší. Američan Viktor mi řekl, že je Borovička starý. Uvědomil jsem si, že ten Američan první řekl pravdu, a mlčel jsem. Pokračoval: „My Američané na to máme cit, kdy je někdo mladý a kdy už je starý."
Měl pravdu. Amerika je pro Jardu příliš tvrdá, vytřískali by tam z něho smysl pro Cyrana z Bergeraku. Zapomněl by v prachu hřišť na operu. Buď by ho odnaučili plakat, anebo by ho naučili plakat ještě víc. V pětadvaceti by Ameriku rozdupal, v pětatřiceti by Amerika rozdupala jeho.
„Napijeme se," řekl mi ten Američan.
Byla to dobrá whisky. JOHNNIE WALKER.
Když jsem přijel domů, zavolal jsem telefonem Borovici domů. Když přijel ke mně, vykřikl jsem na něho. Byla to revanš, jak za mnou chodil do toho ústavu, byl jsem někdy pěkná mrcha: „Jsi starý! Starý! Rozumíš?! Jako fotbalista patříš do sběru!" Chtěl jsem, aby si to vštípil do hlavy, aby to pochopil, aby věděl, že měl smůlu, že nežil v pozdější době tak jako desítky mladších hráčů, kteří se mohli ještě prodat na evropských trzích. Měl jsi prostě smůlu, chápeš to?! Někdo žije za Karla IV., někdo dnes a někdo ještě později. Sedl si na gauč a řekl tiše: „Neřvi na mě. Vím to, že jsem starý. Chtěl jsem to jen zkusit." Sebral se a měl zas tak hrdě vztyčenou hlavu. Neřekl už vůbec nic a odešel. Myslel jsem, že už nikdy nepřijde. Dlouho jsem o něm neslyšel.
A pak jsem se dověděl, že dře dál. Těsně po válce tiskl šatenky, vrátil se jako grafik do tiskárny. Dali mu práci u černoty, jako kdyby byl učedník. Chtěli ho snížit a srazit dolů, protože příliš dlouho v rozhlase slyšeli a v novinách četli jeho jméno. Teď mu to chtěli odvést a přišla doba, kdy musel uznat, co všechno umějí zase oni. Dostal čtrnáct stovek měsíčně, a za to neuměl žít, odnaučil se to. Praštil s tím a vzal si kopačky a hrál na menších hřištích a za méně peněz než v DUKLE. Vítkovice, Vlašim, Sokolovo. Vlašimi málem pomohl do první ligy. Běhal a trénoval. Najezdil

vozem tisíce kilometrů, spal často v hotýlcích a v mansardách. Když jezdil do Vlašimi, zastavil vůz, vběhl do trávy a natrhal ženě Jitce devatero lučních květů, jako je to v té písničce. Pak nastartoval vůz a recitoval si svého Cyrana:

Já nosím v nitru svém elegance květ,
jak švihák moderní se ovšem neparádím.

Jede, recituje, pak dojde k baráku, kde bydlí, a vyběhne po schodech nahoru. Ani nezamkne vůz. V ruce drží květiny. Běží po schodech a je rozechvělý. Jako mladík. Vlastně se tolik nezměnilo. Nevozí tulipány z Amsterodamu, ale kytky z louky.

(Hledejme všichni prameny Botiče)
Jak ho poznávám stále víc, vidím, že má rád přírodu, jako by byl její součástí. Když byl Jarda ještě Jaroušek, četl knihu o pramenech Amazonky. A pak také uvažoval, že jeho pražský rodný potok Botič musí mít prameny, a začal je hledat. Šel několikrát za rok kilometry ve slunci, v dešti, ve sněhu. Nenašel ty prameny. Nikdy je nenašel a nikdy od toho neupustil. Zatímco cestovatelé jezdí do Afriky, on hledá prameny za Prahou. Vezme si kecky anebo lyžáky, podle toho, jaké je roční období. Je to jeho veliká romantická cesta. Jde kolem vesnic. Petrov. Pitkovice. Křeslice. Jde a prohlíží potok, jako by v něm mohly plout nejkrásnější barevné mořské ryby, naslouchá, jak roste tráva, a dává svůj velký nos až k zemi, aby znal přesně vůni sena. V zimě se brodí sněhem. Tam někde u Křeslic se potok rozdvojuje, jako by někdo seshora nařídil, aby to tak bylo a aby Borovička ten pravý pramínek nemohl najít. Snad ale Borovice ty prameny najít vůbec nechce. Stačí mu, že je může hledat, protože bez hledání nemůže žít. Také my bychom mohli hledat jiné prameny, a možná že bychom nebyli tak malicherní a hloupí a pochopili bychom, že život brzy začíná a taky brzy končí. Když jsem byl ve Švýcarsku, fascinovalo mě jako nikde na světě, že bohatí i chudší Švýcaři vyjedou každou neděli pod hory, na které vedou silnice, nechají vůz pod horou a pak jdou hledat květiny a snad také prameny, ze kterých pijí tak, že si z dlaní udělají nádobku podobnou mořské mušli.
A v létě bychom za Prahou našli Jardu Borovičku odpočívat v seně, jak si recituje verše – Bezruce, Wolkra, Vrchlického, Nerudu. Pochopili bychom asi jediné, čemu jsem zatím porozuměl já: Když odpočívá v seně, tak odpočívá. Když pije – tak pije. Když miluje – tak miluje. Rád jí celer. Když

hraje fotbal – tak to válí. S gustem. Protože je poživačný a jedině to má podle něho cenu. Pojďme dál až ke křemínkové studánce. Napijeme se a vejde nám možná do očí štěstí. Ale ve skutečnosti to není ten pravý pramínek Botiče. Pramínky Botiče jsou možná dál, mnohem dál, někde tak daleko, jako jsou prameny Amazonky anebo Mississippi. To je Jardovo a snad i naše štěstí. Najít štěstí můžeme, jedině když budeme silní. Ale najít první praménky velkého štěstí, to se musí dlouho, předlouho hledat a hodně pracovat.

(Udělám z tebe valibuka)

Vlastně se tolik nezměnilo. Nevozí tulipány z Amsterodamu, ale kytky z louky. A pořád hraje fotbal za menší a menší mužstva. Až donedávna, kdy za mnou přišel a ohromil mě: „Odnynějška jsem trenér."

Oddychl jsem si a vyhrkl: „To je výborný. Napíši o tobě na rozloučenou. Konečně budou mít diváci od tebe pokoj," řekl jsem tónem, jak jsme často žertovali anebo to taky napůl myslili vážně. Zapálil jsem svíčky ve starých svícnech. Hořely a nad nimi vyhrával můj hrací obraz z Nezabudic starou písničku a na tom obraze pracovali dva ševci. Jeden tloukl kladívkem a druhý zašíval dratví a hlavička mu jezdila nahoru a dolů. Borovička vyprávěl a já to slyšel zas z jiného konce: Jeho prastrýc Václav měl zahradnictví. A prateta Anna to zahradnictví měla s ním, takže byla zahradnice. Prastrejc Václav začínal z vydupaný země. Na malé políčko nosili s pratetou humus, a když to donosili, tak se tehdy neregulovaný Botič rozvodnil a oni ten humus museli nanosit znovu. Ale nakonec nad Botičem zvítězili, přemohli ho. Prastrejc Václav, to byl krásnej chlap, když ho ženský viděly, chtěly by nejraději od něho ještě jiný věci než mrkve a celer. Václav byl sukovitý Borovička a měl kníry, ale ne ty maloměšťácký, co se uvazovaly, ale samorostlý kníry, co se samy kroutily nahoru a smrděly tabákem, protože strejda kouřil fajfku. S tou fajfkou byly vůbec veliký problémy, protože prateta měla astma, pořád pokašlávala a hubovala. A jednou mu vlezlo na nervy, že zase v domě nadává na to jeho kouření, že vzal porcelánovou fajfku a bouchnul s ní o zem, a ona se přelomila. On byl prastrýc vůbec vzteklý. Jardův táta mu začal pomáhat v zahradnictví. Jednou počítali celery a prastrejc počítal: „Jedenadvacet, dvaadvacet…"

A protože to bylo ještě za starýho Rakouska a za císaře Františka Josefa, co měl bílý licousy, a tehdy se mluvilo v Praze dost německy, Jaroslavův otec to přepočítával německy:

„Einundzwanzig, zweiundzwanzig…"

A milého prastrýce tak popletl, že se namíchl, vyndal z pusy zdrátovanou fajfku, vzal jeden celer a praštil Jaroslavova tátu po hlavě. A od té doby byl vlastně Jardův táta posedlý celerem. Když pak to maličký zahradnictví převzal, pěstoval hlavně celer. A nebylo to tak špatný, protože celer je moc zdravá a taky důležitá věc. Celer má jako Borovičkové svou historii. Celer se vyskytoval jako divoká plodina mořských plání Evropy, Asie až po Indii. Též rostl v Africe a Jižní Americe.
Latinsky: *apium graveolens.* Homér pak říká, že planý celer se nazývá: *selinon.*
Samotný celer se skládá z kořene, z hlavy, která se hlavně jí, z lodyhy a lístků. Je skvostný jako salát v malé dávce a pro svou aromatickou sílu a vůni by neměl chybět v žádné polévce. Božský Achilles ho prý používal při léčbě koní. A pak je tu ještě jedna věc, o které se někdy mlčí, a to je chyba, protože je to věc důležitá. V celém kulturním, podotýkám kulturním světě, podává se celer mužům k osvěžení erotických schopností. Tedy Sex. Odpradávna, protože to měl zřejmě na mysli už Homér ve své slavné Odysseji: *„Voňavé louky – fialky a celer.“*
A ještě výstižněji to řekl největší znalec v oboru milování, klasik Publius Ovidius Naso. Další klasik, Jaroslav Vrchlický, toto čtyřverší přeložil takto:

Přijmi, synu, celer, *pravidelně užívej ho,*
předávám ti vládu, *zabráníš tím pádu.*

A to všechno nějak podvědomě tušil i vědomě věděl pan Jaroslav Borovička, a tak se vrhl do pěstování toho nejlepšího celeru na světě. Pěstoval ho skvěle, byl vlastně král mezi králi, pěstoval nejlépe celer. Byl celerový král. A Jarda je tedy

SYN CELEROVÉHO KRÁLE

Naproti jejich malému a nízkému baráčku bydlel další král, helladový mýdlový král, pan továrník Kadlec, a měl auto, krásné šaty s proužkem a cestičky vysypané žlutým pískem. Jarda a jeho sestra Jarmila je chtěli mít taky, ale moudrá maminka Anna říkávala:

Král je pán a já jsem pán,
každý má svůj marcipán.

Celerový král pokropil občas děti zároveň se zeleninou, a tak rostly jako z vody. Někdy, když má Botič málo vody, vzbudí v noci otec Jardu a musí kropit. Nanosí tisíce konví a učí se tak pořádné práci. Vždyť jeho tátovi také říkají Jaroslav Pracovitý. Potom začne Jarda hrát fotbal, chce být Pláničkou, a už zase nechce být Pláničkou. Hraje za HELLADU, RŮŽIČKOVU JEDENÁCTKU, VĚTROVCOVU JEDENÁCTKU, SK MICHLI. A píše si už jako kluk svou modlitbu:

ÚMLUVA SE ŽIVOTEM
PANE BOŽE! PŘÍRODO! ŽIVOTE! DEJ MI, AŤ JSEM PĚT LET PROFESIONÁL. AŤ SI ODKOPU DESET ZÁPASŮ ZA NÁRODNÍ MUŽSTVO. AŤ SE DOSTANU DO PAŘÍŽE, LONDÝNA A DO AMERIKY.

Všechno se mu splní. Pán Bůh je slušný. Jarda vidí Mexiko City (2 ×) – New York (3 ×) – Moskvu (1 ×) – Káhiru (3 ×) – Brusel (8 ×) – Atény (1 ×) – a pak Střední Ameriku a vlastně skoro celý svět. Vidí všechna největší města. Města jsou jako ženy. Každé je jiné a každé je jinak oblečeno a jinak voní. Města dostal za odměnu. Za národní mužstvo hraje 21 ×, za všechna mužstva 1 588 ×, a ač není typický střelec a fotbalový Robin Hood, dává 420 gólů. Konečně také plní svou úmluvu se životem.
Maminko!
Měla jsi pravdu, jsem taky pán. Teď, když stárnu, často na tebe myslím. Když poletím ještě jednou přes Amsterodam, přivezu ti tulipány. Tulipány pronikavě nevoní, ale jsou krásné. Voní červeně.
Maminko!
Někdy mě nosí diváci na ramenou a někdy na mě plivají.
„Plivají? Jaroušku, to není možný.“
Maminko, je to možný. Pamatuješ, jak jsi mě dlouho kojila, chtěla jsi, abych byl jako ten hromotluk Valibuk. Přála sis, abych byl silák nad siláky. Abych se uměl poprat se světem. Kosti mi od hlavy až k patě ztěžkly. A když jsem vylezl na hřiště, říkali: „Borovička, ten má těžkou prdel.“ A volali a pískali. A křičeli, abych šel ven. Na měsíci je člověk lehčí a já byl na zemi těžší, jako bych se musel na hřiště vždycky prokopávat z nitra země. Nebyl jsem miláčkem davu. Nesměl jsem uklouznout. Nesměl jsem do nikoho strčit. Každý zápas jsem začínal, abych si znovu získal diváka.
Maminko!
Můj Cyrano měl pravdu:

Co dole halíval mě hluboký stín tmavý,
hrou jiní stoupali si pro polibek slávy.

Jak se stalo, že nadávali, nevím. Snad to bylo proto, že jsem chtěl povýšit fotbal do SMETANOVY SÍNĚ. Chtěl jsem, aby fotbal byl jako čisté umění, abychom hráli ve světě vysokou fair play. Jardo, to je nesmysl! Neblbni! Fotbal nemůžeš povýšit do SMETANOVY SÍNĚ. Lidé chodí na fotbal také proto, že se tam píská, volá, křičí, plivá, že tam prostě také praskají kosti. Někteří by tam rádi pustili lvy, jako to bylo už ve starém Římě. Zpestřilo by se to, Jaroušku, až by tě honil lev.
Nemají tě rádi, protože jsi rejpal, rebel, buřič. Dáváš jim najevo, že s nimi nesouhlasíš, cítí to, vědí, že jsi chytrý a že máš často pravdu.
Maminko!
Když hraji, nechci, aby si mysleli, že si mě koupili za těch deset korun za vstupenku. Nemají právo na víc, než co si zaplatili. Tatínek také k celeru nic nepřidával. Když hraju, je mezi mnou a diváky napětí, jako by procházel drátěnkou elektrický proud.
Nenávidí mě? Nemůžu to říct.
Hráli jsme na VIKTORCE a já už byl starý, přibral jsem a při hře jsem nějak propadl prohnilým plotem mezi diváky. Seběhli se. Čekal jsem, že mě začnou bít. Konečně mě měli v rukou. A zatím se stalo to, že mi pomáhali, abych mohl vstát. Dokonce mě poplácávali po zádech a v jejich očích bylo porozumění.

(Nejhezčí zápas je prý nejhezčí vzpomínka)
„Který byl tvůj nejhezčí zápas?“
„V Bratislavě proti Jugoslávii. Nastupovali jsme a lidé hučeli.“ Pan Borovička! Nechtěli ho, že hraje pomalu a že má těžkou prdel. Začal se zase prokopávat ze země, získávat svou skvělou technikou jednoho diváka za druhým, musel jich získat tisíce. A pak dal jediný gól v té době nejlepšímu brankáři Evropy Bearovi z voleje a byl to tak krásný gól, že srdce všech se otevřela a on do nich vstoupil a smál se na ně, když odcházel, a oni se smáli na něho. Bylo to víc než fotbal, byl to od něho skoro ten koncert ve SMETANOVĚ SÍNI. A bylo to také, jako když se na vesnici hádají sousedé a pak se jdou spolu opít.
Dostali tenkrát velikou modřanskou vázu s modrými a červenými květy. Hráči se jí zřekli a postavili mu ji na stůl. Občas do ní kupuje víno z Modré a pije je pak z čisté hladké sklenky, ve které vynikne právě to bílé víno.
„Jardo, proč jsi tenkrát nedodělal trenérskou školu?“

„Byl jsem líný, ale už tam znovu chodím.“
„V které jedenáctce jsi byl nejraději?“
„V té staré dukelské, ta hrála vysokou fair play. A pak ve sparťanské, co ji trénoval Erich Srbek, to bylo kolem roku devatenáctsetpadesát.“
„A na DUKLU máš vztek?“
„Mám. Docela nepatrný. DUKLA to se mnou hrála stokrát fair a pak mě jednou kopla zezadu. Tohle ale fotbalisté odpouštějí.“

(Chce se stát Balzakem)
Jednou za mnou přišel, že by rád psal knihy. Má prý jediný problém: neumí na stroji. Píše systémem ťuk-ťuk-ťuk. A dělá mu prý potíž některá písmena najít A pak mi přinesl svůj první článek. Jmenoval se:

MOŘE,
MY SE SEJDEME

Píše: Opět jsme v Rio de Janeiru. Máme po zápasech, ale nemáme letenky domů. Vlastně letenky máme, ale nemáme místo v letadle. Prý zítra – maňana. To už známe. Ivan Urban a já jsme spokojeni. Ostatní zuří. Mají toho plný zuby. Chtějí k manželce a ke knedlíkům. Snídani nám přinášejí do postele a pak „Ahoj!“ Jsme volní, jak fotbalisté nebývají. Potkáváme občas spoluhráče a musíme honem naladit obličeje a také předstírat, že už chcem domů. Ale v podstatě jsme spokojeni. Jsme mladí, svobodní. Kam půjdeme? Dohodneme se rychle. K moři: Jedeme na COPACABANU nebo autobusem dále na pláže LEBLON – IPANEMU. Kdybychom měli čepice, smekli bychom. Tady vyrůstal Pele. Dlouhé, nekonečné pláže. Tady honil míč, tady se stával nepřekonatelný. Stojíme před MOŘEM. V hlavě mi běží verš o moři od Hallové, který mám nesmírně rád:

Než jsem tě spatřil,
měl jsem klid.

Teď se však trápím,
že jsem tě spatřil.

Koupáme se v opravdovém moři, válíme se v písku, běháme, kopeme s brazilskými kluky v písečné pláni. Hrají výtečně. A opět do moře! Vlny jako domy! Někdy i tři po sobě, až má člověk strach, že nevyplave. Vždycky však vyplaveme a řveme. Řve i příboj. Je nám krásně: pivo a knedlíky počkají. Příboj hučí i v noci. Z banketu na rozloučenou jsem odešel naposledy za mořem. Musel jsem se s mořem rozloučit, procházím se těsně u moře, zdá se mi, že slyším plout ryby velké jak v Hemingwayově

STARCI. Vlny se nedají spočítat. Která je devátá? To jsou jen bajky, že devátá je největší. A moře strašně hučí
MOŘE,
MY SE ZASE SEJDEME!

Jarda sedí a visí na mně, co tomu řeknu. Jestli bude brzy Balzakem anebo Hemingwayem. Řeknu mu: „Není to tak špatný. Není to ještě Remarque, ale je to Borovička. A to je důležitý. Musíš se naučit na stroji, abys nemusel myslet na to, kde je A a kde B.“
Dostane vztek, bafne rukopis, pošle mě do prdele a zmizí. Druhý den je u mě tento kulturní fotbalista s básní. Zrovna se holím a pospíchám. Stoupne si u dveří koupelny a čte mi tu báseň. Je věnována ženě Jitce, která s ním má trvalé soužení.

Lásko krutá	*Láska panovačná*	*Tvoje láska*
velká voda	*dojem smyje*	*čirá voda*
břehy bere	*ubližuje*	*žádné boje*
zbude škoda	*jako zmije*	*srdce moje!*

Čeká nedočkavě, co řeknu. Ale já mu řeknu: „Potřebuju se rychle oholit.“ A potom dodám: „Jardo, nemohl bys už dělat trenéra a nechat psaní? Zblázním se z tebe. Anebo umřu.“
A on mi na to řekne: „Blbost! Nefňukej! Nesmíš ještě zemřít. Musíme pracovat. Já tedy budu dělat trenéra a ty budeš psát:
Já jsem král, ty jsi král,
každý má svůj marcipán.“

OTA PAVEL

KOLIK MÁ KŮŇ CHLUPŮ

Je to už dlouho, ani nevím jak dlouho, ale snad na tom ani nezáleží. Horší je, že musím říct zase něco o sobě, což mi vytýkají moji známí, kteří tvrdí, že píši nejvíc o sobě. Ale já si myslím, že je to bledá závist; vždyť v této zemi má každý možnost psát o sobě. O sobě se dokonce píše nejlíp, protože člověk zná sám sebe ze všeho nejlíp. Jenže já chci psát

o sobě v době, kdy jsem se ještě moc neznal. Kdy jsem byl hodně mladý a kdy jsem ještě pořádně nevěděl, jak na ženský, což ostatně nevím ještě pořádně a důkladně ani dneska.
Byl jsem tehdy začínající novinář, machrovsky řečeno žurnalista, odborně začátečník-elév. Předtím jsem dělal všechno možný a naposledy jsem prodával mucholapky, které tehdy nelepily. Pak jsem nastoupil do sportovní redakce ČESKOSLOVENSKÉHO ROZHLASU, což už samo o sobě znělo vznešeně a kde tenkrát pracovala moc dobrá sestava: Josef Hora, Edmund Koukal, Otakar Procházka a taky tam docházel externě nejslavnější z českých reportérů Josef Laufer, který strašně fandil SLAVII, chodil rád na hříbky, ale bohužel už je na pravdě boží, kam ostatně přijdeme jednou všichni – jestli ovšem něco takového existuje. Kanón na reportáže byl také Otakar Procházka, co vysílal hodně přenosů se Štefanem Mašlonkou, kterého miloval všechen český a slovenský lid, protože byl u mikrofonu ohromně roztomilý a všem lidem se líbilo nové slovo, které znělo ve slovenštině palica, což byla hokejka.. Mašlonka pak vysílání nechal a teď je zástupcem šéfredaktora STARTU. Ale já jsem dělal s Horou a Koukalem. Byli to oba odborníci, oba rozuměli lyžování a dalším záležitostem. Hora psal věcně a dobře a Koukal byl ve svých často skutečně výborných fejetonech spíše samá kytička.
Za čas jsem se trochu otřískal a už jsem sesmolil zprávu, potom kurzívu a začal jsem si troufat i na reportáž, což dodneška považuji za dost veliký a těžký útvar, ostatně to už říkal i tak vynikající žurnalista jako Egon Ervín Kisch. Ale v podstatě jsem byl pořád ten elév. Ale nějak mi to vlezlo do hlavy, že jsem už žurnalista a že dělám vedle takových kanónů, jako byl Laufer a ti ostatní. Prostě jsem zblbnul tak jako většina mladých lidí, kteří si myslí, že když se jednou treflej do branky nebo do nějaký jiný díry, že už jim patří svět. Ale až teprve když jim ten svět dá jednou pořádně přes hubu, tak se teprve posadí rozumně na židli a začnou obvykle poslouchat starší lidi a také se někdy stane, že začnou naslouchat radám maminky a tatínka. Já byl přesně podobný. Prostě novinář s legitimací a číslem. Člověk, který mluví k tisícům lidí. Lidé to nepoznají, že jste začínající novinář. Na Západě se mnozí lidé dokonce novinářů bojí, protože mají velké prostředky a velkou moc, tady u nás je to už menší.
Jenže ten člověk, o kterém jsem jel dělat tu velkou reportáž, to na mně poznal. Bylo to tak:
Novináři podnikali autobusový zájezd na letiště do Vrchlabí, aby mohli napsat něco o létání ve větroních. A tak jsem jel taky a někdo mi sehnal takový potvrzení, takový glejt od SVAZARMU, že některý z pilotů mě může

svézt ve větroni. Po cestě jsem si dělal takový plán, že nejdřív si toho pilota jako žurnalista vyzpovídám a pak s ním vzlétnu. A až přijedu do Prahy, tak to napíšu tak, že budou všichni čumět. Byl jsem o tom naprosto přesvědčen. Do té doby jsem letěl letadlem jen jednou v životě, a to z Ruzyně do Brna, když mě můj povedený tatínek poslal do Brna prodávat mucholapky. S lítáním jsem moc zkušeností tedy neměl. Ale drzost jsem musel mít převelikou, když jsem měl ten glejt, že budu lítat s pilotem a navíc ještě bez motoru, což u většiny větroňů bývá. Jako objekt mi tehdy vybrali nejlepšího československého plachtaře, nějakého pana Jaroslava Kumpošta, o němž jsem do té doby vůbec neslyšel.
Až pak jsem se dověděl, že pan Kumpošt je pilot na slovo vzatý. Snad bych měl o něm něco říci, co jsem si pamatoval z dřívějška a co jsem se pak dověděl. Tak ten pan Kumpošt se narodil ve Vídni, ale moc dlouho tam nepobyl. Přestěhoval se na Olomoucko. Už jako kluk stavěl za války modely. Byl do toho cvok, protože měl jako učeň dvě kačky na týden a postavil si model letadla za několik set korun a dělal ten model mravenčí prací čtvrt roku. Věděl zřejmě o letadlech víc ve svých patnácti letech, než vím já dnes ve čtyřiceti například o psaní na stroji. Toho Kumpošta totiž od dětství zajímalo slunce, hory, vzduch a výšiny. A taky vzrušení, prostě rád lezl do nebezpečí, asi tak jako někdo rád leze do bezpečí. Byli čtyři kluci: Pavel Mašek, Míla Janda, Míla Drahoš, Jarda Kumpošt, a ti se ve SKALNÍM MĚSTĚ dali za války na horolezectví. Nejen že tenkrát neměli lano, ale oni neměli ani boty, a tak chodili ráno bosi do SKALNÍHO MĚSTA, kterému se říká SKALÁK. TO bylo deset kilometrů tam a deset kilometrů pochopitelně taky zpátky, protože když bývá člověk unavený, tak ta zpáteční cesta bývá obvykle těžší a delší. Často mívali hlad – neměli ani chleba. Jarda Kumpošt to byl, který dokonce složil následující verš:

Bez provazu, bez lana a hladoví od rána.

Anebo:

Čtyři trampíci z Lomnice
lezou až na Hromnice.

Jarda Kumpošt slézal dolů vždycky poslední, protože měl ze všech nejvíc odvahy, odpoutal lano a slézal bez lana. Málem se v těch horách párkrát zabili, protože neměli rozum, anebo ho měli někdy až moc.

Ale pak Kumpoštovi hory už nestačily, a tak lítal a lítal a lítal, dodneška nalítal ve vzduchu 6 000 hodin! Z toho 2 600 na větroni a zbytek na motorových letadlech nejrůznějších typů. Nejvíc ho naučil ve vzduchu i na zemi důstojník Jan Červinka. Rozuměl letadlům jako málokdo. Držel několik národních rekordů a prováděl ve vzduchu akrobacii na větroni. A nedělal vůbec machra. Jardu Kumpošta jako obyčejného vojáka vozil na kole na tandemu a všichni se divili, že takový vysoký důstojník může vozit obyčejného vojáka, v žargonu se říkalo takovým vojákům „fojcl“. A on ten Červinka byl ohromně chytrý a říkal často Kumpoštovi, že nikdo by na tomhle zamotaným světě neměl dělat moc velikýho machra, ani ti největší sekáči, protože nikdo nikdy neví, kdy ho potká něco zlýho anebo kdy se zblázní anebo kdy ho jednoho dne dokonce klepne pepka. A jednou zrovna taky takhle rozumoval a příští den se ve špatným počasí zabil v helikoptéře. Narazil na dráty vysokého napětí a shořel ve vzduchu.

Kumpošt měl hodně talentu, ale také se od Červinky hodně naučil. První lítal v této zemi na laminárním větroni. Pak vyhrál suverénně mistrovství republiky a získal tři diamanty, a to prý není žádná legrace. On totiž ten třetí diamantový odznak je z pravého čtrnáctikarátového zlata a je v něm zasazen úplně pravý diamant. Kumpošt ty tři diamanty získal během devíti dnů, což je asi tolik, jako když rybář chytne za jediný den třicet štik anebo houbař najde náklaďák hříbků. Kumpošt lítal na všech možných typech větroňů: na laminátu. – na tom létal nejraději – na démantu, na spartaku, na orlíku. Lítal pod oblaky i nad oblaky, ve velikých výškách i nízko nad zemí, vlétl častokrát do ciziny, podle toho, jak ho nesly stoupavé a klesavé proudy, a asi tak pětkrát se málem zabil. Jednou se v trojvleku srazily ve vzduchu tři větroně a on přistál jen taktak se silně poškozeným křídlem. Podruhé to bylo, když už dělal instruktora v létání. Tehdy létal ve vzduchu jeden z jeho žáků, Franta Zaus. A tehdy se tomu Zausovi neotevřel podvozek a on lítal nad letištěm jen tak bez podvozku. Kumpošt vzal do ruky raketovou pistoli na výstražná znamení. Měl obavy o Frantu Zause, a tak se pořád díval na nebe a zavadil prstem o spoušť. A jak škrtl o spoušť, tak mu náboj z rakety, který měl letět do veliký výšky, vlétl rovnou do levé ruky a raketa mu vyhořela v ruce. Jednak mu hořela v ruce a jednak mu z ruky stříkala krev. Shořel mu vlastně veliký kus masa tak, jako shoří kus větve, když chytne bleskem strom a pak ho někdo uhasí. A on ani neomdlel a lidé říkali, že když ho houkací sanitka vezla do nemocnice, že se ještě sháněl, jak přistává jeho žák a kamarád Franta. Franta Zaus přistál dobře, ale Kumpošt byl na tom bledě. Málem umřel; byl skoro čtvrt roku v nemocnici.

Potřetí byl zase v strašném maléru. Bylo to zlé. Snad ho zachránil sám Pánbůh. Protože Kumpošt k němu nahoru letěl. Vyletěl si totiž jen tak v tričku a dostal se do silných stoupavých proudů a ty ho nesly nahoru do nebíčka. Piloti větroňů se toho strašně bojí, vždyť větroň v takovém případě stoupá rychlostí dvacet metrů za vteřinu. Není to častý případ, ale vyskytuje se. Zahynula tak už ve světě řada vynikajících pilotů. Nahoře je totiž i v létě strašná zima a strašný mráz. Křídla se obalí námrazou a pak se rozlámou, těžce se dýchá, pilot omdlí a pak zemře. Takhle nahoře čekala zřejmě na Kumpošta smrt. Anebo nebe, anebo peklo, podle toho, jestli byl hodnej nebo zlej na světě. Kumpošt stoupal, už byl ve třech tisících metrech, potom ve čtyřech tisících, už se mu dělala na křídlech námraza, už slyšel, jak to v letadélku, které má všeho všudy kolem tří set kilo, praská. A pak se z toho dostal ven. Našel výhodný proud a klesal. Bylo to krásné jako svět. Vrátí se k ženě a dětem. Když vylezl z větroně, zjistil, že je až v Polsku. A pak byl ještě několikrát – jak se tomu říká v kovbojkách – na prahu života a smrti a hlavně díky svým skvělým pilotským vlastnostem z toho vždycky vyšel jako vítěz. Vítěz ne nad soupeřem, ale nad smrtí.

Když byl někdy klidný let, ptával se sám sebe, proč létá? Proč je vůbec ve vzduchu? Proč tam musí znovu, když ho tam někde nakonec potká tetička s kosou na rameni? Jenom věděl, že by se mu bez letiště těžko žilo. Protože lítat na větroni, to není jako vzít si tepláky a utíkat, běhat anebo si vyndat z dílny kolo a jít jezdit. K lítání musí mít člověk partu, a musí to být parta skvělá. Na každém záleží. Na tom, kdo ti zjišťuje počasí anebo kdo tě táhne v motorovém letadle. Kdyby byl člověk na letišti sám, tak by si mohl dát nohu za krk – a nic by nesvedl. A snad na tom létání byla i řada krásnějších věcí. Lidem dole se zdálo, že větroň, ten bezmotorový pták, pluje vzduchem jako po másle, a pilot zatím mívá fantastické zážitky. Všechno závisí ve vzduchu na klesavých a stoupavých proudech, často je velký problém, jak se dostat nahoru a jak se potom zase dostat dolů. Je to, jako když jde člověk na vandr, a potom neví, jak se dostat domů. A pak – ve vzduchu má člověk pocit svobody. Pluje vzduchem sám a sám skoro v papírovém letadle a kolem létají jen tiší ptáci. Je takový klid, že je slyšet zvláštní šelest letounu a zas někdy nízko nad zemí šelest ovsa a pšenice. A nahoře je krásná příroda a jen vyvoleným a nejodvážnějším je dovolen vstup. Mraky mají barvy a seskupení pro většinu lidí neznámé; je to, jako by tu malovaly stovky abstraktních malířů barvami, jaké dole na zemi nejsou, neexistují a nebudou existovat. A v akrobacii se země točí kolem člověka, je to nějak obrácený, než jak tvrdil Galileo Galilei, a přitom pravdivý.

A k tomu panu Kumpoštovi jsem tehdy přišel já, domnívaje se, že o něm napíši tu nejlepší reportáž. A navíc jsem měl v kapse glejt, že mě má v tom větroni svézt. Když se na to dívám s odstupem let, mám dojem, že když Kumpošt uviděl ten glejt, nevěřil vlastním očím.
Ono to totiž bylo tak, že já jsem se ho předtím asi 5 hodin, slovy: pět hodin, tak jako se to píše na složenkách, vyptával, vyzpovídával ho a vyzvídal. Na tom by ostatně nebylo nic zlého, v pozdějších dobách jsem vyzpovídával sportovce daleko dýl, ale strašná byla jiná věc. Ptal jsem se jako začínající novinář-elév – na takové blbosti, že se dodneška divím, že z toho Kumpošta netrefil šlak. Už se také na ten hovor moc nepamatuji, ale vím, že Kumpošt blednul, rudnul, a mám dojem, že se i potil. Trošku to přeženu, ale kladl jsem mu otázky jako: „Ten podvozek se vystrčí, když se přistává?“ – „Budu mít na sobě padák?“ a podobně.
Když pro něho ta mučírna mých otázek skončila, řekl mírně, jako když to říká táta synovi a zve ho do kina: „Tak pojďte.“
Vlekl dva balíky.
Na mou otázku, co to nese, mi řekl krátce: „Padáky.“ A poznal jsem, že už má maličko zlost. Anebo měl pořádnou zlost, ale to dodneška nevím. Fakt je, že mi navlékl padák a já hned namítal, že je to zbytečný, protože se nemůže nic stát. Ale on mi na to řekl, že by se mohlo něco stát, a mám dojem, že mi také hned řekl co, a já zbledl a začal uvažovat, jestli to bylo moudrý brát si v Praze ten glejt na létání. Proto jsem se ho zeptal, jestli mám zatáhnout za takovou páčku, a on na to řekl, že to není ta pravá, ale ta nesprávná, a že touhle páčkou bych si padák odepnul ze zad a padal na zem bez padáku.
Pak zapnuli lano od větroně na motorový letoun a ten nás táhl směrem na Vrchlabí. V těch místech jsou Krkonoše skutečně půvabné, znám to tam už léta a ve Vrchlabí je spousta dobrých lidí, kteří mají ve znaku heslo:

PRÁCE NÁS MŮŽE ZACHRÁNIT

Tady žijí výborní doktoři Hruška a Evžen Chaloupský, kteří léčí lidi už dlouho a už rozdali vlastně skoro celý svůj život, a jeho žena vrchní zdravotní sestra Luisa, o kus dál pracuje lékař Cón. Tady žijí i spisovatelky Marie Kubátová a Ludmila Pelcová. Zatím se nic nedělo a větroň byl upoután na motorovém letadle asi tak jako na ohlávce. Ale potom mi Kumpošt řekl: „Vypněte to!“
A já mu na to: „Co mám vypnout?“

„No přece lano, abychom se odpoutali od motoráku.“ A tak jsem vzal za takovou páčku a zatáhl a lano kleslo zvadle dolů a já jsem taky zvadl, protože jak jsem si pak uvědomil, pan Kumpošt se mnou začal dělat akrobacii. Abych řekl pravdu, co se tenkrát dělo, to už dneska nevím a mám dojem, že jsem to nevěděl ani tenkrát. Kumpošt mi později řekl, že ta akrobacie trvala dvacet minut, ale mně se zdálo, že trvala celý věk. Vrchlabí bylo najednou nahoře i se všemi doktory a spisovateli a zem a vlnící se obilí byly zase v modré obloze. Vím jenom, že jsme pluli jako v rozehřátém másle oblohou a pak zas vlétli do zatáčky a zase dolů a zas nahoru. A nejhorší na všem bylo, že mě Kumpošt posadil dopředu, takže jsem měl před sebou jenom plexisklo a modrou oblohu anebo vlnící se zem. Dodneška nevím, proč jsem se tenkrát nepoblil, když jsem se rok předtím poblil v cestovním letadle. Ale asi to bylo tím, že jsem na to neměl čas. Když jsme se vraceli na vrchlabské letiště, namířil to Kumpošt naposledy dolů, jako by chtěl udělat poslední průlet. A tenkrát tam šli po silnici koně, byli to selští koně, takoví, jaké maloval Aleš, a měli na sobě cinkavé plíšky a klapky na očích; říkal jsem si, jak jsme lítli rovnou do nich, že ty klapky mají asi proto, aby nepropadli panice, když si to tak na ně míříme. Výhoda byla jediná, že táhli fůru sena, a já si strašně přál, aby se Kumpošt trefil do toho sena, že to bude měkčí. Ale on asi ty myšlenky neměl, protože si to mířil rovnou na koně, a já jsem na nich spočítal všechny chlupy.

Bylo jich 1 498 322.

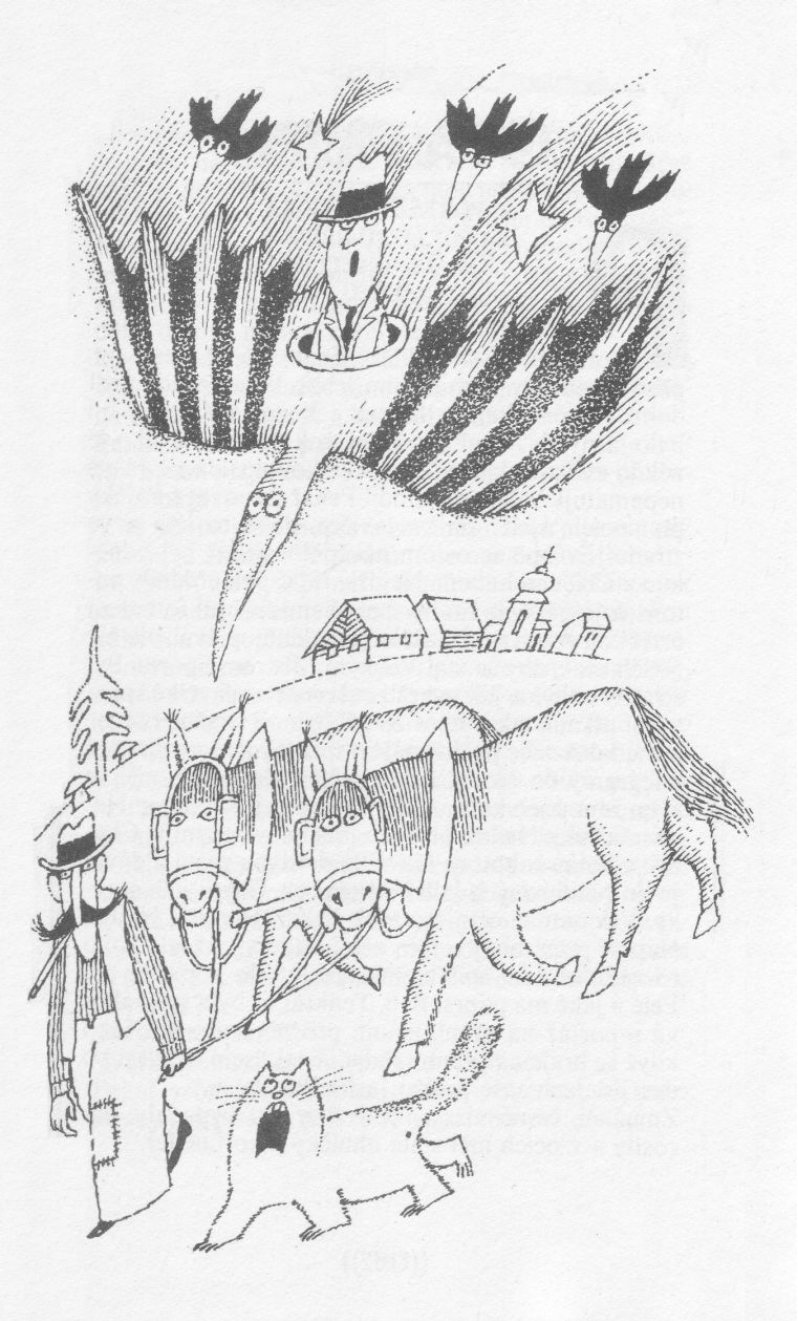
Takhle rychle asi člověk počítá vždycky, když začne počítat se smrtí.

Pak jsme se vyhnuli a přistáli.

Kumpošt mi řekl: „Na shledanou.“

A já mu řekl: „Sbohem.“

A potom jsem ho aspoň deset let neviděl, a abych řekl úplnou pravdu, ani jsem o to moc nestál.



OTA PAVEL

REPORTÁŽNÍ POVÍDKA ZA PĚT LITRŮ HŘÍBKŮ V SLADKOKYSELÉM NÁLEVU

Potkal jsem zase Pekaře. Znám ho už deset let, před deseti lety jsem za ním jel do Liberce, kde vedl dobrovolně hokejisty DUKLY Liberec. Už tehdy mi bylo jasný, že Pekař je cvok. Cvok do sportu, jako je někdo cvok do karet nebo do alkoholu. Už si přesně nepamatuji. V Liberci chodil Pekař trénovat s vojáky po nocích, spal tam na lavičce, dělal to léta a ve střední, Evropě se o tom nevědělo. Pekař byl odněkud z Ústí nad Labem. Nejdřív řidič, pak úředník, potom voják. Bavila ho myslím chemie a hrál fotbal za ústeckou ARMATURKU. Běhal závodně i plaval, ale nic nedělal tak, aby se stal Velikým Mistrem Sportu. Byl strašný citlivka, jak vyhráli naši sportovci velké sportovní utkání, tak u televize při hymně strašně brečel, a snad dokonce posílal našim sportovcům pozdravné telegramy do ciziny. Když začínal na vojně, měl se svou ženou jen kufr a konvičku na čaj. Říkali mu Hereira a taky Hadař, protože uměl chytat zmije. Chytal je holou rukou za hlavičku do dvou prstů a dával je do pětilitrových lahví od okurek. Chytil jich stovky. Víc jsem o něm nevěděl. Pekař, Hereira, Hadař. Napsal jsem tehdy o tom nějakou reportáž, ale koho to zajímá? Lidi spíš zajímá, jaké číslo kopaček má Pelé a jaké má poprsí B. B. Tenkrát to byla spíš taková reportáž na přání, jenom pro ně a pro mě, jako když se hraje na přání v rádiu. A tak jsem tedy asi po deseti letech zase potkal Jardu Pekaře.

Zmužněl, černé vlasy, místo aby mu vypadaly, narostly a v očích měl stále ohníčky jako Lucifer.

Hrnul se ke mně: „Jak se máte? Co děláte?“

A já mu na to říkal něco takového, co říká obligátně většina lidí na světě, že to za moc nestojí. A on na to: „Tak to tedy vylepšíme. Přijďte k nám na reportáž.“ Řekl jsem mu, že se mi to absolutně nehodí, protože mi zatéká do bytu, musím jít k panu doktorovi Mertlíkovi dát si spravit zuby, píšu film, jedu na RYBÁRNU dělat na dva měsíce zástupce převozníka pana Zýky, kde si budu sbírat materiál na knížku, a ještě musím chodit se psem

každé ráno na procházku, protože žena a děti se vypravují do školy a do práce.
Pekař zesmutněl, pak uvažoval a povídal: „Víte co? Jak k nám přijedete na reportáž, tak vám dám pět litrů hříbků."
V té chvíli jsem poprvé zaváhal. Hříbky jsou totiž má slabá stránka. V podstatě je nenávidím. Jsem totiž rybář, a když přinesu domů sumce velikého jak prase anebo štiku jako krávu (což se ovšem nějakou náhodou dosud nestalo), tak si toho doma téměř nikdo nevšimne. Mé ryby jsou považovány za ty nejmenší mřenky, jak je krásně nazval vrchní poštmistr ze Skryjí pan Josef Dubský. Moje žena a zvlášť moje tchyně jsou totiž vášnivé houbařky. Přinesou domů v tašce pár seschlých lišek a málem by z toho udělaly houbařskou výstavu. A tak jsem zaváhal a horečně přemýšlel, protože moje rodina by mě konečně taky uznala, kdybych přinesl nějaké pořádné houby. Byla to prostě ohromná příležitost, asi jako když se ve sportu dostane člověk sám před brankáře, nikde nikdo, a on může dát gól a rozhodnout mač. Nesmím to přestřelit, a tak jsem tomu Pekařovi řekl: „Myslíte to vážně?"
„Naprosto vážně."
Vyhrkl jsem: „Tak mi to dejte písemně."
Pekař sehnal kus papíru a krasopisně napsal, jako kdyby byl písař z nějakého vznešeného zámku:

Zavazuji se, že dám darem Otovi Pavlovi 5 litrů hříbků v sladkokyselém nálevu, když napíše reportáž o Dukle Zbiroh.

Jaroslav Pekař

Podali jsme si ruce a bylo to hotový. Šel jsem tenkrát domů a měl jsem docela fajn náladu. A říkal jsem si: no tohle! Dělal jsem reportáž, aby se mnou pan pilot Kumpošt dělal akrobacii ve větroni, psal jsem reportážní knížku prý za to, že mě DUKLA vzala s sebou do Ameriky. Ve skutečnosti jsem všechny reportáže dělal proto, že jsem to měl placený anebo že jsem měl chuť. Ale ještě jsem nikdy nedělal reportáž za hříbky v sladkokyselém nálevu. Měl jsem dokonce báječnou náladu a broukal jsem si:

Pekař peče housky,
uštipuje kousky.
Pekařka mu pomáhá…

Papír se závazkem jsem uložil do šuplíku, aby ho nespatřila tchyně, protože jsem měl svůj plán. A jel jsem dělat zástupce převozníka. Je to krásný přívoz, protože už tam nechodí moc lidí, a my tam měli s panem Zýkou zázračný dalekohled. Když někdo přišel, rozsvítilo se v dalekohledu jako na křižovatce buď zelený světlo, anebo červený. Když se objevilo červený, znamenalo to, že je to špatný člověk. Běželi jsme rychle pro loveckou pušku a stříleli jsme po něm přes řeku brokama na zajíce a ten zlej člověk pelášil směrem k hradu Křivoklátu a už se nikdy nedostal k nám na tu nejkrásnější stranu, kde jsme měli božské ovce, malé, právě vylíhlé jezevčíky, mlsné králíky a chytrého kocoura Mourka. Ale na Pekaře jsem nezapomněl. Napsal jsem mu, že určitě přijedu na jejich poslední mač s Rokycanama, a aby připravil ty hříbky. Odepsal mi zas takovým krasopisným písmem, že slib stoprocentně splní. Ale byla tam taková divná věta: nevěřil prý, že k nim přijedu. Ta věta se mi zdála trochu podezřelá, jako by v tom byla jakási obava anebo dokonce skryté přání, abych nejezdil. Ale na konci zas stálo, že se všichni skutečně moc těší.
A tak když připlula veliká voda a hrozilo, že přijdou i ledové námrazky, vytáhla se jediná maličká převoznická loď na břeh a já se chystal vlakem do Zbiroha. Když k nám přišla moje tchyně Františka Nováková, co má muže Aloise, který pro naši rodinu neustále pořizuje velejemné polévky a domácí sulc, stručně jsem jí oznámil: „Jedu na houby a rovnou je tam naložím, abyste neměli práci. Je už pozdě, ale ještě rostou. V pondělí se přijď podívat."
Úplně zkoprněla, nekladla mi další otázky, bylo to, jako když řeknete rybáři, že v pondělí v deset hodin dopoledne mu ukážete obrovskou štiku a bude rovnou obalená ve strouhance.
A tak jsem jel tím vláčkem na Beroun, kterým už jezdím desítky let a který je pořád tak špinavý jako před pětadvaceti lety. Pořád tam neteče voda, na záchodě není papír a oknama není skoro vidět. Ale človíček si už tady na to zvykl, opak by ho překvapil. Díval jsem se špinavým oknem na Berounku, zkoumal řeku a broukal si:

Houby, houby, houby,
ty já strašně rád…

Kouřil jsem jednu cigaretu za druhou. Nejsem kuřák, kouřím, jen když mám dobrou náladu nebo odpočívám. Taky nekouřím měsíc, pak vykouřím sto cigár, jen se po nich zahulí. A v tom čoudkupé jsem si maloval, jak vojáci ze zbirožského zámku pro mě přijedou pozlaceným kočárem

s bílýma koňma, který jim tam zbyly po panu baronu Colloredu Mansfeldovi.
Přijeli s gazíkem. Pekař tam nebyl. Muž, který má na starosti tělovýchovu, Péťa Němec, mi řekl, že Pekař byl pryč, ale už je doma a je mu nějak zle se žlučníkem. Tak jsme jeli za ním. Byl doma, ale jak mě uviděl, měl v očích nějaký smutek. Jako když ho trápí žlučník anebo jako kdyby měl v očích strach. Sedělo se, pilo kafe, mluvilo se o všem možným, ale o tom nejdůležitějším nepadlo ani slovo. Jenom na odchodu jsem mu připomněl mezi dveřmi, aby připravil na sobotu ty hříbky, protože přijede fotograf pan Tachézy, že by si je rád vyfotografoval. A myslel jsem si: jednak vyfotografoval a jednak vůbec. Řekl, že ano, ale řekl to nepřesvědčivě a najednou mi nabídl, jestli bych nechtěl domů nějaké kapry. To jsem tedy rázně odmítl s tím, že kaprů jako rybář mám pořád plnou vanu.
Odjel jsem bydlet do takových srubů uprostřed lesa, kde byl klid a mír. Ale začal jsem mít obavy o osud těch hříbků, a tak ráno, ještě před rozedněním, jsem vyrazil do lesa.
Byla už zima, ale bylo to krásný.
Padal první sníh v kusech a první sníh je něco jako počáteční láska, protože potom už zevšední. Jenže houby žádný nerostly. Našel jsem jednu václavku a dvě čirůvky fialový, což se naložit nedalo. Ale jak ten sníh padal, zdálo se mi, že mezi zelenými smrky vidím míhat se vojáky, jak hledají pro mě hříbky.
Ráno mě vzali do zámku. U vchodu stála stráž, překrásná stráž. Litinový voják s puškou, který má v sedací části díru, kam vedla roura od kamen. Ten voják, to jsou vlastně kamna a vytápěla se proto, aby panstvu nebyla při vystupování z kočáru v chodbě zima. Zámek se teď dává do richtiku. Byl uveden do krásného pořádku sál, kde maloval Alfons Mucha svou slavnou SLOVANSKOU EPOPEJ, člen SNB – plzeňský šerif Jan Trepka tu se svou partou potápěčů hloubí polozasypanou studnu. Zatím jsou v devadesáti metrech a ještě jim zbývá vyhloubit sedmdesát čtyři metry. Prý tam fašisti naházeli nějaké usvědčující materiály s vědomím, že to Češi nedokáží vyndat, a tak se teď o to Češi pokoušejí. I když tam nebude nic, tak ta studna bude aspoň zase jedna z nejhlubších na světě. Do skály, na které stojí věž starší než husitská doba, se dávají injekce.
A sport?
Myslím, že na bráně toho zámku by mělo být vytesáno: BEZ SPORTU NENÍ ŽIVOT.
Protože tady sportují všichni. Důstojníci hrají dvakrát týdně fotbal na život a taky na smrt, běhá se, střílí, závodí, chodí pěšky do zaměstnání. Já vím,

že to nikoho nezajímá, že je to takové všední, ale asi to není zbytečný. Ti lidé se mi zdáli čiperní a hbití. A když člověk pátrá po kořenech, přijde na to, že sportuje velitel. Velitel fandí místní Dukle, vlastně jí radí, a v tom to vězí. Říká se, že ryba smrdí od hlavy, ale tady by se dalo říci, že ryba od hlavy voní. Můžu je chválit, protože mě nepodplatili a začínalo mi být jasný, že hříbky nedostanu. Bylo mi to jasný, jakmile mi řekli, že tu přede mnou byli kopat staří páni pražské DUKLY. Ale co hlavního: odvezli si náruče hříbků. Jednak si je nasbírali, když rostly, a jednak jim celá DUKLA Zbiroh šla na hříbky a připravila jim šest lísek hříbků a křemenáčů z lásky – jak srdcata z Matějské pouti – a ještě je vyzdobila větvičkama. Dovedete si představit koulaře Jirku Skoblu, kolik unese lísek. Přijel s nimi i zpěvák Milan Chladil, který dal Pekařovi krásný nůž za houby a na houby. DUKLE se to náramně líbilo.

A tak když jsem zjistil pravý stav věci, už jsem o hříbkách nemluvil, ale trochu mě to mrzelo. Pekař mě vzal na kapry, prý každý den chytneme dva, takže budu mít domů čtyři kapry. A kdyby ani ti kapři nebyli, tak by prý mi mohl opatřit nějakou ženskou. Za dva litry hříbků jednu ženskou. Tedy za pět litrů dvě a půl ženský. Ženy jsem odmítl, byl jsem příliš unaven z toho přívozu, a tak jsme šli chytit čtyři asi tak dvoukilové kapry. Zima byla strašná. Za dva dny jsme nechytli kapra ani jednoho.

Ale Pekař mi krásně vyprávěl o tom, jak hrají fotbal a jak si odpoledne užiju. Měli a mají výborné hráče: Jozífka Takacze, Kodla Zikmunda, Pepu Fraibiše, Silvestra Máčka, Kusýho a moře dalších. Hrají prý dobře a za odměnu jeli na pár dní na dovolenku na Vranov, kde provozovali pořadovou přípravu, „akvabely“ ve vodě a kde chodili do podniku U BUŘTÍKA na pivo. Když odjížděli, celá vranovská přehrada plakala.

Zeptal jsem se ho, zda mají také hymnu, a on si. vylezl na pařez a začal hned u refrénu:

To tílko sošky, ty štíhlé nožky,
průsvitné jemné nylon punčošky,
ten ovál boků, ta jiskra v oku
a ještě něco víc, co nelze říct.

A sám Pekař má jiskru v oku a zpíval tak procítěně, že to bylo roztomilý, i když ti kapři nebrali. Je to vlastně písnička o tom, jak člověk potká v ztichlé ulici malé děvčátko krásné jako soška, co udělal pan Štursa. Pak to pokračuje tím, že dojde k políbení a k dalším záležitostem. Pekař se ohromně zapálil a byl na něho krásný pohled, jak tu zpívá s nemocným

žlučníkem nad tichým rybníkem, kde ležely naše mrtvé pruty. Byly stejně mrtvé jako les, kde jsem nic nenašel. Když jsme jeli potom promrzlí domů, měl jsem dojem, že mám zápal plic. Pekař navrhl, abychom jeli do sádek k panu Fialovi, že mi prodá domů kapry. Chtěl jsem vztekle namítnout, jestli tu taky někde neprodávají nakládané hříbky v sladkokyselém nálevu. Ale mlčel jsem a přikývl jsem. Koupil jsem si domů dva veliké kapry, jaký jsem předtím za třicet let rybaření nikdy nechytil. Vycházel jsem z teorie, že doma pro kapry zapomenou na houby. Jenom jsem nevěděl, jak mému synovi budu líčit, jak jsem kapry zdolával.

ZÁPAS FOTBALOVÝ

Jak probíhá takový zápas?

Takový zápas v městečku, kde jsou vojáci, probíhá poměrně zajímavě. Nejdřív předtím paní Pekařova vypere dresy (vojáci si sami perou štulpny), Pekař shání vápno na lajnování hřiště, Péťa Němec razítkuje vstupenky, vojáci jdou pěšky na hřiště, Pekař žehlí dresy.

Ve 14.30 má utkání začít.

Nezačalo. Nepřišel rozhodčí. Každé mužstvo trénovalo na branku.

Ve 14.30 vystřelil Kusý strašnou pecku, minul branku. Míč prorazil pletivo a vyrazil obě okna obýváku v bytě správce hřiště pana Veverky.

Ve 14.42 nadává paní Veverková z okna vojákům, že jejich dcera Eva nebude mít kde spát. Vojáci navrhují, že může jít spát do kasáren. Někdo jde shánět pana Bašíka, co chová moravský modrý králíky. Když prý se mu dá na pivo, udělá to hned. Je jasný, že to zaplatí ze svý kapsy Pekař anebo velitel (ten má větší plat). Za vstupné na zápas se obvykle vybere od diváků málo, tak osmdesát korun. Na konci sezóny se udělá večeře NA BOUCHALCE.

Ve 14.45 se podařilo přemluvit Josefa Hykeše, místního fotbalistu, aby zastupoval rozhodčího.

V 15.00 začne zápas. Pekař chodí kolem lajny s nezapálenou cigaretou, vykřikuje rady. Důstojník Maleček ošetřuje kelénem zraněné koleno. Rokycany mají zdravotní sestru Růženu Svobodovou, která si kope za brankou s míčem, protože je jí zima. S Rokycany jezdí už šest let. Je jí pětasedmdesát let.

V 15.45 je půle: 0 – 0. Rokycany mi daly napít trochu teplýho čaje. Z protekce. Vojáci nedostali nic. Jsou ještě mladí. Jsou špinaví, mají

rozbitá kolena stejně jako hráči amerického fotbalu v New Yorku, kteří vydělávají milióny.
Po půli:
Je vyloučen po právu tělovýchovný náčelník, miláček davu, Péťa Němec, protože řekl panu Hykešovi, že takhle to viděl pískat jedině v televizi.
Zikmund hlavou: 1 – 0 pro DUKLU.
12. minuta druhé půle: dcera pana Veverky Eva odváží rozbitá okna ke sklenáři panu Bašíkovi, co chová moravský modrý králíky.
Ježek 2 – 0. Zase hlavou.
Kusý 3 – 0. Z moc přísně nařízené desítky.
Zikmund 4 – 0. K tyči. Konec.

Mužstva odcházejí. Předvedli hezký fotbal. Nechali na škváře litry potu. Jdou vítězové ze Zbiroha. A pak jdou Rokycanští a pan Veverka dává na stařičký gramofon Vačkářovu VZPOMÍNKU NA ZBIROH.
Čtyři kusy, to je taky překrásná vzpomínka na Zbiroh! Ale píseň je hezká. Je v ní zbirožský potok, ta políčka, co jsou tak napůl mezi Brdy a Křivoklátem, je v ní i rybník, ve kterém jsme nic nechytili, a ty krásné lesy, v nichž jsem nic nenašel. Je v tom i ten fotbal. A já se ptám: Proč to dělají? Protože bez toho nemůžou být. Nemůžou bez toho být, protože to není koníček, ale kůň. Chlapský, který nahrazuje chlapům bitvy, lovy na mamuty a velryby, dobývání severních a jižních pólů, které už jsou dobyty. Chtěl jsem tu najít něco záporného, abych se jim pomstil, že mi nedali ty hříbky, ale nic jsem nenašel. Jenom to, že tím trpí někdy ženy, protože muži nejsou doma a jsou jinde. Že vlastně paní Pekařova a paní velitelova by měly mít své koně, třebas bílé anebo grošované, na kterých by dojely až na místa, kde se nemusí pořád prát prádlo, fusekle, žehlit a nakupovat a kde je člověku dobře anebo kde se pořád zpívá a tančí.
A abych nezapomněl, pak mě Jarda Pekařů ohromně překvapil. Řekl, abychom si jeli vyfotografovat ty hříbky. A tak jsme jeli. Měl je už srovnané a připravené na polici. Hned jsem poznal, že to nejsou pravé hříbky, takové bílé, které když najdete v lese a v mechu, tak vám srdce usedavě skáče a chce si skočit aspoň na chvilku k těm hříbkům. Když se podíváte dobře, vidíte, že hříbky jsou v té skleničce vpravo dole, v rohu a nad ní je lahvička hříbků s křemenáči. Tamto je míchanice. Ale mlčel jsem. To je jen tak, aby bylo všechno, jak se patří. Pekař téměř dostál slovu jako chlap. Jak jsem se na místě dověděl, půjčoval si hřiby po důstojnících v době, kdy sháněl vápno na hřiště a žehlil dresy. Také velitel mu půjčil lahvičku. A tak jsem Pekařovi ty půjčené vrátil. A vzal jsem si ty darované.

A oba jsme se smáli a za břicha popadali. A pak najednou mi zas bylo do breku, protože jsem si uvědomil, že takoví lidé, jako jsou Pekaři, musí lákat novináře a spisovatele na hříbky v sladkokyselém nálevu, zatímco u šaten zpěváků a sportovních hvězd stojí zástupy žurnalistů. A čekají a čekají, aby znovu a znovu mohli popisovat, jaké má Pelé kopačky a B. B. poprsí. Koho to, prosím vás, zajímá, jak kope DUKLA Zbiroh? Nikoho. Ale jedno je jistý, dámy a pánové, že bez Pekařů by sport umřel stejně, jako by lekla ryba bez vody. Myslím ten sport malý, opravdový. Jel jsem domů a bylo mi docela fajn. A najednou jsem si uvědomil, že si broukám písničku. Bylo to něco jako:

To tílko sošky, ty štíhlé nožky,
průsvitné jemné nylon punčošky,
ten ovál boků, ta jiskra v oku
a ještě něco víc, co nelze říct…

OTA PAVEL

BARONI NA KOLECH

Chtěl bych vám jako vyprávěč hned na počátku říci, že Christian Battaglia je podle mne jedním z největších sportovců na světě. Zní to fantasticky. Christian totiž nevyhrál ani jeden velký závod. Ani TOUR DE FRANCE, ani TOUR DE BOHÊME, ani Praha-Karlovy Vary. Ale: co jestli trénoval víc než ostatní? co jestli musel překonávat víc překážek? co jestli zvítězil tisíckrát nad sebou?

Ó Bratronice, tiché Bratronice,
se starým zámkem, s čápy na komínu,
s oblohou modrou jako lenu květ.

Básník Václav Krofta

(Blanka a Christian)
jsou sourozenci před úřady i Bohem. Tedy sestra a bratr. Pocházejí z šlechtického italského rodu Terme di Battaglia u Padovy. Battagliové byli vojenskou šlechtou a hlavně vojáci tělem i duší. Battaglia také znamená v překladu boj. Válčili za vlast, čest, slávu a za peníze.
Část rodu se usídlila v jižních Čechách na zámku v Bratronicích poblíže Blatné. Zavál je sem mír tak, jako sem zavál vítr kdysi květiny a trávu. Přišli sem, aby tu byli šťastni a aby zušlechťovali českou zem.
Ve znaku mají modrého rytíře.
Otec Quido byl hulánem na koni a pak na traktoru. Stal se nakonec sedlákem a chovatelem kaprů. Svalnatý, černý, střední postavy a přísný na sebe i na děti. Sám se stříhal dohola mašinkou a sám si dělal cigára. Maminka Gizela byla vzdělaná, uměla šest řečí, skládala krásné básně a zpaměti recitovala celého Fausta. Quido jezdil na ryšáku, maminka na valachovi a Blanka a Christian na kole. Jezdilo se v zámecké hale na kamenných dlaždicích. Pořád dokola. V rohu stál paličatý osel Ruppino, postával a koukal. Občas k tomu brnkaly dva hrací obrazy. Jeden byl smutný. Bylo na něm panstvo, k němuž přijde žebrák a prosí je o almužnu, druhý byl veselejší. Byl na něm namalován mlýn; jak se natáhl klíčkem, v trubkách na obrazu tekla umělá voda a po provazech chodily artistky a kývaly kulatými květinovými věnci. Blízko voněla sladce kuchyně. Jedlo se skromně. Většinou se vařila zelenina, maso bylo jen v neděli.

Dokud kvete mládí, mějme se vždy rádi.

To se říkalo na zámku.

(Blanka – se rtěnkou do Švýcarska)
Blanka byla jako dítě drobná. Narodila se ve vesnici Pressbaum u Vídně. Jezdily tam tehdy vlaky národní i mezinárodní. Když byla větší, přála si jezdit těmi krásnými vlaky s ohromnými nápisy. Vykláněla by se z okénka a vítr by jí bral vlasy. Ale nikdy se jí ten sen pořádně nesplnil, jako se jí nesplnila většina snů. O lásce. O dětech. O teplém a hřejivém slunci. O vítězstvích. Jen život se naplnil.
Kolo. Vpředu to má kolo, vzadu to má kolo, nic se do něho nemusí házet ani lít benzín. Jenom se šlape. Naučila se jezdit na maminčině kole, protože tehdy nebyla dětská kola. To kolo se jmenovalo WAFFEN RAD a bylo celé černé. Sedla si doprostředka a šlapala. Pak jezdila po vesnicích. Potom přišla za rodiči, že by chtěla jet do zahraničí. Otec seděl na traktoru

FORDSON (USA), který měl ještě mezi koly příčky silné jako polena. Její otec se stále tvářil, jako když bojuje. Měl na sobě svůj kožený kabátec a kožené kalhoty, co nosil celý život. Přikývl, ale peníze na cestu jí nedal. Battaglia znamená boj i pro Blanku.
A tak vyjela na závodním kole přes Rakousko a Německo do Švýcarska. Měla pár ušetřených korun, něco dostala od maminky. Pod sedlem vezla uspořádanou taštičku a v ní střevíce, mýdlo, lak na nehty a rtěnku. Jela v šortkách a proti dešti vezla z impregnované látky pelerínu podobnou kněžskému ornátu. První noc přespala mladá baronka ve stodole na slámě. Ráno si namalovala rtěnkou pusu a šla požádat hospodáře o trochu mléka. Měla úspěch.

Vzpomínky povděčné si nesu
na květů tvojich záplavu,
na blahé chvíle osamění,
na dobrý český selský lid,
v němž městské falše ještě není,
s nímž srdečně lze promluvit.

Václav Krofta

(Christian – ten jezdí na chlebové kůrky)
Christian měl světlé vlasy a modré oči. Chodil jako všichni kluci do školy anebo učitel chodil na zámek k nim.
Na první závody jeli s Blankou v roce 1929 do Berouna. Byl druhý za Mílou Losem a Blanka byla čtvrtá. To byl začátek jeho lásky ke kolu, taková láska, kdy se myslí jenom na kolo, kdy se člověk rozzáří, jakmile se promluví o Coppim nebo Bobetovi. Místo obrázků slečen s nádhernýma nohama visí v jeho dílně světoví mistři s křivýma nohama, strašně chlupatýma. U zámku je maličká kaple, z druhé strany ji hlídá kameninový svatý Florián, který leje vodu ze džberu.
„Pane Bože, ať se stane co se stane, chci být slavným cyklistickým závodníkem.“
Zatímco jeho předci z rodu modrých rytířů se modlili, aby jejich meče byly ostré a koně hbití, on si přeje, aby byl slavným cyklistou. Aby měl dres modrý jako nebe. Ta modlitba se mu splní. Ale vypadne tam jedno slůvko: slavný. Bude cyklistickým závodníkem, ale nikdy nebude slavný. Bude – obrazně řečeno – horolezcem, ale nikdy nevystoupí na Mount Everest

a Mont Blanc. Bude lézt po vrškách a kopcích a dívat se, jak praporce jiných vlajou na nejvyšších vrcholcích světa. Ale bude šťastný?
Šťastný je zřejmě nejšťastnější slovo na světě. Šťastný znamená víc než bohatý anebo slavný.
Christian je svým způsobem šťastný. Mladý baron obléká dres ČESKÉHO LVA PRAŽSKÉHO. Šetří si na své první kolo BRAMPTON závodní – Anglie.
Dostane svolení od otce a jede na něm až do Marseille a tam do něho narazí osobní auto. Christian vylítne až na jeho střechu. V Marseille byla tehdy hrozná nemocnice. Čeká ho buď rakev, nebo dřevěná noha. Rozhodne se jet domů. Jde ve vysokých horečkách ještě na výstavu, kde získá prémiovou jízdenku na vlak. Může jet do kterékoli stanice. Zvolí si stanici jižní Čechy. Na Brenneru vystoupí z vlaku a lehne si zády na sníh, aby zmírnil horečku. Přijede domů a lékaři ho z toho dostanou. Později má startovat na olympijských hrách v Berlíně, ale zlomí si ruku, a tak závodit nemůže. Jede tedy se zlomenou rukou v sádře do Berlína, aspoň se na olympiádu podívat!
Mezi starožitné exponáty dává na hřebík na nejvyšší a nejčestnější místo pomuchlanou kostru svého BRAMPTONA. Bude tu možná viset tisíce let vedle rytířských brnění.
Narukuje k dragounům. Christian si oddychne, když sleze z kobyly a vyleze si zase na kolo. Všechny boje a války mu mohou být ukradené. A na kole zas jezdí takové vzdálenosti, že kdyby se to podtrhlo a sečetlo, objel by mnohokrát zeměkouli po rovníku. Mohl by vlastně trénovat po rovníku, jen kdyby na něm neležela také ta moře a oceány. Hory by zdolal. Jede na kole dvacetkrát do Německa, dvacetkrát do Rakouska, pětkrát do Švýcarska a pětkrát do Itálie. Jednou a naposledy do Francie.
A co je fantastické, že vychován ke skromnosti, asketismu, má vždycky v cyklistickém sáčku stejnou stravu. Boží dar: chleba. Boží nápoj: vodu.
Celníci vždycky málem omdlí, když spatří v sáčku rozkrájený bochník suchého chleba. A na závody jezdí Christian pouze na chlebové kůrky. Dobře se cpou do kapes závodnického dresu.
Na tuhle chlebovou stravu jezdí, vážení, Christian čtyřicet let. Chleba se změnil, ale Christian zůstává pořád stejný. A je šťastný.

Letěl, letěl andělíček,
otevřel si památníček,
vložil do něj kytičku,
letěl zpátky k nebíčku.

Z památníku L. Sokolové z Bratronic

(Blanka – Postrach Alp)
Blanka znala inzerát prvního českého velkoobchodu se zbraněmi, firmy EGGERT V Písku:

PÁNŮM CYKLISTŮM DOPORUČUJI NYNÍ DOVOLENÉ ZKRÁCENÉ REVOLVERY – BUBÍNKOVÉ COLTY, VELMI POHODLNÉ A PŘESNÉ, PŘESNĚ VYZKOUŠENÉ, NESELHÁVAJÍCÍ A ÚPLNĚ SPOLEHLIVÉ.

Ale ten inzerát nikdy nevyužila. Jezdila pořád jen s tou rtěnkou. Nikdy nemohla najít spolujezdce. Buď byl napřed fyzicky, anebo duševně zpátky, anebo to bylo všelijak zamíchaný. Bylo jí to zhruba jedno. Byla zvyklá ze zámku i na ranní mlčení, kdy se celé hodiny ráno nemluvilo, aby nedocházelo k rámusům. Člověk se potřebuje rozehřát a rozběhnout jako stroj. A být sám je také moudrost a výhoda. Nikdo ti neoznamuje, že je tráva zelená, když pozoruješ orla. Můžeš se svléknout donaha a ráchat se v alpském potoce. Spala ve stodolách, na senících, po noclehárnách, v strašné námořnické putyce v Janově, kde ji chtěla krčmářka půjčit na noc námořníkům. Na zahraničních cestách pracovala. Pomáhala sekat trávu, sklízet seno, uklízet. Byla to spartánská výchova.
Měla ve sportu veliký vzor, Schou-Nielsonovou. Norka byla vynikající žena. Gymnastka, lyžařka, tenistka. Blanka zastavovala u těch nejkrásnějších luk. Cvičila a chodila po rukou a nohama se houpala v nebi. O jejích výkonech psaly noviny, možná že Norka Schou-Nielsonová se dověděla o Battagliové, která chodí v Alpách po rukou a zdolává největší alpské velikány na závodním modrém kole značky: PERIČ – PRAHA – EVROPA.
Jela několikakilometrové strašné stoupání ze Ženevy do Chamonix. Lidé se o tom dověděli a přišli ji k silnici povzbudit. Fotografové největších listů fotografovali a filmaři filmovali. Byl to fantastický výkon, když posoudíme, že tehdy ještě nebyly přehazovačky. Vynikala ve sjezdech, předjížděla auta a cyklisty. Byla fantastickou sjezdařkou a pro své sjezdy na kole dostala název: Postrach Alp.
Za poslední peníze na té cestě koupila Christianovi galusky. Aby se mohl stát mistrem světa.

Pomněnka a konvalinka
jsou dvě kvítka nevinná,

jedna volá nezapomeň,
druhá zůstaň upřímná.

Z památníčku Aleny Císařové z Bratronic

(Christian – je větší dělník v práci a na kole než většina dělníků tohoto světa)

Christian se v těch příštích dvaceti letech mistrem světa nestal. Nestal se proto, že nikdy neměl možnosti jako většina ostatních a nikdy asi neměl takový talent. Musel tvrdě pracovat, dělat u zedníků, nyní jezdí jako závozník u nákladních aut. Skládá kamení, cihly, cement.

Christian zestárl. Také zámek se už rozpadává, některé stropy podpírají sloupy, do střechy, která se opravuje, fouká a prší. Čáp odlétl. Ale mezi starožitné exponáty stále přibývají cyklistické ceny. Dostával ceny za účast a vyhrával jako junior různé kategorie. Za desítky let, co jezdí na závody, jsou to stovky plaket a pohárů, shromáždil na svém kole víc exponátů než celý rod modrých battagliovských rytířů. Předkové věci vybojovali, kupovali a dostávali. Christian je vyjezdil na kole. Zaplatil je svými ranami, zlomenýma rukama, tržnými dírami ve stehnech. Ty ceny tu visí vedle hracího obrazu s mlýnem. Ještě hraje, ale voda v trubkách už neteče a artistky nekývají květinovými věnci…

Na hrázi ležím v moři pampelišek,
starosti všecky vážu do uzlíčku
a kapříkům je házím do rybníku.

Václav Krofta

(Blanka – rozum přišel na svět bolem)

Blanka skončila s tou velkou cyklistikou, když do ní vlítl v Blatné automobil. Rozházel jí tělo a kolo. Nezmrzačil ji, ale už nikdy nemohla jezdit dlouhé štreky a chodit nohama v obloze.

Už předtím byl její život bol. Vzala si švýcarského mistra v akrobacii na kole, zemřel ve čtyřiceti letech na rakovinu. Vrátila se do Čech a starala se o maminku, upoutanou osm let na lůžko. Otce našli až po třech dnech v koženém obleku v polích s jeho pověstnou holí, s kterou usekával z vlastních i cizích pozemků plevel a bodlák. Musel tu zápasit dlouhé hodiny o život, zem byla celá rozbitá. Když se rozhlížela, co bude dělat dál, uviděla jako samaritán Christiana, který by měl mít aspoň jednou denně

teplé jídlo. A uviděla také cyklisty, kteří sem přijížděli na neoficiální soustředění a udělali si vlastně na zámku depo, takovou zajímavou benzínovou stanici, kde spali v pokoji pro hosty a kde se nafutrovali. Okno ve špajzu Battagliových bylo otevřeno také pro sýkorky a brhlíka, který tam zvlášť lítal na houskové knedlíky – s celou svou rodinou. A zámek byl otevřený pro lidi a nezamykal se. V posledních letech pracovala Blanka jako hrobařka. Nikdo ji nenutil, vzala to sama. Sama Švýcarka, pohřbívala české rolníky a dělníky, kopala jim poslední lože krumpáčem v létě, kdy je hlína měkká, a také v zimě, kdy je jako kámen. To se naplňoval její život. Má na starosti celou řadu hrobů. Sází na ně tulipány a macešky. To jsou její zahrádky, její krajina uzavřená.

Milčice, Bratronice milé,
Ležáky v stínu lesíka,
za blahé idylické chvíle
přijměte díky básníka.

Václav Krofta

(Christian – karlovarský hrdina)

Slyšíte, Christian Battaglia jel už popětadvacáté závod Praha – Karlovy Vary – Praha! Je to rekord všech rekordů!

Vždyť závod měří skoro tři sta kilometrů. Kdysi bylo snem všech českých cyklistů zajet takzvané Vary pod osm hodin. První to dokázal Jan Veselý a vypil všem vypsanou prémii – zlaté hodinky. Christian pak zajel Vary čtyřikrát pod osm hodin, několikrát byl mezi prvními deseti, jednou byl čtvrtý a dodneška nevyhrál nic. Všude je však označován za karlovarského hrdinu a je vlastně takzvaný zasloužilý sportovec. A někteří říkají, že by měl stát na Letné jeho pomník. Jel by na něm na kole a pojídal by chlebové kůrky. A nápis by mohl znít:

KARLOVARSKÝ HRDINA CHRISTIAN BATTAGLIA
JEL 25 × TENTO UKRUTNÝ ZÁVOD Z PRAHY DO KARLOVÝCH VARŮ A ZPÁTKY. ZŮSTAL S ČESKÝM LIDEM A S ČESKÝMI CYKLISTY NA VĚKY VĚKŮV.

Dřív jezdil Christian na závody kamkoli na kole, pak závodil a vracel se na kole zas do jižních Čech. Vloni mu věnoval jeho rakouský strýček Egon nového červeného SAABA. Vnutil mu ho s tím, že nemůže být bez auta,

když ho má kdekdo. Mnozí předpovídali, že nastal konec s Christianovou cyklistikou. Ale on si vzal SAABA hlavně proto, aby mohl jezdit na kole. Favorita vozí složeného v kufru SAABA. Jel do Jugoslávie na dovolenou, a zatímco se lidé šplouchali v moři, trénoval v jugoslávských horách na kole a najel tam 2 000 kilometrů.
Christian je také neobyčejný znalec zeměpisu a ptáků. Slyší volat ptáky, které normální smrtelníci neslyší, slyší i trávu růst. Říká, že se dnes bere cyklistika příliš vážně a že to už není taková legrace, jako když trénovali s Honzou Kubrem, řečeným Cliftonem. Teď se většinou cyklisté po závodech rozprchnou, jako když skončí směnu ve fabrice.
Christian jezdí stále na závody a Blanka s ním někdy jezdí jako rádce a trenér. Christianovi je pětapadesát let a za rok najezdil po práci na kole 20 000 kilometrů.

(55 let = 20 000 km)
Jede každé ráno do práce na kole dvacet kilometrů – dvacet z práce. Na jaře. V létě. Na podzim. V zimě. Za deště. Bouřky. Za sněhových vánic. Jako by pořád zkoušel, co vydrží. Narazil několikrát ve tmě na zvěř. Mockrát spadl a stejně tolikrát vstal. Největší omyl je myslet si, že ho to pořád baví. Byl jsem na zámku, když vstával v pět hodin do práce. Ukrutně nadával, napil se studeného kafe, pak ze džberu ještě čisté vody a vzal si kus chleba. Vyvedl kolo před zámek a pak mi řekl v tom deštivém dni: „A teď začíná sport."
Rozkýval se nad sedlem a už se neohlédl, ani nezamával. Nerozloučil se. Je svůj jako řeka anebo vítr. Zřejmě každý den je pro něho sportovním utkáním. V žilách a cévách mu teče asi místo krve cyklistický sport. Sport: překonávat něco, a ne vždy někoho. Zúčastnit se, jak říkal další baron, Pierre de Coubertin, a nikoli jen – vítězit.
Když přijede z práce, sní teplé jídlo, které mu připraví Blanka, a jede na trénink. Kolem rybníků, kde stojí čápi, kde ležel v polích jeho mrtvý otec ve svém koženém obleku, kde možná uháněli na ztepilých koních modří rytíři. Jede směrem k šumavským kopcům, jsou zahaleny v mracích. U Sedlické obory se setkává s dělníkem Láďou Sládkem, běhával jako mladík maratón. A pak jedou třebas dvěstěkilometrový trénink. Na zpáteční cestě jdou v Sedlici do hospody V KUFRU na výborný blatenský pivo. Je jak malvaz anebo jako křen anebo jako obojí dohromady. Podobné mají na Vídeňské U SLANCŮ. A poslední kilometry si na kolech už prozpěvují:

Když jsem šel od vás,
byl překrásný čas,
kapr se ve vodě házel…

Už nikdy nebudou mistry světa.
Ale copak může a musí být každý mistrem světa?

OTA PAVEL

ALFRÉD JINDRA

(Kapitola I)

Můj kamarád Alfréd Jindra se, vážení, narodil na Smíchově, na levém břehu Vltavy. Jeho táta Alfréd byl švec, scházela mu jedna noha z války, a jeho máma se jmenovala Anna. A Alfrédova bába byla Sladká, z rebelského domažlického rodu Kozinů-Sladkých. Bába byla veliká, silná, upovídaná, a když dala někomu facku, spadl pod stůl. A měl přítele žida Eksteina, ale ten za války vyletěl v koncentráku komínem, když ho předtím naši vzácní sousedi Němci vrazili do plynu. To byl zhruba jeho hlavní rod.

Kamarád Alfréd cestoval jako kluk po ústavech. Proč, to už dnes přesně neví, rodiče měli starosti se životem. Alfréda v ústavech bili; nastavoval ruce a díval se, jak rákoska dopadá na klouby. Výprasky zdědil po svých předcích, ty vyprašovali na dubové lavici. A pak ho dali do továrny, a to byl veliký svět, stroje se točily a hala byla obrovská, vešlo se do ní i slunce. A pak se objevil další svět, když přišel k řece. Řeka byla hluboká a modrá a krásná, protože jediná z neživých tvorů byla živá. Měnila barvu. Byla malá a velká a hodná.

Na vodu vyjel poprvé s vodními skauty pod vedením pana Průchy. První kánoe byla modrá, což je prý barva naděje.

A pak začal závodit. Zeleně svítila trávou Císařská louka, slunce se posadilo na špičky vyšehradského chrámu a naparovalo se. Z Barrandova k tomu zněla taneční hudba a krásné dámy tančily v letních šatech, na nichž byli motýli a kopretiny, na barrandovské terase. A on plul s divokými kachnami na řeku Berounku. Od začátku jeho kanoistické činnosti tu byl jeden háček. Odborníci mu nedávali velké naděje. Byl totiž z levého, toho

ušmudlaného smíchovského břehu. Tady mnoho velkých kanoistů nevyrostlo. Závodnická elita pocházela z pravé strany Vltavy: YACHTKLUB, BLESK, VYŠEHRAD, SKEP, KVAS. Měli loděnice, kánoe, možnosti. Kdo je z levého břehu, je ztracen. Bylo to fantastické, ale bylo to jako se narodit v některých dobách a v některých zemích židem nebo černochem. Byl to punc, pověra, tradice.

Alfréd Jindra to poznal také. Začal v SK Smíchov. Stal se soustružníkem a závodníkem. Byl hezký jako panna, a když ho holky viděly, padaly před ním na kolena. Zní to jako v bibli, ale pro něho byla jen řeka a kánoe. Přišla doba, kdy zvítězil. Pravý břeh se zakabonil a pořád tvrdil: „Stejně zkrachuje."

Pak se Smíchov zapojil do KVASU, a tak jezdil v KVASU. KVAS měl krásnou modrobílou vlajku a před loděnicí rostl trávník a byly tam krásný holky v co nejmenších plavkách a byl tam taky Pepík Holeček, inženýr a nejchytřejší československý kanoista, chytrý jako dvě opice dohromady a dobrácký jak tři medvědi. Měl velikou a dobrou loď, a jak říkal, postavil si ji vlastníma prackama a pak postavil ještě jednu. Jindrovi řekl: „Na těchhle lodích vyhrajeme olympiádu v Helsinkách."

Vzali lodě a bičovali vodu, jako by z té vody chtěli utkat nejprve plátno a z toho plátna ušít červené košile s bílými lvy. Pepík Holeček radil Alfrédovi Jindrovi, jak klečet v lodi a jak dýchat a jak zasazovat pádlo do vody, a vůbec mu nevadilo, že je z jiného břehu. Jeli k soutoku Berounky a pak jeli zpátky, občas se na sebe zašklebili a občas na sebe něco vykřikli, jako že to stojí za hovno, a přitom to nebyla pravda. Když si utkali z vltavský vody formu, jeli do Finska vyhrát olympiádu.

Alfréd Jindra si musel loď na olympiádu vypůjčit, protože Pepík Holeček jednu prodal, když neměl peníze. Jindra je neměl taky, a tak jel na olympiádu s vlastní klekačkou, na dluh opraveným pádlem a s vypůjčenou lodí od dobrýho chlapa Stehlíka, co ji koupil od Holečka.

U mořského zálivu, tam, kde se vracejí mořské ryby nazpět, když narazí na sladkou vodu, jel se Alfrédův největší sportovní závod. Pepík Holeček v závodě na kilometr dal všem na frak a vyhrál na tý svý lodi, co si udělal svýma zlatýma rukama, zlatou medaili. Ale s Alfrédem to dopadlo docela jinak. Ujeli hned zkraje ve třech. Američan Frank Havens měl tehdy žlutý tričko a Maďar Gábor Novak zelený. Alfréd byl bažant a dřel se jak kůň, devět kilometrů je táhl, vedl, poprvé v životě měl možnost dokázat, že stojí za něco, měl možnost to odvést, měl možnost dokázat, že babička byla Kozinová-Sladká a že chlapci, co se narodí na levém břehu, nejsou srabíci. Byl mladičký, dvaadvacet let, a byl to jeho první velký závod. Ale nemohl

je střepat, z rukou mu tekla krev a hlavně nevěděl, co má dělat. Když vjížděl do posledního kilometru, slyšel, jak na něho volají: „Je to dobrý. Jeď!“ Dobrá rada nad zlato. Jel a prohrál. V poslední otočce mu jeden z těch dvou narazil na záď kánoe, v gangsterském slovníku kanoistů se tomu říká hodiny, to je roztočit loď jak ručičky hodin na druhou stranu. Vybočil z trati a pak už nemohl. Ujeli mu. Žlutý Havens (první zazvonění v cíli), zelený Gábor Novak (druhý zazvonění). Třetí zazvonění patřilo jemu. Prohrál zlatou a vyhrál bronzovou. Ale moc to nevnímal. Někdo mu předtím říkal, že až bude pořádně vyšitý, že uvidí bílý myši. Ale on viděl jenom prostou kouli z bílého mléčného skla. Nemohl trefit k plató, nevěděl, jak otočit loď, nakonec ho z lodě vytáhli. Přišel k němu doktor Popel, předseda vodáků, zarazil se, zbledl a řekl: „Ty máš strhaný dlaně.“ Jindra zvedl ruce a dal si je před oči. Bílá mléčná koule zmizela a uviděl krev. Podobaly se zmenšenému řeznickému výkladu s právě čerstvým zbožím. Protesty proti hodinám nepomohly. Jsou zamítnuty, pánové. Nespravedlnost zvítězila. Prohrálo mládí a hloupost.
Jako první je na stožáru Amerika. Jako druhé Maďarsko. Jako třetí Alfréd Jindra a jeho bíle ofačované ruce mu visí podle těla a mají stejnou barvu jako dvě bílé myši. Bronzová medaile je opravdovější než mdlá anebo pozlacená zlatá, Alfréde Jindro. Lež jako věž!
A v novinách a v knize o olympijských hrách 1952 čti: „Pro našeho reprezentanta to byla škola! A olympijský úspěch i povzbuzením k ještě důkladnější přípravě.“
Alfréde, kamaráde, máš to dobrý. Ale budou ti ty rady na něco?

(Kapitola II)
Chtěl zůstat na vojně.
Fakt, Alfréde, z tebe by byl voják jedna radost. Figuru máš jak Jánošík a střílíš jako ostrostřelec. Byl bys poddůstojníkem anebo oficírem a mistrem celýho světa v pádlování na kánoi, protože by ses pořádně najedl, řádně vyspal a měl bys čas trénovat. Holeček už čeká, že budeš jeho nástupcem, a novináři budou mít o kom a o čem psát. A o vítězech se píše krásně a nejvíc.
Víte, když byl Alfréd ještě kluk, tak chodil střílet v Nadějkově na střelnici a z deseti růží jich sundal devět a tu desátou tam nechal, aby pan střelmistr od tý střelnice nebyl smutnej. A když někdo řekl: „Vystřílej mi tamhletu opici na gumičce!“ tak mu ji vystřílel. A když někdo řekl: „Vystřílej mi tamtoho medvídka na řetízku!“ tak ho taky vystřílel.

Jak se říká, měl bystré oko a pevnou ruku. A na vojně střílel do samých desítek, a tak chtěl zůstat v uniformě, protože si myslel, že voják má přesně střílet. Ale Alfréda už nepotřebovali, dostal těžkou žloutenku a nemohl udržet pádlo ani pušku. Klepaly se mu ruce a vrávoral. A pak přišel domů na půlroční neplacenou dovolenou, ačkoli nikdy vlastně nevěděl, kde je jeho domov. Byla právě zima a padal sníh. Šel si do sklepa pro uhlí a nemohl je unést. Když je vynesl skoro nahoru, kýbl mu vypadl z rukou a uhlí se skutálelo po celém schodišti. Sbíral kamínek za kamínkem, jako by to byly rubíny, a u posledního se rozbrečel, protože ho bůhvíproč napadlo, že už nikdy nevyhraje olympiádu.

Pak šel znovu do schodů a vláčel plný kýbl a nahoře se už usmíval, protože ten kýbl vynesl. Těch stupňů ke zlaté olympijské medaili bylo tisíc a on vystoupil na ten první tím, že sesbíral uhlí. Neměl peníze, protože mu žádný nikdo nedával, a tak jedl suchý rohlíky máčený ve slazeném čaji. K snídani, k obědu, k večeři. Nastoupil znovu do továrny, dělal v Sokolovu na obrovitém soustruhu a potom na padesátitunovým hamru. Vrátil se k řece. Vydělával zas peníze, a tak už měl v kánoi vždycky kamenný hrnec po babičce, plný brambor maštěných máslem. Sáhl si vždy do hrnce, vzal bramboru a plul dál. Ve dne byl na řece a v noci dělal v továrně. Bral psychoton, polykal prášky, aby neusnul a aby mu stroj nerozdrtil ruce, které potřeboval na pádlování.

Když má dva dny volno, naloží kánoi za záda a nese ji od řeky přes hlavní ulice a Václavské náměstí na nádraží a jede s ní do Budějovic.

Ahoj, Vltavo!

Pluje po své řece dolů. Klečí, mlčí a jí maštěné brambory z hrnce. Řítí se do šlajsen, voda mu stříká do tváře a zalévá kánoi, proplouvá peřejemi, brouká si a nadává. Za ta léta má svá místa, kde by dal vystavět kapličky a u nich by se modlil, aby svět zůstal tak krásný, jaký je. Na Hluboké jdou z lesa hluboké průsvity a na kraji stojí parádní jelen. U Kamýka je hezký kopec. A všude bílé chalupy jako chrámy boží a husy, babičky a pocukrovaný záclonky v oknech. Za tmy zastaví. Nestaví stan, ale stulí se pod celtu, předtím si vezme hrst brambor a napije se ze studánky. To je jeho škola, jak psali novináři. Základ na příští olympijské hry. V Melbourne nepojede jako blbec devět kilometrů v čele, tam bude taktizovat. Vykašle se na to, aby je celou dráhu táh. Naproti je hřbitůvek a volají tam sýčkové, věští tam někomu smrt. Zabalí se do celty a spí. Když se rozední, klekne si do kánoe, napije se vody a pluje dál. A pak si vezme z babiččina hrnce zase pár brambor. Jede sám a závodí přitom s časem,

nadává prudkému slunci. A občas si nabere vody z řeky a šplíchne si do obličeje, aby se osvěžil. Nad Zlákovicemi je po levé straně pár baráků a je to jediný místo, kde na delší dobu zastaví. Vystoupí z lodě a jde k opuštěnému kamennému baráku. Otevře rozvrzané dveře a spatří starodávnou kovárnu, uprostřed kamenný pult, jako by to nebyla kovadlina, ale oltářní stolice. Alfréd, dělník práce a dělník sportu, tu poklekne, ale nemodlí se. Nezná a nevnímá boha a neví, o co by ho prosil a za co by mu děkoval. Všechno, co dosud měl na tomto světě, si musel sám vydobýt. Je jenom pln pokory k minulosti, k tomu kamennému a železnému dílu, sám kovář, hladí kovadlinu, jako by chtěl, aby její síla přešla do jeho mozku a svalů. Kamenná a železná síla, aby ten Havens zůstal při příštím boji vzadu. Pluje dál. V poledne krátce zastaví a uvaří si poblión, to je od slova poblíti se. Do vody ze studánky natrhá trávu, jetelový listí, pár listů z břízky, trochu jahodiní a několik smrkových větviček. Vypije a klekne do kánoe. Projede Červenskými proudy a vjede na Štěchovickou přehradu. A za tmy dopluje k místu, které má na této řece nejraději. Na konci potoka je pár chat a v nich jsou trempíři, bývalí skauti, minulí volejbalisté, opuštění lidé a samotáři. Tady je Ztracená osada, ta krásná Ztracenka. Vsune pádlo do vody, aby brzdilo a loď se pomalu zastavovala. Vidí plameny táboráku a slyší, jak zpívají tu jeho Ascalonu:

Když jsem byl mlád, *nejhezčí osadou,*
bývala Ascalona *kterou jsem znal.*

Je to ta Ascalona, která zněla po všech osadách, kterou hráli mnozí kytaristé a mezi nimi Mirek Eder anebo Jana Vrbová, trempíři a čundráci. Alfréd ty písně slyšel vždycky zdálky, plul jen kolem nich a nikdy na ně neměl čas jako na holky, protože byl předurčen stát se Holečkovým nástupcem. Ale tím víc ty písně miloval. Zastavil na vodě kánoi, a když se odmlčeli, zavolal: „Ahoj, Ztracenko!“
A od ohně se mu ozvalo dvojhlasně: „Ahoj, loď!“
Na kraji toho potoka si nabral do německé feldflašky vodu a pak plul a slyšel na rozloučenou konec z Ascalony:

Já půjdu spát *musí nad mým hrobem*
a vlajka Ascalony *na věky vlát.*

Dorazil do Prahy. Na věžích vyšehradského chrámu seděl měsíc. Podobal se slunci, ale byl studenější a víc se šklebil.

(Kapitola III)

Můj kamarád Alfréd Jindra vyhrál pár závodů a pak dostal zánět mozkových blan. To byla tedy druhá velká nemoc po překonané žloutence. Olympiáda v Melbourne byla zas vzdálená jako měsíc anebo jako slunce a přinejmenším jako Honolulu. Někdo tomu říká vůle, ale jestli to byla vůle, tak měl vůli jako pivovarský smíchovský kůň anebo jako selský kůň z Domažlicka.

Sotva se mohl postavit na nohy, vzal na hřbet kánoi a donesl ji k vodě. Co jiní dostávali do vínku, to platil zlatem. Neměl co na sebe, žil z ruky do úst. A neměl pořádné kamarády, měl jen řeku. Vltava byla tehdy rozvodněná a on si řekl, že za té velké vody pojede z Budějovic do Prahy. V loděnici mu loď zamkli, aby nemohl jet. Přinesl si z SNB potvrzení, že na řeku může, a tak mu loď museli vydat. Ve vesnicích byla pohotovost a na řece byly veliký vlny. Ale jeho divoká voda táhla, chtěl být kdysi pilotem, pak námořníkem a vojákem. Ani jedno se mu nesplnilo, a tak byl vlastně jen kanoistou. Tady měl možnost poprat se s přírodou, překonat ji a stát se odvážným. A tak dal kánoi na vodu a vplul na řeku. Řítil se řekou, propadal se do propustí, jel tak rychle, jako snad žádný kanoista nikdy nejel, snad jenom legendární Indiáni na divokých řekách, kteří tu vratkou loď vymysleli.

Před hospodou U LAVIČKY ho to hodilo do peřejí. Už z dálky viděl, že je zle. Ty peřeje měly vlny jako domy, které se bortí. Vlítl do toho a uviděl před sebou kopce vody. Pod ním byla potopa a nebyla to modrá voda, ale černá voda jako peklo. A poznal poprvé naplno, že řeka je také zlá a zrádná, jako jsou lidi, že není jen dobrá. A tehdy ho poprvé napadlo, že ho chce zabít, a třásl se strachy. Začal se s tou vodou prát jako s nepřítelem, postavil loď na bok a skákal po vlnách. Voda mu chtěla vzít pádlo, a on jí je vyrval. Když vyplul z peřejí, byl vyřízený. Podařilo se mu dostat se do louky a padl do trávy. Pak si sedl na obrácenou kánoi a díval se zpátky na peřeje. Vtom si uvědomil, že se na něho někdo dívá. Otočil hlavu a uviděl starého hajného. Měl bílé vlasy a vousy a vypadal jako bůh. Alfréd si uvědomil, že ten hajný se na něho díval celou dobu, protože byl bílý ve tváři. Hajný vytáhl tabatěrku, podal mu cigaretu, zapálil mu ji. Alfréd do té doby nikdy nekouřil, ale teď si cigaretu vzal, žmoulal ji mokrýma rukama a nepřítomně hleděl před sebe. Hajný zmizel jako pára, neřekli si ani slovo, snad se ten hajný lekl – uviděl v Alfrédových očích smrt.

(Kapitola IV)

Jednou jel v Praze po řece a najednou se začaly houpat břehy. Plul a břehy se houpaly nahoru a dolů, vyšehradský chrám letěl do modrého nebe a Císařská louka i s topoly, co se o nich zpívalo v Hašlerově písničce, se taky houpala v nebi. Alfréd se zděsil, protože měl v mozku strach. Chtěl vynést kánoi z vody, ale vůbec ji nezvedl. Domů jel taxíkem, to už měl domov a ženu Evženii, byla odvážná a proti němu droboučká a hrála házenou. Doma jí řekl: „Evženie, je mi zle. Lehnu si."

Evženii se nelíbil, znala ho už příliš dobře, a tak zavolala svého známého, docenta Ludvíka Schmida. Schmid ho prohlédl a šel ven.

Šla s ním a on jí u auta řekl: „Je to buď zápal plic, anebo obrna. Ale spíš je to obrna."

Nasedl do auta a odjel a ona šla domů, jako by kráčela po polštářích. Když zaskřípěly dveře u pokoje, Alfréd k ní otočil hlavu a zeptal se: „Co je?"

Začala plakat, protože věděla, že život tím skončil anebo se strašně změní. Čekal, až se vypláče, pozoroval strop a olizoval si horečnaté rty. Po dlouhé době řekla Evženie: „Je to možná obrna."

Odpověděl na to chlapsky: „To je dětská nemoc."

A myslel na to, že po žloutence dostal zánět mozkových blan a po zánětu obrnu.

Evženie utekla ke své dcerce a plakala s ní, protože táta dostal tu dětskou nemoc. Nemoc, která napadá nejen děti a mrzačí je, ale která přepadá silné ženy a silné muže a vybírá si i nejlepší sportovce, aby sama dokázala, jak je silná.

Docent Ludvík Schmid, řečený Lula, jeden z bojovníků proti obrně, ujížděl zatím vozem domů Prahou. Byl přesvědčen, že je to obrna. Jel a motor vrčel, protože byl v chodu. Lula nevnímal světla, jel jak v mátohách, dvakrát musel zastavit. Měl to neštěstí, že byl vždycky u toho, když na obrnu umírali sportovci. Sportovci umírali proto, že se nakazili a ještě sportovali, že obrovsky trénovali už nemocní a nemoc se jim dostala do všech koutků těla. Byli zřejmě i ti, co netrénovali, jako americká sprinterka Rudolphová, ale ti měli štěstí. Jinak to byla smrt. Lula byl u toho, a to byl ještě mladý, když na plaveckém mistrovství Evropy v Monte Carlu zemřela na obrnu šestnáctiletá anglická plavecká naděje, studentka Nancy Riachová. Lula byl u toho, když na olympiádě v Londýně zemřela v MOUNT VERNON HOSPITALU gymnastka z Hané, Eliška Misáková. Bojoval s primářem Vivianem Lambertem o její záchranu, a prohráli. Zlatou olympijskou medaili už dostala jako mrtvá, rozloučit se s ní přišla doma celá Haná, hrál se tenkrát Leoš Janáček a z polí vál vítr z Hané.

A obilí bylo suché, protože bylo horké a ubíjející léto, kdy je nízká a někdy i nakažená voda.
A teď přišel na řadu Jindra, velká naděje československé kanoistiky. Sportoval do poslední chvíle.

(Kapitola V)
Ráno přivezli mýho kamaráda Jindru na Bulovku. Tou houkací sanitkou, co má nahoře otáčivý světýlko a z něho vychází nářek, jako by naříkal člověk uvnitř. Akademik Procházka se přihrnul k němu do pokoje jak velká voda. Sám sportovec, v košili s krátkými rukávy. Zeptal se rázně Jindry: „Tak co je, sportovče?“ a podával mu ruku, ale Jindra mu ji už nepodal a styděl se za to, že mu ji nemůže podat. Akademik Procházka řekl: „Tak mi vážně nepodáš ruku?“
A Jindra zasípal: „Nemůžu.“
Procházka vzal jeho ruku do dlaní, a když ji potěžkal a když se díval Jindrovi do očí, věděl, že je tak těžká proto, že je v ní obrna a že také v jeho očích vidí obrnu. Pokaždé byla jiná a Procházka to už znal.
Teď byla skrčená jako skrček a řehtala se a plavala v Jindrových velkých očích, protože obrna vždycky potřebuje ke svému životu vodu. Měla v rukou kosu a osekávala Jindrovi ruce a nohy.
A pak začal zápas o Alfrédův život. V těch dnech se nakazilo v řece víc lidí a umírali jeden za druhým. Zemřel syn ředitele pojišťovny, zemřel pískař. Umřeli další. Jen Alfréd dosud dýchal. Procházka dal příkaz, aby jeden telefon vyčlenili pro četné dotazy, jak je mistrovi sportu Jindrovi, a také proto, že ho lidé budou chtít povzbudit v nejtěžším závodě, stokrát těžším, než byla olympiáda v Helsinkách. Telefon celé dny mlčel. Jenom na lavičce tu spala drobná Evženie a v pokoji bděli lékaři. Nastával kritický den, kdy obrna vejde do dýchacího ústrojí, sevře plíce a krk a člověk přestane dýchat. V té chvíli se nasazují železné plíce, aby pomáhaly, ale ty jsou zase jen ze železa a nemohou si poručit víc a víc a víc. Jen člověk si může poručit. Procházka přišel k Jindrovi: „Když tě dáme do železných plic, tak to asi nepřežiješ. Musíš dýchat. Jedině když budeš dýchat, tak zvítězíš. Vyhraješ novou olympiádu.“
Alfréd už nemyslel na nic. Věděl jenom, že musí dýchat! Nesměl usnout a dýchal, trvalo to celý lidský věk a každé dýchnutí a vydechnutí bylo těžké a nedalo se s ničím srovnat.
A pak boj o dýchání vyhrál.

(Kapitola VI)
Lékaři se teď o něho starali jak o anděla, ale on jim mizel před očima. Cítil, že jsou na něm jen kosti, a naléhal na sestru: „Sestro, chci vidět, jak vypadám.“ „Jestli to vydržíte, tak přinesu zrcadlo.“
Postavila mu velké zrcadlo do nohou postele a odkryla pokrývku. Pomyslel na to, že takhle asi vypadal jeho nejlepší přítel Ekstein, když šel v koncentráku do plynu. Byl kost a kůže. Nemohl pohnout ani prstem. Byl živý a měl mrtvé tělo. Měl velké bolesti a sestra mu nesměla dát prášek, protože to nebylo dobré. Prožíval těžké noci a ve spánku závodil. Ve spánku jezdil znovu a znovu ten nešťastný závod v Helsinkách. Ale ten závod se nejel tentokrát v Helsinkách, ale z náměstí krále Jiřího dolů po Vinohradský třídě kolem rozhlasu až na Václavák a cíl byl před automatem KORUNA. Vedle jel Havens a na druhý straně Novak. A dlažbou tekla voda a oni pluli dolů a on je nechal, aby se utahali, ale pak zase nevyhrál. A nevěděl proč. Udělal zase nějakou chybu. Budil se v potu. Anebo jezdil nahoře po šífu s pískem a pár chlapů z toho šífu ten písek vyhazovalo a on jim říkal: „Chlapi, proč se dřete, proč si tu vodu nevylejete?'
A oni mu tvrdili, že kdyby ji vylili, že by nemohl na tom šífu jezdit. Jednou ho přišli navštívit kanoističtí dorostenci. Nesměli k němu, obrna byla infekční nemoc. Uviděl je jen za sklem. Dali mu zrcátko a on se na ně usmál. Pak ho odvezli do Janských Lázní.

(Kapitola VII)
V Janských Lázních, v tom starém seskupení budov mezi velkými stromy, byl roky. Tady nastávaly jiné okamžiky než dobývat olympijské medaile. Rok se připravoval na olympijské hry v Helsinkách. Tady mu trvalo několik měsíců, než po usilovném tréninku pohnul poprvé prstem na noze, za rok po vypuknutí nemoci se otočil na posteli sám na bok.
A začal se sestrou cvičit. A také se bavili a také se už smál. Sestra mu jednou řekla: „Povězte mi něco o řece.“ Nikdy v té nemoci neplakal a najednou mu začaly téct slzy. A chvěl se, protože to bylo jediné, na co se bál myslit, uvažoval, že to navždycky ztratil. Na svou řeku, na svou kamennou kovárnu, na svou krásnou Ztracenku. Po vypuknutí nemoci si dokonce namlouval, že ho zradila řeka, aby ji začal nenávidět. Že si vstříkl pádlem řeku do obličeje a v ní číhala obrna.
Ale nebyla to pravda. Nezradila ho podle tehdejších průzkumů řeka, ale lidi, kteří do ní močili a lili splašky. To lidi ho přemohli a ta skrčená obrna, která přemohla i řeku a dokázala postupovat v řece i proti proudu a hledat si své oběti. Ne, řeka byla jeho matka, jako vítr anebo zelená tráva.

Po dvou letech nemoci byl vyčerpaný a zdálo se mu, že nemůže dál. Dával si takové otázky jako: Co bude dál? Co bude dál, když nakonec budou přinejlepším jen berle? Co to bude prokrista za život?
Dostavila se krize. Veliká krize.
Pomáhal mu z ní všemi silami asistent František Véle. Nikdo nevěděl, že Jindra si opatřil pistoli. Dal za ni předtím ohromné peníze. Pistole se přiloží na spánek anebo do úst a konec.
Ale nechtěl to udělat v ústavě. Dovlekl se do starého lomu. Nabil pistoli a o pár metrů dál uviděl starou velkou plechovku od marmelády. Vzpomněl si, jak děti jásaly, když jim vystřeloval opičku anebo zrzavého medvěda, a jak padaly na dno střelnice voskové růže. Namířil na plechovku a stiskl kohoutek. Vyskočila do vzduchu. Měl tedy už zase pevnou ruku. Další rány vystřílel do kamenné skály a jako by s každou ranou něco přicházelo.

(Kapitola VIII)
Téměř po čtyřech letech byl opět doma. Domácí svíčková na smetaně, koprovka s nakypřenými knedlíky, bramboračka s hříbky. Do chodby přidělali řemeslníci ribstoly, aby mohl denně cvičit. Měl už teď léta nové přátele, hlavně bývalého reprezentanta v košíkové, lékaře Františka Picka, lékaře Františka Véleho a z těch dřívějších ženu Evženii a její pečlivou matku, tchyni paní Ryantovou. Naučil se jezdit s vozem, nejdříve jenom na zvlášť upravené ruční řízení, potom na normální. Ale do auta ještě nemohl po schodech sejít, a tak ho Evženie a paní Ryantová nosily na rukou. Anebo sousedi. Bývalí jeho přátelé už převážně zapomněli, i většina novinářů zapomněla. Měli jiné starosti: kariéra, peníze, ženy, víno a zpěv, a šli za svými cíli.
Já taky.
Alfréd si koupil aparáty a začal fotografovat pro podniky. Přihlásil se na vysokou školu ekonomickou. Bylo to těžké, protože kamarádi posluchači ho museli vynášet do třetího patra na přednášky na zádech. A tak po čase přestal chodit a studuje dálkově. Chodili k němu soukromí učitelé.
Vytvořil si nový svět, ve kterém neteče řeka. Jediné, co mu zbylo ze závodění, je bronzová medaile z Helsink. Nikdy si nemyslel, že bude jediná. Teď má své sny. Napsal na velké evropské automobilové závody, že bude po obrně závodit na jejich soutěžních strojích. Napsal do anglické LOTUS, do TATRY v Kopřivnici, do továrny DOORNE v Holandsku. A oni mu odepsali slušně, hezky, ale vyhýbavě. A tak si vybudoval svůj další sen. V jeho knihovně je veliká fotografie od Japonce Watabeho. Na ní jsou kanoisté z Akkry. Akkra je přístav v Ghaně, do kterého se velké lodě

nedostanou, protože je prý mělký. Zboží se musí převážet a převážejí je právě ti kanoisté z Akkry. Mají těla jak z ebenu a svaly jako z ocele. Jsou krásní a zvyklí na práci a na rovnováhu. A nikdo o tom neví, jen můj kamarád Jindra. Poznal to podle té krásné fotografie. A to je jeho sen. Vzít svůj vůz, naložit spací pytel, fotoaparát, kamenný hrnec po babičce Sladké a jet do Akkry. A vybrat si tam dvacet Afričanů a udělat z nich dvacet olympijských vítězů, dokázat, že může vyhrát zlatou na kánoi potentot i hotentot, ať je z levého nebo pravého břehu anebo od moře, které nemá břehy, z kterých by bylo vidět z jednoho na druhý.

Když má dobrou náladu, vezme si své staré červené potrhané reprezentační tričko s vybledlým lvem a cvičí. Musí cvičit, aby to, co vystavěl, zase neumřelo. Cvičit není u něho vítězit, ale cvičit je žít, i když to žádný sportovní výsledek nepřinese. Musí cvičit, aby mohl žít, být inženýrem, dávat konzultace matematiky po telefonu, zúčastnit se automobilových soutěží, v které pořád věří, a snad někdy jet do té Akkry. Cvičí a myslí na to, že jeho dcera Evža už také jezdí na kajaku do míst, kde sídlí divoké kachny, a jeho synek Karel se zajímá o lodě. A myslí na to, jestli budou šťastnější, anebo jestli budou prokletí jako on. Nejde na to dnes odpovědět. On byl prokletý, ale i šťastný. Protože život není jen plavba po Vltavě, hledání té staré kovárny, z které zřejmě načerpal na celý život sílu, život je také cesta po prašné poušti. Cvičí a za ribstoly má jediný obrázek. Namalovalo ho nějaké dítě a jeho děti ho přinesly z mikulášské besídky. Na tom obrázku je malá loďka. Voda je zelená, loďka je červená. Ta loďka má bílou plachtu a nebe je modré. Je to velké a krásné nebe. Ta červená loďka je veselá a nebojí se velkého moře, tak jako se někteří lidé nebojí života. Už léta chtěl napsat pod tu loďku jednu myšlenku, ale nikdy to neudělal. Byla to myšlenka, o které uvažoval, když celé roky ležel a nehýbal se. Prosil jsem ho, aby mi ji řekl.

„Alfréde, vždyť jsi můj kamarád.“

Neusmál se, měl zřejmě o kamarádství jiné představy. Ale tu myšlenku, starou jako starý Řím anebo staré Řecko, mi nakonec řekl a z jeho úst zněla ne jako fráze, ale jako pravda:

NAPOSLEDY UMÍRÁ NADĚJE.

OTA PAVEL

POHÁDKA O RAŠKOVI

1

V nevelkém městě Frenštátě uprostřed beskydských hor žil švec Oldřich Raška. Měl za ženu Bedřišku a měl čtyři děti. Dvě holky, Věru a Ladislavu, a dva kluky, Zdeňka a Jirku. Na to musí být kumštýř, pořídit si děti takhle vejpůl napůl. Švec Oldřich byl kumštýř i na jiné věci. Měl také erb jako nejvznešenější kumštýři a knížata. A v tom erbu se nalézal od té a té doby zlatý střevíček a červená růže.

U Rašků bylo ševcování v rodě. Děd Rudolf byl zároveň holič a mýtný. A pak byli ševci: Emil, Francek, Rajmund, Rudolf, Bedřich, Jan, Bohuš a náš Oldřich, o kterém bude řeč. Rašků bylo a je na Frenštátsku vůbec hodně. Emil Raška pocházel ze šestnácti dětí. Ještě dnes se ve Frenštátě pod Radhoštěm říká: „Je vás jak Raškových dětí."

Povídalo se, že paní kněžna měla jednou obrovské trápení s kuřím okem a jela s ním po železnici až do Prahy k nejlepšímu lazebníkovi, ten jí je pracně vyřízl, ale ono znovu narostlo. Navštívila tehdy známou firmu Baťa, ale marně. Baťa se už detaily nezabýval, vyráběl ve velkém boty a peníze. Kněžna stanula zkroušená a pokorná před Oldřichovou ševcovnou s prosbou, aby jí udělal střevíčky s domečkem pro kuří oko, co by jí vydržely až do hrobu. Pan Oldřich řekl, že takové střevíčky, co vydrží až do hrobu, nejsou. Ale zhotoví střevíčky troje: modré, červené a zlaté. A taky je zhotovil, a když si kněžna pro ně přijela, dala si ty zlaté na nohy a tančila v nich v dílně obkročák, protože už jí kuří oko nepřekáželo. A potom mu vysypala na stolek z váčku peníze a z kočáru mu přinesla červenou růži. A řekla, že mu přeje, aby všechny jeho děti byly šikovné po něm. Pak prý se na nich dočká samých radostí a žádných žalostí. Odhopsala ve zlatých střevíčkách do kočáru. A od té doby ji švec Raška živou nespatřil. Ale zlatý střevíček a červenou růži si dal do erbu. Ta růže zůstala trochu orosena, jako když jí někdy někdo něčím ublížil. Ale to už dnes nikdo nezjistí, kdo a jak.

Oldřich dal většinu peněz od kněžny mamince Bedřišce na stravu a se zbytkem se vydal do hospody Sibérie na přerovské pivo. Lakomec nebyl, penízky rozkutálel do kamarádů a do hospody Sibérie, která se tak jmenovala proto, že život jako takový většinou samá sibérie byl a měnil se jenom, když se koupal ve zlatém pivě.

2

O modravých nedělích bral tatínek děti na kopce. Modravá neděle je taková, kdy nebe je modré a jenom bílí beránci po nich valí jak linecké cukroví rolky mraků a občas čůrají na matičku zemi. Lesy jsou také domodra a jsou plné voňavého dříví. Vytéká pryskyřice a všechno voní nenapodobitelně jak na čarokrásném pultě. A potoky jsou nejmodřejší jako holka šmolka. Pustíš nahoře na pramínku lodičku udělanou z papíru a dole pod horou, v době, kdy hustě prší, ti připlave na rozbouřené řece parník.

Malý Jirka stál u potoka jako šmolka a pozoroval neznámého tvora. Plul pod vodou a občas vyskočil, prohnul se a bylo mu vidět červené a černé tečky. Tatínek ho poučil, že je to ryba – pstruh. Je to taková ryba, která pořád nesedí za pecí ani za kamenem, ale žije hlavně v bystré vodě. Ryba, která zdolává vodopády a dobývá hory. Je to ryba skokan a umí létat.

Ryba jako by ho poslechla, vyskočila do vodopádu a pak letěla vzduchem. Ztratila se v bílé tříšti vody, anebo zmizela v modrém vzduchu? Neletí už nad lesy v obloze? Nehraje už si na schovávanou s bílými beránky?

Otec Raška šel do kopečka vždycky první. A za ním šňůrka jeho dětí. Jeden, dva, tři – my jsme kluci. Čtyři, pět, šest – to jsme zas my, holky. Šli kolem malinových pasek, kolem louček plných modrých hořců, kolem pasek červených jahod. Kolem zmijí, které zvedaly hlavičky a pokukovaly po očku, kdo to jde. Raškovi museli dojít až nahoru na vrchol kopce nebo hory. Dál se už jít nedalo, tam už bylo jenom nebe. Otec si to pochvaloval: „Tady se mi dýchá nejlíp. To je panečku luft. Lahodnější než v krámě a ještě lepší než v Sibérii.“

Potom shromáždil děti kolem sebe a důrazně jim řekl: „Až sem přijdete někdy sami, uvidíte pod vysokou oblohou kraj světa. A jestli budete pracovití, spatříte tam svoje štěstí.“

Nebe bylo bez mráčku, to byl zlatý den. Když pršelo a beránci čůrali bez přestání z oblohy, to byl den stříbrný. Den černý byl, když tatínek měl práci a museli být doma. A v tom zlatém dnu, o kterém je řeč, vyndala maminka z šátku buchty. Byly to beskydské buchty se zelím. A v bandasce měla kafe bryndu. Nacpali si bříška, zalili to bryndou a šlapali zpátky do Frenštátu. Bylo jim dobře a tatínek Oldřich vpředu halasně prozpěvoval:

„My jsme Valaši, jedna rodina,
valašské hory sú naše otčina…“

3

Jindy chodili nad Horečky. To je kousek od Frenštátu. Byl tam krásný voňavý les a náramné ticho. A stála tam chaloupka dřevjanice a vždycky se jí kouřilo z komína. Chaloupka byla celičká z dřevěných trámů a nahoře proti dešťům a bouřím měla šindele. Na okenice namaloval lidový malíř červená srdce lásky. Tekl tu bublavý potůček, točil malým mlýnským kolem ze stříbrných ošoupaných penízků a to zpívalo jednoduchou písničku: žbluňky-žbluňky-žbluňk. A před chaloupkou ležel poražený krasavec jasan, strom nadmíru vzácný.
Jasan sloužil jako sedačka pro pocestné, pro kněžny a myslivce, pro tuláky a dřevaře. Tady odpočívali, nabírali sílu a pili ze skleničky vodu dobrodějku.
Také švec Oldřich tu sedal se svými dětmi. Vždycky čekal, až vyjde paní domu Anna Pravečková. Otevřely se dveře. Byla to starší paní, měla krásné vlasy učesané do drdolu a vyšívaný šál s liliemi a bílou blůzku se zlatými knoflíčky. Pozdravila se s přítelem ševcem, zeptala se, jak mu jde ševcování, přivítala paní Bedřišku a každé dítě pohladila po hlavě, seděly tu na jasanu v řadě jak slepice, zastavila se u kudrnatého Jirky a řekla:
„Jednou bude chytrý a slavný."
Pak se tajemně usmála a bylo vidět, že jí chybí zub. Zmizela v chaloupce a vrátila se s frgálama. Byly to koláče veliké jak kolo od vozu, namazané trnkami a borůvkami. Těsta měly málo, ale zato hodně pomazánky a byly tak sladké a lahodné, že se všem dětem dělaly boule za ušima.
Tatínek švec si zatím vzal sekyru a šel nasekat do lesa haluze. Téhle četyny přinesl celou náruč a položil ji na zápraží. V lese si při práci zpíval:

„Mé milé fintidlo,
kde je švec, tu šídlo,
kde šídlo, tu dratev.
Švec stojí ve vratech
v červených kaťatech."

Dětem ty boule za ušima zůstaly, a tak když přišly domů, musel jim je tatínek zaklepávat ševcovským kladívkem.

4

Když nastala vojna, byly obchody pro ševce Oldřicha stále těžší, až tu bídu nemohl unést. Ve válce nebyla kůže, ševro ani krupon. Lidé chodili zase bosky jak za Ježíše Pána. A když tančili, tak v tenounkých krpcích, uvázaných řemínky. A protože se skoro vůbec netančilo, krpce jim dlouho vydržely a švec Oldřich neměl tím pádem práci.
Krámek U zlatého střevíčku a červené růže ztichl a maminka někdy plakala, protože neměla co dát do hrnce. Skoro pořád vařila jen kyselicu.
Oldřich rozumoval, co bude dělat. Černí vojáci mu nabídli, aby šil vojenské boty. Bude prý se koupat ve zlatě. Potřebují velké sedmimílové boty, které překročí celou Evropu. Raz! Dva! Boty, které překročí najednou Paříž a Varšavu, Rotterdam a Moskvu a kanál La Manche. Boty, do nichž nenateče holandská voda a které neprokouše ruský mráz. Švec Raška odpověděl, že tyhle boty dělat nemůže, že už špatně vidí, že se mu třesou ruce a že by ty boty mohly dopadnout jenom špatně. Zakoply by o kdejakou kostelní věž. Pan oberkomandant mu strhl erb a vyhnal ho z krámku. A růži podupal a ona se celá ještě víc zarosila. A nakonec se růže ztratila, prý si ji odnesla nějaká bába z hor, ale nikdo o tom nic přesného nevěděl. A zlatý střevíček dočista zmizel.
Doma nebylo už co vařit, mohli dát vyvařovat jenom staré boty. Tehdy švec Raška uvažoval, že vezme verpánek a půjde ševcovat jinam. Třebas do turecký země nebo do Jižní Ameriky, kde jsou pampy, kůží nadbytek a pořádných ševců tuze málo. Když chtěl na úřadě podat žádost o povolení, tak ho vyhnali a řekli mu, že je všude dobře, ale doma nejlíp.
Šel tedy domů a potkal cestou hřbitov s nápisem:
„Co jste vy, byli jsme i my. Co jsme my, budete i vy.“
A visela tam připíchnutá cedulka:

PŘIJMEME HROBNÍKA,
KTERÝ UMÍ KOPAT KRUMPÁČEM
A STEJNĚ RYCHLE HÁZET LOPATOU.
A ZA ŽÁDNOU CENU NESMÍ BÝT SMUTNÝ.

Stál a přemítal. To je náramné zaměstnání. Práce je pořád. Pořád je víc lidí, co umírají, než těch, co potřebují boty. Laciného smrkového dřeva na rakve

je v Beskydech také dost. A smutný nikdy nebyl. Ustavičně si nějakou broukal.

„Rozzlobil se švec
pro mizernou věc,
že ho blechy štípaly,
neměl na ně posady,
udělal si klec.“

Smekl klobouk a vešel na hřbitov.
A to neměl asi dělat.

5

Když skončila vojna, Oldřich už u hrobařiny zůstal. A nebyl nikdy smutný. Ševcovské písničky zapomněl a zpíval si valašské:

„Dú Valaši, dú
hore dědinú,
jeden nese česnek,
druhý nese pepřek,
třetí cibulú.“

On nesl krumpáč a lopatu. Byl to zvláštní hrobník. Bral život vesele, jak šel. Vždyť hřbitov byl zahrada otevřená. Kvetly tu macešky i voskovky, lidé přinášeli chvojí z lesa a růže ze zahrádek. Pořád to zde vonělo a pořád tu zpívali ptáci, jako by tady na hřbitově začínal jiný, nadpozemský život, jako by to byla ta přestupní stanice k Pánubohu. A lidé, co sem přicházeli, byli tiší, nehašteřili se a měli často slzu v oku. Když se naklonili nad hrob, slza jim vypadla a vyrostl pod ní kvítek, sněženka nebo sasanka, podle toho, která roční doba byla v kalendáři.
Přicházel sem za ním malý Jirka a kytky, co měly málo vody, kropil z konvičky, na které bylo na jedné straně namalováno rozesmáté sluníčko a na druhé straně uplakaný měsíc.
Vždycky na podzim pomáhal Jirka tatínkovi smetat spadané listí. Nametli a nahrabali veliké kupy listí. Jirka do nich skákal a dělal kotrmelce, jako by to byla voda nebo sníh. Švec Oldřich kopal hroby nerad. Ponořoval se

s krumpáčem a lopatou stále hlouběji, kolem něho padala jen hlína a kamení.
Když vykopal stovku hlubokých hrobů, přestal být veselý. Měl najednou takový malý smutek v oku, smutek jako zrnko písku. V ten čas mu přikázali připravit místo v knížecí hrobce. Otevřel hrobku a čekal. Dva páry černých koní přivezly knížecí rakev zdobenou zlatem a vyřezávanými andělíčky. Pan farář měl krásný proslov, pak rakev rychle spustili po provazech do hrobky, a protože byla zima, spěchali do hostince na svařené moravské víno.
Oldřicha napadlo, jestli to není jeho kněžna s kuřím okem. Slezl do hrobky a otevřel zlatou rakev s andělíčky. Byla to ona! Ležela v rakvi v bílých svatebních šatech. Maličko ty krajky odhrnul a spatřil na jejích nohou své zlaté střevíčky i s klíckou pro kuří oko. Ošlapané a unavené životem, ani zlato se už nelesklo. Ale vydržely jí až do hrobu, jak si přála. A ještě než rakev zavřel, naposledy se podíval na kněžnu. Zdálo se mu, že se taky usmála a dokonce na něho mrkla: Byl jsi pašák, Oldřichu.
Potom to však šlo s Oldřichem s kopce. Byl stále smutnější. Jednou šel po hřbitově a viděl nad sebou smutný mrak. A zdálo se mu, jako by ten mrak mluvil: „Neměl jsi být smutný, a smutný jsi. Tys ten flek na hřbitově neměl brát.“
Podíval se po tom mraku a povídal k němu do nebes: „Je mi najednou líto dávat lidi do hlubokých děr.“
A tu mu mrak řekl: „Taky umřeš, Oldřichu. A bude to brzy. Máš nemoc, kterou neumějí lidé vyléčit.“
Oldřich šel domů a záhy poté v něm lékaři objevili tu nemoc. Nebylo mu ještě čtyřicet a měl zemřít. Co se mělo stát, stalo se. Než jeho rakev naposledy zavřeli, málokdo si povšiml, že nahoru uletěl bílý mráček. Vypadal jako balónek z pouti, ale byl krásnější a neskutečnější. Mířil k nebesům, pověsil se na oblaka a beránci byli rádi, že mají dobrého kamaráda.

6

A teď hlavně Raška Jiří. Protože on nejvíc dosáhne, dosáhne tolik jako pan král anebo jako Kája Gott. A možná že dosáhne ještě dál. Dosáhne do mraků a bez velikých zázraků. A jakpak to dosáhne? To se dozvíte. Když byl Jirka malý, musel hodně pracovat. Musel se jako mužský starat

o ženský – Věru a Ladislavu –, a jak plakaly, utíral jim slzičky a lámal jim chleba do kafe bryndy. Bránil je pěstmi před ostatními ogary a v těch bitvách utrpěl nejeden šrám. Nosil uhlí a štípal dříví. Maminka Bedřiška mu dávala sedm úkolů denně a on vážil na vážkách každou volnou chvilku. Brzy poznal, že všichni lidé mají zhruba stejně volného času, ale na každém záleží, jak s ním naloží.
Od hokynáře Bartoně přitáhl sud od slanečků. Voněl dálkami a stříbřitými rybkami, které plavou jak šipky mořem a skáčou nad hladinu. Sedl si u sudu na kámen, naslinil si prst a olízl sůl zvnitřku. Lízal sud dokola a pak do něho praštil a on se sesypal, a byla tu pojednou spousta lyží. Vybral si dvě prkýnka, ořezal je nožem a připevnil na boty řemínky a špagáty. Namazal je kunerolem a šel lyžovat.
Pustil se z kopečka, pustil se do kopečka, sníh lítal na všechny strany, a on zapomněl na starosti kluka, který tak brzy ztratil tatínka.

7

Jednou v neděli se vydal na prkýnkách od slaného moře k paní Aničce Pravečkové. Už tam dlouho nebyl. Chaloupka nad Horečkama měla pořád ještě na okenicích namalovaná srdce lásky. Jenže teď byla pod sněhem. Mlýnek na vodu neklapal svou písničku žbluňky-žbluňky-žbluňk, ale stál tiše, penízky se třpytily. Jen voda pomalu tekla, jako by se bála zastavit, že nastydne a zmrzne. Před chaloupkou ležel jasan, jako tam ležel tenkrát, když sem přišli poprvé s tatínkem. Teď byl obalen jinovatkou a byl tvrdý jako železo.
Jirka zaklepal na vrátka. Anna Pravečková mu přišla otevřít, hned ji poznal. Vlasy jí zbělely, ale oči měla stále veselé.
Zub už si dala nasadit.
Krásně ho vítala: „Pojď dál, chlapče!“ Sundal si prkýnka z mořského sudu a vstoupil do chaloupky.
Paní Pravečková to měla uvnitř jako v pohádce. Lavice, stůl, židle, strop a trámy ze světlého dřeva – vonělo to tu jako v lese – a na stěnách obrázky malované na skle. Z nich se dívali fousatí pánové a kolem hlavy měli kulatou svatozář. Jeden z nich seděl na bílém koni a podél něho padal namalovaný sníh. Na polici visely baňaté hrníčky se šprýmovnými obrázky. A pod nimi stál gramofon s troubou a nakresleným psem, který poslouchal, co se to hraje za fajnovou muziku.

Uprostřed všech obrázků bylo vyfotografováno město. Město rovné a proteplené sluncem a na kraji byl chrám s uříznutými věžemi.
„Tetičko, co je to za město?“ ptal se Jirka.
„Paříž. Když jsem byla mladá, chtěla jsem tam jet. Ale nikdy jsem tam nebyla. Už jsem měla ušité růžové šaty s volánama…“ řekla paní Pravečková a ukázala na uříznutý chrám.
„To je Notre Dame.“
A pak už o tom nemluvila a mluvit nechtěla. Postavila před něho čaj v baňatém hrníčku se zeleným čtyřlístkem a na talířku mu podala buchty s mákem a tvarohem. Jirka si nacpal bříško. Pak nad ním Anička Pravečková mávla – anebo nemávla, kdopak to ví? – kouzelnou lyžařskou hůlkou a jemu se začaly klížit oči. Lehl si na lavici a Anička mu dala pod hlavu vyšívaný polštář s laněmi a jeleny. Ten jeden jelen zatroubil a Jirka naráz usnul.
Když se probudil, cítil se silnější než předtím. V místnosti nikdo nebyl, jenom tu praskalo dříví v kamnech a tikaly dřevěné hodiny s orosenou červenou růží. Spatřil ji a lekl se. Jako by tatínkova růže z erbu vylezla na ty hodiny po řetízcích se šiškami. Otevřel chaloupku, nasadil si slanečkové lyže a šusem zamířil ke své hodné mamince.

8

Maminka krmila Jirku bramborovou polívkou s hříbky a kropila ho vodou z potoka. Vyrostl v pořádného kluka. Měl rozčepýřené vlasy a podobal se horské kleči, která roste až tam, kde se ničemu jinému nedaří. Ale ze země ji nic nevyrve. Ani vítr, ani lufťáci z Prahy. Byl plachý, protože za společníka měl tichý les a horské stráně. Přátelil se s modrými potoky a kamarádil s bílým sněhem. Volal na ptáky, kteří kroužili nad špičkami stromů, a utíkal na lyžích za urousanými zajíci a přál si, aby na něho počkali. Ale nikam nevzlétl a nikoho nedohonil, jenom svůj stín měl vpředu anebo v patách. Připadal si ubohý proti všem v přírodě, kteří běhají, skáčou a létají. Ale bude jako oni: „Zajíci! Jednou vás na lyžích doženu, vykrákám vás za dlouhé uši! Havrani! Jednou k vám vzlétnu a natrhám si šišky z nejvyšších smrků! Beránci na obloze! Až vyrostu, pocuchám vám kožich! Slyšíte?“ Čekal, co řeknou. Zajíci dál křižovali pole a panáčkovali, beránci veslovali po obloze jak v modrém moři a jenom havrani se mu smáli a skřehotali, aby se šel raději schovat za pec a jedl tam frgále.

Dal se do učení k mistrům lyžařům paní Parmové, panu Parmovi a panu Pituchovi. Ti jezdili na Moravě z kopce, kroutili zatáčky skoro exotických jmen jako kristiánka anebo telemark, řítili se svahem a měli na očích brýle jako piloti otevřených letadel anebo automobiloví závodníci. Vyhráli pro Frenštát kdeco a bůhvíkde. Vyhráli poháry z aluminia a ze stříbra. Plakety z bronzu a vyznamenání z cínu. Jednou vyhráli i zmrzlinu a kilo burských oříšků a bůhvíkolik titulů. A tak se Jirka k nim dal. Už se učil zámečníkem v Příboru a měl pravé lyže. Talent na lyžování však moc veliký neměl.

A tak chodil s kamarádem Pavlem Mikeskou brzy ráno běhat do lesa. Frenštát ještě spal, a jak utíkali ulicemi, slyšeli otevřenými okny chrápat vážené občany. Chrápal pan lékárník Andělín i pan řezník Čendl. Běželi přes náměstí s podloubím a kolem kamenného Jana Nepomuckého, co stojí na náměstí. Když zahnuli k lesu, minuli dům houslisty Fialy, který ve dne spal a v noci hrál. Ten už čekal, až tudy poběží, aby je mohl polít z ručně malovaného nočníku s kopretinami. Ale nikdy se mu to nepodařilo, i když měl tak zvláštní nočník. Měl čtyři ucha, aby člověk v rozespalosti vždycky nahmatal alespoň jedno.

Potom už byla cesta na trénink hladká. Jenom z posledního domku se ozvalo: „Vy zatracení blázni!“

Už běželi v tichém smolovém lese. V lese bylo krásně. Lidé tu nebyli a zvířátka jim nevadila. Kličkovali mezi stromy a našlapovali na měkké jehličí. Cestičky byly rovné jako pruty anebo jako závodní dráha. Udržoval je jenom vítr, slunce a déšť. Někdy doběhli až k chaloupce Aničky Pravečkové, ale ta ještě spala. Srdcata lásky na okenicích byla zavřená.

A tak se u mlýnku se stříbrnými ošoupanými penízky napili ze sklenice. Dostali z té vody dobrodějky takovou sílu, že mohli běhat v lese ještě hodinu.

V zimě Jirka vyhrál první sjezdařské závody na Radhošti, kde stojí silný slovanský bůh Radegast od sochaře Poláška. Ale abych vám řekl pravdu, tak ho ježdění z kopce nebavilo. Bylo to pro něho málo. Chtěl skákat. Chtěl skákat jako pstruh, chtěl se kouknout seshora na lidi, chtěl si utrhnout šišky z nejvyšších stromů a hlavně chtěl skákat dál, než to dosud lidé dokázali. Kde vzal tu troufalost a drzost? Kde berou takoví kluci v tomhle věku drzost?

Jirka chtěl dokonce létat, ale ne jako kachna, která dopadne na vodu jako buchta s roztřepanými křídly, ale chtěl létat jako albatros z rodu mořských ptáků buřňáků.

Na sněhových můstcích začínal. Ale jak se bál! Hlavu si dával mezi ramena a strachoval se, aby si ji nerozbil. Od pádů měl boule za ušima i před ušima.

9

Když viděl pod sebou na malém můstku sněhovou díru, zamrazilo ho. Když spatřil na velkém můstku propast, sevřelo se mu srdce. Zavřel oči. Pořád měl hlavu mezi rameny a zkřížené lyže. Spadl na zem a oslepl. Sníh mu zalepil oči, rozházel mu ruce a nohy, roztočil ho jak špatně přišitý knoflík.

Ze všeho nejvíc se podobal kachně.

Ze všeho nejmíň se podobal albatrosu.

Stál pod kopcem a tekly mu slzy. Plavalo v nich slunce a les. A ve špičkách smrků krákorali havrani: „Co bude dál, ogare? Ty bábovko s hrozinkama! Ty pazgřivče! Vždyť jsi chtěl trhat šišky ze stromů! Kdo chce lítat, musí být jako houžev."

Vztekle je pozoroval a lezl znovu zarputile na můstek. Tisíckrát skákal na sněhových můstcích bez lidí. Havrani se mohli na větvích smíchy uřehtat. Člověk, a chce létat! No to je podívaná! Přitom to měli na tribuně a zadarmo. Když Jirka ležel a nechtělo se mu vstávat, nudili se a klovali do smrkových šišek a plivali na něho semínka.

Když skočil potisící, havrani vypoulili své sto let staré oči. Kluk měl hlavu vztyčenou, lyže vedl rovně a letěl – no asi jako havran. Havrani odletěli. Bylo to pro ně fiasko a propadák.

Příští zimu se Jirka Raška pořád učil zámečníkem. A při skákání mu radili příbuzní, bratranec Bartoš a strýc Rudolf. Sami výborně skákali, a zvlášť strýček Rudolf, který skákal ještě na můstku na Pustevnách a stal se účastníkem Tatranského poháru. Příbuzní mu vyrobili výborný vosk na lyže složitého názvu „Létápolétásamo".

A pak se jednou Jirka vydal na opravdové závody.

Na prsa mu dali číslo, na záda mu dali stejné číslo. Ty závody nevyhrál ani neprohrál. Byl tak uprostřed. Ale vyhrál koláč s hrozinkami.

Jenže na závody koukal veliký odborník přes skákání z Rady skoků a pádů pan Plíšek. Měl silné brýle, na nose bradavici, tužku, notýsek a dalekohled. Řekl nahlas: „Ten Raška je toporný. Nic z něho nebude."

A vysmrkal se.

Všichni kolem pokývali hlavami jako havrani na větvi. Když to říká taková kapacita, tak to tak bude.

10

A pak Jirka nalétal vzduchem tolik letů, jako nalétá nejlepší letec aerolinií. Vzal si ho do parády ostravský trenér, někdejší výborný závodník, krejčí Josef Skrbek, a ten mu panečku dal. Figura musela být fik a šmik, jako když se šije v salónu modes robes pro nóbl pány a nóbl dámy. Nic nesměl odflinknout a styl vybrušoval, jako když se brousí sklo. Jirka přišel na to, že ze všeho nejdůležitější je odraz. Jak se dobře odrazí, tak potom dobře a daleko letí. Poznal, že musí také zápasit s matičkou aerodynamikou a hned po odrazu najít nejlepší polohu lyží i těla. Potom se musí usadit do vzduchu.

Nikdy si nenatahoval čepici. Rychlost na nájezdu kontroloval ušima, v uších slyšel, jak rychle jede, jak to sviští. Potom se odrazil a srovnal a pak už prožíval jen radost z letu. Zahlédl koutkem oka šišky na vrcholech smrků, které si vždy mohl lehce utrhnout, protrhl už párkrát kožich beránků pasoucích se nízko nad zemí a svistem lyží vyděsil upovídané havrany. A hlavně viděl stráň pod sebou a kritický doskok. Často letěl rychlostí stovkou.

Byl také sportovec amatér, jak to chtěl předseda olympijského sboru, bělovlasý Američan Avery Brundage. Žil skromně. Měl málo peněz. Co vydělal, dal mamince a taky do šrajtofle na drobná vydání. Opravoval teď obráběcí stroje v MEZ ve Frenštátě a dělal na nich generálky. Stroje byly na to, aby se točila všude kola a padalo z nich zrní, chleba anebo rovnou housky. Zkrátka samé potřebné věci. Sportoval po práci a dával si navíc dávky jako pro valašské koně.

Vyhrál první závody. Závodníci mu na nich začali říkat Franto, protože se chůzí a postavou podobal výbornému skokanovi na lyžích Frantovi Felixovi. Ale vy i já, my mu budeme říkat nadále Jirko, protože už jsme si na toho Jirku zvykli a zhruba nám to vyhovuje.

Ale hlavní nafouknuté město Praha nad ním ohrnovalo nos. Když skákal Jirka v Krkonoších, největší a nejchytřejší žurnalista všech dob Žížalka řekl své kolegyni Chytráčkové: „Pojď na kafe, teď skáče nějaký Raška.“

A pak se Žížalka musel vyptávat kolegů, jak ten skok vypadal, protože to byl skok nejen nejdelší, ale také nejkrásnější. Připomínal poprvé let ptáka z rodu mořských ptáků.
Jirka vyhrál jako jeho učitelé poháry z aluminia a ze stříbra. A plakety z bronzu. Jen z cínu nic nedostal, protože už se všechen cín dávno spotřeboval na ozdobné talíře a pivní korbele. Jinak vyhrál vanilkovou zmrzlinu, metr točeného koňského salámu, prut na ryby a patnáct dekagramů pražených mandlí.
V době, kdy mandle chroupal, dostal předvolání na vojnu.
Skočil se ještě nad Horečky rozloučit s paní Pravečkovou. Nasypal jí do dlaní mandle. Anna Pravečková se divila, že Jirka nerukuje k vojenským skokanům. A rovnou řekla: „To si to páni zas udělali po svém. Prostě na tebe zapomněli. Anebo zanevřeli. V tom je nějaká lumpárna. Jsi jenom synek z Beskyd. Nevadí, napiješ se vody a chvilku si zdřímneš. Potom všechny nástrahy překonáš.“
Jirka se hluboce napil u mlýnku s blýskavými penízky vody dobrodějky a lehl si uvnitř. Byl unavený po těch všech závodech. Na lavici měl už připravený polštář s laněmi a jeleny. Veliký jelen zatroubil, on usnul.
Když se probudil, ve světnici nikdo nebyl. Jenom hodiny tikaly a na nich jakoby podupaná červená růže. Pořád byla orosená a jemu se zdálo, že se na něj dívá. Cítil se po vodě a po spánku posilněný. Vyběhl před chaloupku, pohladil na okenici jedno srdce lásky a utíkal na vojnu. Vzal si s sebou jenom fotografii maminky, skočky lyže, kartáček na zuby a mýdlo modrojas.

11

Jirka nastoupil k vojákům, co střeží hranice na Šumavě. Šumava se mu líbila, to byl jeden velký les a jedno velké ticho. Jenomže tu nestály skokanské můstky. Dal si lyže smutně do kouta. Prášilo se tu na ně a dokonce pavouk si na nich předl pavučinu a čapal do ní šumavské i pošumavské mouchy. Už by se ani neuměl pořádně na můstku odrazit. Když si večer po výcviku lehl na polní lůžko, kapaly mu dolů slzičky. Jenže nějaký kapitán na ministerstvu obrany přišel na to, že se mezi vojskem ztratil zdatný skokanský lyžař. Muž, který by přeskočil v případě nutnosti a taky potřeby nepřátelské hranice anebo který by přeletěl celý pluk i s kuchařem a s kuchyní. Přenesl by se možná i přes oddíl ostře

nabitých i vybitých děl. A to je škoda, aby takový skokan někde bloumal. Chytrý kapitán vyhlásil po tom lyžaři celoarmádní pátrání. Všichni dozorčí museli nakouknout pod postele, a kde bude nabrečeno nejvíc, tam ten lyžař spí. Měli ho hned druhý den. Jirka měl pod postelí naplakané vody plný lavor. Dozorčí zvolal, když ho objevil: „Mordijé, Klatovy!“ a bylo to tím pádem zase v pořádku.

Dali mu cestovní rozkaz a taky tři buřty na cestu a řekli mu, kudy se jede do města Liberce. Sundal z lyží pavučiny, pavouka si dal do krabičky pro štěstí a nasedl na rychlík.

V Liberci ho čekal na nádraží narezlý mohutný pán. Měl ruku velkou jako medvěd. Řekl: „Já jsem Zdeněk Remsa. Taky jsem skákal. Teď tady dělám trenéra. Musím si nejdřív vyzkoušet, jestli vůbec jsi ten plánovaný Raška z Beskyd.“

Dali mu na posilněnou hrách a kroupy a kus prasečího rypáčku. Přijel bojový vůz, naložil lyže a lidi a jeli ke skokanské věži. Byla to věž převeliká. Jirka už dlouho neskákal, a tak měl strach. Než se dal do lezení po schodech na tu věž, oznámil mu Remsa přísně: „Buď to zaskáčeš, nebo to odskáčeš.“

Když Jirka lezl s chvějícíma se nohama na věž, vzpomněl si na tetičku Pravečkovou, jak slíbila, že všechny nástrahy překoná. Vždyť se napil vody dobrodějky a dal si šlofíka na polštáři s troubícím jelenem. A už se bál míň. Podíval se ještě pro štěstí do krabičky na šumavského pavoučka, pak si připnul lyže, rozjel se, dal si pořádně odraz a letěl vzduchem jako za starých časů.

Když přistál potřetí, viděl, že se na něho všichni dole usmívají. Remsa ho vzal kolem ramen a šli spolu jako kamarádi až do kasáren. V kasárnách byla brána tuze pěkně malovaná. A na té bráně stálo:

REMSOVI CHLAPCI
REMSA MALČIKI
REMSA BOYS
LES GARÇONS DE REMSA

Remsa mu pokynul, aby se neupejpal a šel jen dál. Žádný med to nebude, jenom práce.

12

V té době probíhala na Radě skoků a pádů bouřlivá porada, že není možná, aby Československo nemělo ani jedinou zlatou zimní olympijskou medaili. Letních medailí byl pomalu kýbl a studená medaile nikde. Samosebou je to také zavině no tím, že je málo zimy. Pan Dobroruka navrhl, aby se dovezl sníh z Kanady. Už jsme odtamtud přivezli jednou před válkou hokejového trenéra Matěje Bucknu, tak můžeme dovézt i sníh.
Odborník na skoky pan Plíšek řekl, že je to hloupost. Češi nemají lyžování v krvi a hlavně nemají tradici a taky nemají kondici. Sníh jim nepomůže. Medaili nikdy nezískají. Navrhl, abychom medaili tajně koupili rovnou u nejlepších sportovců na světě, Norů, a dali jim za ni milión korun buď českých, anebo norských. A když nebudou chtít, tak třebas hrad Křivoklát. Křivoklát pro ně bude nejpřitažlivější ze všech hradů, v hradě jsou saně staré jako Metuzalém a vaří se tam pálivý Ohnivcův guláš. A je tam krásný sklepík na víno.
Shromáždění ztichlo. Návrh stál za uváženou.
Tiše v koutku na soudku vosků na lyže seděl přizvaný trenér Remsa. Už toho měl dost, a tak se rozhořčil: „Medaile za sportovní výkon se nedá koupit. Tu si musí každý národ vybojovat. My nejsme tak hloupí a nešikovní, abychom to nedokázali. To by v tom byl hrom, abych neudělal světového skokana."
To bylo silné slovo. Shromáždění zašumělo, v této zemi světový skokan nikdy nebyl, leda v rybníku, což se dokázalo při závodě žab na louce v Chlumu u Třeboně.
„Co k tomu potřebuješ, Remso?" řekl předseda.
„Potřebuji nové můstky s umělou hmotou PVC, nové boty Botas, nové lyže, maso na veliké bifteky a čokoládu, co mají závodníci rádi a co ji potřebují. A pak potřebuji korespondenční lístek, abych napsal své ženě Vlastě, ať mě často nečeká, protože budeme hodně trénovat."
Rada skoků a pádů si dlouho něco šuškala, ale pak si spočítala, že Remsův návrh je přijde nejlaciněji. Nebude se muset jednat přes oceán s Kanadou a nebude se muset převážet do Norska královský hrad Křivoklát, což by jistě vyvolalo pobouření. Nakonec dali peníze, ale bylo jich tak akorát. Jediný Plíšek hlasoval proti a zase křičel, že Češi nemají tradici a kondici. Ty peníze, co Remsa dostal, byly z Matesa, někdo však říkal, že jsou z gotesa. To už je jedno, hlavně že je Remsovi dali. Ale oznámili mu velice

tvrdě: „Jak ta zlatá nebude, bude, Remso, s tebou zle. Ztratíš titul zasloužilého trenéra a budeš až do smrti krmit lvy v liberecké zoologické zahradě, a jak je ti známo, ti tam už jednou pokousali fotografa Tylínka. Ještě teď má díry na krku."
No, Remsa se lvů nezalekl a vzal to. Spoléhal na sebe a na své chlapce v Dukle. Na Motejlka, který lítal jako otakárek, na mohutného Matouše, na jemného Hubače, na dlouhého Doubka a taky na nováčka Rašku. Byli to chlapci od černého řemesla, dělníci zvyklí makat, žádní padavkové. Samí horští nebojácní chlapci. Studenti by také nebyli marní. Mají toho dost v makovicích, ale ti lítají mezi sportem a školou. Každý z Remsových chlapců mohl dobýt zlatou medaili. Ale taky ji nemusel získat nikdo. V tom byl ten háček. V tom případě by Zdeněk Remsa šel krmit ty kousavé lvy.

13

Pak pro ně postavili ve Vratislavicích, Trutnově, Rožnově a Banské Bystrici nové můstky s umělou hmotou. Dříve se položily na můstky rohože ze slámy, teď je nahradili vynálezem ryze moderním. Umělá hmota byla sestavena z přiléhavých plátků, jako je tomu u penízkového rytířského brnění. Hmota se podobala ubrusům.
Obuvníci ze Skutče jim vyrobili lacino a akorát na nohy skokanské boty Botas. Němečtí lyžníci dodali lyže značky Poppa, vyrobené v Oberwiesenthalu. Němcům jsme dali za ty lyže plzeňské pivo. A přidali jsme jim tři koše raků klepetáčů z Tábora, aby si je mohli vysadit do německých potoků.
Metrák čokolády zaslala zadarmo z ušetřeného materiálu firma Orion Modřany, podnik celého národa. Svíčkovou na veliké bifteky dodaly pod rukou podještědské jatky.
A mohlo se začít.
Skákali na umělé hmotě. Když jeli po hmotě dolů chrastilo to a bouchalo jak v zakletém hradě. Bylo to krásné, ale hmota nemohla nahradit sníh sněhových vloček. Jak prošoupali jeden můstek – frr! – letěli speciál letadýlkem na další, aby neměli zdržení.
Blížily se totiž tenkrát IX. zimní studené hry v slavném rakouském vyžehleném městě Innsbrucku.
Jak napadl sníh, začalo se naplno. Když se někdy povyrazili, Remsa je tahal ráno z postele: „Flámovat umí každý, ale ráno vstávat a pracovat, to je,

pánové, umění!“ Honem tedy z postele, biftek do sebe, čokoládu do pusy, lyže na rameno a skákat. Dole pod můstkem stál vždycky Remsa. Chytal se za hlavu, popadal se za břicho, povzbuzoval je a hlavně jim opravoval chyby. Přestože Remsa neskákal, byl ze všech nejvíc unavený. Měl hlavu jako škopek a často mu v ní bzučelo. Domů ke své ženě Vlastě skoro nejezdil, jenom jí psal pohledy, že ji má rád, ale to jí nemohlo nijak pomoci, ani si za to nemohla nic koupit. Remsovi bydleli v Praze ve starém domě, a tak paní Vlasta a její dcera Eva si musely nosit samy uhlí až do třetího patra. Eva vždycky remcala: „Tatíček si dělá světovýho skokana a my nosíme uhlí.“

Ale ani Remsa to neměl lehké, spával měsíce v kanceláři na lavici u vojenské služby. Když ho to moc tlačilo, probouzel se a myslel na to, že měl svolit a raději že se měl dát Norům za zlatou medaili ten hrad Křivoklát. Jedl v automatech studené párky a k tomu pil teplé pivo.

Ráno pod můstkem Remsu chmury přešly, pozoroval své létající chlapce. Překonávali v sobě strach a pěstovali odvahu. Každým skokem házeli kus bázně do propasti. Strach překonávali ode dne ke dni, až zůstal úplně malý a nepatrný. Jenom když byl vítr lomcovák anebo špatný můstek, vylézal strach zase ven. Byli už krásní a odvážní. Podobali se hrdinovi Ikarovi, který podle pověsti chtěl první létat.

Stále více se formovala Remsova parta. Základem party byl Drahoš Jebavý a inženýr Nevlud. Pak přišli Matouš, Motejlek, Hubač. A takový kluk jako Láďa Divila, který v Krkonošském národním parku choval na žír bejka a před zimou ho vždycky prodal, aby měl peníze na sezónu. Dlouhý kluk Franta Rydval, zvaný Ridžvej. Rudla Doubek z Vysokého nad Jizerou a Ruda Höhnl z Krušných hor. Jirka Raška, Bohumil Doležal, Karel Kodejška, Bohuslav Novák. A určitě by k nim ještě patřil Jáchym Bulín, který měl první dynamický styl jako Raška, ale těžce se zranil při skoku v Tatrách.

Byli to dohromady báječní kluci. Nezáviděli si, a když, tak málo. Kudy táhli po Evropě s lyžemi, říkali si: „Kdyby aspoň ten zabral.“ Bylo jich hodně výborných a taky soutěživost mezi sebou je hnala vpřed. Dlouho nestanul Raška první. Dávali mu na frak. Motejlek to byl, který skočil v Oberstdorfu světový rekord 145 metrů. Dlouholetá práce Remsy přinesla první ovoce.

A všude s nimi táhl smích a zpěv. V Německu jednou hospodský zavřel hospodu a šel s celou rodinou na jejich rozlúčkový večírek, aby je ještě jednou slyšel zpívat. Se zpěvem a smíchem se prý dá dobýt celý svět.

14

Na olympijských hrách v Innsbrucku si Raška neskočil ani jednou. Přestože ho vezli přes hory a doly, řekli mu, že to ještě neumí jako ostatní a že by tady v Tyrolích mohl udělat našemu sportu hlavně ostudu. Ať si sbalí fidlátka a horempádem jede zpátky. Přes hory a doly. Jirka chodil po tom tyrolském městě jako bez duše a v tom smutku ho rozveselila tyrolská kapela. Muzikanti hráli, až se hory zelenaly a začal z nich slézat sníh. Až toho museli na příkaz starosty Innsbrucku nechat, aby tam nějaký sníh vůbec zbyl pro závody.

Jirka došel až k velikému zlatému pylonu, na němž plál olympijský oheň přinesený z řeckého Olympu. Ohřál si u něho ruce a nohy a vydal se k můstku, kde budou skákat kamarádi Matouš, Motejlek a Hubač. Vyndal z krabičky svého šumavského pavoučka a vypustil ho do tichého koutku pod věž pro štěstí. A pavouk se tu hned choval jako doma, rozpředl síť a začal chytat nasládlé rakouské zimní mouchy.

A pak se Jirka vydal na vlak. Jel přes Linec, kde prodávali linecké cukroví. Ten vláček řídil mašinfíra Prochaska z Vídně a houkal na houkačku a troubil na troubačku a pil po cestě coca-colu. A všechny zvony vesnických kostelíků k tomu vyzváněly. Bílý sníh na horách byl bělejší než v barevných časopisech Praline a Salzburger Volksblatt. V bystrých potocích skákali kiloví pstruzi, které si Rakušané nechávali na pozdější doby, až vychytají všechny pstruhy v Československu. U horských hotelů a chat leželi spokojení bernardýni s rodokmenem po pradědečcích ze sousedního švýcarského kláštera svatého Bernarda. Na krku měli růžové mašle a soudky s jamajským rumem a čekali, až se někdo ztratí.

Jirkovi přišlo najednou všeho líto a začly mu zase kapat slzy.

Vysvitlo sluníčko, posadilo se na kopec, aby nemuselo pořád namáhat nohy, a uvidělo vláček. Začalo vysoušet zlatými šípy Jirkovy slzy i sněhové vločky. Jirka slyšel: „Už nebreč, ogare. Porážkami se člověk mučí a zároveň učí. Za čtyři roky můžeš mít olympiádu čerstvou, novou, francouzskou, jak se vrátíš domů, dej se do toho. Další fňukání je na nic.“

Vláček dorazil na hranici. Jirka přesedl na jiný vlak, který už řídil český mašinfíra Procházka. Ten pil z bandasky bílý kafe bryndu. Jeli v noci českou krajinou a na spící vesnice se špičatými kostely svítil měsíc. Měl tvar jako kolíbka a Jirka si do něho vylezl, měsíc ho houpal a on spal. Spal – dokud se nevyspal. A když se vyspal, byl zase růžové těšínské jablíčko.

Kousne do něho a má chuť zase létat jako Ikaros. Taková je moc čaroděje spánku. A zvlášť když se houpáte v kolíbce a za ruku držíte sličnou sestru hvězdu.

15

Remsovi chlapci zatím nastoupili v Innsbrucku na můstky. Na prsou měli lvy a v kapse čokoládu z Modřan. Největší nadějí byl Josef Matouš řečený Buby, Trutnovák. Vystudoval průmyslovku a dělal v Poříčí v elektrárně. Byl přemýšlivý a těžký. Často lámal lyže. Pak se zlepšil a byl už znamenitý. Na zadeček si už nesedal a létal nádherně, vysoko a daleko. A co se tedy nestalo. Matouš po prvním kole dokonce vedl a utvořil rekord můstku. Kdyby se mu ještě ve druhém kole povedl jeden parádní skok, vyhrál by zlatou medaili a pohádka by skorem skončila. Ale nějak se to zvrtlo. Před dalším kolem se mu rozklepaly nohy a rozdrnčely nervy. Už tak parádně neskočil. Snad to bylo také tím, že nenajedený šumavský pavouček si víc hleděl nasládlých much než svých povinností a nedržel všechny palce. Centrum spočítalo, že Matouš skočil na čtvrté místo a medaile z bronzu ho minula o vlas.

Na velkém můstku skočil zase Motejlek na místo desáté. Medaili tedy nevyskákali. Dostali jen čestnou cenu redispero.

Ale Rada skoků a pádů byla doma spokojena. Poslala do Innsbrucku telegram: „GRATULUJEME K DVĚMA VZÁCNÝM MÍSTŮM. JE TO DOBRÉ. CO NENÍ DNES, BUDE PŘÍŠTĚ. NEZTRÁCEJTE HLAVU. PŘIVEZTE JI URČITĚ S SEBOU DOMŮ. BUDETE JI POTŘEBOVAT. ZA ČTYŘI ROKY VÁS ČEKAJÍ JUBILEJNÍ DESÁTÉ ZIMNÍ HRY V MĚSTĚ GRENOBLU. JDĚTE SE VYCPAT!“

Správně to mělo znít „vyspat“, ale na poště v Innsbrucku to popletli a Zdeněk Remsa nad tím dlouho koumal, ale pak mávl rukou. Půjdou se raději všichni vyspat. Sfoukl svíčku, ale pak zase rozsvítil. Vzal pohled Innsbrucku a napsal své ženě:

„Milá Vlasto. Mám tě pořád rád. Tady v Innsbrucku jsme nic nevyhráli, jenom redispero. Musíme trénovat dál a víc. Je mi líto, že musíš nosit uhlí do třetího patra další čtyři roky. Až vyhrajem tu první zlatou medaili, všechno ti vynahradím. Uhlí budu nosit já až do konce života. Budeme chodit tančit a taky na bílou paní do Kravína, kterou máš tak ráda.
Tvůj Zdeněk.“

Šel ještě hodit lístek do kaslíku. Měl dobrou náladu, všechno dosud dobře vypadá, a tak si zpíval:

„Nad Berounkou pod Tetínem,
růže už se červená,
vedle stráně tam s vojínem
dlí panenka blažená…“

Pročpak by si nezpíval? Krmit lvy ještě zatím jít nemusí, do Grenoblu je široko a daleko.

16

Po návratu do Liberce našel Remsa svého nejmilejšího chlapce Jirku Rašku, jak si balí černý kufřík a chystá se do Beskyd. Vypršela mu vojenská služba. Remsa si dal ruce v bok a povídal: „Copak, Franto? Myslel jsem, že s námi zůstaneš. Dosud jsme nesnědli všechny krávy z Liberecka. A čokolády máme ještě plné muniční skladiště.“
A Jirka mu na to řekl: „Remso, já nejsem na vojnu stavěný. Nejde mi to, netrénuji jako doma. Nic mi v tom nebraň.“
„Jak chceš,“ povídal Remsa a zamyslel se, „aspoň budeme mít víc želízek po celé zemi. V naší partě budeš pořád. Dostaneš i něco na přilepšení. Bifteky si koupíš ve Frenštátě u řezníka a čokoládu ti pošleme v krabici od cukru. Někdy se přijedeš podívat ty na mě, někdy já na tebe. Někdy si společně zatrénujeme a budem tomu říkat soustředění.“
„Tak dobře,“ řekl Jirka Raška. Protože tam dva roky sloužil a dohromady mu nic nedali, sebral si jedny červený tepláky s nápisem DUKLA. Byly to pěkné tepláky a měly čarovnou moc. Protože byly vojenské, poslouchaly na slovíčko. A běžely vždycky tam, kam jejich pán.
Jirka přijel domů, dal pusu mamince, vzal si buchtu se zelím a šel se projít nad Horečky, k chaloupce Aničky Pravečkové.
Když se blížil k chaloupce, neviděl kouř z komína jako jindy. Pojalo ho neblahé tušení. I zblízka byla chaloupka ztichlá, jako by v ní nikdy nikdo nebydlel. Voda v potůčku netekla a neprozpěvovala společně s mlýnkem svou písničku žbluňky – žbluňk. Okenice byly zavřené a ani jedno srdce lásky nekoukalo vstříc lidem. Jirka si sedl na jasan a litoval, že sem častěji nechodil a víc si Aničku Pravečkovou neužil, protože ji měl moc rád. A jak

seděl a hleděl, viděl na zápraží čerstvě namočené koště. Někdo s ním musel zametat. Že si tetička dala po úklidu šlofíka?
Radostně vyskočil a tloukl na dveře. Bušil stále víc, jako by chtěl probudit někoho, kdo odešel do nenávratna. Najednou však zarachotil v zámku klíč a dveře se otevřely. Vykoukla Anička Pravečková a měla natáčky ve vlasech. A rozmrzele řekla: „A, to je pan Raška!“
Jirka vyhrkl: „Už jsem se o vás, tetičko, dočista bál. Víte, já bych si u vás zase rád schrupnul.“
Ale se zlou se potázal. Tetička začala volat na celé hory: „Žádné spaní na jelenech! Polštář s jeleny a laněmi tě nezachrání. Nejvíc práce musíš vykonat sám. Musíš víc trénovat. Proflinkal jsi na vojně spoustu času, poslední dobou se lajdáš, chodíš často na pivo. Chybí ti odraz a na můstku se ještě bojíš. Vím to. Odebírám kvůli tobě Československý sport. Psal to žurnalista Karel Moravec!“
Jirka se na ni udiveně díval, jak jí pusa jede, nevěřil svým vlastním uším. Nevzmohl se na odpor, jenom zašeptal: „Kdybyste měla aspoň trochu vody.“
Tetička Pravečková se znovu rozkřičela: „A už jdi! Voda dobrodějka dnes stejně neteče. Někdo přetrhl pramínek anebo ho vypily srnky. Mají mladé, tak víc pijou. Jen jdi! Trénink, běhy, činky, skoky. Až naskáčeš pět tisíc skoků, budu klidněji spát. A potom sem přijď. Utíkej. Nemáš moc času. Sotva čtyři roky!“
Jirka se rozutíkal z kopce. Ale když mu chaloupka zmizela z očí, zvolnil, začal se lajdat a hubovat: „Už i ta bába mě bude honit do tréninku. Jsem unavený. Mám toho plné zuby. Lyže spálím a bude pokoj.“
Nadával, a jak šel lesem, spatřil na starém smrku ceduli, na které obvykle stálo:

VSTUP DO LESA V TĚCHTO I JINÝCH MÍSTECH
ZAKÁZÁN OD ROZEDNĚNÍ DO ROZETMĚNÍ

Dnes tam stálo něco jiného. Jirka si stoupl na špičky a četl:

JEN VYČKAT, SYNU, TO JE MOUDROST PRAVÁ,
VŽDY POCHYBÍ, KDO PŘEDČASNĚ SE VZDÁVÁ

To asi napsali lesní skřítci. Přemýšlel pak o těch slovech celou cestu. Skřítci byli moudří a sečtělí, znali kdejakého básníka. Vztek ho přešel.


RADA SKOKŮ
A PÁDŮ

Druhý den si vypůjčil od sousedů vozík na uhlí a dojel si do železářského obchodu pro vzpěračskou činku, která má na každém konci jeden kotouč jako kolo od žebřiňáku. Ušil si sám z režného plátna vestu s kapsami a dal si do nich po pár kusech železa. V tom běhal po lese sem a tam. Když tu spoustu železa vyndal, cítil se lehčí a chtělo se mu skákat k nebesům. Byl už samá šlacha a sval. Podobal se lidem z tvrdého severu, s kterými chtěl soupeřit a nad kterými chtěl zvítězit.

17

Jirka se už dříve oženil. Vzal si ženu Věrku z českých Kralup a svatbu měli na radnici v růžovém. Pan radniční jim říkal krásná slova v ten den a v tu chvíli: *„Krásné je přátelství, když se v lásce spojí. Ještě krásnější, když se nerozdvojí.“* A oni se tím snažili řídit. Po delším čase se Raškovům narodilo děťátko. Byla to Věrka. Přivezli ji beránci z oblohy a spustili dolů na ustřižené duze. Měla po tátovi oči jako trnky. Houpali ji v kolébce s červenými růžemi.

Tatínek Jirka pořád pracoval v továrně na generálních opravách. Trénoval, jedl bifteky z Frenštátu a čokoládu, co mu posílal z Liberce Remsa, zabalenou společně s napsanými rozumy. Dobýval vítězství, přeskočil stokilometrovou rychlostí sto metrů a proskákal Evropu křížem krážem a jednou si zaskočil do Kanady, kde leží na spadaných javorových listech pravý kanadský sníh. Vyhrával poháry plné vína anebo plné sodovky a dostával porcelánové vázy s červenými šustidraky, označené modrými rytířskými meči, které znamenaly boj mezi všemi a proti všem. A někdy odcházel poražen, protože skokanů byly na světě plné mraky a poháry s vínem chtěl vyhrávat každý, kdo nebyl z toho skákání na hlavu padlý. Jirka někdy také padal, to když foukal na můstku vítr lomcovák anebo vítr leďák a když byl můstek špatně postaven anebo špatně opraven a vyhazoval jak splašená kobyla na všechny strany. Chránil si při pádu hlavně hlavu. Pamatoval si dobře ten telegram od Rady skoků a pádů, že se za žádnou cenu nesmí ztratit hlava. A tak i po pádech držela hlava pořád na svém místě, jenom tělo měl rozbité, samou ránu, samý šrám a samý flastr. Nejvíc mu na rány pomáhala heřmánková mast od závodu Spofa Praha a heřmánkové koupele z pravého heřmánku nasbíraného na posledních moravských mezích.

18

Rada skoků a pádů ho poslala jako jedno ze želízek do ohně do samotného Norska na mistrovství celého světa a přilehlého okolí. Letěl ve stříbrném letadle z Čech na sever do země, kam ho táhlo srdce. V Norsku byli jeho největší soupeři. Norové, stateční lidé, získali už pětasedmdesát lyžařských zlatých, stříbrných a bronzových olympijských medailí. Skokani, kteří si mezi sebou rozdělili skoro všechny zlaté medaile světa. Téměř každá vesnice má svého výborného skokana. Nikdy nikdo z cizinců nevěděl, proč tomu tak je.

Jirka se rozhodl, že se tomu dostane na kloub. Musí se to dovědět, aby jednou mohl tyhle Nory porazit. A tak když vystoupil z letadla na letišti v Oslo, nejel do hotelu Viking, jak měl, ale zamířil do města a sedl si na zábradlí ve velice moderní čtvrti z betonu a skla Vika-terrasen. Ta čtvrť se rozkládala mezi západním nádražím a zámkem, kde bydlel norský doopravdický král Olaf. Jirka si vyndal housku se šunkovým salámem a vykulil oči, aby o nic nepřišel.

Zrovna byla volná sobota, viděl, jak se všude otevírají dveře a lidé jdou na lyžích k horám, zatímco auta supr dupr zůstávají v garážích. Vpředu šlape tatínek s miminkem v nízkosaních, pak babička s dědečkem, maminka, děti a kolem pobíhá nadšený pes. A jdou jich mračna až tam, kde je krásná příroda, smrky a tisy, borovice a modříny, stovky sportovních tratí a skokanských můstků jako v ráji. Konají se závody na lyžích pro chlapce a dívky, pro maminky a pro tatínky, pro babičky a pro dědečky a pro sportovní přeborníky. A všude visí cedule:

PŘÍRODA PRO AUTA S HLUPÁKY PŘÍSNĚ UZAVŘENA!

Večer si udělají ohníček, hrají na harmoniku a kytaru, chvilku si pospí, protože noc je krátká a krásná a měsíc se houpe na nebi. A tak to jde v zimě a také v létě, kdy musejí obcházet fjordy a jezera. Sílí jim plíce a srdce a rozum, a protože jsou jich milióny, má celé Norsko vlastně železné zdraví. A ze statisíců lyžařů se pak snadno vyberou ti zlatí.

Tak to je – řekl si Jirka v Oslo na tom oslím zábradlí. Je jich jako národa málo, ale že jsou všichni silní, je jich na nás moc. Měl už hlad, ale ještě zůstal sedět a díval se do okének, jak Norové zasedli za stůl. Jedli skromně, a když skončili, každé dítě šlo k mamince, podalo jí ruku a řeklo „takk for mat“, což znamená česky „děkuji za jídlo“. A pak šlo k tatínkovi, podalo mu ruku a řeklo také tatínkovi uctivě „takk for mat“. Jirka vykulil zase oči,

protože tohle v Čechách a na Moravě a ani na Slovensku nikdy neviděl. Často spíš slyšel od dětí fňukání a kuňkání, že tohle nechtějí a tamto zase chtějí. Jsme moc rozmazlení, rozfňukaní, pohodlní a taky leniví. Jak potom můžem porazit statečné Nory? Ale Raška měl svou šanci a svůj plán. Nesmí fňukat a musí trénovat ještě víc. Musí být silnější než Norové a celý bílý skokanský svět. Jinak nezvítězí. Ale taky zas nesmí být zbrklý a nedočkavý. Bude se řídit rozvážným norským heslem:
BER TO KLIDNĚ!
TA DET RULIG!
NEPŘETRHNI SI TRIČKO!

19

Jiří Raška vyšlapal příští den na lyžích na Holmenkollen a nestačil se divit. Pochopil, že Holmenkollen je pro Nory ještě víc než pro Čechy Sparta-Slávia. Pro lyžaře znamenalo: spatřit jednou Holmenkollen a být do smrti spokojen a znepokojen. Holmenkollen nebyl daleko od Oslo, asi jako petřínská rozhledna od Václaváku. Ale už zdálky viděl převysoký štíhlý můstek s nájezdovou plochou, připomínal monumentální pomník nějakému velkému vítězství anebo rovnou velikému míru. Byl krásný jako bílá vzpínající še laň anebo jako bílý čáp, který drží v zobáku červenou vlajku Norů přepásanou modrým křížem.
Pod tím můstkem bylo jezírko jak obrovská mušle a v něm plavali v létě zlatí karasi a zlatí líni a malé děti jim házely žemle, hrály si okolo v písku a stavěly vikinské pevnosti, větší děti utíkaly v borovicovém lese před slepou bábou. Na zimu lidé převezli ryby v sudech do města a pustili je do akvárií. Jezero vypustili a právě do těch míst skokani padali, a když jim to dopadlo dobře, mávali na diváky. A diváci mávali na ně.
Jirka všude viděl mračna lidí a skoro každý Nor měl na svetru upleteného jelena nebo upletenou laň anebo aspoň vyšívanou srnku. A když byl objemnější, měl tam celou jelení rodinu i s myslivcem. A byly tu dráhy běžecké, slalomové a můstky.
Tribuny byly tak nadité, že je museli zespodu podpírat největší norští siláci, kteří dostávali na posilněnou od pořadatelů akvavit, což je nápoj vynikajících, ryze alkoholických kvalit. Je strašně silný. Siláci to všechno vydrželi a udrželi. Vždyť také na Severu museli nedávno ve slovnících opravit známé úsloví „pije jako Dán“ na „pije jako Nor“.

Na lyžích přijel král Olaf s čepicí z hermelínu a princ Harald, co měl za ženu Soňu, jejíž tatínek měl v Oslo obchod s látkami, konfekcí a texaskami-riffle pro malé i velké kluky. V tu ránu začaly vyhrávat kapely a muziky, bubnovat bubeníci a hlediště se připojilo halasným zpěvem. Zpíval i král. Všechny vyzval, aby se dali podle muziky do hopsání. Jednak to prý bude legrace a jednak se všichni zahřejí. Když se vyskákali, hopsala další tribuna a pak zase skákali lidi u lesa a nakonec poskakoval celý Holmenkollen. Mezitím se posilňovali, ukusovali horké párky Pölser a usrkávali oranžádu Fantu brčkem, která jim klouzala pěkně krčkem.

A potom už začaly závody o tituly mistrů světa. Byli tu ti nejznámější sportovci z celého světa. Jirka se tady potkal na můstku s favoritem Norem Wirkolou a potřásali si rukama. Jirka byl takový světabratr a se všemi světabratry z celého světa se taky kamarádil. Když Jirka vystoupil na skokanskou věž, uviděl v podkově fjordu zelené město Oslo a uviděl i ocelově šedivý fjord a bílé lodě, jak zvoní a odplouvají do Švédska a Dánska a nechávají za sebou tmavé brázdy. A uviděl taky sto padesát tisíc lidí, kteří čekají jen na jeho skok. Byl mezi nimi i pozorný Zdeněk Remsa, král Olaf a princezna Soňa a princ, kteří si odepřeli teplo kachlíčkových kamen na hradě a přišli sem na Holmenkollen. Dole se to hemžilo jak na barevném mraveništi. Jirka cítil, jak mu žaludek padá z můstku a chce skočit napřed. A pak uslyšel ticho. Norové přestali ukusovat horké párky Pölser a usrkávat oranžádu Fantu. Rozjel se po té nádherné rozjezdové dráze a bylo to, jako když jede po hermelínu. Řítil se už stokilometrovou rychlostí. A pak se odrazil a tentokrát se opravdu podobal jednomu z racků v tom ocelově šedém fjordu. Ozval se šum, rostl jako vítr a nesl se až nad věž. Jirka si jen uvědomil, že ještě nedopadá. Sto padesát tisíc vydechlo „jéé“, a to teplo z jejich úst ho nadneslo a nedalo mu dopadnout. Zdvihlo ho a neslo, jako by mu ti lidé podali dlaně a drželi ho na nich až na okraj mušle, kde dřív plavaly zlaté rybky. Když dopadl, potlesk explodoval. Plácal nadšeně i král.

Krásný skok. Panečku, ten byl krásný! Ale Jirka Raška nic nevyhrál. Čtvrtý byl. Když se to dověděl, skákal radostí. Byl už čtvrtý na mistrovství světa! Jenže ve druhém závodě mistrovství byl zase čtvrtý. To ho mrzelo, krucipísek, byl zase čtvrtý. Medaile ulétaly před jeho nosem.

Oba tituly mistra světa získal truhlářův syn, písklavý Nor Björn Wirkola. Narodil se ve vesničce Alta, pár set kilometrů za polárním kruhem. Od sudiček dostal do vínku houževnatost, a písklavý hlas měl prý proto, že se celá léta bavil jenom s tuleni. Osmnáct let skákal bez trenéra. Měl moře sněhu kolem sebe po celý rok, a tak mohl pořád do toho moře skákat. Nebál

se ani ďábla, natož svých soupeřů. Dovedl nožem přemoci bílého medvěda, proč by se nevypořádal se skokany z celého světa.
Jirka seděl daleko od stupňů vítězů a přemýšlel. Ale jak Nory porazit nevymyslel. Jenom si vzpomínal na tetičku Pravečkovou a na to, že musí víc trénovat. Šel se podívat dovnitř můstku na lyžařské muzeum. Hlídal je voják a měl na hlavě klobouk jako Valaši, z kterého visel krásný červený fedrpuš. Držel pevně pušku ostře nabitou sedmi náboji, připravenou k palbě. Jiří Raška smekl svou finskou čapku, jako když se jde do kostela. Byly tam trofeje, které získali Norové nikoli ve válce, ale v míru. To proto, že to bylo to nejcennější muzeum, které Norové vůbec měli. Zlaté, stříbrné, bronzové medaile. A vyrytá jména nositelů zlatých olympijských medailí. Jocab Tullin-Thams. Alf Andersen. Birger Ruud. Peter Hugsted. Arnfinn Bergmann. A jinde jméno Sigmunda Ruuda, řečeného Bolana, velkého přítele Čechů, který před padesáti lety učil skákat Pražáky. Na Žižkově tehdy sám skočil dvacet čtyři metry. V muzeu lidé sotva našlapovali a uctivě hovořili o sportovcích, kteří jim dávali krásu a radost, jako by mluvili o vědcích, co brzy vyrobí z hrsti trávy máslo, anebo o lékařích, kteří vyléčí ty nejtěžší nemoci.
Jirka vykročil z muzea a nasadil si čapku. Šlápl do lyží, a nemohl dohonit kluky, kteří jeli před ním do Oslo. Když zastavil před hotelem Viking, který už věděl, že Jirka získal čtvrté krásné místo na Holmenkollenu, vyšel vrátný, uklonil se a povídal: „Mistře Raško, máte u nás telegram.“
Jirka se ponořil do klubovky. Telegram od Rady skoků a pádů:

„GRATULUJEM TI KE DVĚMA ČTVRTÝM MÍSTŮM. NESMUTNI SE. JE TO LEPŠÍ, NEŽ TO BYLO VČERA. CO NEBYLO DNES, BUDE ZÍTRA. NEZTRÁCEJ HLAVU, BUDEŠ JI POTŘEBOVAT. NA DVEŘE KLEPE GRENOBLE. JDI SE VYSPAT.“

Naštěstí Norové telegram na žádném místě nezvorali jako tehdy Rakušané. Vzal si proužkované pyžamo a šel do hajan pod prošívanou deku. Zatáhl si předtím ještě roletu, protože noci byly v Norsku světlé. Hned usnul, ale dobře nespal. Pořád se vrtěl a vrtěl, jako by spal na hrášku, který mu tam dala princezna Soňa z královského hradu. Ale ve skutečnosti to byl ten nepřemožitelný písklavý Björn Wirkola, který mu vrtal hlavou a pískal mu na píšťalku pipe norskou písničku.

20

Jirka dostal po příletu vyštafírované pozvání na Spravedlivou horu. V dopise byla stužka zvláštní fialové barvy a tu si každý pozvaný připíchl spínacím špendlíkem na bundu anebo na větrovku a jel na udané místo. Tam mu někdo spravedlivý zakryl zezadu oči a převázal je páskou z duhy. Potom ho vedl za ruku a rozvázal mu je pod prastarým dubem, který měl už jen čtyři poslední seschlé větve, jak čtyři světové strany.

Před Jirkou se tyčila hora podobná homoli cukru a na té hoře vlál bílý prapor. Vedla na ni pěšinka a kolem pěšinky byly vysázeny jako jahody polodrahokamy, aby nikdo nezabloudil. Ukazovaly cestu ke skokanskému můstku na špičce hory. Ve sněhu nahoře svítily české granáty a připomínaly krůpěje krve, prolité nespravedlivými.

Bylo tu mnoho lidí s fialovou stužkou; ale tisíckrát víc jich tu nebylo, protože byli nespravedliví a zlí a o této hoře se nikdy nedověděli. Já ten dopis s fialovou stužkou, milí a vážení, taky nedostal. Ale jet jsem tam musil kvůli pohádce stůj co stůj, a tak jsem zjistil stanici, kam se má jet a hlavně kde se má vůbec z toho vlaku vystoupit. Měl jsem v kabele starožitné hodiny zvané kukačky, láhev francouzského koňaku Napoleon, ruskou vodku Starku a americké tužkové pero Parker. Ty spravedlivé prostě něčím podmáznu. Ale bylo to marný. Tam se nikdo namazat ani podmazat nedal a nechtěl. Nechali mě sedět pod dubem anebo za dubem, jako je to v té písničce. A tak jsem se aspoň dověděl:

Na Spravedlivé hoře se sice skákalo z věže, ale nehodnotila se délka skoku a krása stylu, ale počítal se celý sportovní výkon sakumprásk. Nedávali tam body jenom závodníkům Matoušovi, Motejlkovi, Raškovi, Höhnlovi, Hubačovi a dalším, ale hodnotili se všichni, co měli fialovou stužku. Spočítalo se, jak je kdo starý a jak je mladý, jak je kdo nemocný a jak je zdravý a kdo se zadýchává, jak veliký výkon ten den podal. Stály tu ohromné stroje dovezené od nejlepších japonských firem Oyko a Poyko a ty stroje s tím měly plné ruce práce. Stroje bubnovaly a zvonily a musela se do nich lít becherovka jako do zahraničních hostů.

Byla to náramná práce, a když skončila, vyšlo strojům Oyko a Poyko pořadí na prvních třech místech:

/ 1 / Osmdesátiletá babička Františka Venclová z Liberce, která vyšla na horu za pět hodin a došla, zrovna když závody skončily. Podala překrásný

sportovní výkon. Skokan by musel skočit dvě stě metrů, aby ji překonal. Dostala zvláštní cenu: za přispění lékařů omládne, takže může chodit tancovat. Dali jí i fotografii Jiřího Rašky s autogramem a uvidí ho osobně, vypije s ním českou coca-colu.

/ 2 / Náramně spravedlivý učitel a člověk Kristián Ciprián, který přišel, ačkoli je smrtelně nemocen. Než umře, chtěl ještě vidět létat lidi. Když šel na horu, kašlal krůpěje krve a lidé to nepostřehli, protože si je spletli s červenými granáty vysázenými podle cesty. Měl veliké bolesti a nahoře si uvědomil, že by chtěl ještě žít na planetě lidí. Jako cenu za sportovní výkon mu lékaři zastavili krvácení a taky nemoc. Bude zase učit malé děti zeměpis a násobilku a v sobotu bude chytat pstruhy na umělou mušku. Dostal Matoušovu a Motejlkovu fotografii s autogramy.

/ 3 / Na tomto místě skončil Lesan pes. Lesan byl jako mnozí psi, měl pot na jazyku a úsměv v ocase. Byl z toho druhu psů, které zavlekl člověk do města, aby mu nebylo smutno a těžko mezi lidmi. A pak je zase pod tlakem veřejnosti vyhnal, když čůrali na chodníky a kadili na trávníky. A proto Lesan lidi ve městě milerád opustil, vrátil se do přírody a tahal saně na horu. A po cestě zvedal nožičku a čůral, jak chtěl. Za třetí místo dostal pět kostí od šunky, tvarohový koláč a umělou žvýkací hračku v podobě kočky.

Stáli na stupních pro vítěze. Babička mávala berličkou na diváky a Kristián Ciprián se s ní držel kolem krku. Vybraní řezníci předali Lesanovi kosti od šunky a babičky Vendové a Cipriána se hned chopili doléčovací lékaři. Z babičky se brzy stala krásná slečna s dlouhýma pěknýma nohama a černýma očima a velkou hrudí. Sedla si pod veliký červenobílý slunečník, a jak spatřila Jirku, připomněla si slova, která jí vtloukala do hlavy maminka už v minulém století: „Vyzař oko, vypni hruď!“
Udělala to přesně podle návodu. Pozvala Jirku na coca-colu a dělala na něho cukrbliky. Jenže Jirka měl v hlavě jiné věci. Blížil se přesně už ten Grenoble.

21

Už se rychle schylovalo ke Grenoblu, tak rychle, jako se blíží ráno. Nebe bylo červánkovité a vzadu plavaly fialové mraky. Červená a lila jsou

poslední šance stárnoucích. Raška teď trénoval naplno, křížků mu na zádech přibývalo. Časně na lože a časně z lože. Měl kolo značky Premiér, mělo kola kulatá a ujíždělo stále vpřed. Jezdil s kamarádem Karlem Sadským na Žuchov. A na Žuchově, tam je krásně! Listnáče, smrkáče, čistý vzduch. Na jeden smrk přibili starou podkovu, aby měli štěstí, a kolem podkovy běhali a hopsali. A pak šlapali na kolech domů.
Na Rašku tam čekala porada a bodrý Remsa. Věrka upekla frgále s hruškami a Jirkova maminka skočila pro domácí šípkové víno.
Když Remsa odjel, Jirka cosi kutil ve sklepě. Za několik večerů vznikla malá tělocvična, podobala se středověké mučírně. Večer co večer se z ní ozýval třeskot malých a velkých činek, bouchání, tlučení, rány, hekání, sténání. Nazdvihal denně až dvacet sedm tun. Jednou, když mu činka chytla o strop, zdvihl skoro celý dům s dětmi, s nájemníky, se psy a televizory, a příště propadl s největší činkou do sklepa. Ztratil se načisto a říkalo se, že letěl skrz zeměkouli do Austrálie. Nebyla to pravda, vlétl jenom do chodby, kterou tajně chodili ctihodní občané do hospody Sibérie pít nošovické pivo z nově postaveného pivovaru. Protože jak je známo: pivo, které se nevypije, minulo se svým povoláním.
A potom už přišla zima a broučkové a třasořitkové si zalezli do země jak žížaly a přikryli se mechem, aby jim bylo teploučko, až napadne sníh.
A když napadl, nosil Jirka skokanská prkýnka na zádech a urputně skákal posledních tisíc skoků, aby jich měl pět tisíc, jak si přála Anička Pravečková a později taky trenér Remsa. Skákal osamělý bez lidí, často mu bylo zima a tesknil si a smutnil. Jen občas přiletěl na letadle Sokolu trenér Remsa a udílel mu rady a porady a lámal mu do pusy čokoládu, aby ho nezdržoval. A na ohníčku mu osmahl biftek a přikládal borové šišky. Remsa zas odletěl, protože měl ještě na starosti další chlapce z party, a těm musel také dávat porady.
Zásoby se ztenčily. Čokoláda z Orionky povážlivě ubyla, muniční skladiště bylo skoro prázdné. Také bifteky z pravé svíčkové přes doplňování došly a kuchaři museli dělat minutky z roštěnek a doplňovat to koprovou a křenovou omáčkou. Remsa zatím dostával strach ze lvů. Co jestli dojdou zásoby a zlatá medaile nebude?
Co potom?
Jirkovi vařila jeho Věra, měla plné hrnce a ruce práce, narodil se jí zrovna chlapeček Jirka, takže doma byly už dvě Věrky a dva Jirkové.
Velký Jirka býval na můstku většinou sám s havrany a vránami. Havrani se mu už nesmáli, ale ohromně mu fandili, protože to byli venkoncem

vlastenečtí havrani a věděli, že půjde v tom Grenoblu o hodně. Havrani volali: „Pane Raška, je to epes rádes!“
Vrány na sebe pokřikovaly: „Milostivá paní, je to unikum!“
K čumilům se připojily také straky, protože ze vzduchu cítily zlato, stříbro anebo přinejmenším bronz, který by mohly šlohnout do své nakradené unikátní sbírky. Prostě vybraná společnost, která se rozhodla letět do Grenoblu po vlastních křídlech a za svým nosem.
Jirka si po každém skoku udělal pečlivě čárku v modrém notesu. Pak si jednou sedl na pařez, podtrhl to, sečetl to a už ani jednou neskočil. Vyskočil radostí, vyhodil kulicha do výšky, nasadil si prkýnka na nohy a jel domů k ženě a dětem, Věrkám a Jiříčkovi.
Zítra půjde ještě k tetičce Pravečkové nad Horečky, aby mu dala odpuštění a pomazání. A pozítří odletí letounem Air France přes hory a doly do slunečného města Grenoblu.
Jirka sjížděl na lyžích do Frenštátu, pohupoval se v bocích a měl báječnou náladu, protože jediný na světě širém věděl, že skočil těch potřebných pět tisíc skoků.
Dokonce si na lyžích broukal:

„Už je to uděláno, už je to hotovo,
pár vajíček na rendlíček, kousek másla do toho!“

22

Druhý den ráno stoupal Jirka nad Horečky a byl zvědav, s jakou ho Pravečková přijme. Už zdálky viděl, že se z komína kouří přehustě. A když přišel blíž, zůstal stát jak přimražený. Chaloupka k nepoznání. Byla natřena kopálovým lakem a každé srdce lásky nalíčeno čerstvou barvou. Okna jako sklo. Rozkročil se a zavolal: „Tetičko!“
Rozlétly se dveře a objevila se Anička Pravečková. Měla načesaný drdůlek, bílou zástěru a modrou sukni. Popadla Jirku do náruče: „Jirko!“
A protože nebyl velký mráz, sedli si spolu na jasan. Mlčeli. Anička Pravečková se usmívala a houpala střevíci, na nichž byla přezka s vytepanou konvalinkou. Jirka ťukal do jasanu patami lyžařských bot. A divil se, že se tetička Pravečková neptá, zdali už skočil pět tisíc skoků. A najednou ho napadlo, že to tetička Pravečková ví, že je to nějaká hodná sportovní čarodějka, která ví prostě všechno. Možná že žádná tetička

Pravečková neexistuje a jednoho dne, až skončí na zemi své poslání, zmizí i s chaloupkou. Jemu se bude po ní strašně stýskat.
Pak si řekl, že je to hloupost. Kdyby byla čarodějnice, zalítla by si do Paříže na koštěti a pořád by po ní jen netoužila. Kdyby byla čarodějnice, musela by mít rezavé vlasy a oči zelené jako kapradiny. A taky bílé tělo. Nic z toho Pravečková neměla. A tělo měla zřejmě podle rukou tmavé a opálené, chodila se asi v létě opalovat nahá na jahodové paseky. Je to tedy normální ženská, jenže trochu praštěná. Příští chvíle mu dala za pravdu, že tetička není čarodějná.
Zeptala se ho: „Tak kolik, chlapče?“
Vyhrkl šťastně: „Pět tisíc!“
„Teď budu konečně klidněji spát.“ Oddychla si a dodala: „Dej se do práce.“
Vytřeštil na ni oči. Má přece odskákáno, co ještě baba chce? Nechtělo se mu dělat už vůbec nic.
„Tamhle je nabroušená pila, sekyra a hoblík. Že sedíš na jasanu, to víš. Byl to kdysi nejkrásnější jasan z Beskyd. Sedali na něm vzácní ptáci a líbali se pod ním milenci. Dala jsem za něj zlatou rakouskou desetikorunu, co na ní byl Franz Josef. Teď je tvůj!“
„Tetičko, já ten jasan nepotřebuji.“
„Nemluv. Na jasan padal sníh a déšť. Vítr a mráz ho sužoval. Uležel se jako víno. Je otužilý jako ty, který jsi skákal proti soupeřům, proti větru a proti mrazu. Uděláš si z něho lyže do Grenoblu. Já zahraničním výrobkům nevěřím. Do večera nemáš mnoho času. Když už nebudeš moci, pij vodu dobrodějku.“
Jirka už nic neříkal a stáhl si silonovou větrovku. Klekl si k jasanu a ohmatával ho. Byl to krásný strom. A někde uvnitř byly jeho lyže, ale musel si je dobýt, tak jako musel dobýt vždycky všechno ve svém životě, co chtěl mít. Snad to dokáže.
Zvedl sekyru a poprvé udeřil. A zdálo se mu, že strom si šťastně vzdychl, jako by na tuto chvíli čekal celý věk. Strom už nechtěl nečinně ležet, ale chtěl také létat do nebes, kam nemohl nikdy dorůst. A tak nenaříkal, když mu sekyra usekávala tělo kus po kuse.
Z Jirky tekl pot, a tak sáhl po připravené skleničce a napil se vody.
Ke svačině dostal od tetičky bujón s vajíčkem, k obědu polévku s játrovými knedlíčky a křupavou kachnu.
Pracoval celý den v košili a pil vodu dobrodějku. Navečer měl lyže skoro hotové. A pak už byly celé, a když k nim dal ucho, jako by slyšel zpívat všechny ty ptáky, co na jasanu sedávali, a jako by kdosi říkal slova o lásce. Lyže napařil a ohnul jim špičky. Tetička mu je přišla pochválit.

Potom sedla tma a on byl tak vyčerpaný, že se vpotácel do chaloupky. Pravečková mu pomohla a dovedla ho k lavici, kde spatřil svůj zamilovaný polštář. Dal hlavu na polštář a ani se neptal o svolení. V tu ránu spal.
Spal dlouho na měkkém vyšívaném polštáři s vysokou zvěří. Vzbudil se, když na dřevěných hodinách tloukla půlka noci. Mžoural očima a spatřil, jak na druhé straně stolu sedí tiše tetička. Měla ruce v klíně. Probral se úplně: „Tetičko, já bych už šel. Nechcete nic?“
„Nic, Jirko. Tady máš silnou baterku a sviť si lesem. Aby sis nepodvrtl nohu. Musíš být i na zemi opatrný.“
„Ještě něco, tetičko?“
Anička Pravečková si místo odpovědi vzala štokrdle, přistrčila je k hodinám a sundala z hodin červenou růži. Byla pořád orosená.
Řekla: „To je orosená růže, kterou měl tvůj tatínek Oldřich v erbu a Němci mu ji strhli, když jim odmítl udělat boty, které by podupaly celý svět. A od té doby růže ještě víckrát plakala. Měla v životě víc bolestí než radostí. Vezmi si ji s sebou, až budeš skákat na mírové olympijské slavnosti. A dej si ji za pas jako meč.“
Jirka si zase sedl, začínal být z toho vyjevený. Zeptal se ještě tetičky: „O mě se staráte. O růži se staráte. A vy sama nic nechcete? Přivezu vám všechno na světě.“
„Já nic, Jirko, nepotřebuji.“
„Vážně vám cokoli přivezu.“
„Vždyť máte malé diety.“
„Diety, nediety. Jen si řekněte. Cokoli vám přivezu.“
„Když jinak nedáš. Víš, já bych si moc přála desku od Franka Sinatry I love Paris a pak parfém Chanell 5. Ale to jenom tehdy, když ti zbydou ty francouzský penízky, co jim říkají frantíky.“
Jirka byl tumpachový, na co Pravečková ty dvě věci potřebuje, ale nic nenamítal.
Vzal si baterku a růži. K růži si ještě přivoněl. Nevoněla a vypadala jako podupaná. Nové lyže si dal na rameno. Podal tetičce ruku a poděkoval jí za všechno a ona ho políbila na čelo. Udělala mu na čelo také křížek, byla ještě ze staré školy.
Rozsvítil si silnou šajnovku a vydal se tichem dolů do údolí.

23

Stříbrný letoun Air France klesal stále níž a minul jenom o kousek zasněženou čepici nejvyšší evropské hory Mont Blanc. Kdo měl dlouhé ruce, mohl je vystrčit a pro štěstí si na ni sáhnout. Hokejistům, krasobruslařům a bobistům se dělalo z těch zákrutů a výkrutů nanic, ale Raška se jenom culil. Letuška v modrém byla náramně hezká a milá jako většina francouzských letušek a byla taky čistá a provoněná. Mluvila dobře francouzsky a dobře česky asi jako pan Antoin Marini, rodák z Grenoblu, který sloužil na dvoře v Poděbradech u husitského krále Jiříka z Poděbrad a sepsal pro krále český spis Rada králi Jiřímu o zlepšení kupectví.

Když klesalo letadlo pořád níž, modrá letuška podávala pasažérům na tácku cucavé bonbóny, aby jim nezaléhalo v uších. Potom si vzala do ruky mikrofon v podobě hrušky zbuzanky a roztomile vykládala: „Letíme nad sladkou Francií. Je druhou největší zemí Evropy. Není tu tak špatně. Máme 1448 lodí, které všechno přivezou a zase odvezou. Ročně vypěstuje Francie skoro 60 miliónů hektolitrů vína a to se skoro všechno vypije."

Pak motory začaly křičet a ona mlčet. Promluvila zas za velikým alpským kopcem: „Přilétáme do Grenoblu. Založili ho Galové na soutoku řek Draku a Isèry a opevnili ho vším možným. Později jim ho sebrali Římané a obehnali ho hradbami a hospodami. Každé místo tu dýše historií. Tímto údolím se vracel Napoleon, když táhl z Elby ze zajetí. Grenoble se vzdal a maršál Ney vyšel Napoleonovi vstříc a zlomil před ním o kolena svou vzácnou a drahou šavli po dědečkovi. Zdejší univerzita byla založena těsně několik let a několik nocí před pražskou Karlovou. Vyrábějí se tu rukavice a dodáváme je všem! Královnám do plesů i zlodějům na nedobytné káči. Vážení! Uvědomte si, že drtivá většina rukavic, které byly hozeny sokům do tváře, pochází ze slunečného města Grenoblu!"

Letuška zmlkla, protože motory ztichly. Když se rozeřvaly, letuška se zase rozpovídala: „Lidí je skoro čtvrt miliónu. Umějí pracovat i jódlovat. V horách je slavný klášter Grand Chartreuse, kde mniši vyrábějí jako melouch po modlení slavný sladký likér šartrésku. Je buď žlutá jako barva žárlivosti, anebo zelená jako alpská tráva. Správný Francouz šartrésku míchá na žlutozelenou. Už častokrát chtěli lupiči ukrást recept, ale buď nenašli v horách klášter, anebo v klášteře nenašli recept. A když se jednou recept dověděli, zlinkovali se šartréskou tak, že všechno potom zapomněli."

Pak letuška dala ještě každému cucavý bonbón a řekla nakonec: „Všude jsou hory. Růžové pohoří Meije, Bílá, Kočičí zub, Čepice Neronova, Tři panny. Tady lezl a zahynul slavný horolezec doktor Emil Zigmondy. Je pochován na hřbitově ve Svatém Kryštofu, nad kterým právě letíme, a na hrobě má napsánu radu odvážným: Excelsior! – Jen výš!“
A letuška zmlkla a na modrý kostýmek se jí skutálela slza. Nebojácný slovenský hokejista Jožka Golonka jí tu slzu setřel kapesníkem. Letoun už kroužil nad Grenoblem. K té první letušce se přidala ještě jedna krásná letuška a dala každé z československých dívek a každému z československých chlapců kromě třetího cucavého bonbónu karafiát.
A Čechoslováci dali letuškám obrázky ze světoznámé pražské restaurace U kalicha s dobrým vojákem Švejkem.
Za kabinou pilota se objevil nápis:

ATTACHEZ VOS CENTURES!
PŘIPOUTEJTE SE!

A tak se připoutali. Letadlo přistávalo.
Mezitím se v hotelu zdravil právě přistávší prezident Francouzské republiky, svérázný a vysoký generál Charles de Gaulle, s členy olympijského výboru. Potřásl si nejvíc rukou s předsedou olympijského výboru Averym Brundagem z Ameriky a děkoval mu za všechno a taky za to, že desáté jubilejní hry získala Francie. Pak si potřásl rukou se zástupcem Československa doktorem Kroutilem a řekl mu: „Vy jste silní v hokeji a máte tady skokana Rašku.“
„Kdybyste vykoukl, pane prezidente, z okna, tak byste Rašku uviděl. Tamhle jde,“ řekl mu francouzsky doktor Kroutil.
Pan prezident-generál, který už toho viděl hodně v míru a ještě víc ve válce, vyklonil se a spatřil nevelkého Rašku. Raška si to šlapal do hotelu a přes rameno měl lyže z jasanu od Aničky Pravečkové. Šel a prohlížel si Grenoble. Byl zvědavý, byly to první olympijské hry, na kterých bude skákat. Spatřil nové mrakodrapy podobné Marina City v Chicagu. Viděl nové ledové haly přikryté střechami ve tvaru netopýřích a ptačích křídel. A spatřil na síti ze slunečních paprsků velikou mísu připravenou na olympijský oheň.

24

Už pochodovali vojenští bubeníci, vybraní z nejslavnějších bitev a nejkrásnějších pohádek světa. Nastupovaly státy a bylo vidět jejich prapory – červeno-modrobílou vlajku nesl Raška. Měl sílu, a kdyby ho vzal vítr i s praporem, mohl by zase lehce někde přistát. Bouchala děla, střílely zátky od lahví šampaňského Champagne Monopole 1785. Plály pochodně, cizí lidé se navzájem líbali a mluvil Monsieur George Pompidou, premiér vlády. Jako bývalý profesor vkládal do projevu těžké latinské věty, kterým nikdo jen tak lehce nerozuměl. Ale bylo to vznešené a krásné. Potom si dal Monsieur Pompidou lok Champagne Monopolu 1785. Mávl rukou a všechny hudby spustily Marseillaisu:

Již vzhůru, dítky Francie,
den slávy již přišel…“

Poslední běžec, lehký jako vzduch anebo jako Fifi-pírko, mezitím stoupal s olympijským ohněm po síti paprsků na věž. Zapálil v míse konečný oheň. Oheň vzplál a zastínil na okamžik slunce.
Slunce se laskavě usmálo od ucha k uchu, možná taky od ufa k ufu.
A všichni kromě diváků a bafuňářů začali se sportováním.

25

Ve skoku se bude najednou bojovat o dvě zlaté medaile. O zlatou olympijskou a o zlatou mistra světa. Jirka Raška se vydal do Autrans. Autrans je vzdáleno od Grenoblu, jako je z Prahy do Řevničova na růžové křemenáče. Autrans je vesnice jako u nás doma. Červená věž kostela a na ní hodiny a červené domy a někde kvičí prase.
Nový střední můstek je suprdupr. Nepůjde zde jen o délku skoku, ale také o krásu. Tísní se davy.
Jirka jde s Remsou dál. Remsa mu namasíroval nohy a mozek, dvě věci, které bude při skoku nejvíc potřebovat.
Závodníci ze všech zemí světa se už přitlačili ke schodům nahoru, nikdo nechtěl o nic přijít. Každý chtěl před bojem sebevědomě zastrašit soupeře.

Jeden se nahlas smál. Druhý hlasitě vykládal, třetí se za břicho popadal. Jirka Raška cítil, jak se mu chvějí nohy. Ale Remsa jen mávl rukou:

„Která kráva mnoho řvává,
ta jen málo mléka dává.“

Došli až k můstku, kde stál tichý a skromný závodník. Ve tváři ocelové rysy a modré průzračné oči. Měl přiléhavou tenkou leteckou kombinézu šedé barvy jako pilot tryskového letadla a nejdražší lyže na světě v ceně závodního automobilu. Jirkou projel chlad, jako by se dotkl ledové hory. Nohy se mu skoro podlomily a nebyly schopny jít dál. Vtom se mu zdálo, jako by slyšel hlas Aničky Pravečkové: „Neboj se, Jirko. Není to orel, je to jen člověk.“
Zase se uklidnil.
Potom tam bylo ještě mnoho skokanů, z nichž někteří přilétli až z ohromných tisícikilometrových dálek leteckými společnostmi Japan nebo Panam. Byli to lidé, na jejichž přípravu některé vlády otevřely šeková konta největších, jinak nedobytných bank a pro které továrny vyráběly v jednom kuse umělý sníh.
Jirka došel až k šesti schodům na skokanskou věž. Byl už úplně klidný a rozloučil se s Remsou. Remsa mu doteďka všechny rady řekl, a tak už jen připomněl to jejich: „Franto; kopni do toho!“
Kopnout do toho znamenalo udělat dlouhý a krásný skok.
Raška pak stoupal po schodech do nebe a viděl své havrany a vrány z Beskyd. Seděli tu už několik dní na smrkových větvích a kecali. Byli všelijak vymustrovaní, jedna vrána si dokonce půjčila od sojek na dlužní úpis stříbrný náhrdelník s drobnou porcelánovou miniaturou rokokové panenky. Jak havrani a vrány spatřili Rašku, začali ho bouřlivým krákoráním vítat. Uteklo už mnoho let od doby, kdy se mu posmívali a zatracovali ho.
Odpustil jim dávno, usmál se a zamával jim. Byli nadšeni a šťastně se natřásali.
Diváků dole přibývalo, přijelo jich víc než na sjezd mužů, a to je ve Francii co říct. Televize celého světa a okolí zamířila kamery na jediný můstek. Jirka si upevnil číslo. Na bílém plátně měl olympijské kruhy světadílů a potom Grenoble 1968 a svoje číslo. Závodil za Evropu, za Československo, za Frenštát, za sebe a za maminku. Závodníci před ním slétávali do údolí. Nevěnoval jim pozornost. Připnul si jasanové lyže, stáhl svou oblíbenou finskou čepičku a vyndal z bílého šátku pomačkanou

červenou růži. Připevnil ji za pas a přikryl ji. Myslil dosud na řadu věcí. Má dnes vyvrátit, že Češi nemají lyžování v krvi. Musí zachránit Remsu, aby nešel ke lvům.
Musí jim prvním skokem vzít chuť. Musí rozbít naděje toho upískaného Nora Wirkoly. Musí vzít chuť na smetanu tomu, co tak řečnil, a tomu, co vypadal jak tryskový pilot. Musí vzít chuť tomu, co prý má tajně dostat za vítězství nad ním pár dostihových koní z anglického chovu a bílou jachtu i s čínským kuchařem. Bylo toho moc. Pak se soustředil jen na skok.
Už oznamovali: „Raška Czechoslovakia."
Rozběhl se na nájezdu a jel. Na nájezdu cítil, že má výbornou rychlost. Kontroloval ji sluchem podle svištění lyží a odporu vzduchu. Mohutně se odrazil. Kopl do toho! Dal do skoku celý svůj život, protože věděl, že podobná příležitost už nemusí nikdy přijít. Byl to nádherný let v nekonečném tichu, který trval kratičký lidský věk. Malíř a redaktor Ota Mašek skoro omdlel, fotoreportér Jarda Skála přestal fotografovat, Remsa si omýval obličej sněhem a písklavý Nor Wirkola přestal pískat.
Raška se dostal ve vzduchu do správné polohy a letěl jak pták albatros v nejlepších dobách, kdy ho nese správný mořský vítr. Přistál. Vyjel do protějšího kopce. Zastavil.
Nejdřív bylo ticho jako v lese anebo jako ve vesničce Autrans. A pak údolí explodovalo v bouři nad Alpami.
Skočil na středním můstku 79 metrů! Přeskočil na tomto nevelkém můstku o 17 metrů kritický bod!
Rozhodčí vytahovali vysoké známky a jeden z nich, Fin Johanson, očistil rychle rukávem tabulku s nejvyšším číslem 18, které se nikdy nepoužívalo.
Po prvním kole vedl.
Ale jak se říká, ještě nebyl všem dnům konec. Druhé kolo, pánové?
Trenér Rakušan Sepp Bradl, který kdysi první překonal ve skoku stometrovou hranici, čistil si pleš a brýle jedním kapesníkem a přemýšlel, jak na Rašku. Jeho rakouští chlapci Preiml a Bachler to měli po prvním kole náramně dobré. Nor Wirkola a Fin Mattila nebyli také bez nadějí. Čekali, že Jirka udělá ve druhém kole chybu, která bude stačit k tomu, že zlatá korouhev se zase obrátí na sever.
Remsa Raškovi mezitím řekl: „Pozor na odraz!"
Jirka stoupal po schodech a myslel na to, že nesmí udělat ani sebemenší chybičku. Turisti z Čedoku, havrani a vrány na něho něco křičeli, ale on už je nevnímal. Byl nahoře na věži. Měl ještě čas.
A najednou si uvědomil, že je duchem nepřítomen, že myslí na něco jiného. Vtom zaslechl víření bubnů. A nevěděl, že nejodvážnější muž, ať je to

pilot, horolezec nebo lyžař, má možnost tady a nikde jinde jednou za život spatřit Napoleonova vojska v plné kráse, jak pochodují z Elby. Skokan stál na můstku a v oparu slunce je v podvědomí spatřil. Už šli za rachotu bubnů údolím. Pěchota v tmavomodrých kabátcích, bílých kalhotách a černých kamaších. Vpředu šel Napoleon. Byl nevelký a na hlavě měl třírohý klobouk s císařským orlem a červenomodrobílou kokardou. Lil z něho pot a on se utíral krajkovým šátečkem. Kdo chce vítězit a dobývat, nemá to nikdy lehké. A za Napoleonem stanul maršál Ney. Měl prošedivělé vlasy, byl unaven z intrik, bojů a lásek. Zlomil svou šavli a zdraví Napoleona. Napoleon si utřel pot ze skrání a šel dál.
Vojska zmizela, bubny ztichly.
Zůstal bílý můstek.
Celý svět si teď poposedl na svých židlích blíže k televizním obrazovkám. Taky Věra Rašková ve Frenštátu, její dcerka a Jirkova maminka se přilepily na obrazovku. Teď půjde našemu tatínkovi o všechno.
Jirka přemítal o tom, co mu říkal trenér krejčí Srbek, který sem taky přiletěl. Aby se pustil tou pravou, nerovnou, ale rychlejší stopou. Byl rozhodnut to udělat. Ale nebude skákat dlouhý skok, nebude už riskovat. Nesmí dopustit, aby mu praskly kšandy, a nesmí si natrhnout tričko, jak říkají Norové. Skočí na jistotu skok pojišťovák.
A udělal to. Odrazil se o setinu vteřiny později, ale letěl dobře. Byl to skoro stejně precizní skok jako ten první, i když byl o šest a půl metru kratší.
Čekal v koutku pod můstkem, až mu to spočítají. A pak oznámili: Olympijským vítězem se stává Jiří Raška, Československo, a zároveň je mistrem celého světa.
Lidé mu gratulovali, pak ho vzali na ramena. Nesl ho Jindra Hoch z Prahy a Motejlek z Harrachova a ostatní pochodovali rozpustile za nimi. Nad nimi poletovali havrani a vrány a volali: Bravo, Raška! A taky tam kráčel Zdeněk Remsa. Ten se smál úplně nejvíc, protože to byla hlavně jeho práce a splnil to, co slíbil Radě skoků a pádů, že vychová světového skokana a s ním získá první zlatou zimní medaili pro československou zemi. A taky se smál proto, že krmič libereckých lvů se bude muset nyní hledat v jiných společenských kruzích.
Jirka se opájel radostí na ramenech kamarádů. Vtom si sáhl na bok, něco ho tam píchlo. To červená růže se dobývala na svět. Odhrnul svetr a ucítil její pronikavou vůni. Už zase voněla a taky už vůbec neplakala. Byla krásná a svěží jako na zahrádce.

26

Nad kým vlastně zvítězil

/ 2 / Bachler – Rakousko
/ 3 / Preiml – Rakousko
/ 4 / Wirkola – Norsko
/ 5 / Mattila – Finsko
/ 6 / Žeglanov – SSSR
/ 7 / Neuendorf – NDR
/ 8 / Bělousov – SSSR
/ 9 / Divila – Československo
/ 10 / Poirot – Francie
/ 11 / Goellner – NSR
/ 12 / Rydval – Československo
/ 13 / Grini – Norsko
/ 14 / Napalkov – SSSR
/ 15 / Queck – NSR
/ 16 / Zajc – Jugoslávie
/ 17 / Kankkonen – Finsko
/ 18 / Macle – Francie
/ 19 / Hubač – Československo
/ 20 / Stoehr – NDR
/ 21 / Roaldset – Norsko
/ 22 / Ihle – NSR
/ 23 / Kasaya – Japonsko
/ 24 / Konno – Japonsko
/ 25 / Aimoni – Itálie
/ 26 / Fudžisava – Japonsko
/ 27 / Przybyla – Polsko
/ 28 / Ohlmeyer – NSR
/ 29 / Lichtenegger – Rakousko
/ 30 / Fiedor – Polsko
/ 31 / Björneby – Norsko
/ 32 / Witke – Polsko
/ 33 / Balfanz – USA
/ 34 / Geller László – Maďarsko

/ 35 / Kocyan – Polsko
/ 36 / Golser – Rakousko
/ 37 / Elimae – Švédsko
/ 38 / Mesec – Jugoslávie
/ 39 / Ruotsalainen – Finsko
/ 40 / Bakke – USA
/ 41 / Arbez – Francie
/ 42 / Rand – USA
/ 43 / Karlsson – Švédsko
/ 44 / Watt – USA
/ 45 / Vaeisaenen – Finsko
/ 46 / Pecar – Jugoslávie
/ 47 / Asari – Japonsko
/ 48 / Norberg – Švédsko
/ 49 / Oestmann – Švédsko
/ 50 / Lezer – Francie
/ 51 / Erzen – Jugoslávie
/ 52 / Zehnder – Švýcarsko
/ 53 / Kvendbo – Kanada
/ 54 / Karwofsky – NDR
/ 55 / Smirnov – SSSR
/ 56 / McInnes – Kanada
/ 57 / Trahan – Kanada
/ 58 / Geller Mihály – Maďarsko

27

Druhý den ráno přivezli portýři Jirkovi blahopřejné telegramy z vlasti a domova na zlatém servírovacím vozíku s červenomodrobílou vlaječkou až k posteli. Telegramů bylo tolik, že by jich ani víc být nemohlo. Lidé mu telegrafovali, že ho mají rádi a že mu posílají pac a taky pusu, že ho zvou na zabijačku, že mu seženou přednostně byt anebo tuzexové auto, že ho zvou na mariáš a k Balatonskému jezeru, že po něm pojmenují kopec za vesnicí, že mu obstarají čerstvé dršťky na polívku, že mu půjčí auto a chatu a psa, že ho vezmou s sebou na hodně velké ryby a do hodně malé hospody…
Mezi telegramy byl jeden od Rady skoků a pádů:

„GRATULUJEME TI A JMENUJEME TĚ ZASLOUŽILÝM MISTREM VŠECH MISTRŮ ZA TVŮJ VÝKON A TAKÉ PROTO, ŽE JSI ZACHRÁNIL STÁTNÍ PENÍZE, KRÁLOVSKÝ HRAD KŘIVOKLÁT, REMSU PŘED KRMENÍM LVŮ A NÁS. TVÉ JMÉNO NIKDO NESMAŽE Z LISTIN VÍTĚZŮ, ANI KDYBY MĚL MAZACÍ GUMU HARDTMUTH SE SLONEM, KTERÁ JE ZE VŠECH GUM ÚPLNĚ NEJLEPŠÍ. KDYBYS NĚCO POTŘEBOVAL, TAK SI TO KUP.
TVOJI MILÍ A NADŘÍZENÍ.“

Radoval se, že mu Rada skoků a pádů zas tak dobře poradila jako tehdy v Norsku, kdy mu telegrafovala, aby neztratil hlavu, že ji bude potřebovat.
Vydal se tedy do Grenoblu na nákup. Bylo krásně a viděl růžové pohoří Meije. Žmoulal v kapse svoje dietní frantíky a počítal, jak se vším vyjde. Pro ženu grenobelské rukavice a pařížské punčochy, pro maminku šátek, pro dcerku nafukovacího Donalda, pro chlapečka chrastítko s opičákem a čokoládové ňamky pro tchyni z Kralup.
Když to za pomoci ukazování rukou nakoupil, vydal se hledat parfumerii voňavkářství. Brzy ji našel, umělá a vymyšlená vůně se táhla daleko a široko po celé hlavní třídě. Vstoupil nesměle dovnitř, kde ho přivítala krásná dáma, která měla modrý přeliv a na rukou dlouhé stříbrné nehty. Ukázal jí nápis „Chanell 5“ a ona přinesla celou sadu lahviček a lahví od nejmenší do největší. Tu největší láhev s parfémem vůbec nemohla ta dáma unést, byla tak veliká jak banda na mléko a stála tisíc franků. Jirka si prohlédl ceny, v kapse obratně přepočítal franky a ukázal na nejmenší lahvičku, která byla malinká jak náprstek na šití na nejtenčí prst. Dáma poděkovala a mile a krásně se usmála, jako by od ní koupil celé to voňavkářství.
Vydal se hledat obchod s gramofony.
Našel ho v malé uličce a byl to malinký obchůdek. Ale jak byl malý, tak byl veselý, hrálo se tam o sto šest na pět gramofonů najednou. Bylo to krásné, a jak tam před otevřenými dveřmi stál, cítil, jak si odpočívá a jak mu muzika oblažuje duši. Stál tam dlouho a poslouchal kapely a zpěváky celého světa. Byla to hudba vysoce moderní, jako když se jede na koni a ještě se přitom louskají buráky.
Odhodlal se a vstoupil dovnitř.
Řekl, že chce desku: „Frank Sinatra: I love Paris.“
Víc říct neuměl, a tak čekal, až mu ji přinesou. Nemohli ji v tom krámku najít, až ji prodavač s dlouhými vlasy s jásotem objevil. Podal mu ji. Z obrázku se na něho díval Frank Sinatra, který vypadal jako správný chlap. Byl v černém obleku a měl bílou košili bez kravaty. A ostře řezanou

tvář jako kovboj anebo jako detektiv. Byl to prostě chlap, který ví, co chce. Frajer. Mohl by také lítat letadlem anebo jezdit v závodním automobilu anebo skákat na lyžích. Jak se to o té desce babička Pravečková domákla! Odkud zná Franka Sinatru?
Jirka přikývl, že si Sinatru bere, a vytáhl pomačkané poslední frantíky.
A pak se vydal do hotelu. Když přišel na kraj města, spatřil kopec, který předtím nikdy v Grenoblu neviděl. A na tom kopci stál člověk a volal do kraje, že aspoň v době olympijských her se mají zastavit všechny války, které probíhají. Aspoň tomu tak bylo ve starém Řecku. Když promluvily múzy a sport, utichly zbraně. Ten člověk tu musel mluvit dlouho, byl bledý a unavený.
Nikdo si ho také nevšímal. Jirka se zastavil, ale pak šel dál, pomalu a mlčky, tomu člověku nemohl nijak pomoci. A byl smutný, protože tomu tak skutečně bylo, jak to ten pán na kopci volal bez přestání a bez výsledku.

28

Druhou zlatou olympijskou medaili ve skoku na velkém můstku vyhrál ruský bohatýr Vladimír Bělousov, vzdálený potomek Ilji Muromce. Jirka Raška skočil sto metrů a ještě jeden metr a dobyl druhé místo. Dostal stříbrnou medaili olympijskou a stříbrnou medaili mistrovství světa. Byl nejúspěšnější skokan jubilejních her a přijal ho předseda olympijského výboru, starý pán Avery Brundage z Ameriky a řekl mu, že je správný boy. Dali si spolu vanilkovou zmrzlinu.
Okna všech hotelů a ubytoven byla otevřená, aby bylo slyšet, jak Charles Aznavour sedí na malém mrakodrapu a zpívá písničku na rozloučenou. Byla to píseň o krásných bojích a krásných přátelstvích, která byla navázána a nebudou rozvázána, protože nikdo na světě nemá tolik síly, aby ty uzly rozmotal.
Jirka si sbalil kufr a šel.
Dvě zlaté medaile si dal do horních kapes, dvě stříbrné medaile do spodních kapes. Na medailích byla horská protěž, spíše její listy. Snad tam mohlo být i napsáno:

PER ASPERA AD ASTRA.
DRSNOU CESTOU KE HVĚZDÁM.

A na druhé straně byl skokan, jak letí v nádherném stylu a je zakryt pruhy z duhy. A to zlato, z kterého byly medaile, bylo možná z Aljašky, kde ho vyrvali zemi zlatokopové, kteří všichni vypadali jako Frank Sinatra. A to stříbro, z kterého medaile byly, bylo možná z mexických dolů, kde leželo stovky metrů pod zemí, než si pro ně přišel člověk.
Šel k letišti, v kapsách měl tedy ty těžké medaile, v klopě starou známou tatínkovu růži a přes rameno nesl jasanové lyže domácí výroby. Pískal si písničku a nemohl přijít na to, odkud ta písnička je. Možná že byla od ševců, možná že to byla lidová z Berounska. Ono na tom tak nezáleží, hlavně že měl dobrou náladu. A to teda měl!
Všichni světabratři se rozcházeli a pískali si anebo zpívali. To proto, že věděli, že se zase sejdou. Jenom na jiném místě. Z boku přicházela skupina vítězných olympioniků se zpěvem a kapelou:

„My zůstanem tak, jak jsme bejvali,
i kdyby na nás holky kejvaly.
My chceme hájit nevinnosti květ,
pak se na nás bude smáti celý svět.“

Jirka došel až k letišti, vystoupil po schůdkách do letadla, letadlo zavřelo dvířka a rozehřmělo se. Zamířilo se zlatem a stříbrem na palubě do Československa.

29

Matička Praha přivítala Jiřího Rašku zástupy lidí a zimním sluncem, které rozehřálo přistávací plochu. V červeném salónku pro prezidenty, diplomaty a vzácné hosty mluvil za Radu skoků a pádů pan Plíšek. Řekl mimo jiné, že Jirka Raška navázal na bohatou tradici a kondici našich lyžařů, kteří měli lyžování doslova v krvi. Olympionik Raška rozvinul svůj obrovský talent do výšky i do dálky a taky do šířky a do hloubky, a proto mohl slavně zvítězit jako lev. Skoro všichni tleskali a připili červenou mělnickou Ludmilou. Jen Remsa netleskal a nepřipil si ničím a řekl jen tak mezi davem, že Plíšek tvrdil před několika léty dočista něco jiného. A že by se nic nemělo přehánět.
A pak si vzal Remsa slovo a mluvil už nahlas. Řekl, že Jirkovy medaile podle něho byly: 80 % práce, 15 % talentu a 5 % štěstí.

Tomu lidé obzvláště bouřlivě tleskali a stvrdila to vláda ČSSR, která Jirkovi udělila na červeném sametovém polštářku řád za práci. Řád za talent se, bohudík, v této zemi neuděloval.
A pak spustila kapela.
Zvesela.
Dojeli ve vozech do Prahy na jedno z nejkrásnějších náměstí světa a Evropy, na Václavák. Jirka Raška po cestě z Ruzyně přesvědčoval Remsu: „Pojeď k nám do Frenštátu. Uděláme tóčo. Taky ještě o všem musíme podebatovat. Budeš u nás jako v bavlnce."
„Ba ne, Franto," povídal Remsa, „žádné debatování. Toho bylo dost. Já budu mít teď jiný starosti."
„Jaké?" ptal se Jirka.
„Nanosím uhlí do foroty a večer jdeme s Vlastou do Kravína na bílou paní. Má žena je chudák. Už jí to slibuju od doby, co jsi začal trénovat na tu zlatou medaili," řekl Remsa.
„A na jakou bílou paní?" divil se zase Jirka.
„To je nápoj, který se míchá z několika jiných, ale nevím jakých. Je to moc dobrý, a když toho vypiješ víc, tak vidíš nejen svou, ale taky bílou paní. Jí se přitom guláš a hraje se přitom čardáš."
„Heršvec, to bych tam taky šel," řekl Raška.
„Jen jeď na Moravu. Každý má svůj marcipán," řekl rozhodně Remsa. A tak si dali pod svatým Václavem jeden druhému herdu do zad, a to bylo všechno.

30

Jirka zamířil k nejrychlejším vozům z celé Moravy, které tu stály s nastartovanými motory. Dostaly příkaz jet strašně rychle, protože ve Frenštátu se děly věci nevídané. Jakmile se Beskydy dověděly, že jejich Jirka vyhrál nad celým světem, šlo se pěšky do Frenštátu. V čele kráčely muziky v krojích. Valaši v bílých plstěných kalhotách a červených kajdách, na hlavě černé klobouky s mašlemi. Hráli na píšťaly a na housličky a mezi nimi táhli ovčáčtí psi a mečící ovce. A za nimi šli ostatní. Na frenštátském náměstí Míru s podloubím vyletovaly zatím rakety a o sto péro bouchaly bouchací kuličky a petardy. Lidé si počínali jako opilí a zvlášť si tak počínali ti, co opilí byli. A všichni chtěli vidět okamžitě Jirku a chtěli mu ihned gratulovat. Dokud nepřijede, nepůjdou domů, ani do práce.

Proto musel jet Jirka nejrychlejším vozem. Museli jet strašně rychle. Bylo nebezpečí, že by město mohlo být nešťastnou náhodou zapáleno a že by mohlo lehnout popelem. Proto ten vůz řídil automobilový závodník Pepík Bobek.

31

Veselí ve Frenštátě vrcholilo. Nejvíc se činili chlapi z hospody Sibérie. Měli už větší špičku, sehnali ohromné štafle od paní Oulehlíkové, vdově po malíři, a šli na radnici přemalovat městský znak svatého Martina na znak Jirky Rašky. Naštěstí nesehnali autolak, ale zato potkali po cestě jinou hospodu a ta měla krásnou akustiku na zpěv a stejné pivo jako v Sibérii. Takže ničeho nelitovali.

Automobilový závodník Pepík Bobek mezitím dojel před dům, kde Jirka bydlel. Z domu vyhlížel auto nimrod pan Vašina, a jak spatřil vystupovat Jirku, začal střílet z lovecké pušky a k tomu štěkal pes Brok a chtěl aportovat divokou kachnu.

Po schodech se pak sesypala celá Jirkova rodina i s Jirkovou maminkou a sestry Ladislava a Věra a bratr Zdeněk, kteří už byli všichni dospělí a každý z nich měl svou práci. To bylo pus, to bylo mlaskání, jako když kapři loví naházené žemle v rybníce.

A pak všichni alou na náměstí.

Tam stála tribuna, na ní už čekali členové národního výboru a městského muzea a vedení závodu MEZ, kde Jirka pracoval v době, kdy zrovna neskákal. Lidí bylo na náměstí deset tisíc, ačkoli má Frenštát jen čtyři tisíce duší. Lidé lezli po stromech a dole se tak mačkali, že mezi sebou umačkali Jonáše na kašně, sochu svatého Floriána a sochu Jana Nepomuckého a panenku Marii i se sloupem. Z lidí nezahynul nikdo, lidé vydrží víc než kamenné sochy. Vysoko nad hlavami zvedali ohromně zvětšené Raškovy fotografie, na jedněch byl ve větrovce a starém černém svetru a na dalších v umazaných montérkách. A nad vším se třepal a jásal transparent:

VÍTEJ ASPOŇ NA SKOK DOMŮ,
POOKŘEJ NÁM Z TOHO SHONU.
PŘIPRAVILS NÁM KRÁSNÉ CHVÍLE,
PŘEKVAPIL JSI VÍC NEŽ MILE!
DVOJE STŘÍBRO, DVOJE ZLATO,
TO UŽ PŘECE STOJÍ ZA TO!!!

A bylo slyšet, jak vzadu hraje někdo jemně na housle. Byl to pan Fiala, který stál na svém ručně malovaném nočníku s kopretinami a se čtyřmi uchy a hrál Humoresku. Bylo to velmi pravdivé a tesklivé. A samotný pan Fiala vyhlížel taky krásně, vypadalo to, jako když stojí na samotných kopretinách.

32

Příští den ráno nemohl Jirka dospat, tak jako obvykle nemůže člověk dospat po rušném dni. A tak se vypravoval tiše, aby nevzbudil Věru a děti. Šel za tetičkou Pravečkovou nad Horečky. Do kapes si dal krabičky s medailemi, Pravečková je bude chtít určitě vidět. Do modré kabely, co dávala zadarmo letecká firma Air France, dal parfém a desku s Frankem Sinatrou a úplně navrch položil červenou růži. Už tolik nevoněla, ale zůstala jako vyžehlená, jako by byla z toho nejčistšího vosku, z jakého se dělají kostelní svíce.
Jirka za sebou tiše zavřel a vyšel na ulici. Město ještě spalo, jen slunce už bylo vzhůru a svítilo teskně do ulic. Ve městě byla hotová spoušť. Všude plno papírů od svačin, bonbónů, viselo tu plno konfet červených, modrých, stříbrných, fialových a taky zlatých. Bylo to jako po nějakém velkém boji, který jsme vyhráli ještě víc než na celé čáře. A nejzajímavější ze všeho bylo, že hospoda Sibérie byla ještě otevřená a zevnitř právě znělo na plný pecky pořád dokola:

„My sme Valaši, jedna rodina,
valašské hory sú naše otčina…“

Jirka si řekl: Teď by bodlo pivo anebo spíš dvě. Ale když si uvědomil, že by oslavy začaly nanovo, přešla ho chuť a hospodu tiše minul.

Když došel k chaloupce, viděl, že je celá vypucovaná a vypadá jako z cukru anebo jako z pohádky.
Sotva zaklepal, rozevřely se dveře a objevila se v nich tetička Pravečková s drdolem, v krásných modrých šatech. Jako by ho už čekala a věděla, že půjde k ní první a takhle brzy po ránu. Padli si do náručí, jako by se neviděli sto let. A ona zvolala: „Ty můj zlatej Jirko!“
Dala mu pusy na obě tváře a zvala ho dál.
Na stole už bylo bílý horký kafe a frgále s tvarohem, mákem a hrozinkami. A tak se nejdřív napucl, protože se doma zapomněl nasnídat. Anička Pravečková tiše seděla na druhém konci stolu a něco pletla. Když dojedl, řekla: „Ukaž, chlapče!“
A on vyndal medaile. Jednu po druhé, všechny čtyři. A v chaloupce se to tím zlatem a stříbrem rozjasnilo, takže na medailích byli vidět i lyžaři z duhy, kteří se obzvlášť v horském prostředí vyjímali. Pravečková řekla jen: „Jsi pašák!“
A pak vyndal Jirka z brašny růži. Byla překrásná. Podal ji Pravečkové a povídal: „Tetičko, dejte ji, kam patří.“
Pravečková mu na to řekla: „Jsi pašák ještě větší.“
A políbila jemně lupínky růže, vzala štokrdle a připevnila ji zase na hodiny, které hned veseleji tikaly. Potom vyndal Jirka z brašny desku, z které se usmíval Frank Sinatra, a malilinkou lahvičku parfému. To už Pravečková radostí úplně křičela: „Tak tys nezapomněl!“
Dala mu další pusy na obě tváře a řekla: „Snad že bys šel. Aby tě taky užila žena a děti.“
Zkrátka ho tak maličko vypakovala ze dveří.
Jirka tedy šel, ale přece jen mu to bylo divné. A tak když za sebou zavřel dveře, schoval se za chaloupku k malému okénku, kterým bylo vidět dovnitř.

33

Jirka se díval okénkem chaloupky a málem nevěřil svým očím. Stařenka vytáhla ze skříně velkou škatuli převázanou růžovou mašlí a z ní vyndala růžové šaty s volánama. Byly to šaty, o nichž Jirkovi vyprávěla, že si v nich přála kdysi jet do Paříže. Stáhla ze sebe šaty modré a na spodničku navlékla šaty růžové. Rázem byla mladistvější a také krásnější, a jak svítilo zimní slunce okénkem do chaloupky, změnilo tu růžovou na jasně růžovou, na

takovou barvu, jakou mají někdy šípkové růžové keře, když kvetou drobnými kvítky ve stráních.
Potom přivlékla z komůrky gramofon s troubou, který tu Jirka vídal, když byl ještě kluk. Na tom gramofonu byl namalován bílý pes s hnědýma ušima, jak naslouchá, co se to z gramofonu line za muziku. A potom stařenka vytáhla z obalu, na němž byl nakreslen Frank Sinatra v černých šatech a v košili rozhalence, malou desku. Natočila kličkou gramofon a chvějícíma se rukama přiložila jehlu na desku a Frank Sinatra začal zpívat. Zpíval tak krásně, jako by tu byli se stařenkou jen spolu a jako by zpíval jen pro ni. Zpíval o Paříži, o městě na Seině, o tom, že Paříž miluje v jarní čas, letní čas, v podzimní čas a v čas zimní. Zpíval, že ji miluje ráno, v poledne i navečer. Měl sytý hlas a taky hluboký jako nejhlubší studně v Čechách i na Moravě. Byl to krásný zpěv. Stařenka seděla na židli u gramofonu a poslouchala. A pak nasadila jehlu znovu a vzala ze stolku parfém s rozprašovačem a začala stříkat parfém Chanell 5 po chaloupce. Vystříkala celou drahou lahvičku a vůně a její myšlenky a hlas Franka Sinatry změnily její chaloupku v Paříž. Byla zase mladá holka a seděla v zahradní restauraci na Saint Germain se zkříženýma nohama, kousala bílou veku chleba, pila k tomu červené víno a pozorovala v pařížských ulicích šumot a frkot. A pak šla Paříží po třídách a bulvárech a tančila na střevíčcích s konvalinkou. Nejdřív se šla uklonit na Montmartre bílé bazilice Nejsvětějšího srdce Sacré Coeur a potom se vydala po městě. Šla třídou Jiřího V. směrem na Champs Elysées. Zastavila se před salónem bláznivýho koně – Crazy Horse Saloon, slavným salónem, který hlídali dva chlapi v uniformách a kloboucích kanadské jízdní policie. Program začínal Vejvodovou Škoda lásky, v anglické verzi Vyvalte sudy, nejslavnější písní světa vedle Marseillaisy. A pak došla na mohutná Champs Elysées. Byla to krásná třída a nahoře stál Vítězný oblouk a seshora spatřila ten uříznutý chrám Notre Dame, kde žil zvoník od Matky boží. Chodila a tančila dlouho, až ji bolely nohy. Pořád dotáčela gramofon a dávala tam znovu desku I love Paris. Poté nahlédla do kavárny umělců Rotondy, kam chodíval Hemingway, Picasso, Alfons Mucha a další páni od dobrého kumštu. Nakonec došla k řece Seině, dělala lodičky z papíru a pouštěla je za parníky, které doplují až na modré moře. A koukala se přitom na Eiffelovku a Eiffelovka se koukala na ni. Bolely už ji nohy, a tak si sedla na židli.
Gramofon ztichl, fajnová muzika skončila.
Jirka odstoupil od okna.

Šel pomalu do údolí a přemýšlel o životě a nemohl nic vypřemýšlet, protože život se žije a někdy se nemá o něm moc přemýšlet, protože by to byl život smutný.
Když došel do Frenštátu, lidé už chodili do práce. Měli sice od hýření kruhy pod očima, že se na nich mohli houpat, ale do práce šli. Když potkali Jirku, usmáli se na něho a zdravili ho jako svého kamaráda. A on se smál na ně, protože mu bylo mezi nimi v téhle moravské zemi dobře.

34

Ještě ale nebyl sezóny konec. Ještě musel letět na lety vzduchem do jugoslávské Planice. V Planici letěl na lyžích vzduchem plných osm vteřin. Časoměřiči mu naměřili nájezdovou rychlost 113 kilometrů a přistávací dokonce 134 kilometry. Vytvořil nový světový rekord 164 metry. Přijal ho a gratuloval mu prezident a partyzán Josef Broz Tito, oba vyznávali odvahu a nebezpečí.
Letěl domů. Jel ještě do Špindlerova Mlýna, kde se konal skokanský candrbál. Na takové merendě se vždycky dělala různá hejblata a kejklata. Přiletěl na ni i světabratr písklavý Nor Wirkola. Náramně si dali všichni do nosu, protože předtím museli být zdrženliví. Na můstku se skákalo v pyžamu. Remsa skákal v dívčím prádle. Doležal v trenýrkách a Raška ve spodkách s koštětem. A večer při muzice tančil Hubač s věšákem. Všichni měli náladu a taky poněkud větší špičku. Nejvíc odvážný Wirkola, který, ač varován, přelezl po oblouku most přes řeku Labe.

35

Ještě jednu důležitou věc musel Jirka udělat. Chtěl před chaloupku Aničky Pravečkové položit podobný jasan, jaký spotřeboval na lyže. Chtěl, aby tam ten jasan byl pro podobného kluka, jako byl on, aby tam byl, jak se říká ideově, pro příští generace. A tak si zašel na lesní správu, kde seděl pan nadlesní Nedvěd s fouskama v krásné zelené kamizole. Pan Nedvěd vyslechl, že chce Jirka koupit jasan, a povídal: „Jasanů je odjakživa maloučko. Ale že jste to vy, pane Raška, tak uděláme výjimku. Máte ho mít.“

Druhý den s ceduličkou v kapse se vydal k panu Maternovi půjčit si pár koní. Byli to krásní tažní koně pincgavští, jakých se vyskytuje taky málo. Šel přes náměstí a přemýšlel, jestli mu je pan Materna půjčí. Minul starou radnici, kde byly uloženy na věky jeho zlaté a stříbrné medaile. Ležely tam ve zvláštní skleněné skříni, kterou hlídali dva bíločervení bernardýni Žofka a Trulda. Městsky národní výbor je zakoupil pro tento účel přímo ve Švýcarsku v klášteře ve Velkém Svatém Bernardu. Na výboru se řeklo: Když může mít pan doktor Morsiani z Ravenny sto dvacet bernardýnů a pak doktor Künzli ze Sv. Gallenu osmdesát svatobernardských psů, proč by Frenštát pod Radhoštěm nemohl mít dva? Žofku a Truldu. Měli mohutné tlapy, kdyby někoho praštili, tak by se neodvalil, a byli velcí jako telata a hlavně, kdyby se medaile ztratily, tak by je zase našli, protože uměli hledat. Byli to hodně vzdálení potomci nejslavnějšího bernardýna na světě Barryho, který našel a zachránil čtyřicet lidí a o kterém byly napsány četné povídky a básně. Na psy byl tedy spoleh, a tak byl Jirka Raška klidný a šel dál k panu Maternovi půjčit si ty pincgavské koně. A silný pan Materna mu řekl: „Pane Raška, já koně nepůjčuju, ani kdybyste vyhrál čtyři olympiády. Ale že jste to vy, tak tam s vámi pro ten jasan pojedu.“

Vyvedl koně z maštale. Byli to krásní koně s pěknou hřívou a s cinkavými plíšky, které zvonily, jako když se jede na slavnost.

Pan Materna vzal řetězy a lana, aby mohli jasan spoutat a odvézt nad Horečky.

Když dorazili k jasanům, Jirka našel brzy ten svůj. Lesníci už ho dřív označili červenou barvou, stál tu skoro v cestě a překážel, protože měl mohutnou korunu jako dub. Byl to nádherný jasan, ne nadarmo měl oficiální název jasan ztepilý, Fraximus excelsior. Jirka se před ním skoro uklonil a pak zdvihl hlavu do výše, aby uviděl korunu. Byl skutečně ztepilý. Rostl tu kdovíjak dlouho, díval se na krajinu a poslouchal pstruhový potok, který tu tekl. Kvetl tu spokojeně, květy dospívaly v okřídlené vážky a po čase létaly do údolí, podobny skokanům na lyžích.

Jirka odtrhl pohled od koruny a zaťal sekeru. Když byl zalit potem, vystřídal ho Materna. A tak se střídali, konečně to obrovsky zapraskalo a jasan se položil. Osekali větve, stáhli jasan přes drsnou borku a pan Materna zavolal na koně: „Hyjé, koníčkové!“

A jeli lesními cestami i necestami přes hory a doly, až dojeli k chaloupce tetičky Pravečkové a dali jasan na jeho místo, aby tam čekal na ogara, který bude mít jednou tolik síly a vůle, jako měl Jirka.

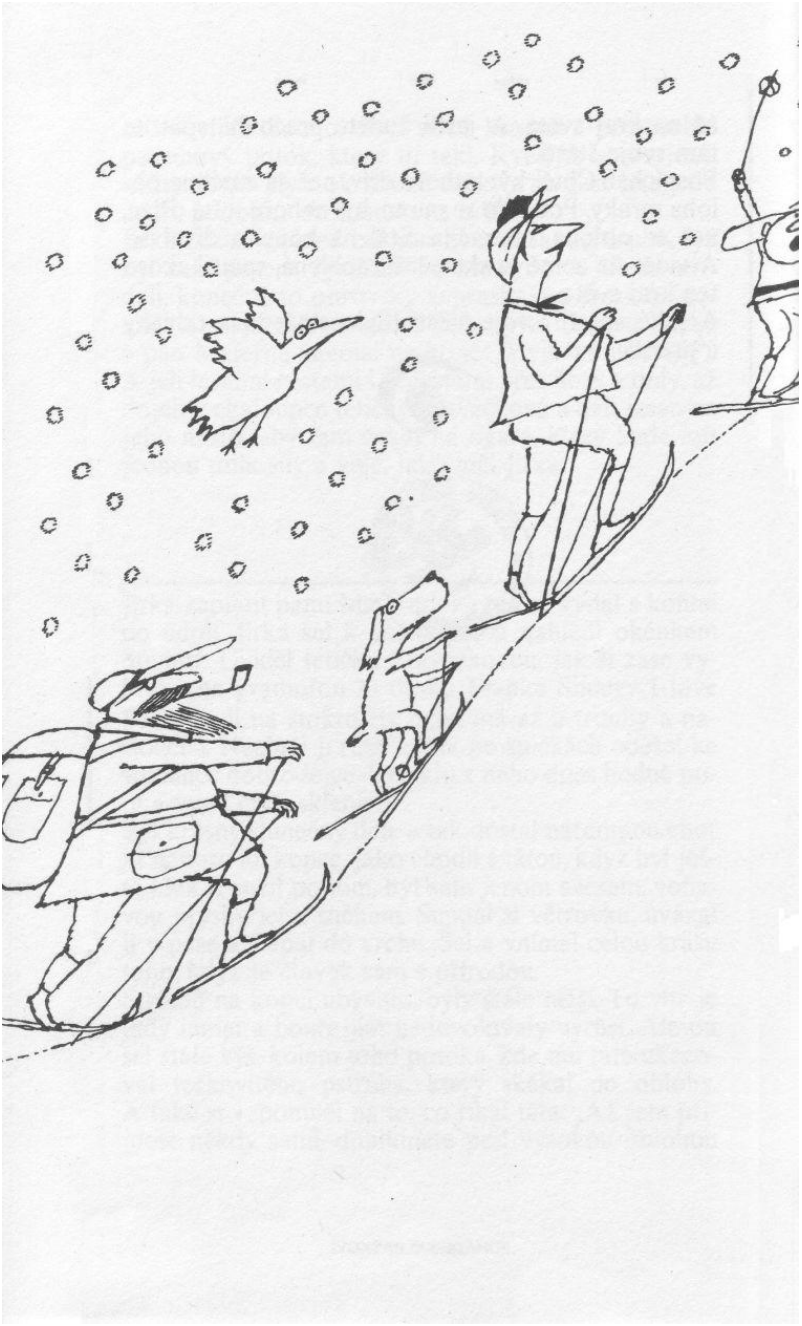
36

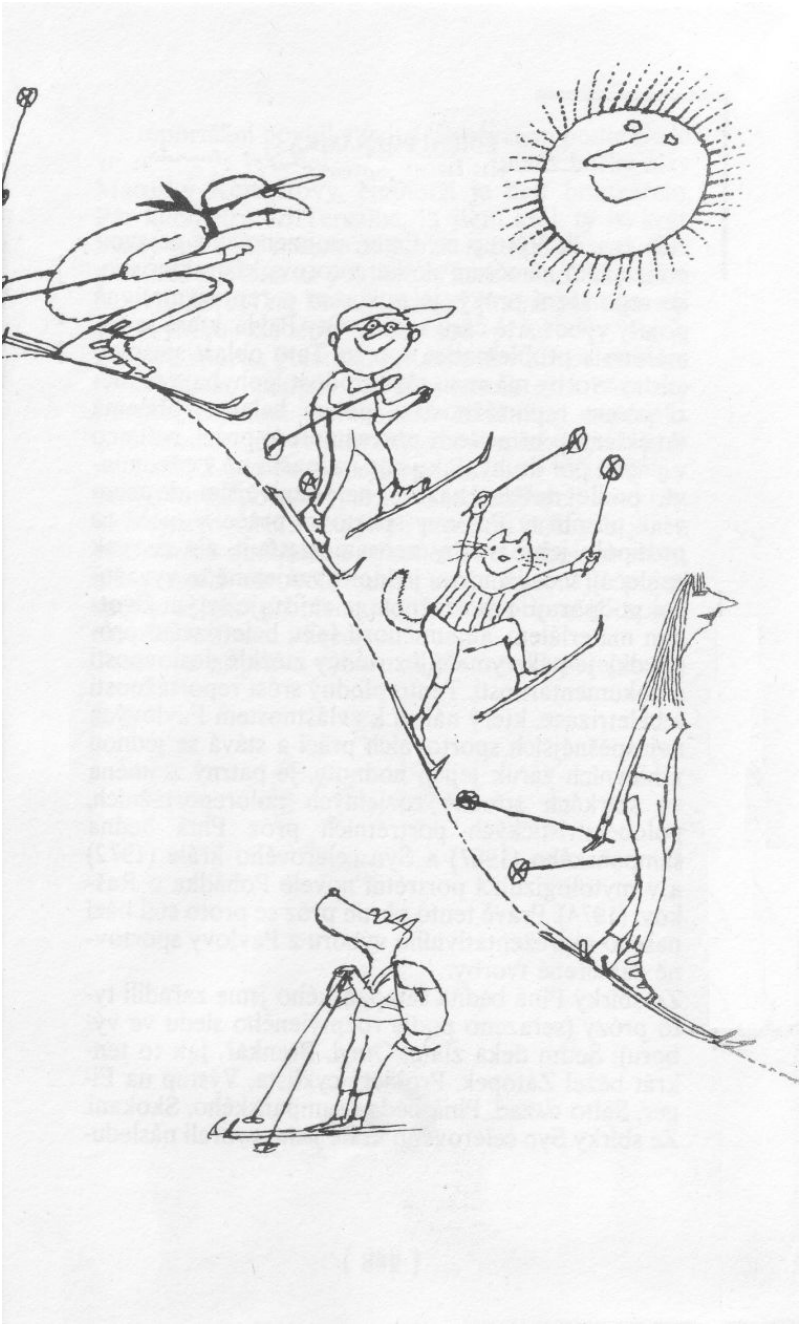
Jirka zaplatil panu Maternovi a ten se vydal s koňmi do údolí. Jirka šel k chaloupce a nahlédl okénkem dovnitř. Uviděl tetičku Pravečkovou, jak si zase vyhrává na gramofon tu desku Franka Sinatry I love Paris. Sedí na štokrdleti, ucho má až u trouby a naslouchá. Nechtěl ji rušit, a tak po špičkách odešel ke studánce dobrodějce. Vyteklo z něho dnes hodně potu a vypil čtyři sklenice.

Byl krásný slunečný den, a tak dostal náramnou chuť jít nahoru na kopce, jako chodil s tátou, když byl ještě kluk. Toužil po tom, být sám jenom s lesem, voňavou pryskyřicí a sněhem. Sundal si větrovku, uvázal ji v pase a šlapal do vrchu. Šel a vnímal celou krásu toho, když je člověk sám s přírodou.

Stromů na kopci ubývalo, byly stále nižší. To vítr je tady lámal a bouře jim nedovolovaly vyrůst. Ale on šel stále výš, kolem toho potoka, kde mu táta ukazoval tečkovitého pstruha, který skákal do oblohy. A také si vzpomněl na to, co říkal táta: „Až sem přijdete někdy sami, dohlídnete pod vysokou oblohou až na kraj světa. A jestli budete pracovití, spatříte tam svoje štěstí.“ Pospíchal. Chtěl být nahoře dřív, než se zatáhne obloha mraky. Podařilo se mu to, byl nahoře ještě dříve, než se obloha zamračila. Stál na kopci a díval se. A viděl, že země je skutečně zaoblená, spatřil skoro ten kraj světa.

A také spatřil svoje štěstí. Bylo složeno z odvahy a práce.





EDIČNÍ POZNÁMKA

Náš svazek Výstup na Eiger, pojmenovaný se symbolizujícím záměrem podle autorovy charakteristické reportážní prózy, je pokusem o reprezentativně pojatý výbor z té části tvorby Oty Pavla, která je zaměřena k problematice sportu. Tato oblast spisovatelovy tvorby má svou různorodost: pohybuje se mezi pólem reportážnosti a pólem beletrie, přičemž v některých případech převažuje pól první, zatímco v jiných pól druhý. Jak jsme naznačili už v předmluvě, podle našeho názoru nejpříznivějším dojmem však působí ty Pavlovy sportovní práce, v nichž se protipóly jeho tvorby neosamostatňují, ale naopak se slučují v organickou jednotu, vzájemně se vyvažují a podporují: reportážnost je zajišťuje sytým životním materiálem, autentičností fakt, beletrizační prostředky je pak vymaňují z roviny ztěžklé doslovnosti a dokumentárnosti. Tento plodný srůst reportážnosti a beletrizace, který náleží k zvláštnostem Pavlových nejúspěšnějších sportovních prací a stává se jednou z hlavních záruk jejich hodnoty, je patrný zejména ve sbírkách středně rozlehlých poloreportážních, polobeletristických portrétních próz Plná bedna šampaňského (1967) a Syn celerového krále (1972) a v mytologizující portrétní novele Pohádka o Raškovi (1974). Právě tento okruh próz se proto stal bází našeho reprezentativního výboru z Pavlovy sportovně zaměřené tvorby.

Ze sbírky Plná bedna šampaňského jsme zařadili tyto prózy (seřazeno podle rozptýleného sledu ve výboru): Sedm deka zlata, Omyl, Brankář, Jak to tenkrát běžel Zátopek, Prokletý cyklista, Výstup na Eiger, Salto nazad, Plná bedna šampaňského, Skokani. Ze sbírky Syn celerového krále jsme vybrali následující reportážní povídky (rovněž seřazeno podle sledu ve výboru): Jak Bohoušek Váňa oplatil hořký slzy Marušky Kettnerový, Nejhorší je bejt brankářem, Pár kilometrů od Terezína, Já jsem král, ty jsi král, každý má svůj marcipán, Kolik má kůň chlupů, Reportážní povídka za pět litrů hříbků v sladkokyselém nálevu, Baroni na kolech, Alfréd Jindra. Na sám závěr výboru klademe vrcholnou práci Oty Pavla z oboru sportu, Pohádku o Raškovi, v níž beletrizace reportážního základu přivedla autora až k básnicky mytologizujícímu zpracování životního materiálu. Z těchto zdrojů vybudovaný ediční celek přináší prózy, v nichž Ota Pavel nejen poutavě a v charakteristické tvárné poloze vypráví o jednotlivých konkrétních sportovcích s velkými i menšími jmény, o jejich vrcholných

obdobích a výkonech i o ústupu ze slávy, ale v nichž zároveň nabízí svoje obecnější pojetí sportu a jeho problematiky a také obecnější pojetí člověka a života vůbec.
Textovou přípravu výboru zajistilo nakladatelství.

B. S.

OBSAH

ÚVODEM 4

JAK BOHOUŠEK VÁŇA OPLATIL HOŘKÝ SLZY MARUŠKY KETTNEROVÝ 8

SEDM DEKA ZLATA 15

OMYL 19

BRANKÁŘ 26

JAK TO TENKRÁT BĚŽEL ZÁTOPEK 31

PROKLETÝ CYKLISTA 53

VÝSTUP NA EIGER 59

SALTO NAZAD 67

NEJHORŠÍ JE BEJT BRANKÁŘEM 70

PÁR KILOMETRŮ OD TEREZÍNA 78

PLNÁ BEDNA ŠAMPAŇSKÉHO 88

SKOKANI 95

JÁ JSEM KRÁL, TY JSI KRÁL, KAŽDÝ MÁ SVŮJ MARCIPÁN 101

KOLIK MÁ KŮŇ CHLUPŮ 110

REPORTÁŽNÍ POVÍDKA ZA PĚT LITRŮ HŘÍBKŮ V SLADKOKYSELÉM NÁLEVU 118

BARONI NA KOLECH 125

ALFRÉD JINDRA 133

POHÁDKA O RAŠKOVI 144

EDIČNÍ POZNÁMKA 198

OTA PAVEL
VÝSTUP NA EIGER

Výbor povídek se sportovní tematikou vydaný se souhlasem ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČSR jako mimočítanková četba pro žáky středních škol. Ilustrace Adolf Born. Grafická úprava Milan Kopřiva. Uspořádání, předmluva dr. Bohumil Svozil. Vydala Olympia, Praha 1989, jako svou 2 481. publikaci. Odpovědná redaktorka Slávka Poberová. Výtvarný redaktor Antonín Kalcovský. Technická redaktorka Jitka Grulichová. Vytiskla Severografia Červený Kostelec. Vydání v tomto souboru 1., 272 strany. 13,32 AA, 14,36 VA. Náklad 140 000. Tematická skupina 13/33.

Cena váz. výtisku 23 Kčs 601/22/856

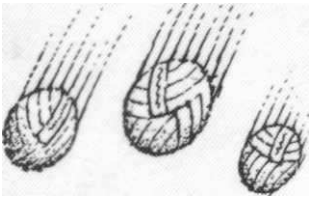
27-073-89

OTA PAVEL

Když Ota Pavel začal publikovat své vzpomínkové prózy, vyvolalo to v literární veřejnosti značné překvapení: tento krok znamenal neočekávané vybočení z jeho základní tvůrčí sféry, kterou pro něho byla sportovní literatura, žánrově nejrůzněji zaměřené práce se sportovní tematikou a problematikou. Tomuto speciálnímu literárnímu oboru se věnoval po celou dobu své tvůrčí činnosti a sklízel přitom úspěch za úspěchem, jak u čtenářů, tak u kritiky. Celkově vydal pět knih, které náležejí do oboru sportovní literatury. Jejich řadu zahájil Duklou mezi mrakodrapy (1964) a pokračoval v ní vydáním Plné bedny šampaňského (1967), Poháru od Pánaboha (1971) a Syna celerového krále (1972). Jeho posledním dílem sportovně beletristického typu byla posmrtně publikovaná novela Pohádka o Raškovi (1974, předtím uveřejněno časopisecky). Práce Oty Pavla se sportovní problematikou mají různou podobu a také odstupňovanou hodnotu. Zvlášť důležité je, jakou měrou se v nich uplatňuje reportáž a beletrizace… Nejpříznivějším dojmem působí ty Pavlovy práce, v nichž se postupy reportážní a postupy beletrizační neosamostatňují, ale naopak se slučují v jedno a neoddělitelně prolínají… Právě v tom spočívá jeden z hlavních důvodů, proč je čteme s takovým zaujetím a proč v nich nacházíme příležitost k celkovějším úvahám o životě a jeho hodnotách – a také o sobě samých.

B. Svozil

OTA PAVEL



VÝBOR POVÍDEK
SE SPORTOVNÍ TEMATIKOU,
VYDANÝ SE SOUHLASEM
MINISTERSTVA ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY
ČSR
JAKO MIMOČÍTANKOVÁ
ČETBA
PRO ŽÁKY
STŘEDNÍCH ŠKOL

27-073-89
Tem. sk. 13/33
Kčs 23,-